

GLĂȘUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XXXI Nr. 9 — 10
SEPTEMBRIE-OCTOMBRIE
1972

Redacția și Administrația: Sectorul Cultural-Social al Arhiepiscopiei Bucureștilor
str. Patriarhiei nr. 21 — Sectorul V

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE :

Prea Fericitul Părinte

JUSTINIAN
Mitropolitul Ungrovlahiei
și Patriarhul României

VICEPREȘEDINȚI :

P. S. Dr. ANTIM
Episcopul Buzăului

P. S. CHESARIE
Episcopul Dunării de Jos

MEMBRI :

P. S. Dr. ANTIM TÎRGOVIȘTEANUL
Episcop vicar patriarhal

P. C. Pr. ALEXANDRU IONESCU
Vicar mitropolitan

REDACTOR RESPONSABIL :

P. C. Pr. PETRE F. ALEXANDRU
Consilier cultural mitropolitan

C U P R I N S U L

Pag.

ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

Pr. Conf. ȘTEFAN ALEXE, <i>Panegiric la Nașterea Maicii Domnului</i>	917
Pr. Prof. IOAN RĂMUREANU, <i>La Înălțarea Sfintei Cruci</i>	920
Prof. CONSTANTIN PAVEL, <i>La Duminica a XIX-a după Rusalii</i>	924
Pr. DAVID POPESCU, <i>La Duminica a XX-a după Rusalii</i>	928
Pr. CORNEL SAVA, <i>La Duminica a XXI-a după Rusalii</i>	931

PAGINI ALESE DIN SFINȚII PĂRINȚI

* * * <i>Învățătura celor 12 Apostoli</i> , traducere și prezentare de Pr. DAVID POPESCU	934
--	-----

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

REDACTIA, <i>Acțiuni în slujba păcii (septembrie—octombrie)</i>	938
Prof. O. BUCEVȘCHI și Pr. AN. LEFTER, <i>Știri ecumenice</i>	942

ARTICOLE ȘI STUDII

Pr. PETRE F. ALEXANDRU, <i>Dascălii de astăzi ai teologiei noastre slujesc vieții și progresului social</i>	947
Pr. Prof. ION BRIA, <i>Izvoarele credinței ortodoxe</i>	952
Drd. NICOLAE MITRU, <i>Importanța forului intern după Morala creștină</i>	961

DOCUMENTARE

Pr. ALEXANDRU-ARMAND MUNTEANU, <i>Ghid bibliografic, pe teme și probleme, din publicațiile revistei mitropolitane «Glasul Bisericii» (continuare)</i>	969
Pr. VIRGIL GODEANU, <i>Biserica Hagiu din Capitală</i>	983
Pr. GABRIEL COCORA, <i>Un diferend tipografic între I. Heliade Rădulescu și Episcopul Chesarie al Buzăului</i>	998
Pr. CONSTANTIN CRONȚ, <i>Biserica fortăreață «Precista» din Galați</i>	1003
Pr. ION-VASILE VOINEA, <i>Biserica din Stoenesti—Muscel</i>	1015

COMEMORĂRI

Pr. DAVID POPESCU, <i>Centenarul morții lui Avram Iancu, craiul munților și tribunul poporului</i>	1030
Pr. Prof. MIHAIL BULACU, <i>Centenarul morții lui Picu Procopie Pătrăuț din Săliște</i>	1032

ATANASIE NEGOIȚA, <i>Cincizeci de ani de la moartea lui Silvestru Octavian Ispescu, primul orientalist român, traducător din siriacă</i>	1036
--	------

VIAȚA BISERICĂȘCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

REDACȚIA, <i>Conferința de orientare a clerului din Arhiepiscopia Bucureștilor (septembrie 1972)</i>	1042
ASISTENT, <i>Cursurile de îndrumare misionară și pastorală a preoților (a 58-a serie)</i>	1048
Pr. Prof. N. BORDAȘIU, <i>Deschiderea cursurilor la Școala de cîntăreți bisericești și Seminarul teologic — București</i>	1052
ASISTENT, <i>Deschiderea cursurilor (1972—1973) la Institutul teologic de grad universitar din București</i>	1054
ADRIAN N. POPESCU, <i>După douăzeci de ani</i>	1056
ASISTENT, <i>Biserica din Ogrezeni — Ilfov</i>	1059
ASISTENT, † <i>Moartea înalt Prea Sfințitului Firmilian, Mitropolitul Olteniei</i>	1062
ASISTENT, † <i>Pr. Constantin Dron</i>	1067
ASISTENT, † <i>Pr. Constantin Pîslaru</i>	1070
ASISTENT, † <i>Pr. Constantin Dumitrescu</i>	1072
ASISTENT, † <i>Pr. Nicolae Andreescu</i>	1074

EPISCOPIA BUZĂULUI

Pr. I. C. ZAMFIR, <i>Conferințele preoțești de orientare din cursul lunii septembrie 1972</i>	1075
MARIN M. NEGULESCU, <i>Slujitori ai Bisericii adormiți în Domnul</i>	1076
Pr. Prof. I. G. COMAN, <i>O aniversare semicentenară: Pr. Constantin Provian — la 50 de ani de la moartea sa</i>	1080

EPISCOPIA DUNĂRII DE JOS

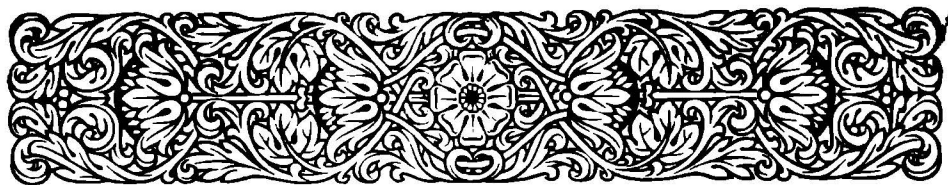
N. GROSU, <i>Știri din Eparhie: Conferința de orientare din septembrie 1972</i>	1084
Idem, <i>Vizite canonice: Biserica din Tulucești — Galați</i>	1085
† Protosinghelul NICANOR PAȘCANU, <i>Starețul Sfintei Mînăstiri «Cocoșu», județul Tulcea</i>	1086

RECENZII

A. Armbruster, <i>Romanitatea românilor, Istoria unei idei</i> . Ed. Acad. R. S. România, București, 1972, 280 p., de N. STĂNCULESCU	1088
Stergios N. Sakkos, 'Ο πατήρ μου μεζών μου ἐστίν «Tatăl Meu este mai mare decît Mine», critica textului și comentarii, Salonic 1968, p. 168	1094
S. Aguridis, N. Papádopoulos, I. Panagopoulos s.a. Δέλτιον Βιβλικῶν Μελετῶν; «Buletinul studiilor biblice», tom. 1, vol. 3, iunie 1972, Atena, 1972	1095
<i>Note bibliografice</i> , de Prof. N. STĂNCULESCU	1098

ANEXĂ

Prof. IOAN D. CHIRESCU, *Cîntările sfintei liturghii după vechile melodii tradiționale, psaltice (continuare).*

ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

PANEGIRIC LA NAȘTEREA MAICII DOMNULUI (8 septembrie)

Astăzi Biserica dreptmăritoare înaltă sfinte cîntări de laudă, se bucură și se veselește, prăznuind nașterea Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria.

Astăzi primește răspuns nedumerirea lui Solomon care se minuna zicînd : «Cine-i aceasta care strălucește ca zarea, este frumoasă ca luna și luminoasă ca soarele?» (Cînt. Cînt. VI, 10). Astăzi se bucură Ioachim și Ana, bătrînii fericiți că rugăciunile lor curate au fost împlinite și defăimarea lipsei de urmași înlăturată. Astăzi, cerul se înfrățește cu pămîntul într-o singură cîntare de preamărire (Ps. XCV, 11) că planul dumnezeiesc al mîntuirii se adeverește. Căci astăzi, «Ana cea stearpă naște pe cea mai înainte aleasă din toate neamurile ca să fie locaș lui Hristos Dumnezeu, spre plinirea dumnezeieștei rînduiei ; prin care iarăși ne-am zidit noi pămîntenii și ne-am înnoit din stricăciune spre viața cea neîncetată» (Stihiră la Vecernia cea Mare).

Veniți dar, iubitorilor de prăznuire, să cinstim după cuviință minunata naștere a Maicii Domnului, închinîndu-i cîntare de laudă și de preamărire și sporindu-ne rugăciunile către Născătoarea de Dumnezeu, cîrînd bucurie sufletelor noastre și mare milă.

Cum să nu cinstim nașterea Sfintei Fecioare Maria cînd ea a vestit bucurie la toată lumea, prefăcînd în bucurie întristarea Evei? Eva auzise hotărîrea dumnezeiască : «În dureri vei naște fii!» (Fac. III, 16) ; iar Fecioara Maria a auzit : «Bucură-te, cea plină de har, Domnul este cu tine!» (Luca I, 28).

Cum să nu cinstim nașterea Sfintei Fecioare Maria, cînd ea este legată de rugăciune și de curăție. Căci nici bogăția, nici mărirea nu au adus bucurie în căminul dreptilor Ioachim și Ana. Cucernici și buni, îndurători, smeriți și făcători de bine, părinții Sfintei Fecioare Maria erau mîhniți, căci ajunseseră la bătrînețe și nu aveau nici un copil. Mai mult, jertfa de împăcare închinată Domnului de către Ioachim, după datina

iudaică, i-a fost respinsă de către mai-marele templului, deoarece bătrînii soți nu aveau moștenitori. Cîtă întristare a cuprins inimile bunilor Ioachim și Anei ! Dar ei n-au căzut în deznădejde. Și-au adus aminte de Avraam și Sara, cărora Dumnezeu le-a dăruit fiu la bătrînețe. Plecîndu-ne luarea aminte asupra tradiției creștine, aflăm că Ioachim s-a retras în loc pustiu, petrecînd în post și rugăciune fierbinte ca Dumnezeu să-și arate milostivirea asupra casei sale. În acest timp, soția sa Ana, îmbrăcată în haină cernită, se ruga acasă pentru ca cel Atotputernic să îndepărteze defăimarea nerodirii sale.

Dumnezeu a ascultat rugăciunea lor curată și prin puterea Harului său dumnezeiesc s-a biruit firea și femeia cea stearpă și bătrînă a zămislit și a rodit, dînd naștere unei copile care s-a numit Maria și care a fost închinată lui Dumnezeu spre a-I sluji toată viața sa.

Tot din tradiția creștină se știe că pînă la vîrsta de trei ani, Sfînta Fecioară Maria a fost crescută în casa părintească, cu grijă aleasă și dragoste neîțarmurită, iar cînd a împlinit trei ani a fost dusă la templu unde a crescut în neprihănire pînă la vîrsta cînd avea să devină logodnica aleasă a dreptului Iosif.

După cum Ana cea de altă dată fiind fără rod a născut pe Samuil, prin rugăciune și făgăduință (Împărați I, 10—11) tot astfel și aceasta, prin rugăciune și făgăduință către Dumnezeu primește pe Născătoarea de Dumnezeu, ca și aceasta să nu rămînă cu nimic în urma femeilor slăvite. Așadar, harul — căci așa se tîlmăcește numele Ana — naște pe Doamna — căci aceasta înseamnă numele Maria — și în adevăr a ajuns doamna tuturor făpturilor, fiind Maica Creatorului.

Fecioara Maria se naște în casa lui Ioachim, care se găsea lîngă «Poarta Oilor» și este adusă la templu. Apoi, în casa lui Dumnezeu, fiind sădită și îmbogățită de Duh, a ajuns ca un măslin încărcat de rod, locașul tuturor virtuților, păstrîndu-și feciorelnic sufletul și trupul în care avea să primească pe Hristos Dumnezeu (Sfîntul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, Cartea a IV-a, Cap. XIV, trad. de D. Fecioru, col. «Izvoarele Ortodoxiei», nr. 1, București, 1938, p. 272—273).

Ce să lăudăm mai întii ? Curăția sufletească, răbdarea, credința și rugăciunea înțelepților părinți Ioachim și Ana ? Sau nașterea minunată dintr-o femeie socotită neroditoare ? Sau curăția fără seamăn a Pururea Fecioarei Maria ? Imnologia Bisericii noastre dreptmăritoare, în această zi, se adresează Sfintei Fecioare, astfel : «După vrednicia curăției tale ai dobîndit și nașterea prin făgăduință, Maica lui Dumnezeu, că oarecînd celei sterpe, rod de Dumnezeu odrăslit te-ai dat. Pentru aceasta, pe tine toate semințiile pămîntului neîncetat te fericim ! » (Canon, Peasna 9-a).

Dar pentru ce Maica Fecioară, «cea mai înainte aleasă din toate neamurile», se naște dintr-o femeie neroditoare ? Să ascultăm răspunsul Sfîntului Ioan Damaschin, care zice : «Pentru că trebuia ca singurului nou sub soare, minunii minunilor să-i deschidă tot o minune calea ; pentru că trebuia să se păsească încetul cu încetul, de la cele mai mici la cele mai mari. Mai este însă și o altă pricină mai înaltă și mai dumnezeiască. Cu nașterea Fecioarei, firea fusese biruită de Har ; rămăsese cuprinsă de frică și nu putea să meargă mai departe. Așadar, pentru că

Fecioara Născătoarea de Dumnezeu avea să se nască din Ana, firea n-a îndrăznit să o ia înaintea lăstarului harului, ci a rămas neroditoare pînă ce harul a odrăslit rodul. Trebuia să se nască cea întâi născută, care avea să nască pe Cel întâi născut al întregii zidiri, întru care se țin toate (Colos. I, 15—17) (*Cuvînt la nașterea Prea Sfintei Stăpînei noastre Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria*, trad. de Pr. D. Fecioru, în «Mitropolia Olteniei», XVI (1964), nr. 9—10, p. 769). De aceea, bucuria fără seamăn a cuprins cerul și pămîntul la nașterea prea lăudatei Fecioare «care pentru multă curăție, Biserica lui Dumnezeu însuflătită s-a făcut» și «cămară a luminii, așteptînd să intre Preotul cel Mare — Hristos.

Prilej de bucurie și de noi nădejdi este nașterea Maicii Domnului, căci prin Fecioara cea mai dinainte vestită se dezleagă blestemul strămoșesc, după cum se cîntă : «Prin mai înainte vestirea îngerului rod prea cinstit din dreptii Ioachim și Ana a ieșit azi Fecioara, cer și semn dumnezeiesc și lînă de curăție bucurie vestind la toată lumea, ceea ce ești solitoarea vieții noastre, pierderea blestemului, dătătoare de binecuvîntare» (Știhiroa a 2-a de la Stihoavnă). Sau : «Preacurata Fecioara și de Dumnezeu Născătoarea ceea ce a încăput pe Dumnezeu, lauda proorocilor, fiica lui David, astăzi se naște din Ioachim și Ana cea înțeleaptă și blestemul lui Adam cel deasupra noastră, s-a izgonit întru nașterea ei» (Știhiră la Vecernia cea mică).

Ziua de naștere a Maicii Domnului este izvor de bucurie pentru că Sfînta Fecioară a cunoscut «taina cea mare» a unirii, dumnezeiescului cu omenscul prin întruparea Domnului Hristos ; ea este «cămara fecioriei» și semnul desăvîșirii, este podoaba Bisericii și pacea credincioșilor ei, pricina apropierii neamului omensc către Dumnezeu, bucuria tuturor celor necăjiți, rugătoare pentru mîntuirea celor păcătoși, binecuvîntată între femei, «plină de har», «mai cinstită decît Heruvimii și mai mărită, fără de asemănare, decît Serafimii !».

În această zi de mare bucurie, se cuvine deci să cugetăm la minunata naștere a Maicii Domnului, luînd ca dreptar al vieții noastre creștinești credința, nădejdea și înțelepciunea bătrînilor temători de Dumnezeu Ioachim și Ana și curăția feciorelnică a pruncii Maria care s-a învrednicit a auzi glasul Arhanghelului Gavriil zicîndu-i : «Bucură-te ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine» (Luca I, 28).

Să rostim în rugăciunile noastre minunatele cuvinte din Troparul Nașterii Maicii Domnului, care ne dă noi puteri duhovnicești, zicînd : «Nașterea ta de Dumnezeu Născătoare Fecioară, bucurie a vestit la toată lumea ; că din tine a răsărit Soarele dreptății, Hristos Dumnezeul nostru. Și dezlegînd blestemul, a dat binecuvîntare și stricînd moartea ne-a dăruit nouă viață veșnică».

Și închinîndu-ne le icoana Pururea Fecioarei să zicem cu inimă curată : Ceea ce ești rugătoare caldă și zid nebiruit, izvor de milă și lumii comoară de bunuri duhovnicești, Preacurată Fecioară Marie, umple de veselie viața noastră, dăruindu-ne bucuria ta cea nestrîcătă, bucuria cu care ai veselit la nașterea ta căminul dreptilor Ioachim și Ana și

bucuria cu care ai veselit prin Nașterea cea mai presus de fire a Domnului nostru Iisus Hristos, întregul neam creștinesc. Căci tu ești pentru noi nădejde de bucurie, apărătoare vieții, împăciuitoare față de Fiul tău și arvună trainică de mîntuire. Prin rugăciunile tale, Prea Sfîntă Născătoare de Dumnezeu, pune stavilă ispitelor, chivernisește-ne bine viața și călăuzește-ne la fericirea cea de sus. Dăruiește tuturor pace, iar dreptmăritorilor creștini, bucurie și mîntuirea sufletelor. Amin!

Pr. ȘTEFAN ALEXE

PREDICĂ LA ÎNĂLȚAREA SFINTEI CRUCI (14 septembrie)

În viața noastră creștinească, cînd începem activitatea zilnică zicem: «Doamne ajută» și facem semnul Sfintei Cruci.

În cinstea Sfintei Cruci, pentru că pe ea a pătimit și a fost chinuit Domnul Hristos, devenind din obiect de ocară și tortură obiect de cinstire pentru noi, credincioșii, Biserica noastră Ortodoxă a rînduit mai multe sărbători peste an. Una dintre acestea este și cea de azi numită: *Înălțarea Sfintei Cruci*.

Se cuvine, mai ales cu prilejul sărbătorii de azi să ne amintim puțin de evenimentele bisericești care au făcut ca această sărbătoare să poarte numirea de «*Înălțarea Sfintei Cruci*», mai ales că nu toți dintre D-Voastră știu aceasta, iar cei care le mai știu au mai uitat cîte ceva.

După trei sute și ceva de ani de la venirea în lume a milostivului nostru Domn Iisus Hristos, doi istorici ai Bisericii creștine, Eusebiu, Episcopul orașului Cezareea din Palestina, panegiristul Sfîntului Constantin cel Mare, și Lactanțiu, profesorul copiilor împăratului Constantin, ne istorisesc despre el că a purtat un război greu cu potrivnicul său Maxențiu, care, uzurpînd drepturile sale legitime, se proclamase împărat la Roma al întregului Imperiu Roman. În timp ce împăratul Constantin călătorea din Galia, Franța de azi, îndreptîndu-se cu armata sa spre Roma, spre a lupta împotriva lui Maxențiu, pe drum, în apropiere de Roma, i s-a arătat lui pe cer și însoțitorilor săi, în anul 312, ziua în amiaza mare, semnul strălucitor al Sfintei Cruci lîngă nimbul soarelui, înconjurată de cuvintele grecești, care în limba noastră românească sună astfel: «Prin acest semn vei învinge».

În noaptea următoare acestei arătări minunate a Sfintei Cruci, s-a arătat în vis împăratului Constantin însuși Domnul Hristos, care i-a poruncit să pună pe steagurile soldaților săi chipul Sfintei Cruci și va dobîndi victoria. Într-adevăr, Constantin cel Mare, în lupta care a urmat

la locul numit Pons Milvius (Podul vulturului), a învins pe Maxențiu. De la această întâmplare prea minunată, Sfântul Constantin cel Mare a început să arate mare cinstitie și cucernicie față de chipul Sfintei Cruci pe care o cinsteau creștinii.

Cu timpul, o dorință tainică a sufletului său îl mîna să afle chiar lemnul Sfintei Cruci pe care a pătimit Domnul Hristos, Mîntuitorul sufletelor noastre. În această stare sufletească aflîndu-se el, a îndemnat pe mama sa Elena să meargă la Ierusalim ca să afle lemnul cinstitei cruci pe care a împlinit pămîntirea Sa cea dătătoare de viață Mîntuitorul nostru, pentru noi, creștinii. N-a fost însă tocmai ușor. Ajungînd, împărăteasa Elena la Ierusalim, a întreat pretutendeni, dar n-a aflat niciun răspuns sigur. Cu două sute de ani mai înainte, în anul 119, împăratul roman păgîn Adrian, poruncise să se acopere mormîntul Domnului de pe Golgota cu pămînt, iar deasupra lui a pus să se construiască un templu păgîn. A trebuit să se dărîme mai întii toate construcțiile și să se dea pămîntul la o parte. După multă muncă, lucrătorii aflară trei cruci: Crucea pe care a fost răstignit Mîntuitorul și alte două cruci pe care fuseseră răstignii cei doi tilhari, iar alături a scîndurică pe care sta scris: *Iisus Nazarineanul împăratul iudeilor*, adică cuvintele pe care poruncise Pilat să se scrie deasupra Crucii Mîntuitorului. Nu pricepeau însă, care din cele trei cruci este Crucea Mîntuitorului, încît Sfînta Elena căzu în întristare și grije. Atunci fericitul Macarie, episcopul Ierusalimului, înălță rugăciuni fierbinți lui Dumnezeu ca să arate un semn din care să se cunoască Crucea Mîntuitorului. El a adus cele trei cruci lîngă trupul unei femei greu bolnave și a pus cîte una pe dînsa. Și numai cît s-a apropiat Crucea lui Hristos de acea bolnavă, s-a vindecat îndată și s-a ridicat, mărînd și mulțumind lui Dumnezeu. Prin această minune, toți credincioșii se încredințară că aceasta este Crucea adevărată pe care a suferit Mîntuitorul. După acestea, Sfînta Elena a împodobit Sfînta Cruce a lui Hristos și a predat-o episcopului Macarie ca să păstreze la Ierusalim.

Aflînd Sfîntul Constantin cel Mare că s-a găsit Sfînta Cruce a Domnului, mult s-a bucurat de aceasta și a pus să se construiască pe locul răstignirii Mîntuitorului *biserica Învierii Domnului, care s-a sfințit în ziua de 13 septembrie a anului 335. A doua zi, la 14 septembrie*, fiind la Ierusalim mulțime multă de credincioși, aceștia cerură să li se arate Sfînta Cruce a Mîntuitorului. Dar neputîndu-o vedea toți, din pricina mării mulțimi, atunci episcopul Macarie s-a suit pe amvon și a înălțat Sfînta Cruce pe care a pătimit Domnul Hristos, în vederea tuturor. Iar poporul cu mare smerenie s-a închinat ei, mărînd pe Domnul Cel ce a murit pe ea pentru mîntuirea noastră.

De atunci, în fiecare an la *14 septembrie* credincioșii din toate timpurile au sărbătorit «*Înălțarea Sfintei Cruci*». Iar Sfinții Împărați Constantin și Elena, ca unii care s-au învrednicit să afle cinstita Cruce a lui Hristos sînt zugrăviți în toate bisericile ținînd Sfînta Crucea în mijlocul lor. Așa se află zugrăviți și în această împodobită Catedrală pa-

triarhală pe peretele din stînga din sînul bisericii, deasupra intrării în biserică, în pridvor și pe icoana de la ușa din dreapta a acestei catedrale, Sfinții Împărați Constantin și Elena, fiind hramul acestei biserici.

*

Cu trecerea anilor, s-a mai petrecut un eveniment care îndreptățește numirea sărbătorii de azi. După șase sute de ani și ceva de la nașterea Domnului Hristos, începînd din anul 611, Chosroes al II-lea, regele Perșilor, păgîn fiind el, s-a pornit cu mare război împotriva împărăției Bizanțului, făcînd mare prigonire asupra creștinilor ortodocși, război care a durat, cu unele întreruperi, optsprezece ani. Dar ceea ce a mîhnit și mai mult inimile credincioșilor a fost faptul că perșii păgîni reușiseră să cucerească Ierusalimul în anul 614, 5 mai, și se purtără în orașul sfînt ca niște adevărați barbari : au omorît mulțime mare de creștini, 35.000 de prizonieri au fost vînduți ca sclavi, au dat foc bisericii Învierii construită de Sfîntul Constantin cel Mare, au prădat multe obiecte prețioase, și, ca nelegiuirea lor să întrecă orice margini, au luat cu ei în Persia lemnul Sfintei Cruci, pe care a pătimit Mîntuitorul, atît de venerată de toți creștinii din lume.

Nu s-a mulțumit, însă, numai cu aceste succese, ci s-au îndreptat îndată împotriva Constantinopolului, capitala împărăției bizantine. Pentru reușita acestui scop, perșii au încheiat o alianță cu poporul avarilor, care-și aveau sălașurile în vremea de atunci în ținuturile care se întind între fluviul Nipru și Alpii Austriei, au năvălit împreună asupra mării capitale bizantine. Cînd avarii apărură în fața Constantinopolului (617), s-a produs o mare panică în oraș. În fața acestei duble presiuni, a perșilor și a avarilor, împăratul de atunci al Bizanțului, Eraclie, s-a hotărît să părăsească Constantinopolul și să mute capitala tocmai în orașul Cartagina, pe coasta de nord a Africii, spre a fi ferită de atacuri.

Prea Fericitul Patriarh Serghie al Constantinopolului însă, n-a pierdut curajul și încrederea în ajutorul lui Dumnezeu, îndemnînd pe împărat să reziste. I-a pus la dispoziție tezaurul bisericii ca să refacă și să echipeze armata bizantină. În urma acestui ajutor, după ce a reorganizat armata, împăratul Eraclie ajunsese biruitor în fruntea oștilor sale pîna aproape de Ctesifon, capitala de atunci a Persiei. Însăpămîntați și zdrobiți de ostașii bizantin, perșii cerură pace și înapoiară creștinilor în 628 Sfînta Cruce a Mîntuitorului pe care o luaseră de la Ierusalim. Împăratul Eraclie a dus-o mai întii cu mare pompă la Constantinopol spre a fi văzută de creștinii de aici și apoi la Ierusalim și a încredințat-o patriarhului Zaharia.

În ziua de 14 septembrie 630, Sfînta Cruce a Mîntuitorului a fost așezată cu rugăciuni și mulțumiri lui Dumnezeu, într-o atmosferă de mare sărbătoare, în Biserica Învierii din Ierusalim. De aceea, în amintirea acestor două fapte, aflarea Sfintei Cruci de către Sfînta Elena și al doilea, eliberarea Sfintei Cruci din mîinile perșilor păgîni și aducerea ei la Ierusalim, poporul credincios ortodox sărbătorește în ziua de 14 septembrie, în fiecare an : *Îndlțarea Sfintei Cruci*.

Ascultînd aceste două evenimente referitoare la cinstirea Sfintei Cruci a Mîntuitorului nostru, se pune pentru noi, credincioșii de azi, o întrebare la care trebuie să meditam. Ce vom face noi? vom fi și noi prin viața și faptele noastre, cinstitorii adevărați ai Sfintei Cruci, sau, prin păcatele pe care zilnic le înfăptuim, nu facem altceva decît să punem pe umerii Mîntuitorului o cruce mai grea decît aceea pe care El a dus-o pe Golgota spre a fi răstignit.

Este o experiență a noastră a tuturor ca firea noastră omenească este aplecată în genere spre păcat, căci zilnic este supusă ispitirii și multor păcate în care cădem. Iar dacă mulți dintre noi, creștini, am fost feriți ca să nu cădem în ispitiri și păcate este pentru faptul că harul lui Dumnezeu și ajutorul Lui atotputernic a îndepărtat de la noi prilejul păcatului. Să știm bine însă că ori de cîte ori păcătuim cu știință, cu intenția vădită de a face rău aproapelui nostru, cu gîndul, cu fapta sau cu vorba și nu grăbim pașii noștri spre pocăință și îndreptare, ingenuchind cu căință la picioarele Crucii Mîntuitorului, sîntem ca și cum am răstigni din nou pe Domnul Hristos, deși El a voit să ne elibereze pentru totdeauna de răutate și păcate. Iar cine dintre noi nu se pocăiește de păcatele sale în această viață, va da seama înaintea Dreptului Judecător de cîte trebuia să facă pe pămînt spre binele său și n-a făcut, și de cîte trebuia să nu le facă și totuși le-a făcut.

Sfîntul Apostol Pavel ne spune lămurit în privința aceasta: «Nu știți că cei nedrepti nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu? Nu vă înșelați în privința aceasta: nici desfrînații, nici închinătorii la idoli... nici furii, nici nesățioșii de avere, nici bețivii, nici grăitorii de rău, nici răpitorii, nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu» (I Cor. VI, 9). Cît privește cuvintele nepotrivite și necuviincioase pe care nici un creștin nu trebuie să le rostească, avem mărturia Domnului Hristos care ne învață: «Vă spun vouă că în ziua judecării oamenii vor da socoteală de orice cuvînt nefolositor pe care-l vor fi rostit (Matei XII, 36). Să fim convinși că Dumnezeu cunoaște nu numai faptele și vorbele noastre, ci chiar și gîndurile noastre, deoarece Domnul Hristos ne spune: «Nu este nimic ascuns care nu va fi descoperit, și nimic tănuit, care nu va fi cunoscut» (Matei X, 26).

Pentru ca fiecare din noi să ne ferim de ispitiri și păcate, trebuie să petrecem viețuirea noastră de acum în duhul curăției, al gîndului smerit, al răbdării și al dragostei. Dumnezeiescul Apostol Pavel, în scrisoarea către Efeseni ne îndeamnă astfel: «orice amărăciune, supărare, minie, izbucnire, clevetire și orice fel de răutate să piară dintre voi. Dimpotrivă, fiți buni unii cu alții și iertați-vă unul pe altul cum v-a iertat și Dumnezeu pe voi în Hristos» (Efes. IV, 31).

Tot Sfîntul Apostol Pavel ne poruncește: «Țineți ce este bine; feriți-vă de orice înfățișare a răului. Și însuși Dumnezeuul păcii să vă sfințească pe voi desăvîrșit, și duhul vostru și sufletul și trupul să se păzească în întregime în curăție»... (II Tes. 21—23).

Iar cînd ne apropiem să cinstim și să sărutăm Sfînta Cruce, să fie ca și cum ne-am apropia să sărutăm pe Domnul Hristos însuși.

Să purtăm chipul Sfintei Cruci în inimile noastre ca să deștepte totdeauna în sufletele noastre iubire fiască pentru Domnul Hristos, Cel ce a suferit pentru noi pe Cruce. Să urmăm exemplul Apostolului Pavel, care fiind judecat de procuratorul Felix la Cezareea Palestinei, întrebând fiind despre credința și viața sa a răspuns astfel: «Mă străduiesc, mărite Felix, și eu ca să am în totdeauna înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor un cuget curat» (Fapte XXIV, 16).

Ajută-ne Sfântă și de viață făcătoare Cruce să fim totdeauna cinstitorii Tăi cu credință. Fii pentru noi întărire în credință, pază în ispite și păcate, ajutor întru primejdii, necazuri și nenorociri, căci, avîndu-Te pe Tine, avem pururea lîngă noi pe Domnul Hristos, care ne iubeste și ne îndeamnă să rămînem totdeauna fiii și prietenii Săi. Amin.

Pr. Prof. I. RĂMUREANU

LA DUMINICA A XIX-A DUPĂ RUSALII (Iubirea aproapelui, temelia moralei creștine)

În cele citite astăzi din Sfînta Evanghelie (Luca VI, 31—36) se cuprinde învățătura creștină despre iubirea vrăjmașilor și care constituie culmea trăirii morale. Ea marchează conținutul moralei creștine, care face din iubirea jertfelnică a Mîntuitorului pentru oameni o poruncă ce se adresează fiecărui creștin spre a fi împlinită în viață.

Comparînd-o cu iubirea firească dintre rude și prieteni, care se bazează pe reciprocitate, Mîntuitorul ne arată că trebuie să depășim această comportare, ridicînd iubirea pînă la capacitatea ei dumnezeiască. Este ușor de înțeles că, arătînd nedesăvîrșirea iubirii obișnuite dintre oameni, Mîntuitorul n-o respinge, n-o condamnă, ci numai ne cere s-o extîndem asupra tuturor semenilor, chiar și asupra vrăjmașilor.

Căci iubirea aproapelui, izvorită din iubirea față de Dumnezeu, stă la temelia întregii vieți creștine. Ea trebuie să normeze relațiile creștinului cu toți semenii, fără nici o deosebire, după ce mai întîi, constituie singura atitudine cuvenită față de Dumnezeu, și, prin Dumnezeu, și față de sine și de aproapele.

Toate virtuțile creștinului trebuie să-și aibă izvorul în iubire, trebuie cultivate în duhul iubirii și trebuie să ducă la sporirea iubirii în inimile noastre.

Iubirea aproapelui este esența trăirii creștine.

Iată temeuri pentru care se cuvine să stăruim asupra ei.

După învățătura creștină, Dumnezeu este iubire. El a creat pe om din iubire. Pentru realizarea menirii sale, care este asemănarea cu Dumnezeu, omul trebuie să-și însușească iubirea.

Viața veșnică și fericită spre care năzuim și pentru care ne străduim toți constă dintr-o comuniune a noastră desăvârșită cu Dumnezeu prin iubire.

Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat ca om și s-a răstignit din nemărginita Sa iubire pentru noi, spre a ne convinge și pe noi să iubim, spre a ne ajuta să cultivăm în sufletul nostru iubirea mântuitoare. Prin iubirea Sa pentru noi, Mântuitorul ne-a dat în același timp și nouă puterea de a-l iubi (I Ioan IV, 19).

Iubirea noastră creștinească are ca obiect în primul rând pe Dumnezeu, întrucât este ființa cea mai vrednică de iubire și în al doilea rând, pe semenii noștri ca pe noi înșine. Iubirea față de Dumnezeu se exprimă prin păzirea poruncilor Lui. «Mă iubește cel care păzește poruncile Mele» — spune Mântuitorul. Sfântul Apostol și evanghelist Ioan repetă acest adevăr afirmând: «Căci dragostea de Dumnezeu stă în păzirea poruncilor Lui» (I Ioan V, 3).

Iubirea față de Dumnezeu și iubirea față de aproapele sînt nedespărțite. «Cine iubește pe Dumnezeu iubește și pe fratele său» — spune Sfântul evanghelist Ioan (I Ioan IV, 21).

În iubire se concentrează toate datoriile noastre creștinești.

Cînd Mântuitorul a fost întrebat care este cea mai mare poruncă din Lege, a răspuns: «Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău, din toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău. Aceasta este cea dintîi și cea mai mare poruncă. Iar a doua, asemenea ei, este: «Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși» (Matei XXII, 37—39).

În diferite prilejuri și cu deosebire în parabola samarineanului milostiv, Mântuitorul ne-a arătat că aproapele nostru este orice om, indiferent de neamul, rasa, religia, sexul, profesiunea, căreia îi aparține și chiar indiferent de conduita sa morală. Faptul că ne poruncește să iubim și pe vrăjmașii noștri (Matei V, 44), înseamnă că aproapele nostru este orice om fără nici o excepție.

Dar ce-nseamnă a iubi pe aproapele nostru? Pentru a ne înlesni înțelegerea acestei virtuți, Mântuitorul ne poruncește să luăm ca punct de plecare și ca normă iubirea de sine. Ceea ce înseamnă să dorim altora ceea ce ne dorim și nouă, să ne purtăm cu alții așa cum am vrea să se poarte și ei cu noi.

Dar ce-și dorește orice om și ce așteaptă să i se facă decît binele?

Așadar, a iubi pe aproapele înseamnă a-i dori din toată inima și în mod dezinteresat binele veșnic și vremelnic și a contribui cu toate puterile noastre la înfăptuirea acestui bine.

A iubi pe aproapele înseamnă a-l sluji spre binele său, cu toată inima și cu dăruire jertfelnică.

Iubirea față de aproapele este bunăvoința și binefacerea dezinteresată și jertfelnică pe care un creștin trebuie să le cultive și să le realizeze față de orice om.

Bunăvoința este necesară dar singură nu-i suficientă. Sfântul apostol și evanghelist Ioan ne îndeamnă: «Să nu iubim numai cu cuvîntul și cu gura, ci cu fapta și cu adevărul» (I Ioan III, 28).

Iar Sfântul Apostol Iacob spune : «Credința fără fapte este stearpă și moartă» (Iacob II, 15—16).

Dar trebuie precizat, în același timp, că nici actele de binefacere, oricâte de mari ar fi, nu pot fi socotite ca fapte de iubire decât dacă sînt pornite dintr-o inimă binevoitoare și jertfelnică. Acest adevăr este subliniat de Sfântul Apostol Pavel prin cuvintele : «Și chiar dacă mi-aș da toată averea pentru hrana săracilor, chiar dacă mi-aș da trupul să fie ars și n-aș avea dragoste, nu-mi folosește la nimic» (I Cor. XIII, 3).

De aici rezultă că nu iubim creștinește cînd ne mărginim să com-pătimim pe cel ce suferă numai în inima noastră sau numai prin cu-vinte de mîngîiere, fără a-l ajuta și cu fapta. Iubirea față de aproapele nu-i cum se cuvine nici atunci cînd facem bine aproapelui urmărind vreun interes personal. †

Iubirea este temelia vieții creștine. Sfântul Apostol Pavel ne arată foarte lămurit acest adevăr cînd enumeră păcatele de care ne scapă iubirea și virtuțile care-și au izvorul în iubire (I Cor. XIII...).

Iubirea nu desființează celelalte virtuți, ci se exprimă prin acelea și le desăvîrșește. De aceea Sfântul Apostol Pavel definește iubirea ca fiind «împlinirea legii» (Rom. XIII, 10) și afirmă că poruncile sînt cu-prinse în iubirea aproapelui (Rom. XIII, 9).

Rămîne să precizăm acum în ce constă binele aproapelui, pe care trebuie să-l dorim și să ne silim să-l înfăptuim prin virtutea iubirii creștine.

Pentru a feri pe fiii săi de greșeli și pentru a-i ajuta să înțeleagă deplin și corect acest lucru, Biserica noastră ne învață cîte aspecte mai importante are acest bine pe care-l datorăm aproapelui. Astfel, în Măr-turisirea Ortodoxă sînt indicate șapte feluri de bine privitoare la trup și alte șapte feluri de bine privitoare la suflet. Cu privire la trup, ace-s-tea sînt : hrănirea celor flămînzi, adăparea celor însetați, îmbrăcarea celor goi, cercetarea și ajutorarea celor în nevoi și a celor bolnavi, găz-duirea călătorilor și grija de cei morți. Cu privire la suflet, faptele iu-birii sînt : întoarcerea la calea adevărului și a binelui a celor rătăciți și păcătoși, învățarea celor neștiutori adevărurile mîntuitoare, sfatul bun la vremea convenită, rugăciunea pentru semenii, mîngîierea celor întristați, nerăzbuinarea pentru răul ce ni se face și iertarea.

Iată în cîte chipuri trebuie și putem să facem bine aproapelui nostru.

Pentru că dacă iubim pe prieteni, nu avem un merit prea mare și nici nu realizăm prea mare lucru, tot binele făcîndu-se ușor și firesc, dar fără mult spor. Iubind pe vrăjmași, lărgim cercul celor buni, aplicînd metoda cea mai eficace pentru îndreptarea acestora.

Intr-adevăr, s-a constatat că nimeni nu poate exercita o influență mai binefăcătoare asupra dușmanului decât victima sa. Iubirea pe care o arătăm față de dușman fiind neașteptată, pentru că este nefirească, îl surprinde pe acesta, îl zguduie și-l face să se dezmeticească, ajutîndu-i astfel să se îndrepte.

Tratînd cu iubire pe dușmanul nostru personal, avem numai de cîștigat atît noi cît și dușmanul nostru. Astfel, mai întii localizăm și curmăm

răul care nu se mai întinde. Contribuim apoi la desființarea lui treptată, care cel mai adesea este urmată de o convertire în bine.

Vrăjmașul nostru este fratele nostru ce se află în marea primejdie de a-și pierde sufletul din pricina urii care-l stăpânește. El are, deci, cel mai mult nevoie de ajutorul nostru, pe care noi i-l putem acorda cu cel mai mare folos, întrucât numai prin iubirea arătată de victima urii sale el se poate salva. Dumnezeu ne poruncește să le facem în locul și în numele Său, și — bineînțeles — și cu ajutorul Său.

Avem datoria să iubim pe aproapele, pentru că el ne este de trei ori frate: mai întâi pentru că avem toți același Părinte ceresc, al cărui chip îl purtăm toți deopotrivă; al doilea pentru că ne tragem toți din aceeași familie și al treilea, pentru că pentru noi toți s-a jertfit din dragoste Fiul lui Dumnezeu.

Iubirea față de aproapele este dovada iubirii față de Dumnezeu, de care este nedespărțită. Ea este semnul adevăratului creștin (Ioan XIII, 35). Prin ea câștigăm milostivirea lui Dumnezeu (Matei V, 7), ne asemănăm cu Dumnezeu și ne unim cu El (I Ioan IV, 16). Fără iubire nu ne putem mîntui.

*

Dacă ne cercetăm cum se cuvine inima și conduita, trebuie să mărturisim cu mare durere că ne aflăm foarte departe de împlinirea marelui poruncă a iubirii aproapelui.

Cei mai mulți dintre noi nu iubim decît pe copiii noștri, față de care adesea nu aplicăm o iubire cu adevărat creștină și binefăcătoare. Rareori avem prieteni buni și nici iubirea față de aceștia nu-i totdeauna cum se cuvine. Există părinții care-și abandonează copiii, copii care nu respectă, nu ascultă și maltratează pe părinții lor. Există frați care se dușmănesc și-și fac rău pentru interese meschine.

Foametea, sărăcia, războaiele și tot cortegiul de suferințe pe care le îndură o parte din lumea de astăzi se datoresc și lipsei de iubire. «Cît bine nu s-ar face pe pămînt — spune Sfîntul Ioan Gură de Aur — dacă dragostea s-ar revărsa din belșug pretutindeni».

De aceea trebuie să cultivăm și aplicăm iubirea mai întîi în relațiile cu membrii familiei, și rudele, și să lărgim apoi cercul celor iubiți de la rude la concetățeni și compatrioți, apoi la toți oamenii.

Pentru a izbuti în aceasta, trebuie să ținem și să întărim, prin rugăciune și Sfintele Taine, legătura cu Domnul nostru Iisus Hristos care este nu numai învățătorul și Pilduitorul desăvîrșit al iubirii de oameni, dar și izvorul puterii noastre iubitoare. Căci El însuși a spus: «Fără Mine nu puteți face nimic», iar Sfîntul Apostol Pavel confirmă, declarînd: «Pe toate le pot întru Hristos care mă întărește» (Filip. IV, 13).

Ajută-ne, Doamne, să înăbușim pornirile egoiste din firea noastră cea stricată de păcat și să ne însușim iubirea de semenii, ca astfel să putem înainta mereu spre asemănarea cu Tine și să ne împărtășim din viața cea fericită hărăzită celor ce iubesc — Amin.

Prof. C. PAVEL

LA DUMINICA A XX-A DUPĂ RUSALII

Era a doua zi după ce Mântuitorul nostru Iisus Hristos tămăduise în Capernaum pe servitorul unui sutaș roman. Cu acel prilej lăudase credința puternică a ofițerului roman a cărui dragoste pentru sluga sa biruise legile păgâne. Și acum, ca alte ori, am văzut fapte și minuni ale lui Hristos făcute asupra naturii, de care dispunea după dorința Sa, înmulțind piinea și peștii și săturînd cu ele 5.000 de bărbați, — în afară de femei și de copii —, certînd vîntul sau umblind cu picioarele pe mare ca pe uscat, tămăduind paralizicii sau dînd lumină orbilor. Și în Capernaum vindecînd pe servitorul sutașului, Iisus își arătase încă odată puterea Sa minunată. Tămăduirea săvîrșită dovedea că Hristos a așezat din nou în armonie, ca un adevărat Creator, funcțiunile organice ale trupului omenesc, arătînd că El este Domnul vieții. Căci cea ce întilnește mai multe în calea Sa Iisus este durerea într-o formă sau alta. Și această durere se întilnește cu cine? Cu Dumnezeu iubirii și al milei, Care cuprinde în brațele Sale părintești toată această suferință pe care o acoperă cu mîngiere, cu bucurie, cu pace și cu har dumnezeiesc.

Și astfel, pășind într-o cetate cu numele de *Nain*, Îl întîmpină durerea în forma ei cea mai dezolantă. O mamă văduvă își conducea la mormînt pe singurul ei fiu, singura ei bucurie, singurul ei sprijin la bătrînețe. Fusese acum a doua oară lovită de săgeata morții. Cu puțin mai înainte își condusesese soțul pe același drum și acum copilul. Lumea toată din sat, împărtășindu-i durerea, într-un convoi jalnic o însoțea, căuțînd ca prin această participare să-i micșoreze suferința și s-o mîngie.

Acest convoi jalnic Îl întîmpină pe Iisus la intrarea în Nain, acea cetate înscrisă în Sfînta Scriptură, ce a rămas încrustată în învățătura credinței și a nădejzii noastre creștine în înviere. Astfel în harta sufletului nostru și al dorului de mîntuire, Nainul a rămas pentru totdeauna ca locul unde Domnul vieții a alungat moartea din fiul tînăr al unei văduve îndurerate.

Aici se afla cîndva o cetate importantă, aflată la 18 km. sud de Cana Galileei și 12 km de Nazaret, așezată pe o terasă la latura de nord-est a Hermonului și la răsărit de Ezdrelon. Azi a rămas un sat cu cîteva case și aproape de intrarea în cetate, unde Iisus S-a întilnit cu cortegiul mortuar și unde a săvîrșit minunea, a fost zidit un mic paraclis, ca să marcheze acest loc și în care se slujește din cînd în cînd.

Pe acest loc S-a oprit atunci Iisus, și făcîndu-I-se milă de durerea unei mame, i-a spus : «nu plînge». Și mergînd și apropiindu-Se de sicriu a zis din nou : «tînere, ție își zic : scoală-te».

Poate se gîndea Domnul la ziua aceea tristă din Vinerea Patimilor, cînd o altă femeie, Maică și Pururea Fecioară, propria Sa Maică, va sta neputincioasă în fața unei Cruci pe care va fi răstignit singurul său Fiu, și pe care nu va fi atunci nimeni și nimic să o mîngie. Ucenicii se vor risipi, iar ea va rămîne în sfîșietoarea-i durere, alături de ucenicul cel iubit, căruia Domnul i-o va da în grijă și-i va spune : «Iată mama ta».

«Nu plînge» a zis Hristos văduvei îndurerate, mamei nefericite. Și deodată ochii ei s-au ridicat spre Domnul și printre lacrimi, a văzut pe Acela, Care «a șters lacrima de la toată fața» (Apocalipsa, VII, 17 ; XXI, 4). Durerea ei nu putea fi alungată de nimeni și de nimic. De acum numai singurătatea va fi căminul ei și numai lacrimile îi vor fi surori pînă cînd se va coborî și ea în mormînt alături de cele două ființe dragi ce plecaseră mai înainte dincolo de hotarele morții. Și Iisus Mîntuitorul, și-a amintit poate de cuvîntul Eclesiasticului ce zice : «mai bine este să mergi în casă de plîns decît să te duci în casă de ospete, căci acolo se vede sfîrșitul omului și cine îl vede îl pune la inimă» (Eclesiast VII, 2), a poruncit cu același glas cu care a certat vîntul și a tămăduit bolnavii, cu care a mustrat pe Satana și a chemat la El copii, zicînd : «Tinere, ție zic, scoală-te». Și s-a ridicat mortul și a început să vorbească și Iisus l-a dat mamei sale. Iată minunea.

«Nu plînge» a spus Mîntuitorul mamei îndurate. Dar cine oare are acest drept, această autoritate să poruncească durerii să dispară și sufletului să se bucure, mîngîindu-se ? Cine este acela care poate să pătrundă în taina inimilor noastre, revărsînd peste rănile sufletești balsamul ușurării, al uitării și al fericiri ? — Numai Unul singur : Iisus Hristos-Mîntuitorul, Domnul, Fiul lui Dumnezeu.

Întîlnirea dumnezeirii cu ființa omenească scînteiază totdeauna lumină, bucurie, sănătate, fericire și înviere. Așa și acum Mîntuitorul Hristos a învăluit sufletul tînarului adormit în privirea Sa divină și în dată a izvorît putere și înviere. Mila și iubirea lui Hristos a alungat durerea, suferința și moartea, arătînd celor din jur că El este Stăpînul vieții și Biruitorul morții.

Același lucru îl va arăta atunci cînd va învia pe fiica mai marelui sinagogii Iair, cînd va învia pe prietenul său Lazăr cel mort de patru zile și mai ales, cînd va învia El din morți, «a treia zi după scripturi» în strălucita noapte a Duminicii Învierii.

De aceea, alergînd cu gîndul nostru în fața minunii din Nain, să ascultăm încă odată frumoasele cuvinte ale rugăciunii Sfîntului Ioan Gură de Aur, ce se rostesc în noaptea învierii : Unde îți este moarte boldul ? Unde este puterea ta ? Ți le-a rupt Acela care nu a putut să fie ținut de tine în mormînt decît trei zile, Cel care a înviat și prin această înviere, ne-a dat nouă creștinilor viață veșnică — Mîntuitorul nostru Iisus Hristos.

Fericita mamă ce a primit în brațele sale pe iubitul său fiu smuls din ghiarele morții, a fost cuprinsă de o bucurie fără margini. În locul durerii se naște bucuria, o bucurie nemaiîntîlnită cu frica, cu neobișnuitul, căci toți, într-un glas, slăvind pe Dumnezeu au strigat «Prooroc mare S-a ridicat între noi și Dumnezeu a cercetat pe poporul Său». Ei văd în Mîntuitorul un mare prooroc, au recunoscut în El pe un trimis al lui Dumnezeu care de multă vreme era așteptat și acum se afla în mijlocul lor, învățîndu-i și făcîndu-le bine.

Astfel minunea învierii constituia dovada unui maxim de putere, de bucurie și de fericire. De aceea și noi creștinii aflăm prin credința în înviere bucuria, puterea și nădejdea noastră. Această credință a fost

taina puternică a miilor de martiri creștini. Numai ea ne deschide taina fericirii morții a acelor oameni care în fața leilor sau pe roți, în gropile cu ulei fierț sau cu var stins, în fața călăilor sau pe cruce, cântau imne de slavă lui Dumnezeu. Bucuria morții în mijlocul durerii se poate înțelege numai cu această mărturisire de credință nesfârșită în înviere, știind că lumea este a lui Dumnezeu și pământul o anticameră a cerului. Când se va arăta în fața ochilor noștri, în toată strălucirea Sa, împărăția cerurilor, pe care au văzut-o de departe marii schimnici ai pustiei și pe care Dumnezeu a pregătit-o celor credincioși, «de la întemeierea lumii». O asemenea credință a avut bătrînul Policarp al Smirnei, care mai înainte de a fi ars de viu, căpăta învoire de la centurionul roman să spună o rugăciune, prin care zicea: «Doamne, Dumnezeule, Atotputernice, Tu Fiul cel prea iubit Iisuse Hristoase, Te laud și te binecuvintez, pentru că ai binevoit să mă primești în această zi și în acest ceas, în rîndul martirilor Tăi și m-ai învrednicit să beau din paharul Tău Hristoase. Pentru aceasta Te laud, Te înalț, te binecuvintez și Te proslăvesc în veci pe Tine arhierul cel veșnic prin care și cu care toată slava Ți este dată dimpreună cu Sfîntul Duh».

Oriunde se așează trupurile neînsuflețite ale celor dragi, spre odihna de veci, răsună și va răsuna în veac, cuvintele Mîntuitorului spuse Martei cu ocazia învierii fratelui ei Lazăr: «Eu sînt învierea și viața; cine crede în Mine va trăi, chiar de ar muri și cine trăiește și crede în Mine nu va muri în veac» (Ioan XI, 25—26).

Care și cum vor fi fost primele cuvinte, rostite de tînărul înviat și smuls din ghiarele morții, de pe marginea mormîntului deschis? Au fost cuvinte de mărturisire și de recunoștință față de Binefăcătorul său, cuvinte de laudă aduse lui Dumnezeu, cu încredințarea că de acum înainte viața sa nu va fi decît o adorare și smerenie.

Poate că și noi încercăm un simțămînt asemănător cînd după ce îngenunchem în fața scaunului de duhovnicie și după ce ne-am ușurat sufletele prin baia lacrimilor și a spovedaniei, duhovnicul ne murmură: «... te iert și te dezleg de toate păcatele tale» și, ridicîndu-ne laudăm bunătatea și mila lui Dumnezeu. Și atunci, smulgîndu-ne din lanțurile păcatului, sîntem dăruiți din nou Mamei noastre — Biserica — purificați prin pocăință, smerenie, remușcări și lacrimi.

Dacă piatra fundamentală a concepției noastre creștine este credința în înviere, este necesar să ne dăm seama că pentru a ajunge la dînsa trebuie să pășim pe urma pașilor lui Hristos. Avem îndatorirea de a ne îndeplini totdeauna principiile de doctrină, de morală și de acțiune atît în Biserică cît și în societate.

Avem deci îndatorirea de a ne înarma cu o credință puternică și activă, împletindu-o cu fapte de milostenie, întrucît «credința fără fapte este moartă» (Iacob II, 20). «Milă voiesc nu jertfă» a cerut Hristos celor ce-l urmează, adică întărirea credinței noastre cu faptele iubirii creștine. Ajutînd pe cei în suferințe, mîngîind pe cei în dureri, dînd asistență morală și sufletească celor necăjiți, bolnavi, bătrîni și în nevoi, turnînd, asemenea samarineanului milostiv «vin și undelemn peste rînilor trupești și sufletești ale aproapelui nostru, ne înscrim la răsplata.

făgăduită de Hristos Care a spus : «Întrucît ați făcut bine unora ca acestora, Mie ați făcut».

Avem de asemenea îndatorirea firească de a mulțumi lui Dumnezeu că ne-a scăpat de spectrul și de robia morții, și prin învierile pe care le-a săvârșit, dar mai ales prin Învierea Sa, ne-a dăruit nouă garanția vieții celei veșnice.

Să ne amintim că cele mai mari dureri le-a datorat omenirea războaielelor nedrepte care au sîngerat istoria și au adus atîtea dureri în inimile de mamă. Mîngîierea pentru aceste toate dureri nu poate fi adusă decît de instaurarea înțelegerii, iubirii, respectului, colaborării și păcii.

Dăruindu-ne cu toată ființa noastră în calitatea noastră de creștini activiștilor de ridicare, de prosperare și de pace, participăm la opera de refacere, de restaurare, de armonie și de împăcare a lumii. În felul acesta ne facem îndatorirea de creștini și împlinim porunca lui Dumnezeu care vrea ca lumea «viață să aibă și din belșug să aibă».

Pr. DAVID POPESCU

PREDICĂ LA DUMINICA A XXI-A DUPĂ RUSALII

«Ieșit-a semănătorul să samene sămînța sa...» (Luca VIII, 5).

În Sfînta Evanghelie din duminica a XXI-a după Rusalii, care s-a citit (Luca VIII, 5—15) Mîntuitorul învață cuvîntul divin prin minunata parabolă a semănătorului. Sfînta Biserică ne pune în fața minții și a inimii noastre icoana veșnicului Învățător, care încă «a ieșit, odinioară, — să semene sămînța Sa».

Și pentru că aceste pilde sînt luate și transpuse din viață, fericim lucrătorul care a dat atunci prilejul Mîntuitorului să rostească una din cele mai minunate pilde. Munca lui de semănător a fost prețuită de Hristos și rămîne ca exemplu de hărnicie pentru noi toți.

În sensul ei scripturistic pilda semănătorului o înțelegem din dumnezeiasca filcuire dată Apostolilor de Mîntuitorul.

La plinirea vremii, «Ieșit-a semănătorul — Fiul lui Dumnezeu, să semene pe acest pămînt al sufletului, plăsmuit cu negrăite frumuseți și lumini creatoare.

Cuprind aceste boabe cerești, adevăruri veșnice, care căzute în pămîntul sufletului nostru, nu putrezesc, ci, prin credință tare, însăși inima în care cad, o fac asemenea lor.

Cu cită dragoste, oboseală, foame și sete a învățat Hristos, numai ca soarta acestei semințe cerești să fie norocoasă.

Și ce vedem : S-a împlinit pînă într-o literă cuvîntul Domnului, că numai o pătrime a adus roadele așteptate. Iar celelalte trei părți, pentru

ce n-au rodit? Pentru că sufletul acestei lumi a fost de-a lungul veacurilor, cale, piatră și spini. Și Iisus vede peste vremuri soarta cuvîntului Său, de aceea îl semănă cu iubire și jertfă supremă. El știa prea bine că nu toate sufletele pot primi îndată cuvîntul mîntuitor, din pricina păcatului, care îl îndepărtează de Izvorul vieții și nemuririi, de învățătura Sa plină de mireasma Duhului.

Hristos s-a dăruit lumii creștine, ca nimeni altul, iar sămînța aruncată este izvor de viață pentru sufletele noastre.

Iar cuvîntul Său divin este pentru suflete, după învățătura Filocaliei: cale, ușă, împărăție și cheie, care duc și deschid comorile împărăției și înțelepciunii dumnezeiești.

Pentru orice creștin, pentru sufletele noastre, «bobul de grâu» evanghelic e putere de viață, e dar și binecuvîntare, pentru că în noi dănuie cu vigoare setea aprigă a nemuririi.

Căci zice psalmistul: «Cum se dorește cerbul după izvoarele limpezi ale apelor», așa dorește sufletul nostru după cuvîntul lui Dumnezeu.

Dar să nu uităm că numai ascultarea și urmarea adevărului Lui, are darul să reverse asupra creștinului binefacerile dorite. Spre acest scop se cere să ne pregătim sufletul în așa fel, încît căzînd în el sămînța să poată rodi «însutit». Să nu avem sufletul și viața bătute ca drumul, aspre ca pietrișul sau copleșite de griji și plăceri efemere ca ogorul cu spini, căci în aceste cazuri, cuvîntul lui Dumnezeu sămănat în el va pieri fără urmă și nu va aduce nici un rod.

Din Sfînta Evanghelie vedem că numai cei ce aud, păstrează, urmează și trăiesc cuvîntul divin, «cu inimă curată și iubitoare», numai aceia fac rodul binecuvîntat ce-l așteaptă Mîntuitorul și pe care-l dorim fiecare.

Și aceasta pentru că fiecare din noi sîntem și semănător și primitor de sămînță a adevărului. Prin tot ceea ce facem și vorbim în realitate noi împărtășim în semenii noștri, sau primim de la ei, fie sămînța cea bună a cuvîntului care te înalță și purifică, fie neghina aceluia vrăjmaș și rău care întunecă și înjosește pe om.

Numai roadele faptelor bune și creatoare vor dovedi că sîntem inimi primitoare și pline de iubire frățească, ca pămîntul cel bun, că sîntem făcători de adevăr și pace-n lume, slujitori ai binelui și propășirii. «Fericiți sînt cei ce ascultă cuvîntul lui Dumnezeu și-l împlinesc».

Fraților, sînt aproape două mii de ani, de cînd sămînța adevărului creștin se seamănă necontenit, iar Biserica n-a încetat a vesti cuvîntul potrivit poruncii divine: «Mergînd învățați...». Slujitorii ei se străduiesc să-și îplinească această veșnică îndatorire, dînd hrană sufletului. Căci un fel de hrană sufletească este și predica. Din fața Sfintelor altare se vestește neîncetat adevărul, dreptatea, sfințenia, pacea, credința și fapta bună, iubirea, munca creatoare și altele altele, care dau Bisericii pietatea ei. «Predica este un mare lucru — zice Fericitul Augustin — sunetul cuvintelor atinge urechea, însă învățătorul este în lăuntru. Adevărata predică se petrece în inimă, ea trebuie să fie înfrățită în lăuntru cu cre-

dința (Evrei XIV, 2), altcum «cu urechile veți auzi, dar nu veți înțelege» (Matei XIII, 15). Omul înțelept, dacă aude un cuvânt bun în predică se duce acasă și-l aplică asupra sa, își deschide sufletul și-l lasă să intre acolo, unde se ține sfatul inimii și se iau hotărârile».

Biserica Ortodoxă Română sărbătorește în această Duminică pomenirea Sfinților Părinți adunați în Sinodul VII ecumenic (Constantinopol, anul 787), unde a fost restabilit cultul icoanelor și a liniștii în Biserică. Se reface unitatea credinței în dogma creștină a cinstirii icoanelor și a venerării sfinților, unitatea Sfintei Tradiții în special, care completează într-un mod admirabil Sfânta Scriptură.

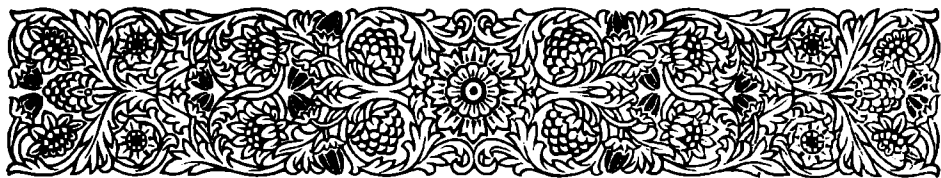
Știut este că, sînt unele învățături predicate de Sfinții Apostoli, dar păstrate mai amănunțit numai de Sfânta Tradiție, ca : pogorîrea la iad, pururea fecioria Sfintei Marii, invocarea sfinților, cinstirea sfintelor icoane, Sfintelor Taine, precum și o mulțime de lămuriri cu privire la modul cum trebuie să interpretăm și înțelegem Sfânta Scriptură.

Să căutăm ca adevărul divin să-l trăim în pace și să-l facem să ro-dească în viață rodul dragostei de aproapele, ca să putem dobîndi mult-dorita fericire pentru toți, sub zărilor unui climat de pace și propășire.

În această duminică au oficiat în biserică Sfîntul Spiridon-Nou din Capitală, Paraclis Patriarhal : Prea Fericitul Părinte Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Sanctitatea Sa Maxim, Patriarhul Bulgariei și delegația Bisericii Ortodoxe Bulgare, și a asistat Sanctitatea Sa Șenuda III, Papă și Patriarh al Bisericii Copte Egiptene și delegația sa, ca invitați ai Bisericii Ortodoxe Române. Importantele vizite ale Întîistătătorilor Bisericii Ortodoxe Bulgare și Bisericii Ortodoxe Copte, constituie un eveniment a cărei însemnătate se înscrie pe primul plan privind în-tărirea relațiilor frățești și ecumeniste de apropiere și dragoste în Hris-tos, de a face tot mai eficace Mișcarea ecumenică în lume.

E cunoscut de noi toți faptul că una din preocupările permanente ale Prea Fericirii Sale și ale membrilor Sfîntului Sinod al Bisericii Or-todoxe Române este aceea de a contribui la crearea unor condiții de apropiere, de cunoaștere și de bună înțelegere cu celelalte Biserici, în vederea înfăptuirii unității creștine — în lumina tradiției soboarelor ecu-menice — și a unei colaborări efective pentru slujirea comună a aspira-țiilor omenirii contemporane.

Pr. CORNELIU SAVA

PAGINI ALESE DIN SFINȚII PĂRINȚI

— ÎNVĂȚĂTURA CELOR 12 APOSTOLI —

Începînd a publica, — în traducere — o serie de selecțiuni din scrierile Sfinților Părinți, în mici medalioane reprezentative, pentru reîmprospătarea unor cunoștințe și punerea lor la îndemîna preoților vom începe cu cea mai veche scriere cunoscută ce ni s-a păstrat de la părinții apostolici.

Descoperită în anul 1883 de către Mitropolitul Filotei Vrienie al Nicomidiei, într-un manuscris din anul 1506 aflat la Biblioteca Sfîntului Munte, ea constituie un document ce întărește existența multor elemente ale credinței și Bisericii creștine din primul veac.

Astfel, «Învățătura celor doisprezece apostoli», așa cum a fost cunoscută în primele veacuri și citată de către Eusebiu al Cezareei și de Sfîntul Atanasie cel Mare sub denumirea de *Διδαχὴ τῶν δώδεκα ἀποστόλων* constituie un tezaur de preț al patristicii ortodoxe. Totul este mister în cartea aceasta. Locul scrierii pare a fi Siria sau Egipt, iar liturghia pe care ne-o face cunoscută, instituțiile bisericesti pe care ni le descrie, nu găsesc în altă parte asemănare, reprezentînd doctrina celor doisprezece apostoli.

Cele XVI capitole ale cărții se împart în două. Prima parte (capitolele I—VI) are un caracter moral, arătîndu-ne existența celor două căi — a vieții și a morții, conținînd doctrina tradițională a Bisericii din care omul are posibilitatea să aleagă, după ce a cunoscut amănuntele fiecăreia din ele. Ea îndrumază pe creștini de felul cum să-și petreacă, viața în lumina evangheliei, redînd într-o formă simplă și concisă, cele mai importante reguli de morală.

Partea a II-a (capitolele VII—XVI) are un conținut liturgic și disciplinar ce cîștigă admirația cititorului. Se arată modul de a săvîrși Taina Botezului, rugăciuni pentru frîngerea pîinii la Sfînta Liturghie și binecuvîntarea potirului. Se dau amănunte asupra ierarhiei bisericii menționînd termenii de «episcopi și diaconi» (fără a pomeni termenul «presbiter» precum și termenii de «profeți», apostoli și dascăli sau «predicatori ră-tăcitori» care trebuiau primiți, după ce erau încercați. Spre sfîrșit cartea

are reflecții asupra parusiei, care era o problemă vie și curentă în primele veacuri.

Multe din elementele aflate în «Învățătura celor doisprezece apostoli» se mai află la *Epistola lui Varnava* și la *Constituțiile apostolice*.

În rîndurile ce urmează, vom reda selecțiuni din această carte ce ilustrează ideile principale pe care le cuprinde.

ÎNVĂȚĂTURA CELOR 12 APOSTOLI

Există două căi : una a vieții și alta a morții. Calea vieții este aceasta : «Mai întii să iubești pe Dumnezeu, Ziditorul tău ; al doilea pe aproapele tău ca pe tine însuși» (vezi : Matei XXII, 37—39 ; Marcu XII, 30—31 ; Deut. VI, 5 ; Levit. XIX, 18).

Ideea despre cele două căi se mai află în : Ieremia XXI, 8 ; Baruh IV, 1 ; Deut. XXX, 15—20 ; Ps. I, 3—6 ; Matei VII, 13—14 ; II Petru II, 15 ; Varnava XVIII ; Herma : Porunca VI, 1 ; Clement Romanul epistola II către Corinteni VII, 3.

Toate cîte dorești să nu-ți faci ție cineva, nici tu să nu faci altora (Matei VII, 12 ; Luca VI, 31 ; Tobie IV, 15).

Învățătura care reiese din aceasta este : Binecuvîntați pe cei care vă bleastă și vă rugați pentru vrăjmașii voștri, postiți pentru cei ce vă prigonesc pe voi ; căci ce mulțumire puteți avea dacă iubiți pe cei ce vă iubesc ? Oare nu fac și păgînii acest lucru ? Voi dar, iubiți pe cei care vă urăsc și nu veți avea dușmani (Matei V, 44 ș. u. ; Luca VI, 32 ș. u.

— Să nu fie cuvîntul tău mincinos, nici deșert, ci întemeiat pe realitate (fapte) (Matei V, 37 ; XXIII, 3 ; Clement Romanul : Epist. I către Corinteni XXXVIII, 2 ; Clement Alexandrinul : Strom. VIII).

— Să nu fii lacom după bogăție, nici hoț, îngîmfat, răutăcios sau mîndru (Romani I, 29 ; I Petru II, 1 ; Lev. XIX, 13 ; Proverbe III, 34 ; Isaia LXI, 8 ; Policarp al Smirnei, Epistola către Filipeni II și VI).

— Să nu fii cu gînd rău împotriva aproapelui tău ; să nu urăști pe nici un om ; pe unii să-i mustri și pentru alții să te rogi, iar pe alții să-i iubești mai mult decît pe sufletul tău (Levit. XIX, 17 ; Deut. XXIII, 7 ; Varnava I, IV și XIX și I, 4 ; IV, 6).

— Nu te înălța pe tine însuși și nu fă loc în sufletul tău îndrăznelii prea mari (Luca XVIII, 14 ; Romani XII, 6 ; Sirah I, 30 ; Prov. XII, 2 ; Clement Rom. : I Corinteni XLVI, Varnava IV).

— Sufletul tău să nu fie la un loc cu cei mîndri, ci să trăiești cu cei drepti și cei smeriți. Orice ție se întîmplă socotește bun, pentru că știi că nimic nu se face fără voia lui Dumnezeu (Evrei XII, 7—11 ; Sirah II, 14 ; Stromata X, 7).

— Fiul meu, de cel care îți vorbește cuvîntul lui Dumnezeu amintește-ți noaptea și ziua ; cinstește-l ca pe Domnul, căci unde se vorbește ce este al Domnului, acolo este Domnul (Evrei XII, 28 ; XIII, 7).

— Să nu dorești dezbinarea, ci împacă pe cei care se ceartă judecă cu dreptate ; nu căuta la față, cînd trebuie să mustri pentru greșeală (I Cor. I, 10 ; Rom. IV, 19 ; Levit. XIX, 15—18).

— Nu părăsi poruncile Domnului ; păzește ceea ce ai primit ; nici să adaugi ceva și nici să lași la o parte (Apoc. XXII, 14, 18, 19).

— Să-ți mărturisești greșelile tale în biserică și să nu mergi la rugăciune cu gând rău. *Aceasta este calea vieții* (Iacob V, 16 ; Ps. XXXIV, 18 ; Clement Rom. I Cor. I și LII).

Calea morții este aceasta : Mai întâi ea este rea și plină de blestem. Acolo sînt ucideri, desfrînări, furturi, închinare la idoli, neînfrînări, fermecători, pregătire de otrăvuri, răpiri, mărturii mincinoase, îngîmfări, inimă îndoită, viclenii, răutate, îndărătnicie, sete de bogăție, defăimare, invidie, trufie și lauda de sine.

— Vezi să nu te amăgească cineva cu învățătura acestei căi pentru că te învață ce nu este de la Dumnezeu, căci dacă poți duce în întregime jugul Domnului vei fi desăvîrșit, iar dacă nu poți, fă cît îți este cu putință (Matei XI, 29—30 ; XIX, 21 ; Filip. III, 14—15 ; Clement Romanul II Corinteni VII).

— În legătură cu botezul așa să botezați : acestea toate să le spuneți înainte : vă botezați în numele Tatălui, al Fiului și al Sfîntului Duh (Matei XXVIII, 19) în apă proaspătă. Dacă nu aveți apă proaspătă, botezați în altă apă, dacă nu puteți în rece, în apă caldă. Dacă nu ai nici una din ele, varsă de trei ori pe cap, «în numele Tatălui, al Fiului și al Sfîntului Duh». Înainte de botez să postească și cel care botează și cel care se botează și dacă pot, și alții.

— Să poruncești ca cel care se botează să postească înainte o zi sau două. Zilele voastre de post să nu fie aceleași cu ale fățarnicilor (fariseilor care postesc luna și joia. Este vorba de fariseii evrei pentru că ziceau că în aceste zile s-a suit și s-a coborît Moise de pe muntele Sinai). Voi să postiți miercuria și vinerea.

— Nu vă rugați ca fățarnicii, ci așa cum a poruncit Domnul în Evanghelia Sa. Așa să vă rugați : «Tatăl nostru Care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău și celelalte...». De trei ori pe zi să vă rugați așa.

— Cu privire la euharistie așa să liturghisiți : Mai întâi la potir (să ziceți) : «Îți mulțumim Ție, Tatăl nostru pentru via cea sfîntă a lui David, servul Tău, pe care ne-ai făcut-o cunoscută prin Iisus Fiul Tău. Ție slavă în veci» (Via cea sfîntă a lui David pentru care se aduce mulțumire este vinul de la Sfînta Euharistie).

Iar la frîngerea pîinii să ziceți : «Îți mulțumim Ție, Tatăl nostru, pentru viața și cunoașterea pe care ne-ai arătat-o nouă prin Iisus Fiul Tău, slavă Ție în veci!».

După cum pîinea aceasta era împrăștiată pe dealuri și adunată la un loc (cînd era grîu nesecerat), așa să se adune Biserica Ta din toate părțile pămîntului în împărăția Ta, căci a Ta este slava și puterea prin Iisus Hristos în veci.

Nimeni să nu mănînce și nici să bea din euharistia voastră decît numai cei botezați în numele Domnului, căci despre aceasta a spus Domnul : «Nu dați cele sfînte cîinilor» (Matei VII, 6).

Iar după împărțășanie așa să vă rugați : «Îți mulțumim Ție, Părinte Sfînte, pentru sfînt numele Tău, pe care l-ai făcut să sălășluiască în inimile noastre și pentru cunoașterea, credința și nemurirea pe care le-ai făcut nouă cunoscute prin Iisus Fiul Tău, slavă Ție în veci. Tu, Stăpîne Atotputernice, toate le-ai zidit (Înțelepciune I, 14 ; Apoc. IV, 11), pentru numele Tău. Hrană și băutură ai dat oamenilor spre îndestulare pentru

ca să-ți mulțumească, iar nouă ne-ai dăruit hrană duhovnicească, băutură și viață veșnică prin Fiul Tău.

Mai înainte de toate Ți mulțumim pentru că ești puternic, slavă Ție în veci.

Adu-Ți aminte Doamne de biserica Ta pentru ca să o ferești pe ea de tot răul și să o desăvârșești cu dragostea Ta și să o strângi din cele patru vânturi (Matei XXIV, 31 ; Zaharia II, 6), care este sfințită în împărăția Ta pe care ai pregătit-o ei, căci a Ta este puterea și slava în veci. Să vină harul și să treacă lumea aceasta, Osana Fiului lui David (Matei XXI, 9). Dacă este cineva sfânt să vină, dacă nu este să se pocăiască : Maran-Ata. Amin (Cor. VII, 22). «Maran-Ata» însemnează : Domnul vine.

Pe orice profet care vorbește în duh (inspirat) să nu-l ispitiți și să nu-l judecați, căci orice păcat se va ierta, dar păcatul acesta nu se va ierta.

Nu însă oricine vorbește în duhul este profet adevărat ci numai cel care are purtările duhului ; așadar, după purtarea sa se va cunoaște profetul mincinos și cel adevărat (Matei VII, 16). Orice profet care învață adevărul este profet mincinos dacă nu face ceea ce învață.

În fiecare duminică adunați fiind frângeți pîinea și săvârșiți Sfînta Euharistie, mărturisindu-vă înainte păcatele voastre, pentru ca jertfa voastră să fie curată. Tot cel ce are ceartă cu aproapele său să nu vie la un loc cu voșpină cînd nu se va împăca, pentru ca să nu se spurce jertfa voastră (Matei XV, 11—18 ; Marcu VII, 15—23 ; Fapte X, 15—21 ; Evrei IX, 13).

Aceasta este ceea ce s-a zis de Domnul : «În tot locul și timpul aduceți-Mi jertfă curată pentru că Împărat mare sînt, zice Domnul, și numele Meu este minunat între oameni» (Matei I, 11—14 ; Irineu, *Adversus Haereses* Cartea IV, 17, 5—6).

Hirotonisiți-vă vouă episcopi și diaconi vrednici de Domnul, bărbați blînzi și neiuibitori de arginți, adevărați și experimentați, ca să vă slujească vouă liturghia profeților și învățătorilor. Să nu-i disprețuiți căci aceștia sînt așezați între voi împreună cu profeții și învățătorii.

În zilele cele din urmă se vor înmulți profeții mincinoși și amăgitori și se vor preface oile în lupi și dragostea se va preface în ură. Căci crescînd nelegiuirea, se vor urî unii pe alții, se vor prigonii și se vor trăda și atunci se va arăta înșelătorul lumii ca fiu al lui Dumnezeu și va face semne și minuni și pămîntul va fi dat în mîinile lui și va face nelegiuiri care nu s-au făcut niciodată din veci (II Tim. III, 1 ; Iuda, 18 ; Matei XXIV, 3—14 ; 24—31 ; II Tesal. II, 1—12).

Atunci se vor arăta semnele adevărului : mai întii semnul deschiderii cerului, după aceasta glasul trîmbeței și al treilea, învierea morților (I Tesal. IV, 13—17 ; I Cor. XV, 51—52, Matei XXIV, 31), dar nu a tuturor (II Tesal. IV, 16—17), ci precum s-a spus : «Va veni Domnul și toți sfinții împreună cu El» (Zaharia XIV, 5) și atunci va vedea lumea pe Domnul «venind pe norii cerului» (Matei XXIV, 30).

Trad. și prezentare de Pr. DAVID POPESCU

tarea și cooperarea între toate națiunile și în promovarea normelor de drept internațional în relațiile dintre state», punct inițiat de către România. Cu acest prilej, delegatul României a spus, printre altele : «Aceste propuneri își au originea în atașamentul constant pe care îl are România față de O.N.U., față de principiile Chartei, în dorința sinceră de a vedea organizația noastră jucând rolul ce îi revine în concertul națiunilor, în eliminarea cauzelor de conflict și tensiune, în crearea premiselor unei noi cooperări fructuoase, a unei păci și securități trainice în lume». Luînd cuvîntul fostul președinte, A. Malik, ministrul de externe al Indoneziei, a subliniat necesitatea menținerii păcii și a întăririi securității internaționale, a stingerii focarelor de război și de temeinice progrese în problema dezarmării, dezvoltării economice și decolonizării.

Ministrul de externe al Olandei, Norbert Schmelzer, a subliniat necesitatea cooperării între statele din vestul și este Europei, iar cel indian Svaran Singh, a subliniat valoarea contactelor bilaterale în viața internațională. «Dacă procesul de destindere va progresa, a declarat ministrul de externe al Finlandei, Ahti Karagalainen — pot fi întrunite condițiunile generale în care toate țările să trăiască în pace și securitate».

Ministrul de externe al Poloniei, Stefan Olszowski a arătat că «în Europa există în prezent condiții pentru accelerarea părților pe calea cooperării între toate statele europene în drumul economic, științific, tehnic, cultural și al protejării mediului».

Maurice Schumann, ministrul de externe al Franței, a subliniat importanța convocării conferinței europene pentru securitate și cooperare și a făcut cunoscută hotărîrea guvernului francez «de a face totul pentru ca anul viitor conferința provizorie să atingă adevăratul ei scop».

CENTRUL EUROPEAN AL U.N.E.S.C.O. PENTRU ÎNVĂȚĂMÎNTUL SUPERIOR. — La 21 septembrie a.c. s-a inaugurat la București Centrul european al U.N.E.S.C.O. pentru învățămîntul superior, eveniment de mare importanță, cu multe și profunde semnificații, atît în sfera învățămîntului cî și în planul promovării unui climat de pace, de colaborare și de înțelegere între popoare.

Inaugurarea a fost onorată cu prezența D-lui Nicolae Ceaușescu, Președintele Consiliului de Stat al Țării noastre, care a spus, printre altele : «România acordă o atenție deosebită în colaborarea dintre statele europene în toate domeniile de activitate. Pornind de la faptul că Europa a contribuit mult la dezvoltarea civilizației omenirii, trebuie să facem totul ca ea să devină un continent al colaborării pașnice, care să-și aducă contribuția activă nu numai la instaurarea unor relații între popoare bazate pe egalitatea în drepturi, pe respectarea independenței și suveranității internaționale, dar și la cauza cooperării pașnice, a afirmării principiului umanismului în întreaga lume. Știința și cultura nu pot fi concepute decît în condițiile de pace, de colaborare între popoare. Înființarea acestui Centru va avea și un important rol în aria eforturilor universităților, ale oamenilor de învățămînt, în înfăptuirea securității, în preocuparea pentru o lume mai bună, pentru a face ca Europa să nu

mai cunoască războaie, pentru ca ea să acționeze în direcția dezarmării, a desființării blocurilor militare, a înlăturării restricțiilor de tot felul care împiedică și ridică bariere în calea dezvoltării învățămîntului și științei, a cooperării între popoare, în calea ridicării buneistării și fericirea popoarelor».

VIZITA DELEGAȚIEI DE PARTID ȘI DE STAT ÎN BULGARIA. — În cadrul legăturilor de prietenie dintre țara noastră și R. P. Bulgaria, între 27—29 septembrie, o delegație de partid și de Stat a țării noastre, condusă de către Dl. Nicolae Ceaușescu, Președintele Consiliului de Stat, a făcut o vizită de prietenie în Bulgaria.

După construcția «Podului Prieteniei», care unește de mai mulți ani țările noastre și care a marcat o importantă fază a relațiilor dintre statele balcanice, acum s-a luat hotărîrea istorică în vederea utilizării potențialului hidrotehnic și de navigație pe Dunăre, prin preconizarea construcției complexului hidroenergetic Cioara-Belene. Aceasta va constitui o verigă în plus în istoria relațiilor de prietenie dintre popoarele noastre. «Noi am dori, a spus Președintele Consiliului de Stat, Dl. Nicolae Ceaușescu, ca acest obiectiv să constituie un exemplu de colaborare între două țări socialiste, țări vecine, și să dea posibilitatea realizării și altor obiective de cooperare între țările noastre».

— «Realizarea acestei mari opere, — a spus Dl. Todor Jivkov, în numele delegației bulgare —, va fi un factor puternic și simbol al unei prietenii și frății dintre cele două popoare și va constitui o contribuție la întărirea comunităților socialiste și a păcii în lume».

O DESTINDERE ÎN EXTREMUL ORIENT. — O nouă realizare în calea destinderii și colaborării dintre popoare s-a efectuat prin normalizarea și stabilirea relațiilor diplomatice dintre două mari popoare ale lumii: Republica Populară Chineză și Japonia. În urma convorbirilor purtate dintre premierul japonez Kakuei Tanaka și conducătorii chinezi la Pekin, între 25—30 septembrie 1972, s-a ajuns la acest important deziderat al ambelor popoare de a relua legăturile multimilenare pe care le-au avut și care au fost întrerupte după cel de-al II-lea război mondial. Acest act va deschide un nou capitol între relațiile dintre cele două popoare și va marca o nouă contribuție pozitivă la destinderea încordării în Asia cu răsunet în toate țările doritoare de pace și progres.

REUNIUNEA PREZIDIULUI CONSILIULUI MONDIAL AL PĂCII. — La 5 octombrie a.c. s-a deschis la Santiago de Chile sesiunea Prezidiului Consiliului Mondial al Păcii. Această sesiune este ținută în momentul cînd pe toate meridianele omenirea caută noi căi pentru rezolvarea problemei păcii și găsirea unui sistem trainic de securitate. Lucrările acestui mare for al păcii pot constitui un aport valoros la realizarea acestor mari deziderate ale actualității, pentru restaurarea păcii pe pămînt.

Din partea țării noastre a participat Dl. Profesor Tudor Ionescu, președintele Consiliului Național pentru Apărarea Păcii din R. S. România și membru în Prezidiul Consiliului Mondial al Păcii, și Sanda Rancheș, secretara Comitetului Național pentru Apărarea Păcii. În preziua deschiderii sesiunii, secretarul general al Consiliului a înmînat șefului

Statului Chile, Salvador Allende, Medalia de Aur a Păcii, care poartă numele lui Frédéric Joliot Curie.

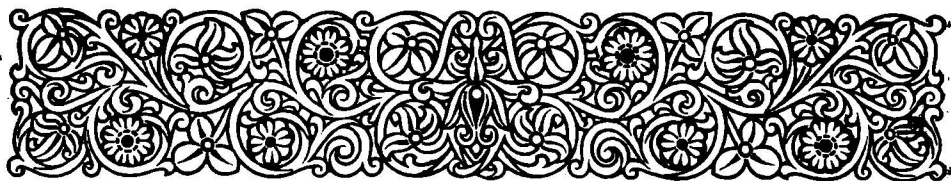
Cu acest prilej, președintele Consiliului de Miniștri al R. S. România, Ion Gheorghe Maurer, a trimis un mesaj în care a exprimat adeziunea întregului nostru popor față de problema majoră a vremurilor noastre — pacea și securitatea. Printre altele, se spune în acest mesaj : «România socialistă a făcut din respectul pentru independență și suveranitatea popoarelor, pentru egalitatea de drepturi și neamestecul în treburile interne ale altor țări, o constantă a politicii sale externe, o regulă de conduită în viața internațională. Împreună cu forțele democratice progresiste și iubitoare de pace din lumea întreagă, țara noastră militează împotriva politicii imperialiste de forță și agresiune, pentru stingerea focarelor de război, sprijină activ lupta popoarelor pentru lichidarea colonialismului și neocolonialismului ; susține dreptul fiecărei națiuni la dezvoltarea liberă și independentă potrivit propriilor sale aspirații».

UN NOU DIALOG DESPRE SECURITATE ȘI COOPERARE. — Cunoscut lucru este că mijloacele de informare în masă ca presa, radio și televiziunea constituie elemente principale în opera de informare a opiniei publice. De aceea întâlnirea internațională a ziaristilor de la Jablona lângă Vașovia între 11 și 13 septembrie, a constituit un moment important pentru dezbateră problemelor actuale : securitatea și cooperarea în lume.

Această întâlnire a contribuit la întărirea conștiinței unanime pentru evoluția ideii de necesitate a securității și colaborării pentru menținerea echilibrului economic, social și cultural, în climatul păcii și al civilizației. S-a subliniat că securitatea și colaborarea europeană este legată indisolubil de respectarea dreptului fiecărui popor la autodeterminare, de asigurarea participării cu drepturi egale a tuturor statelor la dezbateră problemelor de interes general. S-au consemnat speranțele și așteptările opiniei publice mondiale că la conferința general-europeană de securitate și cooperare să se ia măsuri concrete, care să contribuie la crearea unei atmosfere noi în Europa.

O NOUĂ DECLARAȚIE A SECRETARULUI GENERAL AL O.N.U. — În legătură cu convocarea Conferinței de securitate și colaborare în Europa, Kurt Waldheim — secretarul general al O.N.U. a declarat că au fost asigurate condițiile pentru un rezultat pozitiv al conferinței, ceea ce va contribui la o evoluție favorabilă pe plan internațional.

Pr. DAVID POPESCU

ȘTIRI ECUMENICE

— Sfântul Sinod — endimoussa — al Patriarhiei ecumenice din Constantinopol a ales pe noul Patriarh ecumenic în persoana Mitropolitului de Imbros și Tenedos : Demetrios (I).

Noul Patriarh s-a născut în 1914, în comuna turcească Tarabja, pe malul Bosforului. A făcut studii teologice și filozofice în Grecia și Canada, fiind hirotonit preot în 1942. A activat trei ani în Iran; între 1945—1965 a condus Episcopia de Ferikoj, din 1965 Episcop-Vicar de Kutulus și în calitatea aceasta membru al «Comitetului patriarhal central». În februarie 1972, Patriarhul Atenagora l-a numit Mitropolit al celor două insule turcești din Marea Egee: Imbros și Tenedos.

— Episcopul Feodosie de Kioto a fost ales de Sinodul Bisericii Ortodoxe Autonome din Japonia, conducător al acesteia, în locul Mitropolitului Vladimir de Tokio, care s-a reîntors în S.U.A. Biserica aceasta a trecut, cu aprobarea Patriarhiei din Moscova, sub jurisdicția Bisericii Ortodoxe Ruse din America. Mitropolitul Feodosie s-a născut, ca Sindi Nagasima, la 3 aprilie 1935 într-o familie budistă, primind botezul ortodox în 1952 cu numele Vasile. A studiat la Seminarul teologic din Tokio și Seminarul «Tihon» din Statele Unite ale Americii. A funcționat profesor de religie în Yamata, Kando, Kagosima. În 1964 a fost hirotonit diacon și preot celibatar, iar în 1969 episcop.

— Mitropolitul (ortodox) Ezechiil din Australia a înființat un seminar teologic «Sfântul Andrei» pentru pregătirea preoților Bisericii sale.

— Patriarhul Antiohiei, Ilie IV, a inaugurat la Balamand (95 km depărtare de Beirut, Liban) primul Institut teologic ortodox cu limba de predare arabă.

— Cu o liturghie patriarhală oficiată de Patriarhul Antiohiei, Ilie IV, și Mitropolitul George de la Muntele Liban, s-au dezvelit frescele din Mănăstirea Deir-el-Harf (Liban), reînnoindu-se astfel o tradiție întreruptă de șapte veacuri. De subliniat că monahii, mănăstirii s-au adresat Patriarhului Justinian al României să le trimită specialiști în frescă. Și Prea Fericitul Patriarh Justinian le-a trimis doi asemenea specialiști, pe Pr. Sofian Boghiu și pictorul Moroșan, care, ajutați de un monah libanez, P. Daniel, pregătit în București, au executat frescele din mănăstirea menționată.

— «Frăția Sfintului Mormint», condusă de Patriarhul ortodox al Ierusalimului, Benedict, numără 16 episcopi (15 greci, unul arab), 36 arhimandriți, 20 ieromonahi, 15 ierodiaconi, 30 monahi și 46 monahii. Au 19 mănăstiri în Ierusalim și 21 în afară. Este cea mai veche frăție care de-a lungul veacurilor a păstrat nealterată credința ortodoxă în Palestina.

— Sfântul Sinod al Patriarhiei ecumenice din Constantinopol a ridicat eparhiile din Carelia și Helsinki la rangul de Mitropolii (după modelul organizării Bisericii grecești), cu independență administrativă.

— **Mănăstirea Sfânta Ecaterina din Sinai** (înființată cu 16 veacuri în urmă) are un muzeu bizantin ce cuprinde, între altele: 1 000 icoane prejustiniane și 4 327 manuscrise religioase.

— **Episcopii ortodocși din Franța** au mari rezerve față de «textele biblice ecumenice», elaborate în comun de romano-catolici și protestanți. **Specialiștii ortodocși** au elaborat un text biblic care va fi anexat traducerii franceze a «Bibliei ecumenice», arătând posibilitatea și limitele utilizării de către ortodocși a acestei Biblii.

— **Recent înființată (1970), Academia teologică ortodoxă din Creta** («Orthodoxos Akademia Kritis») voințe oarecum să continue tradiția Academiei lui Plato, unde pentru prima dată s-a cultivat arta dialogului, fie ca metodă de întâlnire, de relație culturală și cotidiană, fiecare cercetare a adevărului. **Academia cretană voințe să îndeplinească acest lucru îndeosebi sub două forme:** 1) dialog între Biserică și credinciosul modern; 2) dialog social. **Academia cretană organizează cursuri și seminarii** la care sînt invitați clerici de toate gradele, profesori de teologie, studenți ș.a. se organizează și întâlniri între reprezentanți ai diferitelor Biserici Ortodoxe autocefale, la care sînt invitați și creștini romano-catolici și protestanți. **Se țin congrese și seminarii ecumenice** la care participă creștini din toate continentele. **Se organizează apoi cursuri de vară pentru romano-catolici și protestanți care doresc să cunoască mai de aproape Ortodoxia.**

— **Patriarhul etiopian Teofil și Patriarhul copt Șenuda III** au făcut declarații cuprinzînd explicația hristologică a textelor lor bisericești, în acord, după cuprins, cu învățătura ortodoxă de la Calcedon. De altfel, patriarhii vechi-orientali au delegat episcopi și teologi care au discutat, într-o întrunire ținută la Institutul teologic de la Balamond (Liban), cu teologi ortodocși, «problemele de divergență».

— «Institutul pentru studii bizantine și neoeleniste» de pe lângă Universitatea din Roma pregătește publicarea unei ediții critice în 14 volume, care să cuprindă imnele liturgice păstrate în Italia de sud, privind «viața liturgică ortodoxă» («Analecta hymnica graeca e codicibus eruta Italiae inferioris» (O. H. 39/972).

— Un grup de teologi romano-catolici din R. F. a Germaniei pregătește publicarea — în 20 de volume — a unei noi «istorii a sinoadelor».

— **Episcopul Urs Küry** s-a retras de la conducerea Bisericii Vechi-Catolice din Elveția, pensionîndu-se totodată și ca profesor de teologie. Pe plan bisericesc și teologic bine cunoscut prin activitatea sa pastorală și lucrări, **Episcopul Urs Küry** a fost activ îndeosebi în mișcarea pentru apropierea între Biserici și pentru pace în lume.

— «**Conciliul islamic**» din Egipt a predat Universității din Caraci (Pakistan) o bibliotecă islamică, cuprinzînd volume cu conținut teologic, juridic și istoric.

— **La Tihange, sătuleț belgian în apropiere de Lüttich, funcționează prima «Universitate a păcii», unde se arată cursanților calea ce poate duce mai repede la pace:** calea dialogului frătesc. Fiecare partener de discuție trebuie să înțeleagă că are să lase la o parte ceea ce este și gîndește el, încercînd să înțeleagă punctul de vedere al celuilalt, să-l aprecieze pozitiv, fără a și-l însuși în mod necesar și el. Se arată că pacea nu constă atît în tăcerea tunurilor, cît în sinceritatea față de semeni și în respectarea conștiinței «celuilalt» care este și gîndește altfel decît noi.

La «**Universitatea păcii**» se țin cursuri între 13—26 iulie și 1—14 august și la sfîrșitul fiecărei săptămîni din an. Cursurile și discuțiile se țin în limbile: franceză, engleză, olandeză și germană. Se tratează teme ca: apărarea drepturilor omului, relațiile economice între țări, originea conflictelor sociale, etc. etc. (Kath. Korr. 29/972).

— «**Problema Iisus**» a fost tema «săptămîinii universitare» de la Graz.

— Profesorul Johann Nepomuk David a dedicat noua sa compoziție muzicală — o trilogie pe motive evanghelice, cor și orchestră — facultății teologice a Universității «Johann Gutenberg» Mainz, ca mulțumită pentru că i-a acordat titlul de doctor onorific în teologie (*Epd. 28/972*).

— Se știe că în comisiile Consiliului ecumenic al Bisericii activează acum și teologi romano-catolici. Există și o grupă de lucru comună, Roma-Geneva, în care teologi ai celor două părți discută probleme de ordin doctrinar, liturgic, social. Totuși de intrarea Bisericii Romano-Catolice în Consiliul Ecumenic al Bisericilor nu poate fi vorba în viitorul apropiat, a declarat Cardinalul Willebrands, Președintele Secretariatului pentru unitatea creștinilor, într-o conferință ținută la «Institutul I. A. Möhler» din Paderborn. O motivare nu s-a dat, dar Cardinalul a asigurat că problema este mereu în studiu. În aceeași Conferință, Cardinalul a informat și despre relația Bisericii Romano-Catolice cu Vechile Biserici creștine orientale cu «venerabilele Biserici Ortodoxe», cu comunitățile protestante, cu Biserica anglicană («*Christ in d. Gegenwart*», 24/972).

— Cardinalul Dr. Franz König (Viena) a fost reales Președintele Alianței catolice mondiale pentru apostolatul biblic.

— În Biserica Romano-Catolică s-au exprimat rezerve față de propunerea de a utiliza «chivot din sticlă». Motivul? «Sfintele Daruri» ar fi «permanent expuse», ceea ce nu-i în acord cu concepția sfintei liturghii (*B.u.L. 2/972*).

— Papa Paul VI a instituit o comisie pentru revizuirea dreptului bisericesc oriental. Misiunea comisiei este de a revizui «Codex juris canonici orientalis», ținând seama de documentele Conciliului Vatican II, precum și de colecția schimbărilor intervenite în ultimii ani, în dreptul Bisericilor orientale. Între anii 1949—1957, prin patru «*Motu proprio*» au fost revizuite 1950 din cele 2.666 canoane ale dreptului oriental, privind căsătoria, monahii, bunurile bisericești, riturile orientale și dreptul personal. Din comisie fac parte patriarhi mitropoliți și episcopi ai Bisericilor Orientale și cinci cardinali. Președinte este Mitropolitul siro-malabar de Ernakulam (India), Cardinalul Joseph Parecattil. Temejul noului cod al Bisericilor orientale nu va fi codul latin, căci, potrivit decretului conciliar «*Orientalium ecclesiarum*» Bisericile Orientale trebuie să primească o structură juridică proprie, corespunzătoare vechii lor tradiții, ținând însă seama de necesitatea acomodării la timpul modern și restabilindu-se vechile drepturi patriarhale (*Vat. 130/972*).

— Sinodul Bisericii Evanghelice-Reformate din Germania de Vest a decis să afecteze anual 10.000 mărci, fondului special al Consiliului Ecumenic al Bisericilor pentru combaterea rasismului. În același scop a hotărât să contribuie și Biserica Presbiteriană din Canada.

— Dr. Alan A. Brash, directorul Comisiei pentru ajutorul interbisericesc de la Geneva, a spus într-o conferință: «În lumea de azi e necesar ca în numele lui Hristos nu numai de a hrăni pe cei flămânzi și a îmbrăca pe cei goi, ci și de a ajuta omului să rămână om. Lipsurile săracilor sînt cunoscute, s-ar putea ca mai mari să fie lipsurile spirituale ale bogaților».

— Arhiepiscopul de Canterbury, Dr. Michael Ramsey, Primatul Bisericii Anglicane, la invitația Patriarhului Maxim, a vizitat Biserica Ortodoxă Bulgară, discutînd despre relațiile dintre comunitatea de credință anglicană și Bisericile Ortodoxe. Amîndouă Bisericile voiesc să contribuie la terminarea tensiunilor internaționale și la stabilirea unei păci drepte și durabile în lume (*Opd. 18/972*).

— În cadrul «Bisericii Catolice Creștine» (Biserică vechi-catolică) din Elveția s-a instituit «Grupa de lucru 1872—1972» pentru a pregăti sărbătorirea jubileului de 100 ani de la organizarea acestei Biserici. Credincioșii catolici din Elveția, excomunicați fiindcă n-au voit să accepte dogma papală din 1872, s-au întrunit la 1 decembrie 1872 în localitatea Olten pentru a se sfătui asupra situației lor. Protestanți nu voiau să se facă, iar în Biserica Romano-Catolică nu puteau să rămână. În această situație s-au decis să-și creeze o organizație bisericească proprie. Nu era vorba de înlemnirea unei Biserici noi, fiindcă ei se știau că fac parte din «Biserica veche catolică care ține cu tărie la vechea credință catolică prevaticană». Și astfel s-a organizat Biserica (Veche-Catolică) Catolică Creștină din Elveția (*Christ. K. Kor. 13/972*).

— În memoria teologului protestant Niebuhr (totodată și prețuit filozof american) s-a instituit «Premiul Reinhold Niebuhr». Primii care l-au primit: Cancelarul vest-german Willy Brandt, rectorul universității catolice «Notre-Dame» — Indiana și Father Theodore, președintele Comisiunii americane pentru drepturile cetățenești, fiindcă aceștia «înfăptuiesc prin activitatea lor realismul creștin propovăduit de Niebuhr».

— În Biblioteca vaticană s-a deschis o expoziție de tipărituri începând de la data inventării artei tipografice. La organizarea ei a contribuit și UNESCO (*Val. 141/972*).

— Din Biblioteca benedictină de la Farfa Sabina (lingă Roma) au dispărut trei manuscrise din sec. X—XIV, trei incunabile din sec. XV și fragmentul unei compoziții din sec. IX (*K. 138/972*).

— Conduceri bisericești catolice și protestante din R.F. a Germaniei au publicat împreună texte-mărturisire de credință asupra Simbolului de credință «Credo» și asupra cîntărilor bisericești ce se cîntă în cele două Biserici. Textele amintite au fost acceptate și de către Uniunea Bisericilor evanghelice din R. F. a Germaniei, ca și cele din Austria și Elveția.

— În orașul Eisenstadt din Austria a fost înființată o școală de muzică bisericească cu durata studiilor de doi ani. Absolvenților acestei școli li se dă dreptul să urmeze studiile la toate institutele muzicale din țară.

— La Washington (S.U.A.) s-a publicat o carte care cuprinde criteriile de selecție și corectare a textelor catehismului. Cartea, lucrată de un grup de savanți, de teologi și pastori, a fost editată de Secția de educație creștină de pe lingă Conferința catolică din S.U.A. și este menită să ușureze munca celor ce se ocupă de problema selecției și corecturii textelor din catehism. Inițiativa aparține episcopatului catolic și vine ca răspuns la conținutul prea «ortodox» al textelor actualului catehism în ființă în S.U.A.

— La Nissa (Franța) a avut loc o întâlnire între reprezentanți ai Bisericilor Catolică și Anglicană. Obiectul consfătuirii, printre altele, a fost și problema influenței factorilor cultici pentru dialogul dintre diferitele confesiuni de credință.

— Arhiepiscopul D. Merhan din Spania a publicat o «Pastorală» în care atrage atenția asupra unei mai drepte salarizări a muncitorilor, ca și asupra problemei chirilor. Arhiepiscopul subliniază în pastorală faptul că în Spania muncitorimea este subplătită în raport cu costul urcat al vieții, iar chirile sînt atît de ridicate încît multe case stau goale în timp ce sumedenie de familii n-au locuințe.

— În Rocca di Rappa, suburbie a Romei, a fost organizat un seminar cu teme biblice-pastorale, la care în această vară, participă reprezentanți din 40 de țări. Seminarul este organizat de către Societatea mondială catolică pentru problemele

apostolatului biblic și are drept scop căutarea celor mai bune metode pentru învățarea și popularizarea Sfintei Scripturi printre credincioși.

— În luna aprilie a.c. Universitatea papală din Salamanca (Spania) a organizat primul seminar comun pe tema: «Reforma luterană și catolicismul spaniol» la care au luat parte peste 60 de teologi catolici și protestanți din diferite țări ale Europei și cele două Americi. Seminarul s-a încheiat cu elaborarea unei declarații comune care recomandă susținerea dialogului ecumenic.

— La 10 aprilie a.c., Mitropolitul ortodox al Traounopolului Damaschin, a pus piatra fundamentală pentru zidirea unei biserici ortodoxe cu hramul «Sf. Apostol Pavel» pe teritoriul centrului ortodox al Patriarhiei ecumenice din Geneva. La această solemnitate, care a fost precedată de o liturghie ortodoxă săvârșită de trei mitropoliți greci, au participat Președintele Cantonului Geneva și reprezentanți ai diferitelor Biserici de pe lângă Consiliul Ecumenic al Bisericilor.

— După o ultimă statistică publicată de Patriarhia ecumenică din Constantinopol situația Bisericilor orientale necalcedoniene este următoarea: Biserica coptă din Alexandria numără 3.500.000 credincioși; Biserica etiopiană — 14.000.000 credincioși; Biserica armeano-gregoriană — 3.000.000 credincioși; Biserica siriană aproximativ 200.000 credincioși, iar Biserica siriană din India (malabară) numără 1.250.000 de credincioși.

— Camera Comunelor din Anglia (Parlamentul englez) a emis recent lege, care a și fost sancționată de către Regina Elisabeta a Angliei, prin care Biserica anglicană (Biserică oficială a Angliei) admite la împărtășanie (Taina Euharistiei) creștini aparținând altor religii, care își exprimă dorința — și necesitatea — pentru aceasta. Măsura a fost primită cu satisfacție de către diferitele confesiuni creștine din Anglia, care văd în aceasta o acțiune lăudabilă a ecumenismului pe care Biserica anglicană îl practică în Anglia.

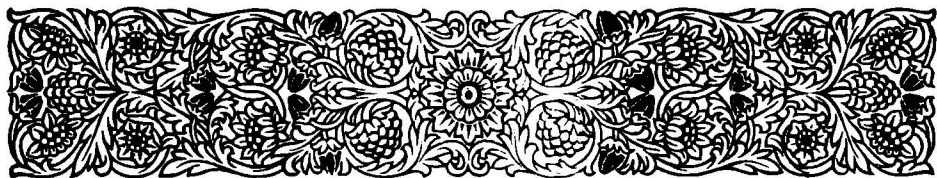
— Pentru prima dată după 55 de ani, în Colegiul «Sf. Treime» din orașul Dublin (Irlanda de Nord), centru cu puternice tradiții protestante, a fost săvârșită o liturghie catolică. Din acel moment liturghia catolică este săvârșită zilnic de către un preot catolic, iar Vaticanul a ridicat — concomitent — interdicția ce dănuia pînă acum ca amintitul Colegiu să nu fie cercetat de studenți catolici.

— La Hongkong a avut loc un festiv de muzică religioasă care a ținut patru zile și la care au luat parte numeroase formații muzicale. Festivalul organizat pentru prima oară, a avut scopul de a trezi interesul printre creștini pentru muzica religioasă și pentru a le dovedi că ea este necesară sufletului.

— În orașul Radone din Polonia a fost organizată o expoziție reușită de icoane, opere ale pictoriței Elena Borcovska. Expoziția, apreciată la superlativ de către Ministerul Culturii și Artelor din R. P. Polonă a stîrnit un mare interes printre specialiștii străini care au vizitat-o, icoanele urmînd a fi expuse în cadrul unor alte expoziții pe care pictorița le va organiza în Anglia, Belgia și Elveția, la cererea acestor țări.

— În programa analitică pentru acest an școlar a Academiiilor teologice din Moscova și Leningrad a fost introdusă o nouă disciplină: «Istoria vechilor Biserici Orientale (precalcedoniene)». Studiul istoriei acestor Biserici va sluji la cunoașterea mai temeinică a doctrinei și vieții lor, ca și dialogului între Bisericile Ortodoxe autocefale și Bisericile vechi-orientale.

Prof. O. BUCEVSCHI Pr. AN. LEFTER

ARTICOLE ȘI STUDII

DASCĂLII DE ASTĂZI AI TEOLOGIEI NOASTRE SLUJESC VIEȚII ȘI PROGRESULUI SOCIAL

Comparată cu lumea veacurilor trecute, sau chiar cu cea a primelor decenii ale veacului al XX-lea, lumea zilelor noastre se deosebește fundamental în ceea ce privește concepția sa de viață socială. Egoismul feroce și individualismul exagerat încep acum să dispară, iar duhul comunitar începe să-și facă din ce în ce loc în conștiințele contemporanilor noștri. Se dezvoltă pe zi ce trece conștiința și dorința realizării solidarității întregii umanități. Sintem mulțumiți și bucuroși însă că problema este pusă și că ea merge spre rezolvare: pacea, înfrățirea între oameni, respectarea demnității tuturor oamenilor, progresul spiritual și material pentru toți, sint astăzi nu numai gânduri, idei ce însuflețesc câteva minți și inimi, ci ele sint pe buzele, în mințile și inimile tuturor oamenilor, iar pentru realizarea lor se depun eforturi impresionante, considerabile.

Este de datoria fiecărui cetățean să susțină cu toate puterile sale, pe toate căile, prin gândirea, munca, cuvîntul și atitudinea sa, realizarea înaltelor obiective ale vremii noastre. Este datoria Bisericii creștine să îmbrățișeze cu toată convingerea și sinceritatea realizării acestor idealuri pe care, precum se știe, și Evanghelia ne învață să le sprijinim pentru binele tuturor. Și dacă noi, ca slujitori ai Bisericii, știm că aceasta a fost întemeiată de Domnul Hristos pentru ca ea să-I continue opera de mîntuire a lumii; dacă sintem convinși că a lucra pentru mîntuirea credinciosului este a fi mereu lângă el, a-i cunoaște dorințele și nevoile, a-l îndruma în viața aceasta pămîntească, unde el își croiește drumu pentru mîntuirea sufletului său, pentru viața de dincolo, — atunci trebuie să ne dăm seama că este un imperativ categoric, o îndatorire sfîntă, care ține de însăși ordinea existenței Bisericii și a noastră ca slujitori ai săi, ca să slujim cu toată ființa noastră înaltelor idealuri ale lumii, știind că «Păstorul cel bun sufletul și-l pune pentru oile sale».

Sintem siguri că slujitorii Bisericii Ortodoxe Române sint convinși că Biserica și deci și noi, slujitorii săi, nu ne putem îndeplini misiunea de slujire a credinciosului izolîndu-ne de realitățile lumii de astăzi.

Biserica Ortodoxă Română a fost și în trecut lângă popor, lângă nevoile, bucuriile și idealurile sale. Astăzi cînd nu numai nevoile lumii sint mari și cer ca la rezolvarea lor să ia parte și Biserica, dar și condițiile de lucru ale Bisericii sint cu totul altele față de cele din alte vremuri, — sint adică cu totul favorabile pentru ca ea

să-și împlinească rostul său, — astăzi Biserica noastră se simte și mai obligată să sprijine cu toate forțele sale rezolvarea problemelor mari ale lumii contemporane pentru că «problemele acestea nu sînt numai ale lumii, ci sînt și ale lui Dumnezeu sau sînt ale lumii lui Dumnezeu»¹.

*

Niciodată ca în vremea noastră, Biserica Ortodoxă Română n-a fost mai mult integrată, alături de alte forțe și de toți oamenii de bine de la noi și de pretutindeni, în marea lucrare și imensul front de sprijinire a vieții, păcii și a progresului. Niciodată ca astăzi nu și-a înțeles ea mai bine multiplele obligații ale menirii sale printre credincioși și n-a descifrat ea mai clar și mai precis, din cuvîntul Mîntuitorului, că misiunea sa trebuie să cuprindă pe credincios întreg: trup și suflet.

Cunoaștem cui se datorește aceste orientări în activitatea Bisericii Ortodoxe Române și a slujitorilor săi de slujire a omului, a lumii, a vieții: celui care a venit la cîrma acestei Biserici și care a pus înaintea slujitorilor Bisericii noua îndatorire a «apostolatului social», — Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian. Vom aminti un cuvînt al Prea Fericirii Sale adresat preoțimii Capitalei, în legătură cu datoria Bisericii de a se preocupa de viața spirituală a credincioșilor săi: «Preocuparea pentru credincios, pentru destinul său pămîntean și suprapămîntean pentru nevoile vieții sale prezente și pentru rosturile sale de dincolo de timp, toate acestea nu sînt noutăți pentru teologia creștină, ci probleme vechi de două milenii, a căror dreaptă rezolvare a întîrziat prea mult. Chemarea mea pentru adîncirea laturii sociale a mesajului evanghelic și întruparea lui în viața noastră de toate zilele trebuie considerată prin urmare nu ca o noutate teologică, ci ca o dezgropare a unor comori vechi, părăsite și uitate între scoarțele Sfintei Scripturi și ale Sfintei Tradiții creștine»².

Însă la lucrarea aceasta imensă, de a schimba o mentalitate veche și niște metode vechi de pastorație; la lucrarea mai ales de a ne convinge pe toți de frumusețea și adevărul pe care-l cuprinde noua formă de lucru; la lucrarea de completare a activității pastorale a clerului nostru, de prelungire a acestei activități în sînul credincioșilor noștri, *Prea Fericirea Sa a angajat teologia ortodoxă română, pe teologii ortodocși români*.

Desigur, noi ne mîndrim cu teologia noastră și cu dascălii noștri de teologie. Desigur că aceștia n-au uitat niciodată că marii lor înaintași, «Sfinții Părinți ai Bisericii nu au făcut teologie de dragul teologiei. Ei au făcut teologie pentru viață... ei au pus teologia în slujba vieții pornind de la faptul că viața este darul cel mai de preț pe care ni l-a dat Dumnezeu»³. Dar teologii noștri de astăzi au marele merit că răspunzînd gîndirii și apelului Patriarhului Bisericii noastre au înțeles să-și concentreze puterile de muncă și să-și îndrepte întreaga lor atenție asupra marilor probleme ale lumii contemporane. Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian recunoaște meritul și munca acestora, spunînd: «Dascălii noștri de teologie au pus în lumină o latură a doctrinei creștine, cu totul neabăgată în seamă de învățătura teologică ceva mai veche. Acești dascăli, cercetînd cu alți ochi tezaurul patristic creștin au imprimat tinerelor generații de preoți un alt mod de a vedea și înțelege preoția creștină,

1. Pr. Prof. D. Stăniloae, *Slujitori ai lui Dumnezeu, slujitori ai oamenilor*, în «Ortodoxia» XXII (1970), nr. 3—4, p. 414.

2. Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, «*Apostolat Social*», vol. VIII, p. 56—57.

3. Mitropolitul Nicolae al Banatului, «*Teologia în slujba vieții*», în «*Studii Teologice*», XX (1968), nr. 5—6, p. 333.

descoperindu-i caracterul ei de jertfelnicie și de slujire a aproapelui, după pilda Mîntuitorului Hristos, care a spus: «Fiul Omului n-a venit ca să fie slujit, ci ca să slujească și să-și dea sufletul Său drept preț de răscumpărare pentru mulți» (Matei XX, 28)⁴. Este cel mai frumos și binemeritat omagiu care se aduce teologilor noștri de astăzi, chiar de Conducătorul Bisericii Ortodoxe Române.

Teologii noștri sînt sondorii care scot din vistierile nesecate ale Scripturii Sfinte și ale Patristicii creștine temeiuri pentru munca obștească a Bisericii. De aproape un sfert de veac ei fundamentează munca de slujire nouă a noastră pe temeiuri scripturistice și patristice. Dacă astăzi nu se mai pare curios niciunui slujitor ortodox din țara noastră că Conducerea Bisericii ne-a chemat la o muncă ce părea nouă, cu toate că obiectivele ei sînt vechi cit Evanghelia, aceasta se datorește în bună măsură teologilor noștri. Ei ne-au documentat cu Scriptura sfîntă și cu scrierile Sfinților Părinți în mîină, că *slujim lui Dumnezeu în măsura în care slujim omului și că 'a sluji acestuia este a sluji lui Dumnezeu*; că «slujirea omului este o formă de manifestare a slujirii lui Dumnezeu»; că toată viața și munca Bisericii și a preotului sînt o dăruire, o slujire; că nu este de loc neteologic, nepreoteșc, necreștinesc să vorbim despre pacea lumii și să lucrăm pentru ea, pentru care noi, de altfel, ne rugăm mereu, să înfierăm exploatarea omului de către om, să înfierăm discriminările rasiale și sociale, să îndemnăm sufletele cu care lucrăm la muncă cinstită, să vorbim despre iubirea de patrie și popor, să vorbim și să sprijinim acțiunile pentru progresul social și material al lumii, să vorbim despre dreptatea socială, să muncim alături de credincioșii noștri, cîteodată cot la cot cu ei, pentru viața cea nouă de la noi.

Teologii noștri, alături de Conducerea bisericească, dau preotului, îndemn și temeii muncii sale. Ei ne-au arătat că slujirea este funcția esențială a Bisericii; că, într-adevăr, ținta supremă a slujirii noastre este mîntuirea sufletelor credincioșilor noștri, dar că iubirea creștină care stă la baza oricărei slujiri ne obligă și la grija pe care trebuie s-o avem pentru progresul vieții sociale a credincioșilor noștri, pentru că există o strînsă corelație între viața spirituală și cea socială a credinciosului; ei ne-au demonstrat că o lume din care au fost alungate violența, forța și în care domnește pacea și tihna sufletească poate gîndi și la viața sa spirituală. Teologii noștri au creat o teologie a slujirii, izvorită din necesitățile pastorale cerute de vremea noastră.

Teologii noștri de astăzi dorind să-și aducă contribuția lor fermă la slujirea contemporană s-au convins că «teologia trebuie să devină o teologie a Bisericii. Teologia spun ei, nu este deasupra sau în afara Bisericii, ca o preocupare individuală sau independentă, ci este o slujire bisericească, o funcție în Biserică și de aceea ea deține o misiune și o autoritate în Biserică, precum și o responsabilitate față de aceasta... Ea trebuie să devină o teologie a slujirii Bisericii»⁵. De aceea avem astăzi, spre mîndria noastră, o teologie a Bisericii noastre, teologie care — slujind preocupările Bisericii Ortodoxe Române, încadrată în munca de sprijinire a rezolvării marilor probleme ale vremii, — sprijină, ea însăși, viața și progresul multilateral al lumii. Prin gîndirea și munca teologilor noștri, «teologia ortodoxă română contemporană are o viziune și un stil propriu care provîin din îmbinarea organică dintre spiritual și social, dintre credință și viață, dintre Biserică și lume»⁶.

4. Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, «*Apostolat Social*», vol. VI, p. 360.

5. Diac. I. Bria, «*Slujirea în teologia contemporană*» în «*Ortodoxia*», XXIII (1971), nr. 1, p. 288.

6. Idem, «*Teologia Ortodoxă Română contemporană*» în «*Glasul Bisericii*» XXX, (1971) nr. 1-2, p. 70.

Dacă teologii noștri afirmă că «Biserica este datoare să întrețină un dialog continuu cu lumea, cu nevoile și aspirațiile ei, cu problemele mari ale vremii»⁷, apoi ei înșiși se simt obligați ca prin munca lor să facă același lucru. Și, într-adevăr, ei contribuie la sprijinirea Bisericii pentru ca ea să-și îplinească misiunea apostolatului său social și prin aceasta, implicit, ei sprijină realizarea marilor idealuri ale vremii noastre, sprijină viața și progresul.

Profesorii noștri de teologie nu se rezumă numai la pregătirea cursurilor disciplinei pe care o predau. Aceasta este numai o latură a activității lor. Orelle de duhovnicie cu tinerii teologi și de educație cetățenească, prin care ei se străduiesc să facă din studenții de astăzi vrednici slujitori de mine ai altarelor și luminați cetățeni ai patriei care să intre în activitatea apostolatului social, sînt o altă preocupare a lor.

Dar în afară de această muncă didactică și educativă din Institut, articolele și studiile fiecăruia cu care îmbogățesc revistele noastre bisericești centrale și mitropolitane, oăra le-au dat prestigiul cunoscut, cursurile de teologie și diferite alte publicații, într-un cuvînt scrisul lor, fac din teologii noștri oameni, scot din cuvîntul dumnezeiesc îndemnuri și temeuri pentru munca noastră și ne infățișează concepția creștină despre viață, despre problemele legate de ea.

Este greu de înfățișat în cîteva rînduri tot scrisul bogat al teologilor noștri și toate problemele pe care ei le pun și le rezolvă. Afirmăm numai că aproape nu a rămas problemă actuală de natura celor de mai sus nedezbătută de ei în diferite studii și articole.

La întimplare, fără a aminti pe autorii lor, arătăm cîteva titluri de articole din revistele noastre bisericești, care arată ce anume probleme îi preocupă astăzi pe teologii noștri: «Comunitate prin iubire»; «Slujitori ai lui Dumnezeu, slujitori ai oamenilor»; «Responsabilitatea creștină»; «Teologia contemporană a slujirii și principiile ei ortodoxe»; «Ortodoxia și lumea contemporană»; «Slujirea lumii — mijloc de apropiere pentru Bisericile creștine»; «Aspectul teologic al solidarității umane»; «Slujirea creștină în lumea contemporană»; «Slujirea în teologia contemporană»; «Ortodoxia românească, sprijinitoare a năzuințelor poporului român»; «Atitudinea Bisericii Ortodoxe Române față de problemele sociale» etc.

Cursurile de îndrumare misionară și pastorală a preoților constituie, de asemenea, un prilej în care teologii noștri își afirmă personalitatea lor și dragostea lor pentru problemele majore ale lumii contemporane, pe care ei le infățișează preoților cursiști, inspirîndu-le acestora nu numai interes pentru ele, dar în același timp și entuziasm pentru îmbrățișarea lor.

Nu vom întirzia a aminti de prezența dascălilor de teologie la Conferințele de orientare a clerului, pe care cu competență le prezidează ca delegați ai Înălților noștri Ierarhi și socotim că nu mai este cazul să amintim că aceste conferințe, printre altele, au și rostul de a face pe preoți să fie în curent cu problemele contemporaneității pe care le îmbrățișează cu toată căldura.

În ceea ce privește aportul teologilor noștri la participările de la diferite întruniri, conferințe interteologice din țară sau de peste hotare, ori la cele ale marilor organizații interconfesionale: Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferința Bisericilor Europene și Conferința Creștină pentru Pace, este demn de toată lauda. Problemele

7. Pr. Prof. Corneliu Sîrbu, «Slujirea lumii, mijloc de apropiere pentru Bisericile creștine», în «Ortodoxia» XVIII (1969) nr. 1, p. 157.

puse și soluțiile date de ei sînt îmbrățișate de multe ori de adunările respective sau au darul de a provoca discuții și preocupări serioase pentru cei de față.

Prin teologii noștri, teologia ortodoxă română a intrat în circuitul teologic universal al vremii și unii dintre ei sînt bine cunoscuți și în afara țării, noastre.

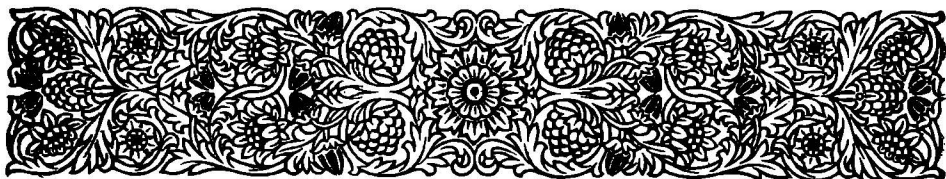
Teologii noștri sînt mîndria Bisericii noastre pe care o reprezintă în afara țării cu demnitate, cu cinste.

*

Prin cele prezentate mai sus pînă acum am dorit numai să arătăm slujitorilor Bisericii noastre că — teologii noștri — cu adevărat se străduiesc prin cuvîntul și scrisul lor să sprijine viața și progresul, înfălișînd punctul de vedere creștin în aceste probleme și dîndu-ne nouă, preoților, argumente pentru munca noastră. Ceea ce am mai dorit să facem prin paginile de față a fost, de asemenea, să aducem un binemeritat omagiu dascălilor noștri de teologie de astăzi, stimați și iubiți.

Nu ne rămîne nouă, preoților, decît să ne străduim să le cunoaștem munca, să ne îmbogățim mintea și inima cu gîndirea și simțirea lor atît de clar înfățișate în scris și în vorbire și să aplicăm învățămintele scoase de ei din cuvîntul Evangheliei Domnului Hristos, făcînd cu toate puterile noastre apostolat social, slujire, ori cum vrem să-i spunem acțiunii de a ajuta lumea în eforturile ei, de a se cunoaște, de a se apropia, de a se iubi, de a se ajuta, de a progresa, știînd că Cel ce ne-a trimis în lume și în numele Căruia lucrăm, pentru aceasta a venit, «pentru ca lumea viață să aibă și cît mai multă să aibă».

Preot PETRE F. ALEXANDRU

IZVOARELE CREDINȚEI ORTODOXE

În teologia ecumenică din ultima vreme, învățătura despre izvoarele Descoperirii dumnezeiești a devenit una din temele cele mai dezbătute. Aceasta și datorită faptului că, în decursul istoriei, confesiunile creștine și-au formulat unele poziții și concepții divergente despre această învățătură, poziții și concepții care constituie astăzi obstacole teologice în calea refacerii unității creștinilor.

Învățătura despre izvoarele Revelației se află înscrisă pe lista temelor viitorului Sfint și Mare Sinod al Bisericilor Ortodoxe. Cea de-a IV-a Conferință panortodoxă (Geneva 1968) a repartizat această temă spre studiere Patriarhiei Ecumenice a Constantinopolului care a întocmit un proiect de studiu. Pe baza acestuia, Comisia interortodoxă pregătitoare a Sfintului și Marelui Sinod (Chambésy, 16—28 iulie 1971) a adoptat un referat cu privire la tema: *Descoperirea dumnezeiască și modalitățile ei de exprimare spre mântuire*, pe care l-a trimis Bisericilor Ortodoxe locale spre examinare (vezi textul referatului în «Studii Teologice», XXIV (1972), nr. 3—4, p. 173—189).

Desigur, Biserica Ortodoxă nu a formulat în mod explicit și solemn în cadrul unui sinod ecumenic, învățătura creștină despre Descoperirea dumnezeiască și despre izvoarele acesteia. Dar aceasta nu înseamnă că ea nu posedă o învățătură precisă în această privință, pe care o mărturisește de totdeauna și în mod deschis. De altfel, toate formele și exprimările în care s-au concretizat și s-au transmis Tradiția apostolică și cea bisericească, inclusiv hotărârile dogmatice ale celor șapte Sinoade Ecumenice, se referă la Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție ca la cele două izvoare ale credinței ortodoxe. Spre exemplificare, cităm *Mărturisirea de credință* a Patriarhului Dositei, acceptată de Sinodul de la Ierusalim din 1672, care în decretul II afirmă: «Credem că Dumnezeiasca Scriptură este dată de Dumnezeu și pentru aceasta sîntem datori să credem în ea, nu în alt mod, ci așa precum Biserica sobornicească a interpretat-o și a predat-o... De aceea credem că și mărturia Bisericii sobornicești nu valorează mai puțin decît aceea pe care o posedă Dumnezeiasca Scriptură. Fiindcă unul și același Duh Sfînt este autorul amîndurora, este același lucru să ne instruim deopotrivă și de către Scriptură și de către Biserica sobornicească. Apoi este firesc ca orice om, vorbind numai după mintea sa, să greșească, să amăgească și să fie amăgit, pe cînd Biserica sobornicească, care niciodată n-a vorbit și nu vorbește de la sine, ci din Duhul lui Dumnezeu (care și pe învățător îl îmbogățește neîntrerupt și în veci) — este îndeobște cu neputință să greșească nici peste tot să amăgească nici să fie amăgită; ci Biserica este asemenea cu Dumnezeiasca Scriptură, nerătăcită și totdeauna avînd aceeași autoritate».

La originea și temelia credinței noastre Ortodoxe stă *descoperirea* sau *revelația* dumnezeiască. Prin *descoperirea dumnezeiască* se înțelege lucrarea prin care Dum-

nezeu se descoperă pe Sine, în afară, mai întâi prin proorocii Vechiului Testament și apoi, în mod personal, prin Fiul Său, pentru a ne face cunoscută «taina voii Sale» (Efes. I, 9), precum și cuprinsul acestei taine, pe care Apostolul Pavel o numește «bogatia înțelepciunii și științei lui Dumnezeu» (Rom. XI, 33). După cuprins, descoperirea dumnezeiască nu trebuie înțeleasă numai ca o comunicare de învățături deoarece Dumnezeu se descoperă atât prin cuvânt, cit și prin fapte, evenimente, lucrări, semne și minuni (Ioan XX, 30).

Învățătura despre descoperirea lui Dumnezeu este mărturisită de Sfinta Scriptură (Evr. I, 1). Deși Dumnezeu este veșnic, ascuns (Isaia VI, 15), nevăzut (Colos. I, 15; Tim. I, 17), necunoscut și necuprins cu mîntea după ființa Sa (Ioan I, 18; I Tim. VI, 18), din iubire, s-a arătat pe Sine și a vorbit oamenilor (Ieș. XXXIII 11; Ioan XV, 14—15), voind astfel «ca toți oamenii să se mîntuiască și să vină la cunoștința adevărului» (I Tim. III, 4). Fără descoperirea Sa, ca un Dumnezeu viu și personal, noi n-am fi putut să-L cunoaștem (I Cor. I, 21).

Înainte de întruparea lui Iisus Hristos, Dumnezeu s-a descoperit «în multe rînduri și în multe feluri» (Evr. I, 1), începînd cu făgăduința de mîntuire făcută lui Adam și Eva, după căderea lor în starea de păcat (Fac. III, 15), prin legămintele încheiate cu patriarhii poporului lui Israel (Fac. XVII, 1—2), cu Noe, Avraam, Moise, David, prin faptele, semnele, viziunile, profetiile săvîrșite prin proorocii Vechiului Testament. Descoperirea făcută în această perioadă are un caracter de pregătire, de făgăduință în scopul de a conduce lumea spre Iisus Hristos.

La «plinirea vremii» Dumnezeu «s-a arătat în trup» (I Tim. III, 16), s-a descoperit în persoana Fiului Său (Gal. IV, 4), luînd chip de om: «Și Cuvîntul trup s-a făcut» (Ioan I, 14). Prin viața, moartea și învierea lui Dumnezeu-Cuvîntul întrupat se realizează însăși iconomia mîntuirii (Efes. I, 9), oamenii devenind «părtași ai firii dumnezeiești» (Efes. II, 18; II Petru I, 4). Întrucît în persoana lui Iisus Hristos, «chipul lui Dumnezeu celui nevăzut» (Colos. I, 5), Dumnezeu însuși este prezent personal în mijlocul nostru, «Evanghelia lui Hristos» (Gal. I, 7; Fapte VIII, 35; XII, 38) constituie izvorul unic și deplin al descoperirii dumnezeiești. Iisus Hristos este «mijlocitorul» unui nou Legămînt, profetit de proorocul Ieremia (XXXI, 31), un legămînt definitiv în care s-au împlinit toate făgăduințele făcute mai înainte de Dumnezeu (II Cor. I, 20).

Iisus Hristos a vestit și a împlinit voia Tatălui Său care L-a trimis, adică tot ceea ce formează «vestea cea bună» a mîntuirii (Marcu I, 15), prin cuvîntul și fapta Sa, avînd ca «martori» direcți pe Sfinții Apostoli. Aceștia au fost aleși și trimiși anume de Iisus Hristos (I Cor. II, 17; V, 20), de la care au primit prin Duhul Sfînt puterea slujirii de apostol (Ioan VI, 70; Luca X, 16; VII, 26, 16) spre a fi martori și slujitori ai cuvîntului (Luca I, 2), propovăduitorii Evangheliei (Rom. I, 16; Filip. I, 16). Sfinții Apostoli sînt cei dintîi mijlocitori direcți ai Evangheliei (I Cor. XV, 1; Gal. I, 12) și de aceea descoperirea dumnezeiască s-a încheiat cu moartea ultimului apostol. Propovăduirea lor, în care Evanghelia lui Hristos s-a păstrat în forma cea mai curată și neschimbată, stă la temelia credinței Bisericii: «Voi sinteți zidiți pe temelia Apostolilor și a proorocilor, piatra din capul unghiului fiind însuși Iisus Hristos» (Efes. II, 20).

La început, apostolii au propovăduit învățătura primită oral de la Iisus Hristos, sau «Evanghelia» (I Cor. XV, 1), prin viu grai, deși ei au folosit ocazional și scrisul (II Tes. II, 15). Încă de timpuriu, s-au alcătuit scurte reguli sau îndreptare de credință (Rom. VI, 17), în care se rezumă propovăduirea apostolică (I Cor. XV, 3),

sub formă de mărturisiri de credință (I Cor. XII, 3), crezuri (Fapte VIII, 37; Rom. X, 9; I Tim. VI, 20), imne liturgice (I Tim. III, 16; Efes. V, 14; Filip. II, 6—11; Apoc. V, 13), doxologii (I Cor. XIV, 6; XVI, 22; II Cor. I, 20; Apoc. XXII, 20), formule de la Euharistie (Marcu XIV, 22—25) și de la Botez (Matei XXVIII, 19).

În urma propovăduirii apostolice orale s-a constituit *tradiția* sau *predanța* pe care Sfinții Apostoli au încredințat-o la rîndul lor Bisericii întemeiate de ei. Sfințul Apostol Pavel amintește de aceasta cînd scrie tesalonicenilor: «Stați bine și păstrați tradițiile pe care vi le-am învățat fie prin cuvînt, fie prin epistola noastră» (II, Tes. II, 15). Această tradiție mai este denumită și «regula învățăturii» (Rom. VI, 7), «canonul credinței» (II Cor. X, 13, 15 și 16), sau «depozitul credinței» (I Tim. VI, 20; I, 14). Ea a fost transmisă de Apostoli spre păstrare comunităților creștine (II Tim. II, 2) și are un caracter obligatoriu pentru credință: «Ori eu, ori aceia, astfel propovăduim și voi astfel ați crezut» (I Cor. XV, 11).

Chiar în timpul Bisericii primare, această tradiție divino-apostolică a fost concentrată și așezată în scris, prin însuflarea Sfîntului Duh, de către Apostoli sau de ucenicii acestora. Din această tradiție apostolică de la început s-a format conținutul cărților pe care Biserica le-a ales, pe temeiul inspirației lor, să facă parte din Noul Testament.

Deși în cărțile Noului Testament s-a așezat în scris într-o formă definitivă conținutul esențial al tradiției apostolice, totuși ele nu cuprind tradiția apostolică orală de la început în toate amănunțele ei. De aceea nu se poate spune că întreaga descoperire dumnezeiască dată de Iisus Hristos se cuprinde numai în Sfînta Scriptură (Ioan XX, 30; XI, 25). Tradiția a continuat să circule pe cale orală, împreună cu Noul Testament, păstrîndu-se în ea mărturii despre învățături, rituri și instituții esențiale ale Evangheliei, cum ar fi despre Taine, în special despre Botez și Împărtășanie, despre slujirea apostolică, preoție, predică și cateheză, despre viața morală creștină și organizarea bisericească.

Biserica Creștină păstrează și transmite descoperirea dumnezeiască în *Sfînta Scriptură* și în *Sfînta Tradiție*. În Sfînta Scriptură cuvîntul lui Dumnezeu s-a transmis prin inspirația Sfîntului Duh, iar în Sfînta Tradiție prin supravegherea și călăuzirea aceluiași Duh Sfînt.

Sfînta Scriptură sau *Biblia* este colecția de cărți recunoscute și primite de Biserica creștină ca fiind scrise sub însuflarea Duhului Sfînt și deci care cuprind cuvîntul lui Dumnezeu scris, descoperit oamenilor o dată pentru totdeauna și necesar mîntuirii lor. Prin *canon* se înțelege lista cărților inspirate biblice, și de aceea cărțile biblice se mai numesc și cărți canonice.

Inspirația scrierilor Sfîntei Scripturi ca un întreg este o învățătură descoperită în tradiția apostolică: «Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos spre învățătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înțeleptirea cea întru dreptate» (II Tim. III, 16; cf. I Petru I, 24, 25; I Cor. II, 12—13).

Inspirația este lucrarea nemijlocită a Duhului Sfînt prin care scriitorul biblic devine capabil de a primi, de a exprima corect și de a scrie învățăturile de credință și de morală care formează conținutul descoperirii dumnezeiești, ferindu-l de greșeli. În această lucrare participă factorul dumnezeiesc, adică Duhul Sfînt, care comunică conținutul descoperirii și-l ferește de greșeli pe scriitor, și factorul omenească, aghiograful, care comunică acest conținut în expresii și cuvinte omenești. Biserica, «stîlpul și temelie adevărului» (I Tim. III, 15), este aceea care a transmis prin tradiție canonul cărților Sfîntei Scripturi, canonul Septuagintei pentru Vechiul Testament și cano-

nul scrierilor apostolice pentru Noul Testament. Dacă inspirația cărților canonice este o învățătură descoperită chiar în Sfânta Scriptură, numărul cărților canonice este stabilit de Biserică prin Tradiție. Sfântul Chiril al Ierusalimului spune: «Învăță de la Biserică cu râvnă, care sînt cărțile Vechiului și Noului Testament» (Cateheza IV, 33). Desigur, Duhul Sfînt este cel care dă autoritate dumnezeiască conținutului cărților biblice, dar Biserica este cea care a identificat aceste cărți. De fapt, Biserica recunoaște în cuprinsul acestor cărți cuvîntul lui Dumnezeu ce i s-a încredințat ei de către Apostoli. Biserica a ales canonul biblic sub călăuzirea Sfîntului Duh, iar Noul Testament dă mărturie despre puterea de a nu greși a Bisericii (I Tim. III, 15).

Sfînta Scriptură are două părți esențiale: *Vechiul Testament* și *Noul Testament*.

Vechiul Testament cuprinde descoperirea lui Dumnezeu care s-a arătat lui Moise și a vorbit prin proorocii poporului Israel, «în multe rînduri și în multe feluri» (Evr. I, 1). El cuprinde nu numai istoria poporului Israel, ca popor ales să păstreze descoperirea profeților, ci dă mărturie despre «arătărilor» lui Dumnezeu (Ieș. XXXIII, 12—23; XIX, 16; Evr. XII, 21), despre lucrările lui Dumnezeu în creația și în istoria neamului omenesc (Ps. CVI, 2).

Canonul Vechiului Testament s-a format definitiv la sfîrșitul secolului I, în cadrul sinagogii iudaice, de unde l-a preluat Biserica Creștină. Biserica primară a ales canonul alexandrin sau Septuaginta, care cuprinde 39 de cărți împărțite, după cuprinsul lor, astfel: *istorice*: Facerea, Ieșirea, Leviticul, Numerii, Deuteronomul, Iosua Navi, Judecători, Rut, I Regi, II Regi, III Regi, IV Regi, I Cronici, II Cronici, Ezdra I, Neemia (Ezdra II), Estera; *didactice*: Psalmii, Iov, Proverbele lui Solomon, Eccliazatul, Cîntarea Cîntărilor; *profetice*: Profetii mari: Isaia, Ieremia, Iezechiel, Daniel, Plîngerile lui Ieremia; Profetii mici: Avdie, Ioil, Iona, Amos, Osie, Miheea, Naum, Sofonie, Avacum, Agheu, Zaharia și Maleahi.

În afară de aceste cărți inspirate și canonice, Biserica Ortodoxă consideră ca bune de citit și folositoare de suflet pentru credincioși alte zece cărți care s-au păstrat în Sfînta Scriptură împreună cu cele canonice și care sînt folosite în cult: Iudit, Ezdra III, I Macabei, II Macabei, III Macabei, Tobit, Înțelepciunea lui Iisus Sirah, Înțelepciunea lui Solomon, Epistola lui Ieremia, Baruh.

Descoperirea Vechiului Testament are valoare pentru creștini întrucît Mintuitoarul a spus: «N-am venit să stric Legea ci să o plinesc» (Matei V, 17).

Partea esențială a Vechiului Testament o constituie cele zece porunci date lui Moise pe Muntele Sinai, *Decalogul* (Ieșire XX, 1—17 și Deuteronom V, 6—21), sau cele două Table ale Legii care cuprind datorii către Dumnezeu și datorii către aproapele. Despre acesta Iisus Hristos a spus că își menține valabilitatea dacă este completat cu învățăturile Evangheliei (Marcu X, 17—21). Dumnezeu a condus poporul ales prin Lege în mod provizoriu (II Cor. III, 7—11), ca pregătire pentru primirea lui Iisus Hristos (Matei XIII, 17). De aceea Sfîntul Apostol Pavel numește Legea «călăuză spre Hristos» (Galateni III, 24). La venirea lui Iisus Hristos, Vechiul Legămînt a fost înlocuit cu unul nou pecetluit cu jertfa Fiului lui Dumnezeu. Sinodul apostolic, care a stabilit condițiile în care Biserica primește noi membrii, a arătat că observarea prescripțiilor rituale ale Legii nu mai are caracter obligatoriu pentru acei dintre neamuri care vor să devină creștini (Fapte XV, 28). Prin urmare, Vechiul Testament trebuie interpretat prin Noul Testament, pentru că numai acesta îi descoperă sensul lui de pregătire (Rom. III, 21; II Cor. III, 14).

La un moment dat, către anul 150, Biserica a fixat pe baza tradiției un canon al scrierilor care cuprind descoperirea dumnezeiască a lui Iisus Hristos propovăduită

din Apostoli și care formează *Noul Testament*. Într-o scrisoare de Paști din anul 367 a Sfântului Atanasie, apare pentru prima oară lista cu cele 27 de cărți pe care Biserica creștină le acceptă și le recunoaște ca inspirate și canonice: cele patru Evanghelii: Matei, Marcu, Luca și Ioan; epistolele pauline: Romani, I și II Corinteni, Galateni, Efeseni, Filipeni, Coloseni, I și II Tesaloniceni, I și II Timotei, Tit, Filimon; Epistola către Evrei; epistolele sobornicești: Iacob, I și II Petru, I, II și III Ioan, Iuda; Apocalipsa.

Noul Testament cuprinde descoperirea lui Dumnezeu însuși în persoana Fiului Său întrupat, de aceea el are un caracter ultim, definitiv și irevocabil: «Toate mi-au fost date de către Tatăl Meu și nimeni nu cunoaște pe Fiul decât numai Tatăl, nici pe Tatăl nu-l cunoaște nimeni decât numai Fiul și cel cărui va voi Fiul să-i descopere». Cunoașterea vocii lui Dumnezeu este cu puțință numai prin Cuvîntul său întrupat, Iisus Hristos, care prin viața, moartea și învierea Sa a încheiat un nou legământ, veșnic, între Dumnezeu și om. Între Vechiul Testament și Noul Testament este un raport de continuitate, dar și de desăvîrșire (Matei V, 17—19; I Cor. XV, 3—4; Rom. III, 21, 31). Revelația lui Dumnezeu în Iisus Hristos este «Evanghelia mîntuirii» (Efes. I, 13) și constituie sfîrșitul și plinirea revelației lui Dumnezeu. Ea este dată o dată pentru totdeauna: «Cuvîntul lui Dumnezeu rămîne în veac» (I Petru I, 25), de aceea cuvîntul lui Dumnezeu comunicat prin insuflarea Duhului Sfînt este «Cuvîntul Adevărului» (Efes. I, 13), «Evanghelia veșnică» (Apoc. XIV, 6).

Noul Testament este așadar absolut necesar pentru cunoașterea lui Dumnezeu și pentru mîntuire, deoarece cuprinde mărturia Apostolilor că Iisus din Nazaret este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, în numele cărui avem viața veșnică: «V-am spus aceste lucruri ca să știți că voi care credeți în numele Fiului lui Dumnezeu aveți viață veșnică» (Ioan V, 13). Așa cum afirmă Sfîntul Apostol Petru în predica sa din ziua Cincizecimii, în Iisus Hristos Dumnezeu însuși este prezent și lucrează în istorie mîntuirea noastră: «Pe Iisus Nazarineanul, bărbat adevărat între voi de Dumnezeu, prin puteri, minuni și semne, pe care le-a făcut prin el Dumnezeu, în mijlocul vostru, precum și voi știți» (Fapte II, 22).

În perioada postapostolică, Evangheliile canonice sînt recunoscute ca documente în care se cuprinde tradiția Apostolilor. Sfîntul Iustin Martirul vorbește de «memoriile Apostolilor», care se cheamă Evanghelii și în care au transmis ce li s-a poruncit (*Apologia* I, 66, 3).

A doua cale prin care Biserica, sub supravegherea Duhului Sfînt (Ioan XVI, 13), păstrează și transmite descoperirea dumnezeiască încredințată de Iisus Hristos Apostolilor Săi este *Sfînta Tradiție*. Despre aceasta vorbește în mod foarte clar Sfîntul Apostol Pavel cînd spune: «Stați bine și păstrați tradițiile pe care vi le-am învățat, fie prin cuvînt fie prin epistola noastră» (II Tes. II, 15).

La început a fost propovăduirea orală apostolică: «Credința vine din auzire, iar auzirea din cuvîntul lui Hristos» (Rom. X, 17). În urma acestei propovăduiri s-a format tradiția apostolică, pe care Sfîntii Apostoli au încredințat-o urmașilor lor: «Timotee, păstrează cu grijă tezaurul ce ți s-a încredințat» (I Tim. VI, 20). Unii din apostoli și ucenicii acestora au transcris conținutul esențial al acestei tradiții, fără însă să epuizeze tot ceea ce circula pe cale orală. Sfîntul Ioan Evanghelistul dă mărturie despre acest fapt cînd scrie: «Multe și alte semne a făcut Iisus înaintea ucenicilor, dar ele nu sînt scrise în cartea aceasta» (Ioan XX, 30).

Desigur că stabilirea canonului cărților Sfîntei Scripturi de către Biserică a însemnat un moment de mare însemnătate în transmiterea Revelației dumnezeiești, de-

oarece prin fixarea în scris a cuprinsului Noului Testament, tradiția apostolică a luat o formă definitivă și neschimbabilă. În acest sens, Sfântul Atanașie spune că «Sfintele și de Dumnezeu inspiratele Scripturi sînt suficiente pentru mărturisirea adevărului» (*Contra elinilor I, 3; P.G. XXV, 4*). Dar Noul Testament n-a fost scris pentru a înlocui tradiția orală și nici n-a epuizat cuprinsul ei. Tradiția a rămas și a circulat mai departe în Biserică, împreună cu Noul Testament, cu aceeași autoritate și valoare, păstrîndu-și conținutul ei propriu: tainele, formele cultului, simbolurile de credință și altele. Sfinții Părinți învață că Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție sînt două izvoare ale revelației dumnezeiești, nedespărțite, ambele fiind necesare pentru aflarea credinței ortodoxe și pentru mîntuire. De pildă, Sfîntul Vasile cel Mare, vorbind despre tradițiile cultice, spune: «Dintre dogmele și propovăduirile păstrate în Biserică, pe unele le avem din învățătura scrisă iar pe altele le-am primit din tradiția apostolilor, predate în chip tainic, care, și unele și altele au aceeași putere» (*Despre Duhul Sfînt, XVII*). De asemenea, Sfîntul Ioan Hrisostom învață că credința apostolică se găsește în Sfînta Scriptură și în Sfînta Tradiție: «Nu toate ni s-au predat prin scrieri, ci multe ni s-au predat și în chip nescris; dar deopotrivă și acelea și acestea sînt vrednice de crezare, încît și tradiția Bisericii noi o socotim vrednică de crezare».

În legătură cu Tradiția se ridică deci și problema conținutului ei propriu, adică dacă Tradiția este un izvor al Revelației, nu numai un alt mod de exprimare și de circulație al acesteia. Cu alte cuvinte, care este conținutul ei în ce are distinct de Sfînta Scriptură? Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție sînt diferite în conținut? Găsim în Tradiție adevăruri revelate care sînt absente din Sfînta Scriptură?

Una din teze cu mare circulație în trecut era aceea potrivit căreia Sfînta Scriptură conține o parte a Revelației, iar Sfînta Tradiție conține cealaltă parte, ceea ce nu s-a scris în Sfînta Scriptură. Prin urmare, unele adevăruri sînt conținute numai în Sfînta Scriptură, iar altele numai în Tradiție.

În ultima vreme, tot mai mulți teologi înclină însă să accepte teza potrivit căreia Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție reprezintă două moduri sau două forme prin care s-a transmis una și aceeași Evanghelie. Deci ele ar avea același conținut și aceeași autoritate, numai că acest conținut identic este prezentat în două modalități deosebite de exprimare și de circulație.

Dar este corect să se vorbească și de Sfînta Tradiție ca izvor al Revelației, întrucît în ea se găsesc nu numai adevărurile biblice exprimate sub o altă formă, ci și mărturii despre tradiții, instituții și elemente care completează Sfînta Scriptură, absolut necesare pentru primirea și interpretarea acesteia.

De aceea, Biserica Ortodoxă a păstrat, a înțeles și a transmis, Sfînta Scriptură numai împreună cu Tradiția. Ele nu se pot despărți deoarece nici una nu cuprinde întreaga descoperire dumnezeiască. Ele se completează reciproc: în Sfînta Scriptură s-a păstrat conținutul credinței apostolice, iar Tradiția cuprinde învățături care luminează sensul Sfîntei Scripturi, care ajută la primirea și înțelegerea ei. Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție se transmit continuu în Biserică și în această lucrare de propovăduire, pe de o parte se păstrează neschimbată credința de la început, iar pe de altă parte, se dezvoltă și se tilcuiește. De aceea, se face deosebire între tradiția apostolică, adică învățătura divino-apostolică de la început, și tradiția bisericească, aceea care s-a dezvoltat în istoria Bisericii. Într-adevăr, în decursul timpului, în lucrarea de propovăduire și transmitere a credinței apostolice, Biserica a tilcuit sensul învățăturilor revelate în Sfînta Scriptură, îmbogățind astfel cuprinsul tradiției. Biserica, prin lucrarea Duhului Sfînt, a formulat anumite tra-

diții, care au fost crezute dintotdeauna, pretutindeni și de către toți, în formele de învățătură care au devenit obligatorii pentru toți. Dintrre mărturiile tradiției, cele mai importante sînt: simbolurile și mărturisirile de credință ale Bisericii Vechi, definițiile dogmatice, simbolurile și canoanele celor șapte Sinoade Ecumenice, definițiile dogmatice și canoanele celor nouă Sinoade locale acceptate de Sinoadele Ecumenice, cărțile liturgice și în special Sfînta Liturghie, hotărîrile sinoadelor locale din secolele IX și XIV, comentariile Sfîntei Scripturi, învățătura comună a Sfîntilor Părinți și a scriitorilor bisericești, tradițiile și obiceiurile bisericești. Desigur că trebuie să se facă o distincție între mărturiile Tradiției, pentru că nu toate riturile cultice și obiceiurile bisericești sînt de același nivel și autoritate cu învățăturile dogmatice și instituțiile sacramentale obligatorii pentru credință și necesare mîntuirii.

Interpretarea Sfîntei Scripturi, ca și formularea Sfîntei Tradiții constituie misiuni ale Bisericii (Matei XIII, 11). În Biserică episcopii, în calitatea lor de urmași ai apostoților și de conducători ai Bisericilor locale, sînt păzitorii tezaurului credinței (I Tim. VI, 20), avînd prin Taina Hirotoniei misiunea și puterea de a învăța în mod corect adevărul relevant (I Cor. IX, 16; II Tim. IV, 2). De aceea, membrii episcopatului de pretutindeni, adunați în sinod ecumenic, au autoritatea de a formula în chip solemn învățăturile de credință dezvoltate în tradiție. Hotărîrile episcopilor în sinodul ecumenic, sau dogmele, au valoare obligatorie pentru credință. Desigur, ceilalți membri ai Bisericii au și ei un rol în păstrarea neștirbită și transmiterea corectă a credinței. De fapt, Biserica în totalitatea ei, ca trup tainic al Domnului, este infailibilă și păstrează Revelația dumnezeiască, și ea constată dacă Sinodul episcopilor a exprimat sau nu adevărul.

Sfînta Scriptură este cinstită în Biserica Ortodoxă drept cuvîntul lui Dumnezeu. «Sfînta Evanghelie» este așezată pe masa din altar alături de Sfîntul Potir și este venerată de slujitorii bisericești. De asemenea, Sfînta Evanghelie este adusă în mijlocul Bisericii pentru a fi cinstită de credincioși, întocmai ca o icoană (Sinodul VII Ecumenic). Biserica Ortodoxă a orînduit citirea Sfîntei Scripturi în cursul anului bisericesc. În timpul unei săptămîni, la vecernie și utrenie, este citită întreaga Psaltire, iar în postul Paștilor, de două ori pe săptămînă. Alte cărți ale Vechiului Testament sînt citite la vecernia din ajun a praznicelor. În cursul unui an, în fiecare duminică și ori de cîte ori se săvîrșește Liturghia se citește întreg Noul Testament, în afară de Apocalipsă, sub formă de pericope din cele patru Evanghelii și din scrierile apostolice. Părți din Noul Testament se recită și se cîntă la diferite slujbe: «Acum slobozește pe robul Tău» (Luca II, 29—32) la Vecernie, «Mărește suflete al meu pe Domnul» (Luca I, 46—56) la Utrenie, «Tatăl nostru» la Liturghie.

Orice credincios este dator să citească Sfînta Scriptură, dar citirea ei trebuie luminată de o înțelegere corectă, pentru că: «Cum aș putea să înțeleg, dacă nu mă va călăuzi cineva?» (Fapte VIII, 31). De aceea, cel ce citește Sfînta Scriptură trebuie să știe următoarele: — orice text biblic se citește în contextul întregii Biblii (Luca XXIV, 27, 32); — în Sfînta Scriptură sînt multe locuri «greu de înțeles, pe care cei neștiutori și neîntăriți le răstălmăcesc» (I Petru III, 16), și de aceea interpretarea Sfîntei Scripturi nu se face după bunul plac al fiecăruia și nici nu este misiunea oricui, ci aceasta este datoria slujitorilor bisericești (Matei XIII, 11); — Cuvîntul lui Dumnezeu nu poate fi primit și înțeles fără credință și fără voința de a crede: «Cel ce are urechi de auzit, să audă» (Marcu IV, 9); — Sfînta Scriptură trebuie citită ca o carte a Bisericii, nedespărțită deci de Sfînta Tradiție, de aceea numai sensul pe care-l dă tradiția unui text biblic este cel adevărat și cel obligatoriu; — Vechiul Testament se înțelege numai în lumina Noului Testament, așa cum Apostolul Pavel scrie lui Timotei: «De mic copil cunoști Sfîntele Scripturi (Vechiul Testament), care pot să te

înțeleptească spre mîntuire prin credință în Hristos Iisus» (II Tim. III, 15).

Așadar, Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție sînt cele două căi prin care Iisus Hristos în Duhul Sfînt este prezent și astăzi și totdeauna în Biserică și prin care El împărtășește harul Său mîntuitor. Pentru a cunoaște căile mîntuirii, Biserica trebuie să rămînă credincioasă mărturiilor Sfîntilor Apostoli despre Evanghelia lui Hristos: «Noi păstrăm aceeași credință pe care Domnul nostru Iisus Hristos a transmis-o apostolilor Săi și prin mijlocirea lor Sfîntelor Biserici și pe care părinții și învățătorii au transmis-o credincioșilor» (Sinodul V Ecumenic).

Încă din vremea Sfîntilor Apostoli s-au alcătuit scurte crezuri și mărturisiri de credință (Rom. VI, 17), care cuprind într-o formă concisă învățăturile principale ale tradiției apostolice orale (I Cor. XV, 3). În Biserica primară ele s-au folosit mai ales în legătură cu Taina Botezului, ca semn al unității de credință și de cult în Biserică: «Un Domn, o Credință, un Botez» (I Cor. VIII, 6). Un astfel de crez este și cel rostit de famenul etiopian înainte de Botez: «Cred că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu» (Fapte VIII, 37).

Un rezumat al credinței ortodoxe îl constituie *Simbolul de Credință* sau *Crezul*, stabilit de către primele două Sinoade Ecumenice (Niceea, 325 și Constantinopol, 381). Avînd autoritatea Bisericii ecumenice, acest crez a rămas încă din această vreme mărturisirea de credință absolut necesară primirii Botezului creștin. În secolele IV—V Biserica s-a îngrijit de pregătirea candidaților la Botez organizînd cursuri de instruire în învățătura și viața creștină, denumite catehemenate. Înainte de primirea tainei Botezului, catehemenii erau obligați să recite și să explice articolele Simbolului de credință Ortodoxă. În Vinerea Mare, cînd se săvîrșea botezul catehumenilor, însuși episcopul care îi catehizase îl rostea în Biserică. De la începutul sec. al VI-lea, se rostește la fiecare Liturghie, ca fiind «semnul» ce distinge pe creștinul ortodox. În slujba actuală a Botezului, Simbolul de credință trebuie să fie rostit de părinți sau nași în numele copilului, înainte de primirea Tainei Botezului prin invocarea Sfintei Treimi și afundarea în apă. Sinoadele III (Can. 7), IV și VII Ecumenice, precum și sinodul de la Constantinopol din 879—880, au interzis folosirea altui Simbol de credință decît cel niceoconstantinopolitan, sau schimbarea acestuia, declarîndu-l ca ne-schimbabil și absolut necesar pentru credința ortodoxă. Enciclica patriarhilor ortodocși din 1848 îl numește «tezaurul comun al creștinătății».

Crezul cuprinde învățături principale ale credinței creștine, recunoscute de Biserica Ortodoxă ca adevăruri revelate și necesare mîntuirii, pe temeiul Sfintei Scripturi. Sfîntul Chiril al Ierusalimului spune că Simbolul de Credință cuprinde în rezumat toată Scriptura Vechiului și Noului Testament (*Cateheza V*, 12).

Într-o lucrare despre problemele actuale din teologia ecumenică, publicată de Comisia Credință și Constituție a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, sînt prezentate două poziții diferite în ce privește raportul dintre Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție. O poziție este aceea adoptată de confesiunile protestante, potrivit căreia Sfînta Scriptură este singura autoritate de care depinde Biserica. Pentru a cunoaște adevărul revelat, se recurge numai la Sfînta Scriptură, mărturia originară a Revelației, așa cum a fost transmisă prin Biserică. Sfînta Scriptură se interpretează prin ea însăși de aceea exegeza, care se ocupă cu interpretarea și aplicarea Bibliei, e de mare importanță pentru a stabili mărturia creștină actuală.

O altă poziție, adoptată și de teologia ortodoxă, este aceea care susține că Sfînta Scriptură provine din aceeași tradiție ce s-a perpetuat în Biserică. Ea este expresia verbală a Tradiției dar nu conține toate învățăturile. Ea trebuie citită în contextul Tradiției în general, care, în afară de Sfînta Scriptură, conține Tainele, simbo-

Iurile de credință, gîndirea creștină și instituțiile cultice. Interpretarea Sfintei Scripturi este o sarcină a Bisericii, întrucît viața ei este în consonanță cu Scriptura. Rezultatele exegezei sînt forme particulare de tradiție.

Din punctul de vedere al teologiei ortodoxe, trebuie menționate unele diferențe față de protestantism și romano-catolicism.

Confesiunile protestante susțin concepția despre suficiența Sfintei Scripturi. Pentru acestea, numai Sfînta Scriptură are autoritatea cuvîntului lui Dumnezeu, de aceea pentru a identifica adevărul dumnezeiesc nu există alt criteriu decît Biblia. Biserica nu primește învățătura din afara Bibliei, pentru că aceasta este o sursă eshaustivă a Revelației, epuizînd Tradiția Apostolică. Numai ceea ce este afirmat și consemnat în mod explicit în Biblie este valabil pentru credință. Tradiția este numai un izvor secundar pentru credință. Biblia este suficientă pentru mîntuire, nu numai că are autoritatea cuvîntului lui Dumnezeu, ci și că ea este un mijloc de transmitere a harului. Ea este mediul prin care Hristos vorbește acum credinciosului.

Dar însăși Sfînta Scriptură nu oferă a temei pentru teoria despre suficiența cuvîntului lui Dumnezeu scris. Într-adevăr, Sfînta Scriptură are autoritate obligatorie, normativă pentru Biserică și Tradiție, dar Biserica este cea care a ales cărțile biblice și care interpretează în mod infailibil Sfînta Scriptură. Desigur, Sfînta Scriptură este aceea care mărturisește că Biserica este infailibilă.

Pentru teologia catolică mai veche, Tradiția apare ca un principiu în sine, ca o normă independentă a Revelației, care cuprinde adevăruri ce nu se găsesc în Sfînta Scriptură. De aceea pentru dogmele noi, pe care magisteriul infailibil al papei le poate formula, nu este necesară confirmarea explicită a Sfintei Scripturi. Teologia postulează originea apostolică a doctrinelor, care n-au în mod explicit o bază revelată în Sfînta Scriptură.

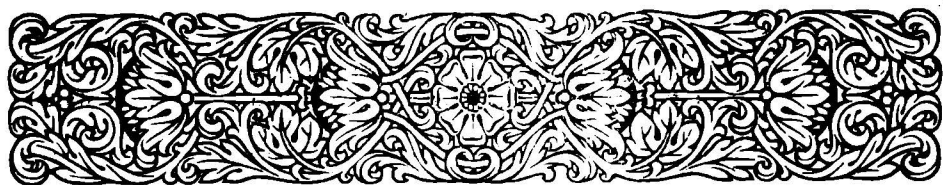
Sfînta Tradiție nu se poate reduce însă la unele învățături nebiblice, pentru că nu există adevăruri revelate păstrate în Tradiție care să nu se găsească și în Sfînta Scriptură. O învățătură de credință nu se află numai în Sfînta Scriptură, sau exclusiv în Sfînta Tradiție. Orice învățătură dogmatică trebuie să aibă temei atât în Sfînta Scriptură, cît și în Sfînta Tradiție.

Desigur, între Bisericile creștine există și elemente comune care pot constitui o bază pentru viitoarele discuții referitoare la această temă. De pildă, autoritatea Sfintei Scripturi este acceptată de toate Bisericile. Toate confesiunile învață că Sfînta Scriptură este cuvîntul lui Dumnezeu, că Dumnezeu se descoperă în Biblie, care cuprinde mărturia inspirată a faptelor mîntuitoare săvîrșite de Iisus Hristos.

Bisericile acceptă apoi că Sfînta Scriptură trebuie să fie înțeleasă în contextul credinței Bisericii, al Tradiției în general. Prin urmare, ele recunosc că Biblia a fost transmisă prin Biserică și că în această transmitere Tradiția are o funcție de interpretare.

În fine, Bisericile de orice tradiție confesională recunosc valoarea ecumenică a Simbolului niceoconstantinopolitan, în care nu văd o credință nouă, ci mărturisirea în care s-a precizat într-o formă scurtă și deplină credința Bisericii vechi.

Pr. Prof. ION BRIA

IMPORTANȚA FORULUI INTERN DUPĂ MORALA CREȘTINĂ

I. For intern și conștiință morală

O caracteristică a moralei, în diferitele aspecte pe care le implică, e aceea că ea nu-și are existența decît prin spiritul conștient care acceptă «datul moral» și se conformează întocmai. Adică tot ceea ce ține de morală nu poate fi decît prin referință la un spirit care se angajează în responsabilitate. Cu alte cuvinte, actul moral presupune din partea subiectului o autonomie interioară care vine din suflet și face o ființă responsabilă sau, mai pe scurt, actele pot deveni atribuibile subiectului care le face. Deci morală se manifestă printr-un imperativ, obiectivat în precepte și însoțit de o constrîngere interioară. Aceasta determină unitatea unei multiplicități de acte, vizînd referirea binelui particular la binele total.

Dacă ne referim la expresia interioară, care însoțește noțiunea de «autonomie» și «constrîngere», vom putea întrezări în aceasta o altă lume, un alt plan — decît cel fizic — de trăire a credinciosului. În termeni specifici creștini această viață poate fi numită viața duhovnicească sau viața spirituală a credinciosului.

Pentru un creștin adevărat viața interioară duhovnicească nu este decît o conviețuire cu Hristos, o întâlnire perpetuă a eului uman cu Tu divin, o comunicare și o comuniune perfectă între doi subiecți, reprezentînd astfel relația eu-tu la modul ideal. Louis Lavelle spunea că «actul prin care noi ne dedublăm, pentru a avea conștiința de noi înșine, creează în noi un interlocutor invizibil căruia noi îi încredințăm propriul nostru secret»¹. Actul acesta de dedublare în viața creștinului înseamnă o transformare a eului-eu în eul-Tu, adică o conviețuire a umanului cu divinul și o îndumnezeire treptată a celui dintîi.

Așadar, putem concluda că forul interior al unui creștin adevărat e acea viață interiorizată, în care Hristos e o prezență deplină și în care binele, adevărul și frumosul capătă noi dimensiuni și noi valențe de creștere spirituală.

Conștiința joacă, în morală, rolul legislatorului². Însă ea nu este pretorul, ci doar albumul pe care noi citim hotărîrea. Ea e un fel de semnalizator care atrage mereu atenția celor care circulă prin preajma lui. Conștiința morală creștină e un fel de filtru prin care actele externe ale credinciosului sînt purificate, adică sînt canalizate sau judecate prin prisma lumii interioare a subiectului, unde binele moral este o constituantă permanentă. Fără existența acestui for interior, conștiința nu ar putea să con-

1. L. Lavelle, *La conscience de soi*, Paris, 1933, p. 6.

2. Vezi L. N. Tolstol, *Sonata Kreutzer și alte povestiri*, trad. Cezar Petrescu, S. Recevșchi, Stefana Velisar Teodoreanu și Mihail Cîlnicu, București, 1971, p. 127.

ducă pe credincios pe drumul către Hristos. Or, nu trebuie să se acorde conștiinței o libertate aparte de lumea interiorizată a creștinului. Conștiința morală creștină își are libertatea în Hristos, care dorește binele tuturor credincioșilor și pentru care s-a jertfit El însuși. Conștiința face «măsura» între lumea interiorizată a ta și lumea din afară. Ea e cea care «vede» dacă acțiunile celui credincios se pot încadra în lumea interiorizată și dacă, invers, aceste acțiuni capătă verdictul de «incompatibile» cu această lume. Conștiința noastră numai constată ceea ce e compatibil cu viața creștină, iar imboldul spre desăvârșire, farul luminos din sufletul nostru, e Iisus Hristos prezent în noi și către care noi dorim să ne îndreptăm. Altfel conștiința nu ar avea o valoare prea mare, deoarece ea trebuie să se întâlnească cu alt lucru sau cu altcineva decât tine. Deci faptele și gândurile creștinului trebuie raportate la viața duhovnicească a acestuia, lucru pe care-l îndeplinește conștiința. «Conștiința ne solicită să acționăm pentru a ieși din imobilitate, dar de asemenea să nu acționăm decât în vederea unui scop perfect capabil de a ne desăvârși»³. Conștiința noastră ne duce la realizarea practică a principiului de «a te cunoaște pe tine însuși». Dar această cunoaștere nu e o descoperire și o descriere a eului propriu, ci e o creștere în sine, o desăvârșire a vieții noastre interioare. Conștiința, prin operația sa, mă ajută să mă creez pe mine însumi, conducându-mă după Hristos și mergînd împreună cu El pe aceeași cale. Ea este pentru creștin o analiză și o deschidere către lumea ce ne-o prezintă Hristos, către lumea păcii sufletești și a dragostei către Dumnezeu și aproapele.

Forul interior e cristalizarea maximă a unei forme de viață interioară în care se produce o intimitate perfectă între «ființele» multiple care populează conștiința noastră. Acest for permite creștinului să producă fapte cu consecințe totdeauna noi, dar după un principiu și conforme cu un plan totdeauna identic. Acest caracter de «identic» este reflectat de viața noastră interioară, viața în Iisus Hristos.

II. Importanța forului intern pentru creșterea spirituală a fiecărui credincios

Viața noastră spirituală începe din momentul cînd noi descoperim că toată realitatea actelor noastre rezidă în gândurile care le produc. Noi trăim înaintea unei mărturii la care nimic nu poate fi ascuns, trăim în fața și prezența lui Iisus Hristos, în fața și sub privirile lui Dumnezeu. În prezența lui Iisus Hristos faptele noastre nu pot fi altele decât ce sînt și astfel *gnotiseavtonismul* înseamnă cunoașterea lui Dumnezeu și nu numai știința propriului tău eu. Așadar, «ochiul prin care îl văd pe Dumnezeu este chiar ochiul prin care El mă vede. Fiecare intră în Dumnezeu precum Dumnezeu intră în el» adică «în lumina lui Dumnezeu și nu în propria mea lumină eu văd pe Dumnezeu și pe mine însumi»⁴. Noi înșine ne vedem în Dumnezeu și conștiința de sine e conștiința pe care Dumnezeu o are de noi. Dar această conștiință este la Dumnezeu lumina iar la noi luminător⁵. În alți termeni putem spune că în fiecare din noi este un spectator — care e Dumnezeu — iar noi sîntem actorii. Pentru ca jocul actorilor să aibă rezonanțe spirituale trebuie ca ei înșiși să se transpună în spectatori, adică să trăiască toate gândurile, cuvintele și acțiunile ce le îndeplinesc. Deci conștiința morală creștină implică întotdeauna o viață spirituală creștină, în care prezența lui Hristos e mobilul faptelor, e firul nostru conducător, într-un cuvînt e firul vieții noastre creștine.

Trăind astfel, inima noastră devine tronul lui Dumnezeu, iar sufletul nostru devine o mare a liniștei și a păcii. Această pace lasă lui Dumnezeu toată libertatea de

3. L. Lavelle, *op. cit.*, p. 4.

4. *Ibidem*, p. 161—162.

5. *Ibidem*, p. 162.

a opera în sufletele noastre, de a le lumina, de a le încălzi cu dragostea Sa, de a le conduce spre limanul fericirii. Datorită acestei păci noi vom putea discerne între cele ce sînt ale lui Dumnezeu și cele ce sînt ale diavolului. Ea, pacea interioară, e o dovadă că noi recunoaștem acțiunile lui Dumnezeu și totodată, pe lângă faptul că aflăm izvorul lor, ne dăm seama și de efectul lor. Numai așa voi putea asculta ce spune Dumnezeu în adîncul sufletului meu. Sufletul nostru, recules și concentrat în el însuși și fortificat de darurile lui Dumnezeu, va fi capabil să respingă atacurile cele mai subtile ale ispitei. Această «lume» interioară, inundată de liniște și pace, devine conducătorul cel mai de preț al nostru în drumul către desăvîșire.

În acest sens putem spune că «initio meo interior nu e numai o regulă care mă obligă să mă judec moralmente; este o sursă care mă obligă să mă constat metafizic... Relația eului cu mine însumi presupune creația «continuă și poziția voluntară a eului printr-un tu divin»⁶. Pacea interioară a sufletului creștinului are la bază tocmai relația eu-Tu cu Dumnezeu. E un fel de odihnă în Dumnezeu, dar care odihnă e trăită ca o stabilitate prezentă. Dar această stabilitate e mobilă, adică e o continuă creștere a eului, o înaintare gradată către Tu, care participă și El la această creștere prin bunăvoință, descoperire și deschidere.

Forul nostru interior determină totodată și poziția noastră de responsabilitate în fața lui Dumnezeu și a semenilor. Căci cuvîntul Creatorului, care e prezent în noi prin însuși Cuvîntul Său, Iisus Hristos, exercită o presiune asupra conștiinței noastre și ne obligă să acționăm. Astfel, credinciosul se descoperă ca eu în relația cu Tu divin, care relație se extinde și la semenii săi. Dar această relație se trăiește în modul cel mai deplin cînd creștinul se experiază ca responsabil față de Dumnezeu. Responsabilitatea înseamnă auzirea cuvîntului lui Dumnezeu și adeviziunea noastră la acest cuvînt; altfel se poate vorbi de o insensibilitate sau rămînere în afară de spiritualitatea deplină. «Căci Cuvîntul lui Dumnezeu e viu și lucrător și mai ascuțit decît orice sabie cu două tășuri, și pătrunde pînă la despărțitura sufletului și duhului, dintre încheieturi și măduvă, și destoinic este să judece simțirile și cugetările inimii. Și nu este nici o făptură ascunsă înaintea Lui, ci toate sînt goale și descoperite, pentru ochii Celui în fața căruia noi vom da socoteală» (Evrei IV, 12—13). Cuvîntul dumnezeiesc trezește în noi astfel o sensibilitate spirituală, care ne obligă să lucrăm potrivit vocii Sale, adică să lucrăm pe calea virtuții. Așadar, caracterul responsabil al faptelor creștinului este determinat de responsabilitatea fiecăruia în fața lui Dumnezeu. Iisus Hristos, care trăiește întru noi și care e mîrlorul trăirii noastre sufletești, devine garantul bunătații faptelor noastre. Căci «Hristos cel înviat și înălțat la ceruri, fiind viu, între El și credincios se poate stabili o relație de comuniune, de iubire prin care devenim un duh cu El. Relația de iubire înseamnă comunicare reciprocă de viață, unificare și asemănare. Prin această relație Hristos se sălășluiește în noi și noi ne îmbrăcăm în El, primim forma lui Hristos, adică fiind hristofori devenim și hristofori»⁷. Ca hristofori îl avem pe Iisus în inima noastră, iar ca hristofori înseamnă a asculta de bătaile acestei inimii. Iar ecoul acestor bătăi e tocmai acel dor după bunurile dumnezeiești, concretizat în fapte bune care-și vor avea răsplata lor în ceruri. În acest sens zice Sfîntul Luca: «Căci, iată, împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul nostru» (XVII, 21). Așadar, «făcîndu-ne mădulele ale lui Hristos, am ajuns a ne închina aceluiași căp ca și Heruvimii, iar picioarele și mîinile noastre pornesc la

6. Maurice Nédoncelle, *La réciprocité des consciences*, Aubier, 1942, p. 92.

7. Pr. Prof. N. Mladin, *Iisus Hristos în viața morală a credincioșilor*, în «Studii Teologice», V (1953), nr. 9—10, p. 610.

lucru tocmai după bătăile inimii Domnului»⁸. Iisus Hristos devine astfel modelul cel după care trebuie să se orienteze orice creștin. Aceasta, pentru faptul că însuși Hristos ne cheamă să-I urmăm Lui : «Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie» (Matei XVI, 24). Căci acela poate îndeplini poruncile lui Dumnezeu, care «imită pe Domnul și merge pe urmele Lui. Iar puterea de a imita ne-a dat-o Hristos însuși în harul Său»⁹. A imita pe Iisus Hristos înseamnă a avea aceleași simțăminte pe care le-a avut Iisus. Aceste simțăminte devin busola creștinului, ale cărei ace îl îndreaptă spre o viață morală superioară, deci spre desăvârșirea în Hristos. Iar desăvârșirea «constă în conștiința permanentă a nedesăvârșirii noastre, conștiință care e motorul efortului constant de autodepășire»¹⁰. Pe de altă parte credinciosul «nu numai că vede în Hristos un model, la care privește și după care își modelează sufletul și viața, ci și intră în relație vie, personală, nemijlocită cu El»¹¹.

Creștinul trebuie să vegheze asupra lui însuși și să se îngrijească pentru ca netele sufletului său să fie toată viața clare și melodioase. Sfântul Ioan Scărarul zice : «A fi creștin înseamnă a urma lui Hristos în cuvinte și fapte așa de deplin, pe cât e de posibil oamenilor»¹². Nesocotirea acestui model ar fi asemănător cu raționamentul unui navigator care zice : «întrucât nu pot urma direcția pe care mi-o indică busola, am s-o azvîrl peste bord sau n-am să mă uit la ea ; cu alte cuvinte, voi lepăda idealul sau voi fixa acul busolei astfel încât să corespundă cu actualul traseu al vasului meu, adică voi alinia idealul cu slăbiciunea mea. Idealul perfecțiunii pe care mi-l dăruiește Hristos nu e nici vis, nici obiectul unei predici retorice, ci călăuza necesară și la îndemîna noastră, a tuturor credincioșilor. În orice situație s-ar afla un credincios, e totdeauna de ajuns să cerceteze învățătura și idealul dăruite de Hristos ca să afle răspunsul cel mai sigur în privința faptelor ce se cuvine și a celor ce nu se cuvine»¹³. Acum creștinul nu mai poate spune «nu fac binele pe care îl voiesc ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl fac» (Romani VII, 19).

Așadar, perspectiva unei comuniuni infinite cu Dumnezeu, inepuizabil în iubire și ființă, duce la un progres al conștiinței creștine. Acest lucru licărește mereu în fața «vederii» sufleteste și trezește setea credinciosului pentru o comuniune ce duce la o viață duhovnicească înaltă, care generează fapte morale creștine, într-un cuvînt e ghidul după care credinciosul se conduce în lume.

Prin întâlnirea dintre Dumnezeu și credincios, în sufletul acestuia din urmă se realizează o armonie dinamică care se va reflecta, ca o consecință firească, în lumea din afară. Astfel credinciosul devine împreună-creator cu Dumnezeu, în crearea mai departe a ființei sale. Fiecare dintre noi, colaborînd cu Dumnezeu la creșterea noastră spirituală, purtăm atît cu Dumnezeu cît și cu semenii noștri un dialog creator, un dialog de creștere spirituală.

Rezultă că «trebuie, pe cît ne stă în putință, să ne silim să ascultăm de voia lui Dumnezeu și să ne bucurăm de aceleași bucurii de care se bucură El»¹⁴. Adică «secundum hominem vivere» să nu mai fie o cale greșită de viețuire ci să fie o deviză a creștinului, adică să fie identic cu «secundum Deum vivere».

8. N. Cabasila, *Despre viața în Hristos*, trad. Pr. Prof. T. Bodogae, Sibiu, 1946, p. 139.

9. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Cuvînt ascetic prin întrebări și răspunsuri*, în «Filocalia», vol. II, trad. Pr. Prof. D. Stăniloae, Sibiu, 1947, p. 3.

10. Pr. Prof. N. Mladin, *op. cit.*, p. 619.

11. *Ibidem*.

12. P. G., LXXXVIII, 633 B.

13. L. N. Tolstol, *op. cit.*, p. 132.

14. N. Cabasila, *op. cit.*, p. 135.

Prin urmare Legea Duhului, care viețuiește în noi prin prezența lui Iisus Hristos, e cea după care se conduce morala creștină, e forul nostru interior care veghează la realizarea binelui. Dumnezeu, prezent în noi, e «supremul bine, El e baza Legii și făuritorul conștiinței, din El izvorăște obligația suverană și categoricele imperative de a face binele și a evita răul»¹⁵.

III. Forul intern, premisa realizării comuniunii cu semenii și a slujirii lor

Odată realizat dialogul nostru cu Dumnezeu, implicat acest dialog devine un dialog al credinciosului cu semenul său. Adică orice creștin trăiește acum și sentimentul unei responsabilități necondiționate și față de ceilalți creștini. Căci cel credincios trăiește relația eu-tu «când se experiază ca eu prin faptul că răspunde reven-dicării lui Dumnezeu. În răspunderea față de Dumnezeu, am experiența lui Dumnezeu ca Tu al meu, sau fiecare se experiază pe sine ca eu înaintea lui Dumnezeu»¹⁶. A te experia ca eu înaintea lui Dumnezeu înseamnă a-L trăi pe Hristos în tine. Or, prin Hristos, care e al tuturor oamenilor credincioși, noi intrăm într-o comuniune cu semenii noștri, intrăm într-o reciprocă trăire a lui Hristos și a noastră. Cu cât creștinii sînt mai legați dialogic între ei cu atît legătura între ei și Hristos, între ei și Dumnezeu e mai trainică și invers. Adică prin dialogul acesta omul credincios e făcut de Dumnezeu răspunzător pentru semenii săi. «Eul nu poate să se cunoască altfel decît exprimindu-se. Dar exprimindu-se, el se realizează. Eul exprimat prin fapt și cuvînt este mărturia existenței noastre în ochii altora: ...Astfel eul nu e o ființă dată, ci o ființă care nu încetează de a se da pe sine însăși... Să găsește în eu o multiplicitate de elemente care formează materia activității mele»¹⁷. Aceste elemente sînt puterile pe care le revarsă harul asupra credinciosului și care îl ajută spre realizarea de sine.

În acest mers spre desăvîrșire credinciosul se întâlnește cu semenul său, cu care trebuie să realizeze o strînsă comuniune, încît cele ce-ți aparțin spiritual ție să aparțină și celui alt și invers. Adică armonia ce domnește în sufletul credinciosului, între eul propriu și Tu divin, să se reflecteze și în exterior prin aceeași armonie cu semenii. Nu se poate vorbi numai de o armonie interioară fără vreo obiectivare a acesteia și nici invers. Căci credinciosul e responsabil față «de semenii numai atunci cînd, în sufletul său, e responsabil față de Dumnezeu. A nesocoti responsabilitatea față de semenii și a pretinde că ești responsabil față de Dumnezeu e un paradox de necon-ceput. După cum și a nesocoti responsabilitatea față de Dumnezeu înseamnă a nega sursa și forța generatoare de responsabilitate față de semenii. Aceste două responsa-bilități nu trebuie considerate incompatibile una cu cealaltă, totodată. Căci a fi responsabil față de Dumnezeu înseamnă a-L avea pe Hristos în sufletele noastre ca model desăvîrșit și a merge pe urmele Lui. Cu alte cuvinte «imitarea duhovnicească a lui Iisus nu este deci un simplu postulat teoretic, ci realitatea de fiecare zi a vieții morale ortodoxe în toate timpurile și la credincioși diferiți, ca fire, confesiune etc.»¹⁸. Varietatea personalității creștine își are explicația în faptul că imitarea aceasta nu e formală ci duhovnicească; dar pentru că același spirit, același chip moral se re-lectă în noi, există o unitate în viața morală a tuturor credincioșilor. «Imitarea lui Hristos nu creează manechine fără vlagă ci dă naștere la personalități distincte, care, fiecare în felul său, oglindește sfințenia, iubirea, smerenia lui Hristos»¹⁹. «Noi», care

15. Prof. C. I. Pavel, *Originea conștiinței morale*, București, 1928, p. 58.

16. Pr. Prof. D. Stăniloae, *Responsabilitatea creștină*, în «Ortodoxia», XXII (1970), nr. 2, p. 187.

17. L. Lavelle, *op. cit.*, p. 10.

18. Pr. Prof. N. Mladin, *op. cit.*, p. 616.

19. *Ibidem*, p. 617.

În sufletul nostru e format din «eu» cu «Dumnezeu», venim în lume pentru a-L redescoperi pe Dumnezeu și pentru a ridica pe ceilalți credincioși la aceeași stare de spiritualitate, pe care mă aflu «eu», în comuniune cu Dumnezeu. Noi sintem deci ca trimiși ai lui Dumnezeu și ca model al vieții în Hristos.

Pentru noi, ca participanți la «imitatio Christi», trăind în lume trebuie să existe mereu întrebarea «ce a făcut Hristos în lume»? Răspunsul e destul de elocvent: Hristos a depășit-o prin slujire. E clar că a depăși lumea nu înseamnă a fugi de ea. Hristos a venit în lume nu pentru a fi slujit ca Dumnezeu, ci pentru a o sluji. Această formă de depășire e modelul cel mai concret de cheneză, prin care Hristos, luînd chip de rob, ne-a arătat calea pe care trebuie să meargă orice creștin. Astfel slujirea devine fundamentul depășirii. «Căci slujirea lui Dumnezeu e condiționată de slujirea semenilor»²⁰. Însuși Hristos ne spune: «Lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi întâi și împacă-te cu fratele tău și apoi, venind, adu darul tău» (Matei V, 24).

Pentru noi, creștinii, e necesară o autodepășire care înseamnă trăirea în Hristos, căci prin Hristos noi intrăm în comuniune cu toți semenii pe care Iisus Hristos i-a slujit. Deci autodepășirea noastră e identică cu slujirea semenilor. Acesta este creștinismul: «Spiritul intrupat în locul spiritului abstract, el este cea mai intimă comuniune cu lumea pe baza desăvârșitei comunități cu Dumnezeu»²¹. Printr-o astfel de trăire ne obligăm ca în viața noastră, ori de cîte ori vom întreprinde vreo acțiune, totdeauna să ne întrebăm pe noi înșine: «Procedez după voia lui Dumnezeu? Va binecuvînta El oare fapta mea? În aceste întrebări rezidă îmbunătățirea duhovnicească a creștinului și a semenilor. Astfel vom trăi în legea duhului care trebuie să o căutăm în mintea noastră. Și acest lucru «întii pentru că o astfel de căutare nu cere de la noi nici sudori, nici suferințe, nici bani, n-duce nici necinste, nici rușine și nici orice altceva mai rău, nepunînd nici o piedică în ducerea la îndeplinire a muncii și a îndeluncirilor noastre»²².

Rezultă că responsabilitatea umană unește în sine atît slujirea lui Dumnezeu cît și slujirea credincioșilor, adică faptele noastre au doi destinatari: Dumnezeu și credinciosul. Despre acest rost al slujirii ne spune însuși Iisus Hristos: «Nu tot așa va fi între voi, ci care între voi va vrea să fie mare să fie slujitorul vostru. Și care între voi va vrea să fie întâiul, să vă fie vouă slugă, după cum și Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca să slujească El și să-și dea viața răscumpărare pentru mulți» (Matei XX, 26—28). De altfel toate acestea sînt cuprinse în iubirea de care trebuie să dea dovadă credinciosul față de Dumnezeu și față de aproapele, iar slujirea aproapelui e și ea inseparabilă de aceasta iubire. Idealul vieții creștine se realizează «numai urmînd pe Iisus Hristos pînă la consecințele slujirii săvîrșite de El pe seama omeniirii»²³. Iar pentru îndeplinirea acestui ideal Iisus recomandă zicînd că «v-am dat vouă pildă, ca, precum v-am făcut Eu vouă, să faceți și voi» (Ioan XIII, 15). Aceasta vrea să spună că iubirea oamenilor și slujirea lor înseamnă îndeplinirea voinii lui Dumnezeu, adică și slujirea Lui. «Întrucît omul fși descoperă umanitatea sa deplină numai în această legătură de solicitare a slujirii și de acordare a ei, dimen-

20. Prof. Dr. C. Pavel, *Opera mîntuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos și slujirea Bisericii Sale*, în «*Orthodoxia*», XV, (1963), nr. 3—4, p. 454.

21. Pr. W. Foerster, *Hristos și viața omenească*, trad. N. Colan, Sibiu, 1925, partea I, p. 163.

22. N. Cabasila, *op. cit.*, p. 148.

23. Pr. Prof. Corneliu Sirbu, *Slujirea lumii — mijloc de apropiere pentru Bisericile Creștine*, în «*Orthodoxia*», XVIII (1966), nr. 1, p. 151.

siunea slujitoare face parte esențială din umanitatea sa»²⁴. Astfel credinciosul se descoperă în deplinătatea trăirii sale interioare în relația cu semenul său, cu care formează o comuniune în Hristos. Trăirea intensă a propriului eu se realizează numai în relația cu un tu, în care eu pot să trăiesc pe cineva deosebit de mine, care e o oglindă ce mă reflectă pe mine însumi. Aceasta e forța spirituală ce mă duce la crearea mea. Prin slujire mă cunosc pe mine însumi, mă «lucrez» și mă realizez. Slujind pe om, slujești pe Dumnezeu și contribuie la creșterea ta spirituală. Dragostea e incompletă fără slujire căci slujirea înseamnă o identificare a propriului meu eu cu ființa aibită.

În această operă slujitoare, Iisus Hristos este temelul, puterea și ținta slujirii creștine. Episcopul Werner Krusche zice că «baza slujirii noastre pentru om este slujirea lui Iisus Hristos. Aceasta înseamnă, în primul rând, că temelul slujirii noastre este o trimitere»²⁵. Această trimitere constituie drumul creștinului spre întâlnirea cu Dumnezeu în semenul său, este drumul de coborâre în lume și de întoarcere către Dumnezeu împreună cu ea. «Astfel, slujirea creștină, trecind pe căile chenozei și iubirii de oameni, este însuflețită de perspectiva transfigurată a învierii și a recapitulării tuturor în Hristos»²⁶. Cel ce mă trimite în lume și la lume pentru slujire e Dumnezeu care lucrează în sufletul meu. Viața noastră interioară e impulsul către slujire, e forul și farul ce luminează calea noastră. Mergind în lume și slujind-o înseamnă a merge cu sufletul nostru plin de Hristos pe aceeași cale pe care o cere și El. Dar pentru că același Hristos lucrează în sufletele tuturor, toți slujim și sintem slujiți și într-o perfectă comuniune și armonie slujim pe Dumnezeu. Fie ca obiect, fie ca subiect al slujirii, creștinii sint într-o continuă colaborare cu Dumnezeu. Slujirea stă într-un raport direct cu înnoirea vieții spirituale a credinciosului, ceea ce înseamnă totodată un progres în slujire și devenire. «Înnoindu-se pe sine din punct de vedere moral, el înnoiește și relația sa cu semenii și modul în care folosește semenii pentru el și pentru alții»²⁷. Aceasta, în virtutea solidarității de existență și cu toți semenii: «Iar cine are bogăția lumii acesteia și se uită la fratele său care este în nevoie și își închide inima față de el, cum rămâne în acela dragostea de Dumnezeu» (I Ioan III, 18). Or, «iubirea și slujirea aproapelui este principiul de bază al solidarității creștine»²⁸. Ideea slujirii e o idee centrală care dă expresie întregului creștinism, esența vieții creștine fiind smerirea de sine.

Referindu-ne la cele spuse mai sus vom putea concluda că viața spirituală a creștinului e forul conducător al său pentru desăvârșirea personală și pentru transformarea sa într-un purtător și realizator al binelui. Încercând să dăm o definiție a forului intern, vom observa dificultatea acestei întreprinderi. Totuși putem spune că forul interior e lumea nevăzută din sinea noastră, ce îndeplinește rolul de intermediar între Dumnezeu și lumea externă, binele fiind constituanta permanentă și principală sa caracteristică.

24. Pr. Prof. D. Stăniloae, *Slujitori ai lui Dumnezeu, slujitori ai oamenilor*, în «Biserica Ortodoxă Română», LXXXVIII (1970), nr. 3—4, p. 411.

25. Ep. Dr. Werner Krusche, *Servants of God, Servants of Men*, Key Note Address, p. 2, apud Diac. Asist. Ion Bria, *Slujirea în teologia contemporană*, în «Ortodoxia», XXIII (1971), nr. 2, p. 285.

26. Diac. Asist. Ion Bria, *op. cit.*, p. 285.

27. *Ibidem*, p. 289.

28. Prof. Dr. C. Pavel, *Aspectul teologic al solidarității umane*, în «Ortodoxia», XIX (1967), nr. 2, p. 190.

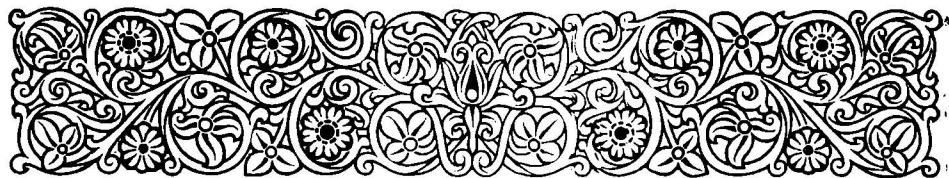
Viața spirituală a creștinului, în care prezența lui Hristos e o realitate, constituie generatorul de fapte plăcute lui Dumnezeu și semenilor, constituie elementul determinant în trăirea morală a vieții creștine. Caracterul intențional al faptelor capătă, în acest context, coloritul libertății și responsabilității în Hristos²⁹. Căci «nimeni nu este mai important pentru viața morală creștină decât sondajul intențiilor și evaluarea lor»³⁰.

Importanța forului intern constă în această menținere a credinciosului pe calea spre Hristos, adică într-o atitudine permanentă de trezvie. Și astfel, formînd o comunitate frățească, s-o extindem în lume unde creștinii adevărați sub imperiul forului intern, nu vor putea să apară cu o mască de împrumut. Noi înșine trebuie să fim în lume cum sintem în noi; și dacă în noi îl primim pe Hristos, atunci calea spre transformare e deschisă. Vom realiza astfel slujirea în dragostea față de Dumnezeu și față de aproapele.

Doctorand MITRU NICOLAE.

29. Jacques Leclercq, *Les grandes lignes de la philosophie morale*, Paris, 1953, p. 18.

30. René Le Senne, *Traité de morale générale*, Paris, 1961, p. 627.

DOCUMENTARE

În vremea arhipăstoririi
Prea Fericitului Părinte Patriarh
Justinian

GHID BIBLIOGRAFIC, PE TEME ȘI PROBLEME, DIN PUBLICAȚIILE REVISTEI MITROPOLITANE „GLASUL BISERICII”

(Continuare)

P

PASTORAȚIE

Pr. A. C. Cosma, *Cum slujea părintele Simeon. Fragment din viața și lucrarea pastorală a unui preot bătrîn* (G.B., XX (1961), nr. 11—12, p. 1100—1103).

Pr. Grigorie Cristescu, *Antimammonism. — Un capitol de pastorală și misiune socială* (G.B., VII (1948), nr. 9, p. 12—22).

PATRIOTISM

(Iubirea de patrie)

Pr. Dumitru Cristescu, *Îndatoririle cetățenesci ale preoțimii și credincioșilor* (G.B., XIV (1955), nr. 1—2, p. 52—59).

Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Cugetări morale românești: ...Patriotism...* (G.B., XXVI (1967), nr. 9—10, p. 936, 939, 940).

PĂCATUL

(După învățătura creștină)

1. Considerații generale

Pr. Olimp N. Căciulă, *Păcătosul nu trebuie să deznădăjduiască: (Trad. rom.)* (G.B., XVII (1958), nr. 10, p. 932—933).

Pr. Grigorie N. Popescu, *Material omiletic (Pilde pentru predici): ...Boala păcatului...* (G.B., XIX (1960), nr. 1—2, p. 41).

Pr. Drd. Mircea Nișcoveanu, *Doctrina Sfintului Grigorie de Nisa în Comentariul său la «Fericiri»: ...Despre păcat...* (G.B., XXVI (1967), nr. 5—6, p. 506—507).

Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Cugetări morale și religioase. — Spicuri din literatura franceză: ...Despre greșeală (păcat) (J. J. Rousseau, 1712—1778)... (G.B., XXV (1966), nr. 5—6, p. 456—457).*

(Același autor), *Cugetări morale românești: ...Viciele (N. Iorga)... (G.B., XXVI (1967), nr. 9—10, p. 940).*

2. Cele șapte păcate capitale

a) Mândria

Asist. Const. C. Pavel, *Principii de morală în epistolele sobornicești: ...Trufia sau mândria — păcat cu urmări sociale... (G.B., XV (1957), nr. 4—5, p. 242).*

Dumitru I. Găină, *Virtute și păcat în cărți populare românești: ...Păcate mai frecvente în cărți populare românești — mândria... (G.B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 64—65).*

Pr. Prof. Ene Braniște, *La Duminică Vameșului și a Fariseului — Despre virtutea smerenției și păcatul mândriei: Păcatul mândriei în contrast cu virtutea smerenției (G.B., XXVII (1968), nr. 1—2, p. 32—36).*

b) Avariția

Dumitru I. Găină, *Virtute și păcat în cărți populare românești: ...Păcate oglindite în cărți populare românești — avariția... (G.B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 64).*

Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Cugetări morale românești: ...Dorința după îmbogățire exagerată (Traian Demetrescu)... (G.B., XXVI (1967), nr. 9—10, p. 937).*

c) Lăcomia

Asist. Const. C. Pavel, *Principii de morală ... în epistolele sobornicești: ...Lăcomia — păcat cu urmări sociale... (G.B., XV (1957), nr. 4—5, p. 242—243).*

Pr. H. Virtosu, *Material omiletic. — Unde duce lăcomia (G.B., XVII (1958), nr. 10, p. 933—935).*

Dumitru I. Găină, *Virtute și păcat în cărți populare românești: ...Păcatul lăcomiei... (G.B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 63).*

Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Cugetări morale și religioase. — Spicuri din literatura franceză: Lăcomia (François Rablais, 1494—1533) ... (G.B., XXV (1966), nr. 5—6, p. 455).*

(Același autor), *Cugetări morale românești: ...Lăcomia (Dimitrie Cantemir, 1673—1723)... (G.B., XXVI (1967), nr. 9—10, p. 935).*

d) Invidia

Asist. Const. C. Pavel, *Principii de morală în epistolele sobornicești: ...Combaterea păcatelor cu urmări sociale — pisma... (G.B., XV (1957), nr. 4—5, p. 242).*

e) Desfrîul

Dimitrie Preotul, *Predica de pe munte: ...Poziția caracterului creștin în lume — lupta împotriva desfrîului... (G.B., XVI (1957), nr. 2, p. 112—113).*

Pr. Sabin Verzan, *Predica de pe munte, izvor de învățături pentru viața creștină: ...Antitezele Predicii de pe munte — desfrîul... (G.B., XVII (1958), nr. 1—2, p. 87).*

Pr. Dr. Gh. Tilea, *Predica de pe munte (Probleme morale): ...Problema morală a desfrîului — păcat condamnat de Mîntuitorul în Predica de pe munte... (G.B., XIX (1960), nr. 5—6, p. 440—443).*

Asist. Const. C. Pavel, *Principii de morală în epistolele sobornicești: ...Combaterea păcatelor cu urmări sociale — desfrîul... (G.B., XV (1957), nr. 4—5, p. 242—243).*

Pr. Grigorie N. Popescu, *Material omiletic (Pilde pentru predici): ...Desfrîul... (G.B., XIX (1960), nr. 1—2, p. 42).*

Magistr. Stelian Izvoranu, *Saturi și orînduiri pentru duhovnici în pravilele manuscrise slavo-române și românești: Norme și dispoziții legale pe care pravilele vechi le prevedeau împotriva păcatului desfrîinării... (G.B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 61—63).*

f) Minia

Asist. Const. C. Pavel, *Principii de morală în epistolele sobornicești: ...Combaterea păcatelor cu urmări sociale — minia... (G.B., XV (1957), nr. 4—5, p. 242—243).*

Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Cugetări morale românești: ..Răzbunarea — fiică a mîinii; răutatea...; împotriva urii față de semenii...* (G. B., XXVI (1967), nr. 9—10, p. 937, 939).

g) Trîndăvia sau leneza

Asist. Const. C. Pavel, *Principii de morală în epistolele sobornicești: ...Combaterea păcatelor cu urmări sociale — trîndăvia...* (G.B., XV (1957), nr. 4—5, p. 242).

Dumitru I. Găină, *Virtute și păcat în cărțile populare românești: ...Păcatul lenei...* (G.B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 63—64).

Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Cugetări morale și religioase. — Spicuri din literatura franceză: ..Lenevirea (Boileau, 1636—1711; La Bruyere, 1645—1696)...* (G.B., XXV (1966), nr. 5—6, p. 455, 456).

(Același autor), *Cugetări morale românești: ..Lenevirea (Dimitrie Cantemir, 1673—1723; — N. Iorga, 1871—1940)...* (G. B., XXVII (1967), nr. 9—10, p. 935, 940).

3. Alte păcate menționate special

a) Iubirea deșartă (egoismul)

Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Cugetări morale românești: ...Egoismul (Alexandru Vlahuță, 1858—1919)...* (G. B., XXVI (1967), nr. 9—10, p. 938).

b) Fătărnicia

Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Cugetări morale românești: ...Fătărnicii (Iordache Golescu, 1768—1848)...* (G.B., XXVI (1967), nr. 9—10, p. 935).

c) Ipocrizia

Asist. Const. C. Pavel, *Principii de morală în epistolele sobornicești: ...Combaterea păcatelor cu urmări sociale — ipocrizia...* (G.B., XV (1957), nr. 4—5, p. 243).

d) Viclenia

Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Cugetări morale românești: ...Viclenia (Ion Neculce, 1672—1745)...* (G.B., XXVI (1967), nr. 9—10, p. 935).

e) Birfirea (clevetirea)

Asist. Const. C. Pavel, *Principii de morală în epistolele sobornicești: ...Combaterea păcatelor cu urmări sociale — birfirea (certturile, calomniile, injuriile etc.)...* (G.B., XV (1957), nr. 4—5, p. 242—243).

Dumitru I. Găină, *Virtute și păcat în cărți populare românești: ...Păcatul clevetirii...* (G.B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 64).

Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Cugetări morale românești: ...Palavre (Iordache Golescu, 1768—1848)...* (G.B., XXVI (1967), nr. 9—10, p. 935).

f) Lovirea (violența)

Dimitrie Preotul, *Predica de pe munte: ...Poziția caracterului creștin în lume — atitudinea față de violență...* (G.B., XVI (1957), nr. 2, p. 112—113).

Pr. Sabin Verzan, *Predica de pe munte, izvor de învățături pentru viața creștină: ...Analizarea antitezei a V-a din Predica de pe munte (Matei V, 38—43) — despre violență...* (G.B., XVII (1958), nr. 1—2, p. 88—90).

Pr. Dr. Gh. Tilea, *Predica de pe munte (Probleme morale): ...Atitudinea Mîntuitorului față de violență exprimată în Predica de pe munte...* (G.B., XIX (1960), nr. 5—6, p. 432—435).

g) Uciderea (omorul)

Asist. Const. C. Pavel, *Principii de morală în epistolele sobornicești: ...Combaterea păcatelor cu urmări sociale — omorul sau uciderea...* (G.B., XV (1957), nr. 4—5, p. 242—243).

Dimitrie Preotul, *Predica de pe munte: ...Poziția caracterului creștin în lume — atitudinea față de ucidere sau crimă...* (G.B., XVI (1957), nr. 2, p. 112—113).

Pr. Sabin Verzan, *Predica de pe munte, izvor de învățături pentru viața creștină: ...Despre crimă. Principalele motive ale crimei...* (G.B., XVII (1958), nr. 1—2, p. 84—86).

Pr. Dr. Gh. Tilea, *Predica de pe munte (Probleme morale): ...Problema morală a crimei — oglindită în predica de pe munte a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos...* (G.B., XIX (1960), nr. 5—6, p. 432—435).

Magistr. Stelian Izvoranu, *Statuti și orînduiri pentru duhovnici, în pravilele manuscrise slavo-romîne și romînești: ...Norme și dispoziții legale pe care pravilele vechi le prevedeau pentru delictul (păcatul) uciderii...* (G.B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 57—59).

Dumitru I. Găină, *Virtute și păcat în cărți populare românești: ...Păcatul omuciderii (cu înrudirile lui: cruzimile, răpirea libertății, atentatul)...* (G.B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 65—66).

h) Exploatarea

Asist. Const. C. Pavel, *Principii de morală în epistolele sobornicești: ...Combaterea bogățiilor asupritori...* (G.B., XV (1957), nr. 4—5, p. 240—242).

Pr. Prof. Grigorie Cristescu, *Antimamonism. — Un capitol de pastorală și misiune socială* (G.B., VII (1948), nr. 9, p. 12—22).

Dumitru I. Găină, *Virtute și păcat în cărți populare românești: ...Păcatul cu urmări sociale — exploatarea omului de către om...* (G.B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 66—67).

Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Cugetări morale românești: ...Robirea gloabelor (Nicolae Bălcescu, 1819—1852)...* (G.B., XXVI (1967), nr. 9—10, p. 936).

i) Minciuna

Asist. Const. C. Pavel, *Principii de morală în epistolele sobornicești: ...Combaterea păcatelor cu urmări sociale — minciuna...* (G.B., XV (1957), nr. 4—5, p. 242—243).

Dumitru I. Găină, *Virtute și păcat în cărți populare românești: ...Păcatul minciunii...* (G.B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 64).

Magistr. Stelian Izvoranu, *Statuti și orînduiri pentru duhovnici în pravilele manuscrise slavo-romîne și romînești: ...Norme și dispoziții legale date de pravilele vechi în legătură cu martorul mincinos...* (G.B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 59—60).

j) Înșelăciunea

Asist. Const. C. Pavel, *Principii de morală în epistolele sobornicești: ...Combaterea păcatelor cu urmări sociale — înșelăciunea...* (G.B., XV (1957), nr. 4—5, p. 242—243).

Dumitru I. Găină, *Virtute și păcat în cărți populare românești: ...Păcatul înșelăciunii...* (G.B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 64).

Magistr. Stelian Izvoranu, *Statuti și orînduiri pentru duhovnici în pravilele manuscrise slavo-romîne și romînești: Norme și dispoziții date de pravilele vechi în legătură cu păcatul înșelăciunii...* (G.B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 60).

k) Furtul (hoția)

Asist. Const. C. Pavel, *Principii de morală în epistolele sobornicești: ...Combaterea păcatelor cu urmări sociale — furtul sau hoția...* (G.B., XV (1957), nr. 4—5, p. 242—243).

Magistr. Stelian Izvoranu, *Statuti și orînduiri pentru duhovnici în pravilele manuscrise slavo-romîne și romînești: ...Norme și dispoziții legale date de pravilele vechi în legătură cu hoții și cu răpitorii...* (G. B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 60).

4. Păcate mărunte

Prof. C. Pavel, *Dimensiunea morală a faptelor mărunte: Fapte mărunte rele duc la pierderea mîntuirii* (G.B., XXV (1966), nr. 5—6, p. 461—468).

(Același autor), *Principii de morală... în epistolele sobornicești: ...Combaterea păcatelor cu urmări sociale — amestecul în treburile altuia; ignoranța* (G.B., XV (1957), nr. 4—5, p. 243).

Dumitru I. Găină, *Virtute și păcat în cărți populare românești: ...Păcatul întristării și cel al nebuniei...* (G.B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 64).

Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Cugetări morale și religioase. — Spicuri din literatura franceză: ...Prostia, mediocritatea (La Rochefoucauld, 1613—1680)... Ignoranța (Boileau, 1636—1711)...* (G.B., XXV (1966), nr. 5—6, p. 455).

(Același autor), *Cugetări morale românești: ...Prostia (Traian Demetrescu, 1866—1896)...* (G. B., XXVI (1967), nr. 9—10, p. 937).

PILDE CREȘTINEȘTI

Protos. Gherasim Bica, *Buchetul desagiilor*: O pildă de dragoste și purtare de grije părintească, împletită cu admirație, recunoștință și respect filial (G.B., VIII (1949), nr. 9, p. 31—34).

V. Anania, *Sihastul cel bătrîn*: O pilduitoare viață de creștin (G. B., X (1951), nr. 4—5, p. 24—27).

Pr. Grigorie N. Popescu, *Material omiletic (Pilde pentru predici)* (G.B., XIX (1960), nr. 1—2, p. 41).

POPOARE ALE LUMII VECHII ȘI NOI

SLAVII DE SUD

(Autorul nesemnat), *Un studiu rusesc asupra... slavilor de sud*: (Revista Revistelor) (G.B., XIX (1960), nr. 9—10, p. 856—858).

Vezi și: — (Autorul nesemnat), *Asociația internațională de studii sud-est europene. — Știri noi despre Macarie și legăturile de artă și cultură medievală în Balcani*: (Revista Revistelor) (G.B., XXII (1963), nr. 7—8, p. 818—826).

POPORUL ISRAELIT

B. A. Alexandru, *«Piatra arderii și a păcii...»*: Istoricul celor trei epoci din viața poporului israel (G.B., XXII (1963), nr. 9—10, p. 918—928).

Al. A. Botez, *În Betleemul Efratei*: Însemnătatea și rolul acestei localități istorice în legătură cu evenimentele istorico-biblice ale poporului israel (G.B., XVI (1957), nr. 12, p. 854—860).

POPORUL ROMÂN

(Pagini din istoria și viața lui)

I. — Despre începuturile și originea poporului român

(Autorul nesemnat), *Vlahi și daci*: (Revista Revistelor) (G.B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 181—182).

Prof. Univ. D. Tudor, *Decebal-regele erou al dacilor*: (Recenzie, de Adrian N. Popescu) (G.B., XXIV (1965), nr. 1—2, p. 161—168).

Hadrian Daicoviciu, *Dacii*: (Recenzie, de Pr. Dumitru Soare) (G.B., XXIV (1965), nr. 11—12, p. 1198—1200).

D. Protase, *Problema continuității în Dacia în lumina arheologiei și numismaticii*: Însemnări și precizări în elucidarea problemei continuității daco-românilor în Dacia (dovezi concrete asupra stăruirii populației dacice și daco-romane pe meleagurile țării noastre de astăzi — premisă fundamentală a autohtoniei românilor în patria lor multimilenară) (Recenzie, de I.S.) (G.B., XXVI (1967), nr. 1—2, p. 164—172).

Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*: (Recenzie, de Remus Ilie) (G.B., XXVIII (1969), nr. 9—10, p. 1098—1114).

Eugen Stănescu, *Numele poporului român și primele tendințe umaniste interne în problema originii și continuității*: (Recenzie, de Ioan F. Stănculescu) (Rev. cit., p. 1131—1132).

D. Tudor, *Dobreta*: Date și însemnări despre viața locuitorilor cetății vechi Drobeta — actualul Turnu-Severin (Recenzie, de N. Neaga) (G.B., XXIV (1965), nr. 3—4, p. 379—380).

Radu Florescu, *Capidava*: Însemnări și precizări, pe baza unor descoperiri arheologice, despre viața și lupta poporului autohton de pe meleagurile țării noastre, din vremuri străvechi (G.B., XXIV (1965), nr. 5—6, p. 562—563).

Seidel Eugen, *Elemente sintactice slave în limba română*: În legătură cu formarea poporului român (Recenzie de C. B.) (G.B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 170—172).

II. — Din trecutul istoric al poporului român

1. În legătură cu istoricul diplomației românești

Virgil Căndea, Dinu C. Giurescu și Mărcea Malița, *Pagini din trecutul diplomației românești*: Sint jalonate în timp momentele, epocile și personalitățile

care au ilustrat în mod deosebit relațiile externe ale țării noastre, din epoca geto-dacilor până la 1821 (Recenzie, de Ștefan Andreescu) (G.B., XXV (1966), nr. 9—10, p. 937—939).

Diac. P. I. David, *Un vrednic reprezentant al diplomației românești: Nicolae Titulescu. — La semicentenarul înființării Ligii Națiunilor (1919—1969)* (G.B., XXVIII (1969), nr. 9—10, p. 1070—1078).

2. Din epoca medievală românească

(Autorul nesemnat), *Studii de istorie și cultură medievală românească* (G.B., XXII (1963), nr. 7—8, p. 814—818).

(Autorul nesemnat), *Conștiința națională românească în textele medievale: (Revista Revistelor)* (G.B., XXIV (1965), nr. 9—10, p. 929—931).

Vasile Cărăbiș, *Nedeile: Străvechi serbări populare — sărbători cîmpenești, ca importante forme de manifestare a vieții spirituale a poporului român* (Recenzie, de Ioan F. Stănculescu) (G.B., XXVII (1968), nr. 1—2, p. 236—239).

3. În vremea voievodului Mircea cel Bătrîn

Ion Negoiu, *Mircea cel Bătrîn: (Recenzie, de Adrian N. Popescu)* (G.B., XXIV (1965), nr. 7—8, p. 731—736).

Pavel Chihăia, *Elișii monetare și portrete votive ale voievozilor Radu I și Mircea cel Bătrîn* (G.B., XXVII (1968), nr. 5—6, p. 721—747).

4. În vremea voievodului Ștefan cel Mare

Pr. Grigore N. Popescu, *În amintirea urcării pe tron a marelui Ștefan* (G.B., XVI (1957), nr. 4—5, p. 279—287).

Prof. Pamfil Georgian, *Ștefan cel Mare — apărător al creștinătății răsăritene* (G.B., XVI (1957), nr. 6—7, p. 437—441).

D. V. Sădeanu, *450 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare. — Un glorios luptător pentru independența Moldovei* (G.B., XIII (1954), nr. 6—7, p. 283—293).

Vezi și: — Pr. N. C. Buzescu, *Note din călătoria de studii, a Seminarului teologic din București, în Moldova de Nord și Ardeal: ...Daniil Sihuștru în istoria poporului românesc...* (G.B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 142, 143).

Diac. George Dincă, *Figuri de ierarhi și preoți în trecutul Bisericii Ortodoxe Române: Daniil Sihuștru...* (G.B., XXVIII (1969), nr. 1—2, p. 161—163).

5. Din vremea voievodului Neagoe Basarab

Pavel Chihăia, *Două fiale din Țara Românească construite de către voievodul Neagoe Basarab: Însemnări despre opera și vremea voievodului Neagoe Basarab (1512—1521)...* (G.B., XXVI (1967), nr. 11—12, p. 1143—1145).

6. Din vremea voievodului Ioan Vodă cel Viteaz

Dinu C. Giurescu, *Ion Vodă cel Viteaz: Domnitorul Moldovei între anii 1572—1574* (Recenzie, de Ioan F. Stănculescu) (G.B., XXIII (1964), nr. 7—8, p. 730—733).

7. Din vremea voievodului Constantin Brîncoveanu

Ștefan Ionescu și Panait I. Panait, *Constantin Vodă Brîncoveanu: (Recenzie, de Pr. Ion Șt. Cristache)* (G.B., XXVIII (1969), nr. 7—8, p. 955—964).

Petre Ș. Năsturel, *Diala Doamnei Marica a lui Constantin Vodă Brîncoveanu: Testamentul soției lui Brîncoveanu* (G.B., XIX (1960), nr. 3—4, p. 316—320).

8. Din vremea voievodului Dimitrie Cantemir

(Autorul nesemnat), *Dialogul Orient-Occident sau despre «Divanul» lui Dimitrie Cantemir: (Revista Revistelor)* (G. B., XXIV (1965), nr. 9—10, p. 931—934; — *Vezi și: G. B., XII (1953), nr. 11, p. 668—674.*

9. Din vremea voievodului Nicolae Mavrogheni

Diac. George Dincă, *Oameni și fapte din alte vremi. — Domnitorul Nicolae Mavrogheni și Biserica: Domnitor al Moldovei între anii 1709—1710 și 1711—1715, apoi domnitor în Țara Românească între anii 1715—1716, 1719—1730* (G.B., XXVIII (1969), nr. 5—6, p. 634—642).

10. În legătură cu Revoluția din 1821

Pr. Zaharia D. Petrescu-Rucăr și Prof. Gheorghe Pirnuț-București, *Nume de preoți progresiști: ...Popa Ivanciu și legătura lui cu Revoluția din 1821...* (G. B., XVI (1957), nr. 12, p. 889—892).

11. În legătură cu Revoluția din 1848

T. G. Bulat, *Preoți în Revoluția din 1848* (G.B., XVII (1958), nr. 8, p. 774—776).

Pr. Zaharia D. Petrescu-Rucăr și Prof. Gheorghe Pirnuț-București, *Nume de preoți progresiști: ...Ierodiaconul Ipatie Petrescu (Ioan D. Petrescu)* (G.B., XVI (1957), nr. 12, p. 892—895).

Pr. Eustațiu Cumpănașu, *Noi contribuții cu privire la preotul revoluționar Radu Șapcă: Considerații generale despre frământările anului 1848. Părinții preotului Radu Șapcă. Ocupația lui Dobre Șapcă, tatăl preotului Radu Șapcă. Pregătirea lui Radu Șapcă pentru preoție, data și locul hirotoniei și câteva date despre originea lui. Despre data nașterii preotului Radu Șapcă. Exilul preotului Radu Șapcă* (G.B., XXVII (1968), nr. 7—8, p. 813—820).

Pr. Em. Păsculescu-Orlea, *Expulzarea lui Popa Șapcă și anii exilului său — 1849—1856* (G.B., XXIV (1965), nr. 3—4, p. 357—365).

Pr. Gabriel Cocora, *Preotul Neagu Benescu: Date din viața, activitatea și aportul său alături de figurile clericale reprezentative în desfășurarea Revoluției de la 1848* (G.B., XXVII (1968), nr. 7—8, p. 821—829).

Diac. Prof. N. I. Nicolaescu, *Preotul Neagu Benescu, membru al Comisiei proprietății (1848)* (G. B., XXVIII (1969), nr. 3—4, p. 426—428).

12. În legătură cu Unirea Principatelor

(Autorul nesemnat), *24 ianuarie 1859* (G.B., XII (1953), nr. 1, p. 23—27).

Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Unirea Țărilor Române* (G.B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 100—110).

P. Ș. Năsturel și P. I. Cernovodeanu, *Cite ceva privitor la ortodoxia românească în preajma Unirii Țărilor Române* (Rev. cit., p. 111—114).

Gh. Alexe, *Cuza Vodă și Unirea în conștiința poporului român* (G.B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 139—144).

C. B., *Oameni, fapte și mărturii despre Unirea Principatelor Române* (Rev. cit., p. 145—146).

Constantin C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă: (Recenzie, de Pr. Conf. Al. I. Ciurea)* (G.B., XXVI (1967), nr. 5—6, p. 666).

(Autorul nesemnat), *Manifestări închinare Unirii Principatelor Române* (G.B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 147—150).

(Autorul nesemnat), *Festivitate închinată Unirii Principatelor* (G.B., XXVI (1967), nr. 1—2, p. 149—150).

(Autorul nesemnat), *Acțiuni în slujba păcii: ...109 ani de la Unirea Principatelor. Importanța istorică a evenimentului de la 24 ianuarie 1859. Manifestări consacrate aniversării lui* (G.B., XXVII (1968), nr. 1—2, p. 47—48).

Pr. Prof. Ene Braniște, *Din activitatea Sfântului Calinic Cernicanul, episcopul Rîmnucului-Noului Severin (1850—1868), în perioada Unirii Principatelor* (G.B., XXVII (1968), nr. 11—12, p. 1158—1164).

(Același autor), *Aspecte și momente din activitatea Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica: Patriotismul Sfântului legat de Unirea Principatelor Române* (G.B., XXVIII (1969), nr. 1—2, p. 61—73).

Vezi și: — Virgil Ionescu, *Mihail Kogălniceanu, contribuții la cunoașterea vieții, activității și concepțiilor sale* (G.B., XXII (1963), nr. 11—12, p. 1087—1088).

13. În legătură cu proclamarea independenței de stat a României

Teodor N. Manolache, *Trei sterturi de veac de la proclamarea independenței de stat a țării noastre: 9 Mai 1877 — 9 Mai 1952* (G.B., XI (1952), nr. 5—7, p. 256—259).

(Autorul nesemnat), *Aniversarea zilei independenței de stat a României...* (G.B., XXI (1962), nr. 5—6, p. 641—642).

14. *În legătură cu Răscoala din 1907*

(Autorul nesemnat), *Comemorarea răscoalelor din 1907. — Preoțimea ortodoxă și lupta țărânimii* (G.B., XVI (1957), nr. 3, p. 154—158).

15. *În legătură cu primul război mondial*

Diac. George Din c ă, *Date noi despre viața și activitatea arhimandritului Justin Șerbănescu: Despre patriotismul lui în timpul primului război mondial* (G.B., XXVII (1968), nr. 9—10, p. 1014—1018).

16. *În legătură cu unirea Transilvaniei cu România*

(Autorul nesemnat), *Semicentenarul unirii Transilvaniei cu România, 1918—1968* (G.B., XXVII (1968), nr. 11—12, p. 1149—1157).

17. *Despre 16 Februarie 1933*

(Autorul nesemnat), *16 Februarie 1933* (G.B., XII (1953), nr. 2—3, p. 144—153).

III. — Fapte și evenimente din viața și activitatea țării noastre în contemporaneitate

(De la 23 August 1944 încoace)

1. *Figuri de conducători — fii ai poporului român*

(Autorul nesemnat), *La moartea Dr. Petru Groza, președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale* (G.B., XVII (1958), nr. 1—2, p. 5—8).

(Autorul nesemnat), *În amintirea președintelui Gheorghe Gheorghiu-Dej: Încețarea din viață la 19 martie 1955* (G.B., XXIV (1965), nr. 3—4, p. 189—190).

2. *Evenimente istorice contemporane (în ordine cronologică)*

a) 23 August 1944

(Autorul nesemnat), *23 August* (G.B., X (1951), nr. 8—9, p. 45—47).

(Autorul nesemnat), *23 August 1952* (G.B., XI (1952), nr. 8—10, p. 364—365).

(Autorul nesemnat), *23 August 1944, zi de importanță istorică în viața Statului nostru* (G.B., XII (1953), nr. 8, p. 443—454).

Pr. Alexandru Ionescu, *23 August 1944—23 August 1954* (G.B., XIII (1954), nr. 8, p. 379—387).

D. V. Să d e a n u, *Sărbătorirea vieții celei noi: Aniversarea zilei eliberării țării noastre de sub jugul fascist* (Rev. cit., p. 388—393).

(Autorul nesemnat), *23 August, Unsprezece ani de la eliberarea României* (G.B., XIV (1955), nr. 7—8, p. 426—430).

(Autorul nesemnat), *23 August* (G.B., XV (1956), nr. 8—9, p. 383—384).

(Autorul nesemnat), *Sărbătorirea eliberării* (G. B., XVI (1957), nr. 8—9, p. 507—508).

(Autorul nesemnat), *Letopiseș la ziua cea mare* (G.B., XVII (1958), nr. 8, p. 605—606).

Pr. Marcel Mihăiescu, *23 August, sărbătoarea eliberării patriei noastre* (Rev. cit., p. 765—767).

(Autorul nesemnat), *A cincisprezecea aniversare* (G.B., XVIII (1959), nr. 7—12, p. 599—602).

(Autorul nesemnat), *Ordinul «23 August»* (Rev. cit., p. 603—604).

(Autorul nesemnat), *Marea noastră sărbătoare* (G. B., XX (1961), nr. 7—8, p. 573—576).

(Autorul nesemnat), *23 August, marea sărbătoare a poporului român* (G. B., XXII (1963), nr. 7—8, p. 593—594).

(Autorul nesemnat), *Eliberarea Patriei* (G. B., XXIII (1964), nr. 7—8, p. 637—641).

(Autorul nesemnat), *De ziua eliberării Patriei* (G. B., XXIV (1965), nr. 7—8, p. 593—596).

(Autorul nesemnat), *23 August, marea sărbătoare a poporului român* (G. B., XXV (1966), nr. 7—8, p. 581—583).

(Autorul nesemnat), *23 August, sărbătoarea națională a poporului român* (G. B., XXVI (1967), nr. 7—8, p. 677—679).

{Autorul nesemnat}, *A XXIV-a aniversare a eliberării României de sub jugul fascist* (G. B., XXVII (1968), nr. 7—8, p. 777—778).

{Autorul nesemnat}, *Aniversarea eliberării Patriei noastre* (G. B., XXVIII (1969), nr. 7—8, p. 754—759).

b) 6 Martie 1945

{Autorul nesemnat}, *6 Martie, zi de însemnătate istorică pentru poporul nostru: Alegerea primului guvern de democrație populară în frunte cu Dr. Petru Groza* (G. B., XI (1952), nr. 1—3, p. 62—63).

c) 1 Mai

(Ziua internațională a solidarității oamenilor muncii sărbătorită din anul 1945 încoace)

{Autorul nesemnat}, *Ziua muncii: Ziua de 1 Mai* (G. B., XI (1952), nr. 5—7, p. 252—253).

{Autorul nesemnat}, *1 Mai, ziua internațională a solidarității oamenilor muncii* (G. B., XII (1953), nr. 5—7, p. 337—341).

Pr. Grigore Burlușanu, *Sărbătoarea primăverii, a muncii și a păcii* (G. B., XIII (1954), nr. 4—5, p. 229—232).

D. V. Sădeanu, *Popoarele vor să trăiască: ...Sărbătoarea primăverii și a muncii — 1 Mai* (G. B., XIV (1955), nr. 5—6, p. 288).

d) 9 Mai 1945

(Ziua victoriei asupra fascismului)

Teodor N. Manolache, *Ziua victoriei: 9 Mai 1945* (G. B., XI (1952), nr. 5—7, p. 253—256).

{Autorul nesemnat}, *Ziua victoriei și a independenței: ...9 Mai 1945* (G. B., XII (1953), nr. 5—7, p. 341—343).

T. N. Manolache, *9 Mai, la Institutul teologic universitar din București* (Rev. cit., p. 343—345).

Pr. V. Mîtru, *O zi istorică a poporului nostru: Ziua de 9 Mai* (G. B., XIII (1954), nr. 4—5, p. 233—237).

D. V. Sădeanu, *Popoarele vor să trăiască: ...Ziua victoriei asupra fascismului german...* (G. B., XIV (1955), nr. 5—6, p. 288—289).

{Autorul nesemnat}, *Aniversarea zilei independenței de Stat a României și a victoriei asupra Germaniei hitleriste: ...9 Mai 1945* (G. B., XXI (1962), nr. 5—6, p. 641—642).

e) 30 Decembrie 1947

(Abolirea monarhiei și proclamarea Republicii)

{Autorul nesemnat}, *30 Decembrie* (G. B., XI (1952), nr. 11—12, p. 520—524).

D. V. Sădeanu, *Șase ani de la proclamarea Republicii Populare Române* (G. B., XII (1953), nr. 12, p. 756—760).

{Autorul nesemnat}, *România — Republică Populară* (G. B., XVI (1957), nr. 12, p. 827—831).

{Autorul nesemnat}, *Republică, mărcă a vatră!* (G. B., XIX (1960), nr. 11—12, p. 1066—1068).

{Autorul nesemnat}, *De ziua Republicii noastre* (G. B., XXI (1962), nr. 1—2, p. 34—37).

{Autorul nesemnat}, *La a XV-a aniversare a Republicii* (G. B., XXI (1962) nr. 11—12, p. 1082—1086).

{Autorul nesemnat}, *De ziua Republicii* (G. B., XXIII (1964), nr. 11—12, p. 997—1000).

{Autorul nesemnat}, *La aniversarea Republicii* (G. B., XXIV (1965), nr. 11—12, p. 945—947).

{Autorul nesemnat}, *Cea de-a XIX-a aniversare a Republicii* (G. B., XXV (1966), nr. 11—12, p. 957—959).

{Autorul nesemnat}, *A XX-a aniversare a Republicii* (G. B., XXVI (1967), nr. 11—12, p. 1037—1039).

{Autorul nesemnat}, *Republica la XXI de ani* (G. B., XXVII (1968), nr. 11—12, p. 1093—1094).

{Autorul nesemnat}, *De ziua Republicii* (G. B., XXVIII (1969) nr. 11—12, p. 1137—1139).

3. Alte fapte și evenimente contemporane din viața țării noastre

a) Alegerile de deputați în Marea

Adunare Națională și lucrările ei în sesiuni

(Autorul nesemnat), *Candidații pentru Marea Adunare Națională, candidații poporului* (G. B., XI (1952), nr. 8—10, p. 360—364).

Pr. Olimp N. Căciulă, *Victoria în alegeri a Frontului Democrației Populare: Pentru Marea Adunare Națională* (30 noiembrie 1952) (G. B., XI (1952), nr. 11—12, p. 517—519).

(Autorul nesemnat), *Lucrările primei sesiuni a Marii Adunări Naționale* (G. B., XII (1953), nr. 1, p. 17—19).

(Autorul nesemnat), *Lucrările celei de-a 7-a sesiuni a Marii Adunări Naționale a R.P.R.* (G. B., XIV (1955), nr. 10—11, p. 634—635).

Pr. Al. Ionescu, *Lucrările celei de-a VIII-a sesiuni a Marii Adunări Naționale a R.P.R.* (G. B., XV (1956), nr. 3—4, p. 133—135).

(Autorul nesemnat), *Lucrările sesiunii a IX-a a Marii Adunări Naționale* (G. B., XV (1956), nr. 12, p. 733—737).

(Autorul nesemnat), *Alegerile pentru deputații Marii Adunări Naționale* (Rev. cit., p. 737—738).

Pr. Al. I., *Lucrările Marii Adunări Naționale: Prima sesiune a celei de-a treia legislaturi* (G. B., XVI (1957), nr. 3, p. 159—161).

(Același autor), *Lucrările celei de-a doua sesiuni a Marii Adunări Naționale* (G. B., XVII (1958), nr. 1—2, p. 177—180).

I. A., *O nouă sesiune a Marii Adunări Naționale* (G. B., XVII (1958), nr. 5, p. 500—503).

(Autorul nesemnat), *Lucrările celei de-a 5-a sesiuni a Marii Adunări Naționale* (G. B., XVII (1958), nr. 12, p. 1197—1200).

Episcop Theoctist Botoșăneanu, *Sesiunea jubiliară a Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române* (G. B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 92—99).

I. A., *Lucrările celei de-a opta sesiuni a Marii Adunări Naționale* (G. B., XVIII (1959), nr. 7—12, p. 612—616).

Pr. Alexandru Ionescu, *Lucrările sesiunii extraordinare a Marii Adunări Naționale: La 30—31 august 1960* (G. B., XIX (1960), nr. 9—10, p. 719—723).

I. A., *Lucrările celei de-a noua sesiuni a Marii Adunări Naționale* (G. B., XIX (1960), nr. 11—12, p. 913—915).

Pr. Al. Ionescu, *Lucrările sesiunii Marii Adunări Naționale: Prima sesiune a celei de-a 4-a legislaturi a Marii Adunări Naționale* (20—22 martie 1961) (G. B., XX (1961), nr. 3—4, p. 229—239).

(Autorul nesemnat), *Votul conștiinței: Pentru alegerile de deputați în Marea Adunare Națională* (legislatura a 4-a) (Rev. cit., p. 370—371).

Pr. Al. I., *Sesiunea Marii Adunări Naționale: Din 26—28 decembrie 1963* (G. B., XXIII (1964), nr. 1—2, p. 120—122).

A. I., *Sesiunea Marii Adunări Naționale* (G. B., XXVII (1967), nr. 7—8, p. 711—714).

b) Legislația Statului nostru democrat

(Autorul nesemnat), *Constituția drepturilor și libertăților garantate* (G. B., XII (1952), nr. 8—10, p. 353—356).

(Autorul nesemnat), *Cuvîntarea Preotului Alexandru Ionescu la votarea Constituției* (Rev. cit., p. 356—359).

Pr. V. Mitru, *Ziua Constituției* (G. B., XII (1953), nr. 9—10, p. 541—544).

(Autorul nesemnat), *«Ziua Constituției»* (G. B., XIII (1954), nr. 9—10, p. 460—466).

Pr. Al. Ionescu, *Un important act de stat: Votarea unor legi de către Marea Adunare Națională a țării noastre* (Rev. cit., p. 471—474).

c) Alegerile de deputați pentru fostele Sfaturi populare, astăzi Consiliile populare

(Autorul nesemnat), *Alegerile de deputați pentru Săturile Populare: La 20 decembrie 1953* (G. B., XII (1953), nr. 11, p. 659—663).

d) Sindicatul în țara noastră

(Autorul nesemnat), *Lucrările celui de-al 3-lea Congres al Sindicatelor din Republica Populară Română* (G. B., XII (1953), nr. 1, p. 19—20).

e) Recensământul populației țării noastre

Pr. V. Mitru, *Cu ochii spre viitor: Recensământul general al populației din țara noastră* (G. B., XV (1956), nr. 1—2, p. 29—36).

4. Din activitatea administrativ-economică a țării noastre

(Autorul nesemnat), *Planul de stat pe anul 1950* (G. B., IX (1950), nr. 1—2, p. 6—10).

(Autorul nesemnat), *Planul cincinal* (G. B., IX (1950), nr. 11—12, p. 23—27).

(Autorul nesemnat), *Îndeplinirea Planului de Stat pe anul 1950, izvorul birurilor de mâine* (G. B., X (1951), nr. 1—3, p. 29—32).

(Autorul nesemnat), *Pentru mărirea producției agricole* (G. B., XI (1952), nr. 1—3, p. 74—76).

(Autorul nesemnat), *Campania agricolă de primăvară: Măsuri luate de conducerea de Stat* (G. B., XII (1953), nr. 2—3, p. 162—165).

Diac. Jordan Niculescu, *Pădurile, bun comun al întregului popor* (G. B., XII (1953), nr. 5—7, p. 345—348).

(Autorul nesemnat), *Noi și mărețele sarcini: Hotărâri ale Conducerii de Stat cu privire la pregătirea și executarea la timp a lucrării câmpului* (G. B., XII (1953), nr. 9—10, p. 553—557).

Pr. Alexandru Ionescu, *O nouă hotărâre a Guvernului: Privind îmbunătățirea aprovizionării populației* (G. B., XII (1953), nr. 11, p. 663—665).

(Autorul nesemnat), *Pentru o recoltă bogată. — Consiliul pe țară cu frunțiișii în munca ogoarelor* (G. B., XIII (1954), nr. 3, p. 164—168).

(Autorul nesemnat), *Pentru un trai îmbelșugat, pentru o viață fericită* (G. B., XIII (1954), nr. 8, p. 415—424).

POSTUL

(După învățătura creștină)

Dimitrie Preotul, *Predica de pe munte: ...Poziția caracterului creștin în lume — postul în concepția creștină...* (G. B., XVI (1957), nr. 2, p. 112—113).

Pr. Sabin Verzan, *Predica de pe munte, izvor de învățături pentru viața creștină: ...Mintuitorul restabilește, în cadrul Predicii de pe munte, adevărata semnificație a postului — condamând practica exteriorizării lui fariseică...* (G. B., XVII (1958), nr. 1—2, p. 92—93).

Pr. Dr. Gh. Tilea, *Predica de pe munte (Probleme morale): ...Problema morală a postului după linia majoră trasată de Mintuitorul în Predica de pe munte...* (G. B., XIX (1960), nr. 5—6, p. 444—446).

Ioan V. Covercă, *„Învățătura celor doisprezece Apostoli” și însemnătatea ei pentru conștiința canonică ortodoxă: ...Postul — importanța lui, când și cum să se țină...* (G. B., XIX (1960), nr. 9—10, p. 760—761).

Sfântul Grigorie al Nisei, *Despre iubirea săracilor: Necesitatea, importanța și condițiile eficacității lui* (Trad. rom., de Pr. Olimp N. Căciulă) (G. B., XVI (1957), nr. 10—11, p. 672—674).

Pr. Const. Mitu, *Din disciplina penitențială a Bisericii: Postul, ca practică severă în disciplina penitențială canonică a Bisericii, cerută și folosită de Sfântul Ioan Ajunătorul sau Postitorul* (G. B., XVIII (1959), nr. 5—6, p. 442—447).

Pr. Constantin Pîrnu, *Orînduirii canonice cu privire la Postul Mare* (G. B., XVII (1958), nr. 3, p. 228—235).

PREDICA LITURGICĂ

I. — ROLUL, IMPORTANȚA ȘI CARACTERISTICILE PREDICII LITURGICE

Pr. Dr. Vasile Gregorian, *Restaurarea funcțiunii didactice în Sfânta Liturghie: Predica liturgică: justificarea predicii și locul său în cult...* (G. B., IX (1950), nr. 11—12, p. 28—37).

Prof. Teodor M. Popescu, *Predica — o mărturisire a preotului* (G. B., XIII (1954), nr. 11—12, p. 643—649).

Protos. Justinian Dalea, *Mintuitorul, model al predicatorului creștin*: Caracteristica predicii creștine. Calitățile predicatorului. Pregătirea îndepărtată: dezvoltarea memoriei, pregătirea pedagogică, pregătirea teologică și auxiliară. Pregătirea apropiată. Alcătuirea predicii. Materia predicii. Organizarea predicii. Încheiere (G. B., XVII (1958), nr. 12, p. 1159—1166).

Magistr. Anatolie I. Zarea, *Narațiunea în predică* (G. B., XXIV (1965), nr. 7—8, p. 639—654).

Anca Liveșcu, *Despre dicțiune*: (Recenzie, de Pr. Gheorghe I. Drăgulin) (G. B., XXV (1966), nr. 9—10, p. 939—941).

II. — PREDICA DE PE MUNTE

Dimitrie Preotul, *Predica de pe munte* (G. B., XVI (1957), nr. 2, p. 100—113).

Pr. Sabin Verzan, *Predica de pe munte, izvor de învățături pentru viața creștină* (G. B., XVII (1958), nr. 1—2, p. 78—97).

Pr. Dr. Gh. Tilea, *Predica de pe munte (Probleme morale)* (G. B., XIX (1960), nr. 5—6, p. 429—446).

III. — PREDICA LA SFINȚII APOSTOLI

Pr. Sabin Verzan, *Predica apostolică. Tema, planul și izvoarele* (G. B., XVII (1958), nr. 11, p. 1049—1056).

IV. — PREDICA LA SFINȚII PĂRINȚI

Arhim. Gr. Băbuș, *Predica Sfinților Părinți*: Considerații generale. Omilia exegetică. Predica doctrinară. Predica apologetică. Predica morală. Predica socială. Concluzii (G. B., XV (1956), nr. 10, p. 540—546).

Protos. Justinian Dalea, *Predica Sfinților Părinți din secolul de aur al Bisericii creștine* (G. B., XVII (1958), nr. 11, p. 1057—1064).

Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Hirotonia în preot a Sfântului Ioan Gură de Aur. — Considerațiuni pe marginea primei sale predici cu acest prilej: ...Cuprinsul predicii. Mijloacele literare de realizare a predicii. Concluzii* (G. B., XVI (1957), nr. 12, p. 869—883).

(Același autor), *Prima predică a Sfântului Ioan Gură de Aur: Despre sine, despre episcop și despre mulțimea poporului, cu prilejul hirotonirii sale în preot: Textul predicii în traducerea românească* (Rev. cit., p. 883—888).

V. — PREDICI ȘI PREDICATORI VESTIȚI

Gabriel Popescu, *Observații omiletice asupra cuvântărilor episcopului Asterie al Amasiei*: Caracteristici, principii și învățături (G. B., XX (1961), nr. 7—8, p. 608—621).

*

Pr. Florea Laudă, *Cum apreciază poporul credincios predicile Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae Krutițki* (G. B., IX (1950), nr. 4—5, p. 54—55).

Nicolae Mitropolitul Krutițki, *Cuvântări bisericesti*: (Recenzie, de Pr. Victor N. Popescu, după trad. rom. a Pr. Nicolae M. Popescu) (G. B., IX (1950), nr. 1—2, p. 27—35; — X (1951), nr. 4—5, p. 28—35).

Pr. C. P., *Considerații omiletice și filozofice asupra predicii «Vera» (Credința), a Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Krutițki* (G. B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 77—82).

Pr. Ioan St. Cristache, *Activitatea omiletică a Sfântului Ioan Hrisostom la Antiohia* (G. B., XXVII (1968), nr. 5—6, p. 701—710).

PRIETENIA

1. În concepția creștină

Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Frumusețile prieteniei în concepția lumii vechi și a Sfinților Părinți*: Prietenia în cultura greco-latină. Prietenia creștină: generalități; prietenia între profesori și studenți; între colegi de studii, între sexe, între creștini și necreștini, prietenia ca forță divină universală (G. B., XIII (1954), nr. 9—10, p. 496—511).

Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Sensul creștin al prieteniei și roadele ei* (G. B., XXIV (1965), nr. 7—8, p. 597—599).

2. Prietenia — virtute socială

Dumitru I. Găină, *Virtute și păcat în cărți populare românești: Virtuți sociale oglindite în aceste cărți — prietenia ...* (G. B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 61—62).

Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Cugetări morale românești: ...Prietenia...* (G.B., XXVI (1967), nr. 9—10, p. 938).

D. V. Sădeanu, *Prietenia dintre popoare — cheazășie a păcii și progresului* (G.B., XIV (1955), nr. 9, p. 529—535).

*

(Autorul nesemnat), *Universitatea prieteniei popoarelor* (G. B., XIX (1960), nr. 9—10, p. 715—718).

P R O G R E S U L

(Cugetări morale despre progres)

Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Cugetări morale și religioase. — Spicuri din literatura franceză: ...Progresul...* (G. B., XXV (1966), nr. 5—6, p. 459).

(Același autor), *Cugetări morale românești: ...Progresul...* (G. B., XXVI (1967), nr. 9—10, p. 938).

P R O V I D E N Ț A D I V I N Ț A

Prof. Dumitru Gh. Radu, *La Duminică VII-a după Paști (A Sfinților Părinți de la Soborul I Ecumenic) și Despre pronia lui Dumnezeu asupra Bisericii și a sfinților săi* (G. B., XXVIII (1969), nr. 5—6, p. 520—523).

R

R A S I S M U L

(Combaterea și condamnarea lui)

1. Atitudinea creștină față de problema rasială

Pr. I. Irimia, *Atitudinea creștină în problema rasială* (G. B., XIX (1960), nr. 3—4, p. 196—202).

(Autorul nesemnat), *Note ecumenice. — Federația Mondială și discriminarea rasială* (G. B., XXII (1963), nr. 9—10, p. 852—853).

2. Acțiuni pentru combaterea și condamnarea rasismului

(Autorul nesemnat), *Acțiuni în slujba păcii (ianuarie-februarie)* (G. B., XXI (1962), nr. 1—2, p. 28—29).

(Autorul nesemnat), *Segregația și spiritul comunitar rasist* (G.B., XXII (1963), nr. 1—2, p. 180—182).

(Autorul nesemnat), *Acțiuni în slujba păcii (noiembrie—decembrie): ...Din biserică în închisoare* (G.B., XXII (1963), nr. 11—12, p. 1018).

(Autorul nesemnat), *Acțiuni în slujba păcii (martie—aprilie): ...Ziua internațională pentru eliberarea discriminării rasiale...* (G.B., XXVII (1968), nr. 3—4, p. 388).

Martin Luther King, *La force d'aimer*: (Recenzie, de C. Bărbulescu) (G.B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 175).

Pr. Virgil Godeanu, *Note și reflecții despre pastorul Martin Luter King — Probleme moral-sociale în lumea creștină de azi* (G.B., XXVIII (1969), nr. 1—2, p. 169—172).

R A Ț I U N E A

Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Cugetări morale și religioase. — Spicuri din literatura franceză: ...Rațiunea (gândirea)...* (G.B., XXV (1966), nr. 5—6, p. 457, 458).

REÎNTREGIREA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE DIN TRANSILVANIA

1. Despre unirea religioasă din 1698—1701

Prof. R. S. Ilie, *Țara Birsei protestatară față de unirea religioasă din 1701: Date și precizări legate de vremea și actul unirii religioase din 1698—1701* (G.B., XI (1952), nr. 11—12, p. 576—581).

Prot. Dr. Gh. Cotoșman, *Soboarele Bisericii Banatului împotriva unirii sub episcopul Gherasie al Caransebeșului. — Legăturile cu Mitropolia Ungrovlahiei* (G.B., XXVII (1968), nr. 9—10, p. 976—990).

Arhim. Lucian Florea, *Ortodocșii din Brașov în luptă cu uniția în prima jumătate a secolului al XVIII-lea* (Rev. cit., p. 991—1003).

Ioana Postelnicu, *Plecarea vâșilor: Date și însemnări despre evenimente legate de uniția din Transilvania de la 1700* (Recenzie, de Gheorghe Alexe) (G.B., XXIV (1965), nr. 11—12, p. 1196—1197).

2. Despre actul istoric-religios de reîntregire a Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania

Pr. Prof. D. Stăniloae, *Restaurarea unității Bisericii străbune* (G.B., VIII (1949), nr. 5—6, p. 15—26).

(Autorul nesemnat), *Un an de la reîntregirea noastră bisericească* (G.B., VIII (1949), nr. 10, p. 3—6).

(Autorul nesemnat), *Solemnitatea de la Sfânta Patriarhie cu prilejul împlinirii unui an de la reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române* (Rev. cit., p. 62—63).

Prof. M. Șesan, *Spre unitate ortodoxă: Căderea granițelor «uniției» religioase de la 1700 din Transilvania* (G.B., IX (1950), nr. 1—2, p. 24—26).

Pr. Prof. D. Stăniloae, *Reîntregirea Bisericii strămoșești* (G.B., IX (1950), nr. 6, p. 27—33).

(Autorul nesemnat), *Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a sărbătorit împlinirea a doi ani de la reîntregirea Sfintei noastre Biserici* (G.B., IX (1950), nr. 9—10, p. 3—8).

(Autorul nesemnat), *Doi ani de la reîntregirea Ortodoxiei românești* (Rev. cit., p. 9—13).

(Autorul nesemnat), *Reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române din 1948* (G.B., X (1951), nr. 6—7, p. 79).

(Autorul nesemnat), *Trei ani de la revenirea fraților greco-catolici în sânul Bisericii Ortodoxe Române* (G.B., X (1951), nr. 10—12, p. 31—35).

(Autorul nesemnat), *Patriarhul împlinirii: ...Întregitorul Bisericii Ortodoxe Române* (G.B., XII (1953), nr. 5—7, p. 262—264).

(Autorul nesemnat), *A cincea aniversare a reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române din Ardeal* (G.B., XII (1953), nr. 11, p. 675—682).

Pr. Petre F. Alexandru, *«Unirea» dezbinatoare de frați întru credință și neam* (G.B., XV (1956), nr. 6—7, p. 282—286).

Prot. Iuliu Man, *Zece ani de la reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române* (G.B., XVII (1958), nr. 6—7, p. 592—596).

Nicolaie, Mitropolitul Ardealului, *Biserica Ortodoxă Română, una și aceeași în toate timpurile: (Recenzie, de Prof. C. Pavel)* (G.B., XXVIII (1969), nr. 5—6, p. 717—719).

(Va urma)

Pr. ALEXANDRU-ARMAND MUNTEANU

BISERICA HAGIU DIN CAPITALĂ

Biserica are un trecut de peste două veacuri. O tradiție veche, nescrisă, pomește de un sfânt locaș modest în jurul anului 1700., adică pe vremea voievodului Constantin Brîncoveanu «boier vechiu și domn creștin», pe locul pe care se găsește azi biserica Hagiu. Răposatul preot slujitor de aici, Grigore Popescu a întocmit în anul 1935 o documentată monografie cu titlul : «Un colț de oraș și un sfânt locaș», cu subtitlul : «Parohia și Biserica Hagiu din București». Articolul de față vine să întregască, să adauge date și amănunte noi pe care le-am descoperit în prăfuitele arhive, date care socot a fi bine venite în jurul sărbătoririi a 200 de ani împliniți de la prima ei zidire, cunoscută pe documente scrise : 1767 și 100 de ani de la a treia zidire, 1872.

G. I. Ionescu-Gion, în cunoscuta carte : *Istoria Bucureștilor din 1899*, paginile 319 și 343, reproducînd date din catagrafia lui D. de Bauer, *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie*, apărută în 1778 la Leipzig și Frankfurt arată că mahalaua Hagiu făcea parte din Plasa Tîrgului-de-Afară, că această mahala avea 57 case și că se găsea împrejurul bisericii cu același nume.

Manuscrisul nr. 52 de la Academia Republicii Socialiste România, *Catagrafia poliției București* întocmită în anul 1798 la porunca domnitorului Alexandru Ipsilanti, arată același lucru despre mahalaua Hagiului, din aceeași plasă a Tîrgului-de-Afară, mahala ce avea ca vecine Lucaci, Popa-Nan, Delea-Weche și Delea-Nouă, exact ca și azi.

G. I. Ionescu-Gion, fără să arate de unde a luat datele istorice, notează în cartea sa că *biserica Hagiu a fost zidită de Misail Monahul, în mirenie Mihail Logofătul de taină*, pe care hrisovul lui Alexandru Ipsilanti îl pune la 1 mai 1775 ; este același Misail Monahul, care zidise și biserica din mahalaua Ceauș David, cunoscută mai târziu ca biserica Icoanei. Același evlavios ctitor ridicase la aceste două biserici 14 chilii pentru 24 femei, pe care le întrețineau de hrană și îmbrăcăminte, veniturile bisericilor, adică chiriiile de la o pivniță cu șase case de lângă Poarta Domnească de Sus, din mahalaua Sfîntul Dumitru a Bălăcenilor. «Misail Monahul, incheie Ionescu-Gion însemnarea sa despre ctitorul bisericii Hagiu, trebuie să fi fost din neamul Băbenilor, de vreme ce aceștia erau ctitori la această biserică în secolul al XVIII-lea. Biserica din Ceauș David trebuie să fi fost zidită dinainte de 1750». Nici o dată precisă despre data zidirii bisericii Hagiu.

Ceea ce nedumirește mai mult este faptul că în «*Catagrafia bisericilor bucureștene la 1810*», carte publicată de Alexandru Lapedatu în anul 1908, Tipografia Cărților Bisericești, biserica Hagiu nici măcar nu este menționată ? Va fi fost ea dărîmată între 1775—1810 ? Nicidecum. Pentru că, așa cum vom arăta mai departe, ea

este menționată de hrisovul lui Mihail Constantin-Șuțu Voievod din 1 Decembrie 1783, de orînduirile mitropolitului Grigore din 1 Iunie 1783, ale mitropolitului Cosma din 27 Ianuarie 1789, de diata lui Panait Băbeanu, nepotul de frate al ctitorului din Martie 1808, întărită prin hrisovul domnesc al Voievodului Ion-Gheorghe Caragea la 13 Martie 1813, care menționează milele domnești ce aveau bisericile din mahalalele-Hagiu și Ceauș David.

Tradiția locală mărturisește din generație în generație că, în această margine de răsărit a Bucureștilor, era un modest schit de lemn, în care 3—4 călugări își împlineau pravila lor călugărească, pe la începutul veacului al XIII-lea. Unul dintre ei fusese și la locurile Sfinte, pentru care ceilalți îl numeau «hagiul». Cu timpul, credincioșii de pîmprejur ziceau, probabil, că se duc pentru rugăciuni «la biserica Hagiului». Tradiție nescrisă.

Încetul cu încetul orașul București a crescut, așa cum crește și azi. Pe nesimțite s-a întocmit o nouă suburbie sau mahala, așa cum era termenul consacrat pînă prin veacul al XX-lea, care a luat numele de mahalaua Hagiului, după schitul călugărului hagiorit.

Este prea cunoscut faptul că, în lungul actualei străzi Traian, un șanț adînc marca centura orașului București. Orașul a venit astfel peste zidurile cetății. Mahalaua «extra muros» a fost astfel încorporată cetății, devenind «intra muros». O stradă, care pornește din imediata coastă de sud a bisericii, numită pe vremuri strada Vici (de etimologia căreia nu ne ocupăm deocamdată) poartă numele tot de Hagiu, atestînd tăria tradiției.

Spre informare notăm că în veacurile al XVIII-lea și al XIX-lea găsim ambele forme: Hagiu și Agiu. Cuvîntul se găsește și în limba turcă, desemnînd pe turcii pelearini la Meca, precum și în limba greacă — agiu, de la aghios — sfînt, pentru pelearinii creștini la locurile sfinte ale creștinilor.

PRIMUL CTITOR : MISAIL MONAHUL

În forma ei de astăzi biserica Hagiu a fost ridicată între anii 1872—1874. *Inscripția de la intrare* ne arată că :

«Biserica cea veche, ce se numia Agiu a fost făcută de un Misail Monahul fost logofăt de taină. Apoi dărîmîndu-se s-au construit această sfîntă biserică cu hramul Adormirea Maicii Domnului, tot cu același nume, după cum se vede, în anul 1872, iunie 12 fiind donator Radu Ștefănescu Cavafu, care au depus una mie galbeni spre pomeneire-i în veci, în zilele Domnitorului Carol I și a prea sfîntiei sale părintelui Mitropolit Niton, luându-se sîrșit în anul 1874 Decembrie 12, epitropi fiind Andrei Gheorghiu, Ioniță sin Ion și Ion Mihăilescu. Preot ostenitor Ioan Călin». Pisană a omis rezidirea bisericii din anul 1831.

Primul ctitor a fost deci Misail Monahul. Era un descendent al familiei Băbeanu, originară din satul Băbeni-de-Olteț, fiul lui Toma Băbeanu, boier de țară, boier de gradul al II-lea¹.

Mihail sin (feciorul lui) Toma Băbeanu «fost logofăt zu(de) taină» scria hotărîrile domnului și ale divanului, sta față la ședințe, citea și scria hotărîrile acestuia. Om de încredere al domnitorilor Mihail Racoviță (1741—1744) paharnic al domnito-

1. Este puținul pe care-l reținem din *Genealogiile documentate ale familiilor boierești*, carte publicată de Paul Ștefan ; D. Greeceanu, din «Familiile boierești române» a lui Octav George Lecca ; din Filitti «Arhiva Gh. Gr. Cantacuzino I și din cartea «Despre Boeri» a lui Const. Giurescu.

rilor Matei Ghica (1752—1753) și Constantin Racoviță ((1753—1756) *postelnic* sub Constantin Mavrocordat și Scarlat Ghica (1758—1761).

Acest Mihail, fost logofăt, paharnic și postelnic, s-a călugărit sub numele de Misail Monahul. El a zidit și a înzestrat în București două biserici: *Biserica Icoana* între anii 1743—1750 pe când era încă în mirenie, și *Biserica Agiului*. Această biserică a zidit-o el până în anul 1777, aprilie 12, când își scrie diata (adică testamentul), pe care o semnează astfel: Misail Monahul adeverez.

Rîvnitor în ostenelele monahicești și către desăvîrșirea creștină, Misail a urcat și calea schimniciei, sub numele de *Macarie Schimnicul*. Nu s-a găsit încă data trecerii lui în monahism, nici cea în schivnicie².

Diata, Hrisoave domnești, orînduiri chiriarhale.

Diata lui Misail Monahul este confirmată oficial de hrisovul lui Mihail Constantin Șuțu voievod, din 1 decembrie 1783, precum și de orînduirile Mitropolitului țării Grigore, din 1 iunie 1783.

Să le luăm în cercetare, extrăgînd numai ceea ce interesează dispozițiile acestor documente privind biserica Hăgiu.

I. Diata lui Misail Monahul

«De vreme ce sfîrșitul omului, adică moartea, este și de îngeri neștiută, socotit-am mai înainte pînă a nu-mi sosi sfîrșitul și mi-am făcut această diată, după datoria creștinească... am făcut epitrop și clironom pă dumnealui nepotu Panait, ca după moartea mea să aibă a-mi purta grije de aceia ce mult puțin am agonisit din tinerețele mele ... le-am încredințat dumnealui, ca unuiu fiu adevărat al meu. Și, după al lui sfîrșit, el pe cine va socoti și-l va lumina Dumnezeu să lase epitrop mai înainte de sfîrșitul vieții...

Pentru două sînte biserici, care m-a învrednicit Dumnezeu de am făcut, una ce se numește în mahalaua Agiului și alta ce se numește în mahalaua Ciauș David, unde este sfânta icoană a Precistei tămăduitoare de bolnavi, iarăși l-am rugat ca să fie purtător de grîje, ca cărțile și alte odoare ale sîntelor biserici ce se află după foaia ce i-am dat... să ia seama preoților ca să nu le prăpădească...

Și să fie de tot apărât și nesupărat a săvîrși toate cite i-am poruncit și-i va fi cu putință... că pe dînsul (Panait) nu numai că pe un nepot îl am, ci tocmai fecior adevărat al meu l-am lăsat clironom, ca unul ce m-au avut în casa lui multă vreme și m-au căutat la toată neputința și slăbiciunea mea.

Pentru aceea am întărit eu însumi a mea scrișoare cu iscălitura și pecetia a se urma pe deplin toate.

April 12 — 1777 Misail Monahul adeverez.

În acest an, cînd el rînduiește pe nepot clironom, ambele biserici erau de mult ridicate.

II. *Hrisovul lui Mihail Constantin Șuțu Voievodul*, prin care întărește așezămîntul ctitoricesc, orînduielele bisericesti și milele domnești ce au bisericile din mahalaua Hăgiului și din mahalaua Ciauș David.

2. Dar nu numai această ctitorie a lui Misail Monahul, ci și cea principală, cea din mahalaua Ciauș David, a fost neglijată de urmașii acestuia!

Petre Gârboviceanu, în cartea «Sapte biserici cu averi proprii» scrie cu amărăciune: «Tot ce a testat aceste biserici (Icoanei) Misail Monahul și Pană Băbeanu, a fost înstrăinat». A trebuit ca Ministerul Cultelor, în 1863, să intenteze procesul lui Ioniță Băbeanu pentru reaua administrație a lui de epitrop».

... «De vreme ce însuși Domnul nostru Isus Cristos se cheazășuește zicind că orice ați făcut unuia dintr'acești mai mici frați, mie ați făcut... drept aceea și eu robul stăpînului meu Isus Cristos și Dumnezeuului a toată făptura Ioan Michail Constantin Șutu vv. râvnitor fiind acestei mari faceri de bine și voios a întări cele cu cuviință date mie pe la sfintele lui Dumnezeu locașuri... întru care am aflat domnia mea și pentru răposatul Misail Monahul ce a fost logofăt de taină, cum că încă din mica vârstă a sa a slujit Domnilor și Țării până la vârsta bătrănelilor, și cugetând la cele de Dumnezeu plăcute, cu a sa agoniseală a îndlat două sfinte biserici aici în București, săvîrșindu-le cu toată podoaba lor : însă una ce se cheamă mahalaua Hagîului, la care se cinstește și se prăznuște hramul prea cuvioasei maicei noastre Paraschivii și a sfinților mai marilor voivozi Mihail și Gavriil, alta biserica ce se numește mahalaua Popii Dimii, la care se cinstește și se prăznuște hramul prea sfintei noastre, prea curatei stăpânei născătoare de Dumnezeu și pururea fecioarei Maria și a sfântului părintele nostru Nicolae arhiepiscop de la Mira Lichia, făcătorul de minuni, unde au făcut și 14 chilii spre locuință a 24 femei sărace, obraze mai alese și călugărițe, a căror hrană și îmbrăcăminte tot Misail Monahul a avut purtare de grije și chiverniseală acelor sărace, cît și pentru a bisericilor rîndueală, au lăsat epitrop și chivernisitor pe nepotu-său boerul domniei mele Panait biv vel Căpitan za Leafegii, care orîndueală a acelor sărace cum și a bisericilor ne înștiințăm că se păzește pe deplin astăzi precum se afla și când era în viață răposatul Misail Monahul...

Deci și domnia mea m-am milostivit de am întărit cu acest hrisov toate orînduilele câte se coprind în cartea prea sfîinției sale părintelui Mitropolit...

Și am întărit hrisovul cu însuși credința domniei mele...

Și s-au scris hrisovul acesta la întiaul an dintru întiaia domnie a domniei mele, aci în orașul scaunului domniei mele București, la leatul 1783 Decembrie 1, de Constantin Logofăt za taină».

III. Orînduirile Mitropolitului Grigore

Panait Dăbeanu, urmînd pravilele bisericești, va fi făcut cerere la Mitropolia din București, atît pentru zidirea unei biserici de piatră în mahalaua Popii Dima, actuala Biserica Icoanei cît și pentru cele de urmare privind buna gospodărire, de la această biserică și de la cea din mahalaua Hagiului.

Printre actele din arhiva Patriarhiei, relative la biserica Hagi și Icoanei găsim și actul din 1783, Iunie 1, al Mitropolitului Grigorie, «cu mila lui Dumnezeu, arhiepiscop și mitropolit al Ungro-Vlahiei», care a păstorit între 28 iulie 1760 — 18 septembrie 1787 în Mitropolia Bucureștilor.

«Toată facerea de bine și milostenia ce ar putea neștine să facă pentru spășirea și iertarea păcatelor lui, de mare-folos poate să fie ticălosului suflet și lesne ridicător întru împărăția cerului. Iar mai de folos și mai bine plăcut inaintea puternicului Dumnezeu este facerea de bine și milosteniilor care se săvîrșesc spre sfintele lui Dumnezeu lăcașuri, unde totdeauna să proslăvește numele milostivului Dumnezeu și unde să jărfeste melul și cuvântul lui Dumnezeu pentru păcatele noastre. Drept aceea și dumnealui întru Duhul Sfânt fiul nostru sufletesc Panait biv vel Căpitan za Lelegii, din dumnezeiască râvnă pornindu-se, cu libov creștinesc a cerut de la smerenia noastră voe și blagoslovenie a zidi și a face biserica din mahalaua Popii Dimii de aici din București, ca unul ce este vechi ctitor și lăsat epitrop de răposatul Macarie Schimnicul unchiul dumisale, lăsându-l purtător de grijă și la altă stîntă biserică, iarăși aici în orașul Bucureștilor, ce se numește mahalaua Hagîului, care este zidită de piatră tot de răposatul unchiul său, avînd și șase chilii pentru odihna de femei văduve și sărace... i-am dat voe și blagoslovenie a face acest sfânt locaș (biserica Icoa-

nei) făcînd împrejur și zidire cu 12 chilii... în care să lăcuească 24 femei văduve sărace, *osebit de cele ce se allă lăcuitoare acum în șase chilii ot biserica Hagiului și în patru chilii dela biserica Dintr-o zi a căror purttare de grije să fie de tot dela ctitor*».

La pontul 2 din orînduiri se arată că episcopul are învoirea și dreptul de a așeza o cutie «sub pecetia ctitorului» pentru ajutor la cele trebuincioase «cum și pentru cei ce poslușea» atît la această biserică cît și la biserica Hagiului, cum și hrămirea săracelor văduve, călugărițelor de la chilii ce sunt la (cele) trei biserici. Altul să nu fie volnic de a o deschide, fără numai de ctitor sau de cel orînduit. Odoarele, odăjdiiile, sfintele vase și altele toate să fie tot sub păstrarea și sub purtarea de grije a ctitorului. La pontul 3 se orînduiește ca, atît la această biserică precum și la biserica «Hagiului» să fie numai doi preoți și un cîntăreț, iar nu mai mult și motivarea urmează :

«pentruca totdeauna din venitul bisericii să fie datori două părți să ia ei (slujitorii altarului) și o parte să se ia pentru sărace».

Se mai orînduiește ca «acești doi preoți să fie găsiți și aleși de ctitor, arătîndu-i mitropolitului spre întărire, iar chiverniseala și a lor mulțumire rămîne după tocmeala ce va face cu dînșii ctitorul au mai napristean (neincetat, mereu, totdeauna) să fie în toată vremea».

Mitropolia a avut grija de a statornici și aceastai : «iar alți preoți ori ieromonahi sau de mir, peste acești doi ce mai sus arătăm, de se va întâmpla a orîndui oricine, să nu fie primit de ctitor, măcar și după vreme cel ce va rămînea ctitor bisericii nicum să primească, pentrucă și acum fiind preoți mai mulți, n-au lipsit dihoniiile dintre dînșii apururea și nu puține pagube s-au întîmplat sfintei biserici, după cum este știut...».

«Asemenea și la biserica ot mahalaua Hagiului hotărîm ca iarăși doi preoți și un diacon să fie, după cum au fost și pînă acum, iar nu mai mulți, care prin alegerea ctitorului să se orînduească cu urmare după cum mai sus arătăm. Iar protopopii sau din alții nimeni să nu aibă voe, nici a scoate, nici a pune, fără numai ctitorul are voe a pune și un diacon, când va cunoaște».

În ponturile 5 și 6 ale orînduiriilor fixate de Mitropolia Bucureștilor pentru ctitoriile lui Misail Monahul de la bisericile Icoanei și Hagiului se hotărăște ca după moartea lui Panait Băbeanu, nepotul de frate al ctitorului, episcop și chivernisitor să rămîie unul din neamul lui, fratele său ori nepoții dumnealui, ca pe unii ce sînt încă de acum ctitori și clironomi. Cartea cu orînduiriile se întărește cu blestem «spre a se păzi cu toată nebântueala...».

În adevăr, Cosma, arhiepiscopul și mitropolitul, urmași la tronul arhieresc al lui Grigorie, întărește acest așezămînt al lui Panait biv vel Căpitan Za Lefegii la 27 ianuarie 1789. Acest Panait Băbeanu a fost un om de cuvînt și de ispravă «Cu liubov creștinesc». S-a arătat hotărît ca «lot avutul lui să-l cheltuiască pentru dragostea Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu, făcîndu-și fecior nemuritor la această sfântă biserică», așa cum glăsuiește așezămîntul mitropolitului Grigorie.

Diată lui Panait Băbeanu

La rîndul lui, Panait Băbeanu a scris și a lăsat diată sau testament, întărit cu «însuși iscălitura și pecetia sa» la leatul 1808 Martie, prin care hotărăște asupra averii sale făcînd *clironom pe nepotul său Pană* (fiul răposatului său frate, Stolnicul Ioniță Băbeanu, «pe care îl am întocmai ca un fecior al meu, încă din ceasul ce l-am botezat») ca să-i caute sufletul și să-i facă orămdueliile ce le arată el. Printre

acestea găsim și cele privitoare la biserica din mahalaua Ceauș Radu «cum și pentru biserica din mahalaua Agiului, unde se prăznuște hramul sfinților Ingeri, unde iarăși suntem ctitori», adăugind ca să se păzească întru toate testamentul ce a făcut pentru aceste biserici, «cari și prin hrisoave domnești și cărți a patru prea sfinți Mitropoliți este întărit».

Diata a fost prezentată și adevărită la 4 aprilie 1808 de către Departamentul de opt și trecută în condică, iar în 13 martie 1813 Voievodul Ioan Gheorghe Caragea a întărit prin hrisov domnesc orinduielile bisericești și milele domnești ce aveau bisericile din cele două mahalale, a Hagiului și a lui Ceauș David (Icoanei).

Din cuprinsul acestui hrisov domnesc aflăm că Panait Băbeanu biv vel Sluger a murit în acest an (1813) — și că a lăsat și el «pe nepotul său credincios boerul domniei, Pană Băbeanu biv vel Vistier»; aflăm că biserica Icoanei se bucura de milă domnească, adică de scuturi la bucate, stupi, rămători, dijmărit, vinărit, fumărit, căminărit, de vamă, de vinul domnesc, de ortul vătășesc și de alte angarale, de oierit, văcărit; ba încă se luau și dela vistieria domnească 80 taleri pe an» cîte 40 taleri, la fiecare din cele două biserici.

IV. POMELNICELE VECHI CONFIRMĂ

Pe lângă actele oficiale: diata personală, hrisoave domnești și orinduirii mitropolitane, ce atestă pe Mihail Băbeanu, adică Misail Monahul, prim ctitor al bisericii ot mahalaua Hagi, mai este un document de primă valoare documentară, în același sens: *Pomelnicul cel vechi* păstrat în arhiva parohiei, din care redăm ce interesează direct.

«Acest pomelnic easte la biserica din mahalaua ce se numește a Hagiului.

Pravoslavnici creștini întru Domnul,
Bucurați-vă !»

«Sfânta Sobornicească și Apostolicească biserică a răsăritului easte turnul și întărirea adevărului, care nimic fără de trebuință și în deșert nu face, ci tot acelea ce sunt bune și bine primite lui Dumnezeu lucrează.

Drept aceia și jertfele și rugăciunile și pomenirile cele ce i se fac întrânsa, pentru cei răposați sunt lui Dumnezeu bine primite și credem cum că acestea sunt folositoare sufletelor celor ce au adormit și adorm întru credință și întru nădejdea învierii și a vieții veșnice...

Pentru aceia urmând apostoleștei învățături au făcut această carte ce se numește pomelnic întru care sau scris pentru pomenire numele ctitorilor celor ce au cheltuit de au zidit biserica aceasta din temelie ei așiderea și ale altora ce au ajutat cu ce sau îndurat...

...Deci, O ! preoți ! cari după vreme veți sluji Sfânta Liturghie întru această biserică, să pomeniți neincetat toate numele ce sunt scrise în cartea aceasta a jertfelnicului atât ale blagocistivilor Domni ale pre sfinților mitropoliți, ale dumnealor blagorodnicilor boiari, cât și ale altor pravoslavnici creștini și să scoateți cesturi (adică miride, n.n.) pe numele fieștecăruia în toate zilele, și pentru cei vii și pentru cei răposați, ca cei ce se pomenescu să cășlige sflintenie. Dar și folos sufletesc...

«Spășiți-vă dar în Domnul și pentru noi pururea vă fugați».

În fruntea pomelnicelor este acela al Sfinției Sale Părintelui Vlădică Ierapoleos, urmat de pomelnicul epitropilor cari au primit a fi ostenitori pentru purtarea de grijă a săracilor de la chilii și de alte pomelnice, printre care :

— *Pomelnicul Dumnealui Jupânului Constandin Potoceanul Epitrop sfințelor biserici*, Iulie 5, 1773. Pomelnicul acestuia dovedește că în acest an biserica era zidită,

sfințită și în ea se făceau slujbe, și că era rânduit de ctitor și un episcop. Anul zidirii ei poate fi 1767, cu toată siguranța.

— *Pomealnicul Dum. logof. Gligorașco Episcop sfinților Biserici din Mahalaoa Hagiu și al Bisericii din Mahalaoa Ceauș David;*

— *Pomealnicul Jupănesei Stancăi, care au lăcut ajutor fereclnd Evanghelia cu argint și o linguriță și un mruitor și o svadă 1787 April.*

Mult mai la urmă se găsește la al 26-lea rînd, *Pomealnicul lui Mihai Băbeanul logofăt, Za taina ctitorul bisericii.*

Cei vii

Misail monahu, Stoian, Bălașa, Caloianu, Despă, Panait, Dumitru, Ion, Vladul, Safta, Ion, Păuna, Sanda, Nicolae, Matei ierei, Ioana Prezvitiera, Matei, Mariea, Anuțul, Marica, Părvul, Barbu, Maria, Arghira, Alexandru, Stan, Dumitrache, Constandin, Dochia, Barbul, Venețeană.

Cei răposați

Toma, Bălașa, Ion, Vilaia, Drăgoi, Stana, Ghidul erei, Marta Monahia, Sofia Monahia, Stoica, Mirită, Dima, Sanda, Matei, Păuna, Nicolae, Vladu, Oprea, Ștefan, Constandin, Doichița, Zota, Dumitrașcu, Marin, Mîncul, Stoian.

Notăm că, deși în diata ctitorului se arată că a întocmit o foaie, adică un inventar de cărți și odoare, cu care a înzestrat cele două biserici ctitorite de el, nu se găsesc și nici nu au fost trecute în inventarele vechi ale bisericii Hagiu, nici cărți, nici odoare bisericesti, din acea epocă. Cel mai vechi odor, existent în sfîntul altar este un potir de argint din anul 1791, deci ulterior anilor zidirii și împodobirii bisericii cu cărți și odoare, despre care amintește Misail Monahul în diata sa din 12 Aprilie 1777.

Mergînd pe firul istoriei vom observa că Pană Băbeanu a obținut întăriri domnești pentru privilegiile acordate celor două biserici: în 1813 de la Ioan Caragea, de la Alexandru Șutu Vv. în 26 Februarie 1819 și de la Grigore Ghica în 12 Noiembrie 1826. Dar și el, și înaintașul lui în clironomie, s-au ocupat mai mult de biserică Icoanei.

Aceasta s-a surpat la cutremurul din 1838 și prîn grija lui Pană (Panait) dar și cu ajutorarea enoriașilor din acea mahală, biserică a fost rezidată și pictată. Tot el a pus de s-a pictat portretul primului ctitor Misail Monahul, lîngă care stau și Panait și Ioniță Băbeanu, soția acestuia Sofia și copiii lor Elena, Nicolae, Maria și Panait cel mic, cunoscut sub numele prescurtat de Pană.

Explicația stă în faptul arătat de Anica Văcărescu, născută Băbeanu... «lăsăm această moșie (e vorba de moșia Lapoșul sau Sîngeru din fostul județ Prahova, azi în raionul Teleajen) după moartea noastră la sfînta ctitoricească noastră biserică Cîauș David, unde se îngroapă tot neamul meu și unde se află și oasele lui (soțului ei căminarul Alecu Văcărescu) de la leat 1838 Martie».

Urmașii după vremuri au părăsit început cu încetul nevoile bisericii «ot mahalaua Hagiului». Grija acestor nevoi au luat-o asupra lor poporeni dimprejur, enoriașii.

Toți enoriașii ctitori la rezidarea bisericii

Biserica Hagiului fiind amenințată a se dărîma, a fost rezidată, sau prefăcută, în anul 1831, cu ajutorul și contribuțiile enoriașilor.

Documentul doveditor este «*Pomealnicul ctitorilor ce au ajutat la prefacerea sf. bisericii ot mahalaua Hagiului, unde să cinstește și să prăznueste hramul Adormirea Maicii Domnului nostru Iisus Hristos, pururea fecioarei Mariei și al Sfinților Mal*

Marilor Voevozi, celor fără de trupuri, Cereștilor Puteri, Mihail și Gavril, care prefacere s-au început în anul 1831, pisah, az Stan Dascalul. Afându-să episcop dumnealuf Jupân Radu Croitoru și preoți Ioan Ierei și Șerban Ierei.

Veselitu-m-am de cei ce mi-au zis: în casa Domnului voui merge». Urmează apoi numele celor vii.

Din acest pomelnic se vede lămurit: 1) că nu se mai amintește absolut nimic de primul ctitor al bisericii, Misail Monahul, nici de primul hram, «Cuvioasa Paraschiva și Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril»; 2) că episcop, ctitor sau clironom nu mai este nimeni din neamul Băbenilor; 3) că purtarea de grijă la prefacerea sau rezidirea bisericii au avut-o preoții Ioan și Șerban, ajutați de episcopul «Jupân Radu Croitoru», preoți care au considerat drept ctitori pe toți enoriașii ce au ajutat la rezidirea bisericii. Acești noi ctitori au avut dorința, probabil, de a schimba și vechiul hram al prea cuvioasei maicii Paraschiva (numit în hrisovul voievodului Mihail Constantin Șutu din 1 decembrie 1763) cu acela al Adormirii Maicii Domnului, păstrând cel de-al doilea hram al Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril.

Este probabil că și chiliile ridicate aci de Misail Monahul, pentru adăpostirea văduvelor sărace, să se fi stricat. Ele au fost rezidite de enoriași, locuind în ele nesupărați pînă la moarte, dar fiind proprietatea bisericii.

Episcopul Radu Croitoru a fost un om chibzuit făcînd zapise în regulă. Ele sînt scrise cu litere chirilice și se păstrează în arhiva parohiei. Iată unul din aceste zapise:

În 23 Aprilie 1833 Tudor sin Nedelcu Croitorul și soția sa Gherghina dau zapis «la mâna mahalagiilor i la mâna Dumnealui Jupânului Radu episcopul sfintei biserici Hagiu, precum să știe că sfânta biserică la meremetul ce i s-au făcut (adică la rezidirea ei) au încăput în datorie și noi văzînd că au rămas datoare proereticos (?) am binevoit și am hărăzit (dăruit) sfintei biserici taleri două sute trezeci și doi pentru pomenirea sufletelor noastre și a părinților noștri; și sfânta biserică avînd o chilie stricată... am făcut cerere noi ca să ne-o dea să o dregem și să ne odihnim întrînsa atît eu cât și soția mea pînă la sfârșitul vieții noastre și după moartea amîndorura să rămîna numita chilie pã seama sfintei biserici... neavînd rudile noastre nici un amestic la ceastă chilie...

Eu Tudor sin (fiul n.n.) Nedelcu Croitorul împreună cu soția mea Gherghina adeverez. 1833, April 23.

Costache Velciu, martor

Ilie Cristu, am fost față

Ioniță Episcopu, martor

Scris-aam eu cel mai jos iscălit cu zisa Dumnealor sîn martor Stoica logofăt.

Arhiva bisericii Hagiu păstrează 6 asemenea zapise, întocmite între 1831—1844, pentru chiliile din jurul sfîntului locaș, în care au avut adăpost cei ce le-au reparat, iar mai tîrziu, între 1870—1929 au locuit și preoții bisericii, pînă la clădirea actualei case parohiale.

Se vede treaba că rezidirea bisericii în 1831 s-a făcut cu greu.

Sumele de bani, strînși de inimosul episcop Radu Croitoru de la enoriașii bisericii, «ctitorii cari au ajutat la prefacerea bisericii», nu au fost îndestulătoare pentru acoperirea cheltuielilor acestei lucrări.

Epitropia va fi rămas datoare furnizorilor de materiale ori antreprenorilor, căci, așa cum reiese din sus-arătatele zapise «sfânta biserică la meremetul ce i s-au făcut (adică la rezidire) au încăput în datorie și noi văzînd ... am hărăzit» etc. Tudor Croitoru cu soția au hărăzit taleri 232 ... Jupâneasa Maria, soția răposatului Marin lei 60, Dumitrana sin Tudor Postăvar lei 80, Panait sin Neagu și soția lui Safta lei 80 ...

Într-una din aceste chilii, unde au locuit dascălul Simion, dascălul Ștefan, dascălul Niță, dascălul Iancu Hagiul, lângă altar (odăița de nuiete, lipită cu pământ, văruiată, cu o fereastră mică, cu pământ pe jos) învățau carte copiii mahalalei, plătind cite un sfanț pe lună dascălului, pentru munca lui ³.

Școala pentru copiii mahalalei Hagiu a durat destul de mult. Preotul Marin Tomescu, slujitor aici între anii 1881—1889, priceput collegător al cîntecelor populare, mare cunoscător al muzicii bisericești și compozitor, avînd și deosebită îndeminare și în ceasornicările, s-a plecat cu dragoste și cu pasiune de luminarea minților copiilor din parohie, învățîndu-i scrisul, cititul, socolitul.

Era ajutat de dascălul Simion. Copiii învățau afară pe vreme bună, și în chilia cea mică din fața bisericii, pe vreme rea, deși în acea vreme existau școli oficiale în mahalaua Hagiului. Una era în casa polcovnicului Ghenea, colțul străzii Tepeș Vodă cu strada Traian, pentru băieți, iar alta de fete, lângă biserică, în casa lui Gălășescu, pe strada Traian nr. 144, azi cămin de fete.

La școala preotului Tomescu erau aduși copiii la învățătură de părinții lor, în timpul vacanței mari «ca să nu piardă vremea pe maidane și ca să fie supravegheați în purtările bune!»

A treia zidire, a treia ctitorie

Nici biserica rezidită în 1831 n-a durat multă vreme. Peste 41 de ani, adică în 1872 este probabil că, ori amenința să se dărîme, ori era neincăpătoare. Fapt este că enoriașii, sub conducerea preotului Ion Călin, zis Belciugășeanu, s-au hotărît să ridice biserică nouă, mare și încăpătoare și, cu binecuvîntarea și aprobarea Mitropolitului Nifon, au pornit la treabă. Biserica cea veche a fost demolată pînă în temelii.

Un enoriaș evlavios și inimos, Radu Ștefănescu-Cavafu (negustor de articole de încălțăminte) a dăruit 1 000 galbeni, evaluați pe atunci la 32 000 lei. Era epitropul bisericii între 1863—1872.

Era un om cu stare; avea două prăvălii, una în Bărăției, alta în piața Sfîntul Anton (fosta Piață de Flori), o pereche de case în suburbia Hagiu, cu grădină mare, cu pomi roditori, viță de vie și trandăfiri, expropriate în 1894, teren pe care s-a clădit hala Traian, inaugurată în 1896, și o pereche de case în suburbia Olteni.

Biserica avea un capital de 19.284 lei.

Preotul Ion Călin adunase și el din pantahuza purtată pe la tirgurile și iarmaroacele de la Riureni, Călărași, Slobozia etc. La aceștia s-au adăugat sumele dăruite de cei doi preoți, Ion Călin și preotul Tache, primite pentru înmormîntări, sumele din vînzarea undelemnului de la chiriașii chiliilor bisericii, sumele provenite din vînzarea lemnăriei de la vechea biserică, în total 60.203,24 lei, și, în fine 22.400 lei împrumutați de la Dumitru Teodor, chirstigiu și de la altele 5 persoane. Așadar, totalul veniturilor se ridica la suma de 133.887,24 lei.

Unul din documentele de la rezidirea bisericii din 1872 este «*Apelul epitropiei către drept slăvitorii Creștini*» găsit în arhiva bisericii. «Epitropia și Inoriașii Sfintei Biserici cu Patronul Adormirea Prea Sfintei Născătoarei de Dumnezeu și Sfinții Voevozi din suburbia Hagiu are onore a face cunoscut că această sfântă Biserică fiind din vechime și ne mai putând dura, au pus la cale darea ei jos și construirea din nou; iar Luni 12 Iuni la ora 8 dimineața va fi ceremonia sfințirii materialului pregătit și se va începe lucrarea temeliei după rânduiala dogmelor sfintei noastre reli-

3. Pr. Gr. N. Popescu, *Un colț de oraș și un sfânt locaș*, p. 59—61.

gii Drept-Slăvitoare. Roagă dar respectuos pe toți Drept-Slăvitorii Chreștini, care fubesc sfintele locașuri ale lui Dumnezeu să vie a-și depune prinoasele lor și a-și face fundamentele ctitoricești.

Epitropi

Andrei Gheorghiu

Iancu Mihăilescu.

Din arhiva parohiei Hagiu pe anul 1880 subliniem adresa epitropiei, înregistrată la Primăria Orașului București, prin care face cunoscută *constituirea comitetului* de construcție a bisericii, *angajamentul de a ține contabilitatea de la început până la sfârșit*, conform adresei primăriei cu nr. 10 027/6 mai 1872. Cu această adresă a înaintat și un *registru pentru ținerea contabilității și patru condice pentru înscrierea ajutoarelor*, cerind totodată și *autorizația de a umbla prin județul Ilfov și alte vecinătăți*.

Se mai găsește o copie de pe adresa Curatei și enoriașilor bisericii Agiu cu nr. 5 din 10 aprilie 1872 cu următorul conținut:

«Domnule Primar,

«În conformitatea cererii ... pentru *construirea sf. bisericii din nou* ... acum avem plan după noul model al bisericii Sf. Ioan Moși, binevoiti Die Primar a ne da libera lucrare a construi Sf. Biserica din nou, pentru care vă rugăm nedăbovit a ne face cuvenitele formalități pe conta noastră, fără să se mai pună la licitație de a se da cu antrepriza și pentru asigurare alăturăm garanția noastră aici, cu nr. 1875 că vom săvârși în termen de 3 ani de la începerea lucrării, atit cu banii adunați ai bisericii lei vechi 19.284 cât și cu ce-i dă Dl. Radu Ștefănescu 32.000 lei vechi și cu ceea ce vom mai căpăta de pe la unii alții ajutoare».

În istoricul bisericii, întocmit de preotul Grigore Popescu în anul 1935, nu s-au trecut în amănunt unele din necazurile și datoriile rămase de la zidirea din nou a bisericii. Trei scurte fraze: «Cu mari greutate însă au isbit să clădească biserica. De abia în Decembrie 1874 — după doi ani — s-au învrednicit să o sfințească! Prima sfântă liturghie a fost a Crăciunului»⁴.

Observăm că totuși biserica a fost gata și a fost sfințită după numai un an și jumătate de la punerea pietrei de fundație: 12 iunie 1872 — 12 decembrie 1874.

Plan de construcție nu este în arhiva bisericii. Biserica a fost construită după modelul (deci și după planul) bisericii Sfântul Ioan Moși, din calea Moșilor. Il redăm, deci, pe acesta, copiat întocmai.

De ce s-a renunțat în 1874, la hramul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil, menținut la rezidirea din 1831, nu avem nici o știre.

Puținele acte din arhivă, coroborate și comparate, ne dezvăluie necazurile, greutățile, datoriile rămase de la rezidirea bisericii.

Datorii, procese

Primul necaz: discordia, zizania dintre curatori (epitropi), izbucnită în anul 1875⁵.

Cu adresa nr. 4 din anul 1875 președintele Curatei Bisericii Hagiu propunea Primăriei orașului București revocarea curatorului Dimitrie Ionită.

Dacă pînă la 1 ianuarie 1875 nu existase o ținere a evidenței contabile și o verificare riguroasă a veniturilor și cheltuielilor la parohii, de la această dată a

4. Op. cit., p. 52.

5. Curatori, după denumirea latinească, epitropi, după denumirea grecească.

intrat în vigoare *Legea Comunală*. Pe temeiul art. 101 al acestei legi, Primăria orașului București a aprobat *Regulamentul pentru îndatoririle epitropilor bisericești din Capitală*, aplicabil de la 1 ianuarie 1875. Potrivit acestui regulament se și procedase la darea în primire a averii bisericii Hagiu de către vechea epitropie (curatelă) către noua epitropie (curatelă). Cu toată probabilitatea, noul președinte, Ilie Vasilescu, va fi făcut plîngerile cu adresele 4 și 7/1875 către Primărie împotriva fostei curatele, din care făceau parte cei vizați de el.

Este sigur că aceștia n-au avut acte justificative și nici nu puteau astfel să formeze în regulă, pe categorii actele de venituri și de cheltuieli, pentru ca, pe baza lor Primăria să procedeze la cercetarea și aprobarea lor.

Singurul document este acel *«Contu de venituri și cheltuieli făcute cu construirea bisericii Agiu, începută în anul 1872 și terminată la finele anului expirat 1874»*, care totalizează 49.414, 81 lei atît la veniturile cît și la cheltuieli, semnat de 5 curatori, dar care este continuat cu un alt *«Comptu de venituri și cheltuielile Bisericii Agiu din coloarea (n.n.), Negru, ce am construit-o din nou în anul 1872 și terminată în anul 1874 Decembrie 22»*, semnat de aceiași 5 curatori.

Regulamentul Intocmit de primăria orașului București și trimis tuturor bisericilor, aprobat de Ministerul de Interne prin adresa nr. 21.131/1874 prevedea în Titlul II, articolele 10—26 obligațiunea expresă pentru epitropi de a se conforma tuturor legilor în vigoare ale Statului, în privința contabilității și a administrării, piese justificative.

Nu e lipsit de interes, cred, a da amănunte din acest regulament, care a stat la baza următoarelor legiuri bisericești, întocmite de *Legea Clerului din 1893*, *Legea Cultelor din 1926*, *Statutul Bisericii Ortodoxe Române din 1949* și a regulamentelor întocmite pe baza lui.

Regulamentul avea patru titluri cu 30 articole.

Titlul I, art. 1—9, tratează despre compunerea epitropiei: parohul, cel mai în vîrstă dintre preoții bisericii și 2 epitropi, dintre care unul numit de guvern dintre enoriași, recomandat de primarul comunei și celălalt ales de enoriași prin vot secret.

Revocarea, licențierea și înlocuirea epitropilor se făcea astfel:

Parohul de către primar, în urma plîngerii preoților ori în urma intervenției șefilor săi ierarhici; epitropii numiți de guvern se revocau de către guvern, iar cei aleși și întăriți de primărie numai de primar.

Primarul avea astfel ultimul cuvînt. Tot el era acela care, după constituirea epitropiei, comunica și cine va fi președinte. În nici un caz președinte nu era preotul paroh.

Titlul II, art. 10—26 trata despre atribuțiile epitropiei; păstrarea avutului bisericii, buna lui administrare, păstrarea și sporirea veniturilor, buna întreținere a edificiului bisericii, întocmirea orînduieilor ctitoricești, întocmirea bugetelor, a conturilor de gestiune, însoțite de piese justificative, ținerea la zi a inventarelor, a numerarului sau a efectelor publice, avînd a se conforma tuturor legilor în vigoare ale Statului în privința contabilității și a administrației, decidera asupra numărului preoților, a celorlalți slujitori și salarizarea lor. Se prevedea introducerea pangarului, aprovizionarea lui cu luminări, strîngerea ofrandelor de la credincioși pe două discuri, ținerea banilor și a documentelor într-o ladă de fier cu 3 incuietori diferite, cheile împărțindu-se între membrii epitropiei.

Titlul III, art. 27—29 trata despre ședințele epitropiei.

Titlul IV, art. 30 trata despre dispoziții generale, fixarea răspunderilor de reauă întrebuințare, risipirea sau deturnarea banilor publici, precizînd că «epitropiile fiind niște mici administrații publice».

Revenind asupra diferendului dintre foștii curatori și noii epitropi, în lumina prevederilor regulamentului amintit și a drepturilor primarului orașului București, aflăm în arhiva parohiei adresa nr. 30 din 2 ianuarie 1876 a primăriei prin care foștii epitropi Iancu Mihalescu și colegii lui, precum și actualii epitropi erau invitați în scopul precis de a li se da acestora din urmă în primire compturile. Președintele epitropiei era acum Dimitrie Ioniță, pentru care fostul președinte cerea primarului să fie revocat din epitropie !

Concluzia ce o putem trage este că din neînțelegerea celor două grupări primăria va fi soluționat cazul după zicala «Cînd doi se ceartă, al treilea câștigă». S-a găsit un neutru în persoana lui Ilie Vasilescu, președinte, secondat de Dumitru Ioniță. Ambii semnează ca epitropi, acte de gestiune pînă prin anii 1883—1885.

Problema conturilor-venituri și cheltuieli cu zidirea Bisericii din 1872—1874 a rămas incurcată, nesoluționată. Nu s-a mai ocupat nici Primăria de ea. Verificarea nu se putea face, așa că descărcarea de gestiune și aprobarea acesteia nu s-a mai făcut.

Alt necaz pe umerii noii epitropii era acoperirea datoriilor, a împrumuturilor și pretențiile moștenitorilor ctitorului Radu Ștefănescu. Împrumuturile se ridicau la o sumă destul de mare : 22.400 lei, în care nu se cuprindeau cei 500 sau 550 lei, valoarea cărămizilor date pe datorie de Gheorghe Anton, probabil negustor de materiale de construcții.

Cine erau persoanele care au împrumutat epitropia ? Cum a lichidat aceste datorii ? Nu se cunoaște nimic nici pînă acum. De asemenea nu se cunoaște nici dacă epitropia a dat la mîna creditorilor vreun act, poliță, chitanță sau altceva. Ele au apărut, parțial pe parcurs. Astfel, un oarecare Andrei Gherghina, care iscălește cu litere chirilice, semnează o chitanță de primirea sumei de 262,00 lei din totalul de 670 lei ce avea de primit pentru cărămida ce el o procurase pentru construirea bisericii Hagiu. Chitanța are data de 16 august 1877, și este atestată de subcomisarul curtorii de Negru al orașului București. Restul de 407,10 lei nu se știe dacă a fost achitat de epitropie sau nu.

Marina, văduva lui Gheorghe Anton a intentat proces epitropiei, a obținut sentință definitivă executorie pentru suma de 550 lei, în martie 1881, dar a făcut în 1882 un act de tranzacție cu epitropia prin care, în urma primirii sumei de 400 lei s-au stîns toate pretențiile sale contra bisericii. Trecuseră 10 ani de cînd epitropia nu putuse onora această datorie.

Creditorul principal Dimitrie Theodoru s-a adresat Tribunalului Ilfov, Secția I-a cu următoarea plîngere :

«Curatorii bisericii Agiu, în urma autorisațiunii dată de Onor. Primărie a Capitalei din anul 1872 s-au împrumutat de la subscribul cu suma de 553 galbeni și jumătate (în conturile epitropiei cu numai 500 galbeni, n.n.) sau lei vechi 17.713 pentru reconstruirea bisericii și pentru că până azi nu am fost acuitat, me ved silit a ve ruga se binevoii a chema în judecată pe epitropii acestei biserici și anume Ilie Vasilescu ... preotul Ioan Duhovnicul ... și Ioniță Dumătru ... spre a fi obligați la plata susarătătei sume cu dobânda și cheltuieli de judecată.

Binevoii vă rog a primi, etc.

Dimitrie Theodor».

Tribunalul Ilfov, Secția II Civilă prin sentința nr. 355 din 3 noiembrie 1878 a obligat pe epitropi să achite acea sumă. Semnatarul plîngerii fusese chirstigiul de la care epitropia va fi luat materiale pe credit. Obținuse și sechestrul pe chiria proprietății bisericii, lăsată prin testament de Radu Ștefănescu, în administrarea căreia, conform testamentului, intrase în 1879, adică la 7 ani după moartea lui. Prima chitanță de 1 361,20 lei, semnată de acest creditor este din 26 septembrie 1879.

Suma s-a achitat în rate anuale lui Dimitrie Theodor pînă în 1884 când a decedat, apoi soției și celor doi fii ai acestuia.

Atacarea Testamentului lui Radu Ștefănescu

Un alt necaz se adăuga la cele de mai sus: Nica Dinu, fiica lui Dinu Popa, unchiul lui Radu Ștefănescu, deci verișoara acestuia, pusă la cale de cineva interesat probabil și el, a atacat prin tribunal testamentul ctitorului bisericii; cerînd în principal nulitatea lui, în subsidiar reducerea la jumătate a dispozițiilor privind averea rămasă a vărului său, punerea ei în posesie a acelei averi în întregime și epitropia bisericii Hagiu să-i restituie venitul încasat, dobînda și cheltuielile de judecată.

Totuși, prin sentința nr. 639/20 octombrie 1881, tribunalul, găsind că testamentul este valabil în favoarea bisericii, a respins acțiunea intentată de Nica Dinu.

Că biserica a avut greutăți mari... se vede din documentele arătate pînă aici. Preoții slujitori au suportat cu multe sacrificii și cu privarea drepturilor lor bănești, datoriile rămase de la zidirea sfîntului locaș. Este suficient să arătăm că în conturile de gestiune, începînd din 1875 pînă în 1883, nu apare nici o sumă pentru salariile celor doi preoți. Preoții s-au mulțumit cu ceea ce căpătau de la serviciile obișnuite: botezuri, cununii, pogribanii etc.

În anul 1880 preotul Petrache Mălăeșan semna un «angajamentu» scris, prin care se obliga: «a nu se muta la o altă biserică, a se mulțumi cu foloasele ce va produce această mahala a Agiului și pe leafa ce va permite bugetul respectiv a i se face după achitarea datoriilor ei, pînă atunci neprezentînd cei 83 lei... drept ajutor de ședere în chiliile nr. 8 ale bisericii, în care avea drept de odihnă cu familia sa». A plătit deci ca orice chiriaș, înțelegînd să ajute biserica la plata datoriilor.

În anul 1879 preotul ostenitor cu zidirea bisericii, Icon Călin, ruga în cuvinte dramatice, Primăria Capitalei «să nu suprimă subvenția acordată de Ministerul Cultelor și de Primărie, cu care să achite împrumuturile — deci datoriile — de la zidirea bisericii. Parohia nu are alte resurse și riscă, fără acele subvenții, să fie închisă», scrie cu obidă preotul.

Preotul Ion Călin va fi respirat și se va fi înseninat definitiv în acel an : în martie 1879 se împlinesc 7 ani de la repausarea ctitorului Radu Ștefănescu. În testamentul său, întocmit la 28 Genarie 1872 și transcris de Tribunalul Ilfov, Secția III-a la 9 Februarie 1872 sub nr. 317, prevăzuse la punctul 5 ca «Prăvălia din piața Sf. Anton după șapte ani va rămîne la Biserica Hagiu, cu condiția de a se susține biserica și prăvălia în bună stare, dându-le și preoților bisericii Hagiu, precum și preoților bisericii Popa Nan câte un galben pe lună de fiecare preot în veac... îndată după încetarea mea din viață din venitul menționatei prăvălii spre a ne pomeni când es cu Sfintele daruri și anume : Radu, Maria, Hristea, Stana» etc.

Din aprilie 1883, apar la cheltuieli, potrivit testamentului, și cîte 282 lei lunar pentru fiecare preot de la bisericile Hagiu și Popa Nan. Pînă la această dată probabil că a fost achitată întreaga datorie.

Ostenit și bolnav, mult necăjitul preot Ion Călin, proistos și duhovnic. își dă demisia în 1887. Ajunsese la paralizie. Parohia i-a acordat o subvenție, un ajutor anual de 240 lei, îi plătea chiria 83,50 lei și-i onora 282 lei anual, dreptul testamentar prevăzut de Radu Ștefănescu, de la 1886 pînă la 1897, sume prevăzute și în bugetul pe 1898. La rubrica «observații» de pe statul de salarii pe anul 1898, se arată scurt : «nu se mai dă, fiind repausat». Osemintele preotului Ion Călin odihnesc și azi în cimitirul de la Mînăstirea Pasărea, lîngă el fiind apoi înmormîntată și soția sa, Sora preoteasa, decedată la 16 noiembrie 1905.

Preoții parohi următori : Ilie Tănăsescu (1886—1894), Dumitru Popescu (1891—1930), Petre Chiricuță (1930—1933), Grigore Popescu (1933—1961), Virgil Godeanu (1962—1964) și Leonida Mateescu (1964 pînă azi) au făcut în decursul anilor reparațiile de întreținere necesare. S-a zugrăvit biserica în ulei de pictorul I. Bărbulescu în maniera pictorului G. Tattărăscu, în anul 1898 ; s-a introdus lumina electrică în 1924, s-a clădit casa parohială (1929), ateneul parohial cu casa de raport (1934), s-a ridicat clopotnița (1936) aducînd îmbunătățiri, mărturie a priceperii gospodărești a tuturor : preoți, epitropi, consillieri, enoriași, toți însuflețiți de rîvnă pentru sfîntul locaș.

Biserica Hagiu posedă cîteva obiecte sacre și cărți de cult de valoare istorică, donate. Aceste obiecte atestă și ele vechimea sfîntului locaș. Printre acestea :

— *Un sfînt potir de argint*, din 1791 cu inscripția : «acest potir cu discosul, cu lingurița este făcut de starostele postăvarilor, dăruit bisericii Hagiu, hram Adormirea Precista, 1791 Noiembrie 4».

— *O cruce de argint din 1872* cu inscripție.

— *O cădelniță de argint* dăruită de episcopul Atanasie de Rîmnic.

— *Un Sf. Potir, Disc și cădelniță* din 1868 dăruite de Domnitorul Carol I.

— *Un disc* din anul 1852 ... Ana.

— *Mineiul lunii Ianuarie*, tipărit în anul 1774.

— *Minelele* tipărite la Buda între 1804—1806. Pe unele din acestea se găsesc diferite însemnări lăsate de preoți și dascăli de la această biserică, începînd din 1816°.

6. Unele din minele (Martie, Aprilie, Mai, Septembrie și Octombrie) au fost tălmăcite «prin nevoința Prea Sfințitului episcop al Râmnicului, Kesarie, iar acum a doua oară după izvodul cel adevărat al mineiului celui mare, dat la tipariu în zilele prea înălțatului împărat al

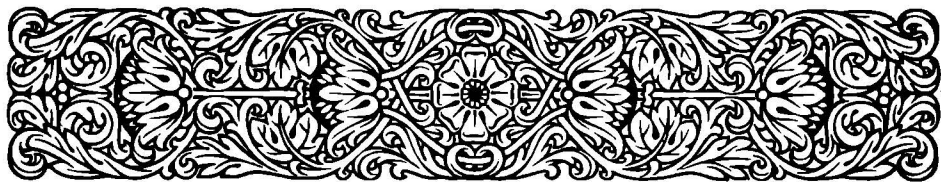
Inceputurile bisericii Hagiu sînt învăluite în legendă. Schitul cu călugări, printre care unul «hagiu», închinător la locurile sfinte, ca și mahalaua, au luat numele de la aceasta. Documente, zapise, monumente, semne scrise n-au fost semnalate pînă acum despre acest străvechi schit.

Un logofăt de taină, Mihail Băbeanu, călugărit sub numele modest de *Misail Monahul*, a ridicat în locul vechiului schit a doua sa ctitorie, *biserica din mahalaua Hagiiului în anii 1765—1767*.

Neglijată de clironomii — nepoți ai acestui prim ctitor, *biserica a fost rezidită de enoriași în 1831 și 1872*. În paginile de mai sus am redat, cronologic, partea cea mai de seamă a documentelor privind cele trei zidiri și rezidiri ale acestui «sfînt locaș din acest colț de oraș».

Preot VIRGIL GODEANU

romanilor și apostolcescului Craiu Francisc al II-lea, cu blagoslovenia excelenței sale prea osfințitului domn Ștefan Stratimirovici, Arhiepiscopul și Mitropolitul Besearicii Răsăritului din Karloveț; în Buda s-au tipărit, în crăiasca tipografie a Universității din Pesta la anul de la Kristos 1804»; altele (Februarie, Iunie, Noiembrie și Decembrie) au fost tălmăcite «prin osărdia și cheltiala iubitorului de Dumnezeu episcop al Râmnicului Filaret și acum cu voia și blagoslovenia prea sfințitului Mitropolit al Ungrovlahiei Kiriu Kir Dositei. S-au mai îndreptat la tălmăcire de multe greșale, în zilele măriei sale Domnului Țării Românești Ioan Constantin Alexandru Ipsilant Voevod, prin osărdia smeritului episcop al Argeșului Kir Iosif; în Buda s-a tipărit în Crăiasca Tipografie a Universității din Pesta la anul de la Kristos 1806».

UN DIFEREND TIPOGRAFIC ÎNTRE I. HELIADE RĂDULESCU ȘI EPISCOPUL CHESARIE AL BUZĂULUI

Episcopul Buzăului Chesarie (1825—1846), care și-a legat numele pentru totdeauna de renovarea acestei Episcopii, constatînd starea necorespunzătoare a cărților de ritual, care erau «așa de rupte, cîrpite, mîzgălite și vechi, încît de abia se citeau cuvintele ridicînd foile la lumina ferestrei»¹, ia hotărîrea de a remedia această situație prin tipărirea, mai întîi, a unui liturghier.

Dar pentru că tipografia episcopală, înființată în anul 1691, nu mai funcționa încă din 1768, el se adresează, în acest scop, tipograful proprietatea lui I. Heliade Rădulescu și Nicolae Rădulescu, încheind contract pentru tipărirea a 2.000 exemplare pentru care dă și un avans de 10.000 lei.

Trecînd doi ani de zile și lucrarea nefiind executată de această tipografie, episcopul Chesarie, la 14 decembrie 1833, adresîndu-se cu o plîngere către «cinstita logofeție» arată că a «trecut îndestulă vreme în care puteau dumnealor cu înlesnire să săvîrșească această tipărire după legătura contracturilor. Dar numiții s-au filotimisit în tot timpul ca să nu păzească nici cuprinderea acelor contracturi, nici deosebitele prin graiu către mine, ale dumnealor îndestule făgădueli».

Deci, nemaiputînd să respecte contractul «pe temeiu de nestatornicie», el, «în puterea pravilei pămîntului că se strică simfonia a ceea ce nu se va păzi de amîndouă părțile», pretinde ca proprietarii să-i restituie avansul dat «în pricina tipăriturii acelor liturghii, căci mie de acum înainte nu-mi mai pot fi trebuincioase»².

Rezoluția din 15 decembrie același an a directorului C. M. Manu pusă pe această hirtie este ca: «Judecătoria politicească a Ilfovului să cerceteze pricina ce în dos se arată și să dea pravilnicească hotărîre». Iar mai jos, o altă rezoluție specifică: «Prin oțnoșenie să se facă cunoscut numiților sau să se dea sau să vie la înfățișare».

Cazul este repartizat judecătoriei Ilfov, dar pîritul refuză să vină la înfățișare. Situația aceasta o relatea judecătoriei Șerban biv treti logofăt, vechilul Episcopiei, subliniind că de atîtea ori vine la judecatorie în fiecare zi, dar pîriții nu se arată. Față de această situație, el cere ca «musiu Eliad» să vină «ca să ne înfățișăm odată și să ia pricina izbrăvire»³. Timpul însă trece și «musiu Eliad» nu se prezintă la judecatorie. Abia la 4 februarie 1834, în urma unei «oțnoșenii» a respectivei judecătorii, el prezintă un răspuns detaliat scris și semnat numai de el⁴.

Heliade respinge dintru început acuzația că n-ar fi respectat clauzele contractuale, învinuind de această încălcare pe episcopul Chesarie, care într-adevăr numai

1. *Orologiu, Buzău, 1854, Prefața.*

2. *Arhivele Statului, București, Tribunalul Ilfov, Secția I civilă, dosar nr. 15731/1833, f. 1.*

3. *Ibidem, f. 2.* 4. *Ibidem, f. 4.*

are trebuință de a mai tipări acest liturghier, pentru că între timp și-a făcut «o închipuire de a întocmi o tipografie (fără să socotească însă că tipografia cea în ființă este privilegiată cu dreptul de apalt și că sorocul ei nu s-a împlinit)»⁵.

Luînd hotărîrea de a înființa la Buzău o tipografie, cu nerespectarea privilegiului pe care îl avea tipografia lui Heliade Rădulescu și pe care el îl apără ferm, episcopul Chesarie tergiversează lucrurile punînd «feluri de piedici».

Mai întîi, izvoadele după care să se înceapă lucrul le-a prezentat tipografiilor abia după 6 luni; apoi, deși în contract era prevăzut tipărirea numai cu negru, cere să se tipărească și cu roșu, schimbînd în cele din urmă și hîrtia, în loc de «leon», de cea mare fără clei.

Dar șicanele se țin lanț spre paguba tipografiei. Pentru că după ce se tipăriseră două coli, iarăși se pretinde să se pună hîrtie leon. În cele din urmă se revine și asupra tirajului, învoindu-se cu asociatul său ca în loc de 2.000 exemplare să se tipărească numai 1000⁶.

Cînd se ajunsesse cu tipăritul la a cincisprezecea coală, episcopul Chesarie «amăgește pe drugarul ce tipărea chiar la liturghie» și-l duce la Buzău, situație care a condus la încetarea lucrului pentru o altă perioadă de timp.

Aducînd lucrători «din țara nemțească», tipăritul continuă pînă la a patruzeci și două coală. Acum, sosindu-i «teasurile tipografiei sale celei nepravilnice (împotriva căreia proprietarul tipografiei celei privilegiate a și dat hîrtie la Sfatul administrativ)» episcopul Chesarie «scoate din fire pe chiar zetarul (așezătorul slovelor) care lucra la liturghie și-l ia în tipografia P. S. Sale cea întocmită iarăși împotriva poruncii a zecilei a lui Dumnezeu, împotriva punerilor la cale ale Stăpînirii publicate de atîtea ori prin buletin și împotriva privileghiului întărit de trei Domni și recunoscut și de stăpînirea de acum a ceea ce este și mai creștinesc împotriva stării unei familii întregi».

Desigur, aceste «șicane» nu le putea face personal episcopul locului, ci conducătorul tehnic al tipografiei, Vasile Manole Buga, care fusese «epistatul» tipografiei privilegiate de la Cișmeaua Mavrogheni, care apoi a trecut în proprietatea lui Eliade Rădulescu și care deci cunoștea lucrătorii.

Din acest memoriu reiese însă și atitudinea lui Heliade pentru înființarea unei noi tipografii, un act de progres care ducea la răspîndirea culturii prin cuvîntul scris. Și aceasta este mai de neînțeles, mai ales pentru acest om de cultură, care, prin formula-i bine cunoscută, îndemna tineretul la scris.

Și-n această strîmtă viziune Heliade Rădulescu își apără cu îndrjvire privilegiul tipografic socotînd tipografia de la Buzău «în contraband». De aceea el își încheie memoriul subliniînd că «tipografia ce a deschis Prea Sfinția Sa împotriva privilegiu-

5. Prima tipografie laică în Capitală a fost a asociaților: C. Caracaș, biv vel stolnic Răducanu Cîlceanu și biv vel sluger Dumitrache Topiceanu. Prin hrisovul din 3 noiembrie 1817 i se da privilegiu «a nu avea voie și slobozenie nimenea altul a deschis tipografie în fața Domniei Mele, în soroc de ani 20».

Cum Heliade Rădulescu cumpărase această tipografie în anul 1831 cu privilegiu amintit, el se referă la acest hrisov dat de vodă Caragea (V. A. Urechia, *Istoria Românilor*, X, p. 427—432; G. Ionescu, *Spicuri din trecutul tipografiei*, București, 1907, p. 96—107; Emil Virtosu, *Eliade ca tipograf*, în «Revista Arhivelor», vol. I, nr. 1—3. 1924—1926, p. 336—369).

6. La 18 martie 1832, Heliade, despărțindu-se de asociat, rămîne singur proprietar și în scrisul făcut cu această ocazie se amintește și de cei 10 000 lei, dați de episcopul Chesarie al Buzăului pentru tipărirea Liturghierului, împărțiți între ei. În cazul cînd episcopul îi va cere «nevînd a tipări Liturghia, atunci flecare să restituie cite 5 000 lei I» (Emil Virtosu, I. Heliade Rădulescu, *Acte și scrisori adnotate și publicate de...*, București, 1928, p. 17).

lui dat și întărit de 3 domni, și prin urmare împotriva a tuturor privilegiurilor fieștecăruia proprietarul tipografiei privilegiate după pravilile apaltului cheamă stăpînirea întru care a sfințit drepturile ei și toate judecățile a nimici în contraband o tipografie nepravilnică și împotriva tuturor formalităților.

Judecătorul, examinînd acest memoriu-protest, dînd dreptate lui Eliade Rădulescu, pune următoarea apostilă: «De vreme ce P. S. Sa n-a păzit legătura contractului de-al doilea nici că poate avea cuvînt la cererea ce face de a se întoarce sumă de 10.000 lei ce au dat...».

În iulie, același an, Eliade se adresa judecătoriei aducînd la cunoștință că cele 2.000 de liturghiere le-a terminat încă din Săptămîna mare. Adresîndu-se Episcopiei spre a-i trimite titlul n-a primit pînă acum nici un răspuns, din care pricină el rămîne în pagubă?

Aici se opresc știrile ce ni le furnizează dosarul de la judecătoria Ilfov. Fără a mai cunoaște alte amănunte despre acest episod tipografic știm că pînă la urmă liturghierul, pentru care s-a produs acest diferend, s-a tipărit, cu următorul titlu: «*Sîntele și dumnezeieștile Liturghii, Acelor întru sfinți Părinților noștri, a lui Vasilie cel Mare, a lui Ioan Zlațușt și a Prejdeștenii. Tipărită într-acest, chip cu Blagoslovenia și osîrdia Prea osîntîției sale. Părinteșul Episcop al Buzăului Chir Chesarie, București. În tipografia lui Eliad. 1833*».

Acest diferend a fost semnalat în 1913⁹ iar noi l-am rezumat în 1960⁹.

La Centenarul Heliade Rădulescu publicăm în întregime memoriul său autograf ca un omagiu adus din Buzău la această sărbătoare.

Aceasta și pentru legăturile pe care el le-a avut direct sau indirect cu Episcopia Buzăului. Din acestea amintim că fostul episcop al Buzăului Dionisie Romano a lucrat ca zetar la curierul Românesc¹⁰, iar prietenia avută cu fostul director al seminarului la 1848, I. D. Petrescu¹¹ și cu un fost elev al acestei școli, preotul Cosma Moșescu din Brăila¹², este atestată de corespondența schimbată între ei.

Preot GABRIEL COCORA

DOCUMENTE

14 decembrie 1833. Episcopul Chesarie al Buzăului adresează plîngere la Cinstita Logofeție împotriva lui I. Heliade Rădulescu pentru nerespectarea contractului de a tipări un liturghier.

«Încă din leat 1831 m-am învoit prin contracturi cu dumnealui stujerul Nicolae Rădulescu și dumnealui Ion Eliad, proprietarii tipografiei de aci ca să-mi tipărească 1.000 bucăți liturghii și măcar că au trecut îndestulă vreme în care puteau dumnealor cu înlesnire să săvîrșească această tipărire după legăturile contracturilor. Dar numiții s-au filotimisit în tot timpul ca să nu păzească nici cuprinderea acelor con-

7. *Arhivele Statului*, București, *Tribunalul Ilfov*, secția I civilă, dosar nr. 13775/1833.

8. D. Furtună, *Chesarie episcopul Buzăului*. București, 1913, p. 35.

9. *Tipografia și tipăriturile de la Episcopia Buzăului*, în «*Biserica Ortodoxă Română*», anul LXXVIII (1960), nr. 3-4, p. 291.

10. *La mormîntul lui Ion Heliade Rădulescu în «Familia»*, anul 8, (1872), nr. 21, p. 241.

11. *Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România*, ms. 3748.

12. Emil Virtosu, *Scrisori inedite ale lui I. Heliade Rădulescu către preotul Cosma Moșescu din Brăila între anii 1857-1872*, București, 1940.

tracturi, nici deosebitele prin graiu către mine, ale dumnealor îndestule făgădueli, pe a căror temeii de nestatornicie neputînd ca să-i mai respect, nici să mai dau crezămînt la orice făgăduială și propuneri ale dumnealor ar putea face d-acum înainte.

Eu, în puterea pravilii pămîntului ca să strică simfonia a ceea ce nu să va păzi de amîndouă părțile cu smerenie rog pe cinstita logofeție ca să binevoiască a împlini lei 10.000 ce i-am înmînat numitelor în pricina tipăririi acelor liturghii, căci mie de acum înainte nu-mi mai pot fi trebuincioase».

Chesarie Buzău

4 februarie 1834. I. Heliade Rădulescu înaintează judecătoriei Ilfov, despărțirea politicească, un memoriu cu privire la litigiul tipăririi liturghierului, protestînd totodată și împotriva înființării unei noi tipografii la Buzău.

Către cinstita judecătorie a județului Ilfov, despărțirea politicească.

«Mai jos însemnații primind oțnoșenia c(institei) Jud(ecătorii) sub nr. 287 din 24 ianuarie, însoțită cu jalba prea S(finției) sale p(ăr)intelui episcopului Buzăului Chesarie prin care a i se răspunde de la dinșii lei 10.000, ei au cinste a face următoreea întîmpinare :

Aceste zece mii lei s-au dat pe temeiul de contract primit de amîndouă părțile și condițiile contractului s-au păzit cu sfințenie din partea tipografiei; iar P. S. Sa cunoscîndu-se pînă în sfîrșit și chiar din jalba P. S. Sa unde zice că nu-i mai trebuie liturghiile că după facerea contractului făcîndu-și o închipuire de a întocmi o tipografie (fără să socotească însă că tipografia cea în ființă este privilegiată cu dreptul de apalt și că sorocul ei nu s-a împlinit) și puind la cale aducerea mașinelor și slovelor, ia venit cu greu a face două cheltuieli, a plăti adică și tipărirea liturghiei și întocmirea tipografiei, și așa în tot chipul s-a silit să puie feluri de piedici și să strice contractul, mai întii zăbăvind peste 6 luni pînă să dea în tipografie izvoadele după care să se înceapă lucrul; al doilea propunînd să se tipărească și cu roșu în vreme ce în contract se coprinde tipărirea a fi numai cu negru, pe urmă schimbînd împotriva contractului ca hîrtia să fie de cea mare fără clei iar nu leon.

După aceasta tipărindu-se 2 coale adică 4.000, tipografia a suferit o pagubă de una mie lei socotîndu-se coala cite 10 parale, căci P. S. Sa iarăși a întors să rămie tipărirea jos pe acel fel de hîrtie și să înceapă iar pe leon. Toate aceste împiedicări mai jos însemnații nu le puteau înțelege că se fac ca să ajungă ei întru supărare și îngreuere și pe urmă împotrivindu-se să poată ajunge P. S. Sa la un punct precugetat a zice: «Dați-mi banii», la care a și ajuns în urmă.

Dar vîzînd că după toată dreptatea trebuie a-și pierde arvuna de 10.000 lei și pe de altă parte vrînd să economisească în cei bani ce era să mai dea la sfîrșitul cărții s-a învoit cu slugerul Nicolae Rădulescu carele atunci se desfăcuse de tipografie, a se face tovarăși la liturghie și a se tipări pe seama P. S. Sale numai una mie bucăți, în loc de 2.000 după cuprinsul contractului ce avea cu tipografia. Așa s-a și început lucrul din care zi se socotește și începerea cărții — cu toate că se învoise în contractul său să tipărească numai cu negru și pusese un soroc după cursul lucrării și acum tipărindu-se și cu roșu trebuia a se prelungi și sorocul, însă s-a silit cit mai curînd să dea sfîrșit lucrului fiind chiar spre al său interes a lua suma banilor cea cuprinsă în contract într-o vreme mai scurtă. Dar în zadar nici ajungînd cu tipăritul pînă la al 15 coală P. S. Sa ca să facă împiedicare iarăși luîndu-și seama și căindu-și banii cei 10.000 lei, pune și amăgește pe drugarul ce tipărea chiar la liturghie anume Nicolae și-l duce la Buzău. Lucrul firește a trebuit să înceteze căci și de se afla în

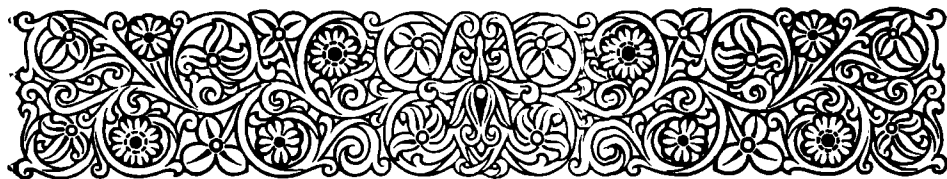
tipografie și alți drugari, însă fieștecare era însărcinat cu deosebit lucru sau al guvernului sau particular pus pe drumul său prin alte contracte. După 2 luni dobîndind tipografia alți drugari ce scrisese să-i vie din țara nemțească spre acest sfîrșit, tipărirea iarăși a început a se urma pînă cînd liturghia a venit la a 42 coală. Atunci sosind P. S. Sale teascurile tipografiei sale celei nepravilnice (împotriva căreia proprietarul tipografiei celei privilegiate a și dat hîrtie la Sfatul administrativ) și Prea Sfințitul întocmindu-o la Buzău, iarăși mai cugetă o împiedicare a liturghiei și împotriva poruncii a lui Dumnezeu pe care o propoveduește în zadar, pune iarăși și scoate din fire pe chiar zețarul (așezătorul slovelor) care lucra la liturghie și-l ia în tipografia P. S. Sale cea întocmită iarăși împotriva poruncii a zecilea a lui Dumnezeu împotriva punerilor la cale ale Stăpînirii publice de alitea ori prin buletin și împotriva privilegiului întărit de trei Domni și recunoscut și de stăpînirea de acum, a ceea ce este și mai creștinesc împotriva stării unei familii întregi.

Liturghia după această mișcare precugetată a P. S. Sale iarăși a trebuit să stea pînă cînd tipografia a găsit un alt zețar, un părinte din minăstirea Neamțului. P. S. Sa auzind acum că liturghia se sfîrșește dă jalbă și cere banii zicînd că nu-i mai trebuie liturghia!!! (adică fiindcă are tipografie).

Mai jos însemnații după ce arătară toate împiedicările întrebunțate de S. Sa foarte creștinește și întru adevărul păstorește, au cinste a protesta înaintea Cinstitei Judecătorii ca pagubele pentru care tipografia a suferit în două rînduri luîndu-i-se oamenii într-adins ca să zică odată, P. S. Sa că s-a zăbovit lucrul nu numai nu se pot pune la loc cu acești bani, lei 10.000, ci încă și covîrșesc această sumă, socotindu-se și cele 4000 coale tipărite și stricate pentru care ei nu numai că nu răspund acești bani, ci opresc și liturghiile ca unele ce sînt tipărite cu a lor pagubă precugetată de P. S. Sa și cu a lor cheltuială iar încît pentru tipografia ce a deschis P. S. Sa împotriva privilegiului dat și întărit de 3 domni și prin urmare împotriva a tuturor privilegiurilor fieștecăruia proprietarul tipografiei privilegiate după pravilele apaltului cheamă stăpînirea întru care a sfințit drepturile ei, și toate judecățile a nimici în contrabond o tipografie nepravilnică și împotriva tuturor formalităților.

În locul slugerului Nicolae Rădulescu ce lipsește iscălește I. Eliad».

I Eliad proprietarul tipografiei privilegiate 1834 feb(ruarie) 4.
București

BISERICA - FORTĂREȚĂ „PRECISTA” GALAȚI MONUMENT ISTORIC — COLECȚIE MUZEISTICĂ DE ARTĂ BISERICESCĂ ȘI FEUDALA ROMÂNEASCĂ

Este știut că, instituțiile ecleziastice au păstrat documentele cele mai multe, cele mai vechi și cele mai prețioase, cu privire la Moldova și Țara Românească și cu privire la Biserică, din epoca feudală. Biserica conserva toate documentele importante ale țării. Nenumărate documente priveau daniile domnești către mănăstiri, moșii, sate, venituri, scutiri de dări, astfel că, în momentul secularizării aproape o treime din teritoriul Țărilor române, era sub protectoratul Bisericii. După secularizarea făcută la 24 august 1864, tot acest material arhivistic trece în depozitul Arhivelor Statului din Capitala Țării, formînd aproape toată zestrea documentară a Țărilor Române pe o perioadă de 5 secole, care începe în anul 1374, cu primul document din Țara românească de la Vladislav Voievod, scris pe pergament și cu cel mai vechi document pentru Moldova, provenit de la Roman Vodă, din anul 1392.

Direcția Generală a Arhivelor Statului a inițiat, în 1971, tipărirea «Indrumătorului în Arhivele Centrale», cuprinzînd seria I (vol. I, partea I-a) materialul referitor la mitropolii, episcopii, mănăstiri, schituri și biserici, în total un număr de 226 fonduri arhivistice¹, care intră în cadrul Decretului 472/1971, privind conservarea Fondului Arhivistic Național.

Între aceste fonduri arhivistice figurează din Galați, numai «Precista» și «Mavromol» ca mănăstiri, precum și «Sfîntul Gheorghe», demolată în anul 1962 și «Sfîntul Nicolae», ca biserici.

Alte izvoare și documente prezintă «Precista» sub diferite aspecte. Ele sînt insuficiente, însă, întrucît unele date istorice nu concordă între ele, deoarece «cuvîntul istoric trebuie înțeles în sensul cel mai larg, cuprinzînd toate datele și planurile umane, sociale și individuale vechi, interpretate și concretizate în legătură cu multilateralele cercetări recente»², care în ce privește Precista, lipsesc.

Dacă în anul 1641 exista în Galați «o biserică de zid și opt de lemn»³, trebuie să admitem că cea de zid nu putea să fie decît biserica cea domnească a lui Vasile

1. Direcția Generală a Arhivelor Statului, *Indrumător în Arhivele Centrale*, volum întocmit de Maria Soveja, Iulia Gheorghian, Marcel D. Ciucă, vol. I, partea I-a, București, 1971, 517, p. — T.G.B. în «Studii Teologice» XXIII (1971), nr. 9—10, p. 751.

2. Radu Crețeanu, «Istoria României în date», București, 1971, 526 p. în «Studii Teologice», XXIII (1971), nr. 9—10, p. 753.

3. N. Stoicescu, *Bibliografie privind vechiul oraș Galați și monumentele sale*, în «Danubius», Galați, IV (1970), p. 287.

Lupu, «Sfântul Dumitru» — Badiu (la 1886 închisă și apoi surpată, deși unii dau începutul ei la 1648)⁴.

Între bisericile de lemn, desigur, figura și biserica Precista. Din documentele reiese că, această biserică, cu hramul «Adormirea Maicii Domnului», numită și «Precista», a fost în vechime zidită din lemn și vâlătuci, dar nu se cunoaște anul anume și pe locul acesteia a fost ridicată apoi actuala biserică din piatră masivă și cărămidă, care este cea mai veche biserică ortodoxă existentă în Galați, monument istoric și fortăreață, declarată muzeu în cadrul căreia actualmente Sfânta Episcopie a Dunării de Jos, avînd sprijinul Comitetului de Cultură și Artă a Județului Galați și a Muzeului de Istorie Galați, a organizat o Colecție muzeistică de artă Bisericească și Feudală Românească⁵.

Istoria acestei biserici se poate împărți în *trei etape* parcurse. *Prima*, de la zidire și pînă la secularizare, ca minăstire și cetate de apărare a orașului. *A doua etapă* începe de la secularizare și pînă la marele cutremur din 10 noiembrie 1940, cînd a suferit grave stricăciuni și a fost închisă, ca biserică parohială iar *a treia etapă* o parcurge actualmente ca Monument Istoric și Muzeu.

Vom urmări istoricul pe aceste etape.

În adevăr, istoricul acestei biserici — cetate —, este deosebit de interesant, atît pentru faptul că este cea mai veche biserică din Galați cît și pentru alte motive de ordin documentar și artistic, pe care le reprezintă.

Date prea multe nu sînt despre biserică. Trebuie de presupus că, documentele cele mai importante s-ar găsi la Muntele Athos, unde a fost închinat acest locaș.

Cu toate intemperiiile și atacurile războaielor și cutremurelor, această biserică s-a menținut în mare parte, așa cum a fost clădită, între anii 1643—1647.

Pe la anii 1644—1645, pe timpul domniei lui Vasile Lupu, doi frați negustori din Brăila, de origine română, Dia și Șerbu (mama Teodora) fiii lui Coman, tot din Brăila, s-au unit cu Constantin fiul lui Teodoru, primul ctitor al bisericii vechi și au reconstruit Biserica Precista actuală, pe locul celei vechi și cu același hram.

Biserica s-a construit în cea mai mare parte din pietrele și cărămizile aduse de la ruinele cetății romane «Tirighina», de lîngă gara Barboși, județul Galați.

Alte păreri afirmă că toată zidirea s-a făcut numai cu piatră masivă și cărămidă de la fostul castru roman și că, între pietrele aduse la clădire, s-a adus și o piatră cu inscripție latină în onoarea împăratului Traian și care piatră a stat la Biserica Diilor, pînă în timpul doamnei lui Duca Voievod, cînd a fost transportată la Iași⁶. Chiar Miron Costin arată și el că, la biserica «Dii din Galați», a văzut o piatră cu inscripție latină, adusă de la acest castru⁷.

Biserica a fost terminată de zidit în anul 1647, luna septembrie și a fost închinată și aceasta, la 1647, de către ctitorii menționați, tot la Minăstirea Vatopeđ, după cum se constată din actul de închinare, făcut în limba greacă de Egumenul Vatopeđului, act pe care-l dăm în traducerea românească, după original⁸:

4. Moșe N. Pacu, *Cartea Județului Covurlui*, București, 1891, p. 138.

5. Munca de organizare a Colecției Muzeistice aparține P. C. Arhim. Ieronim Motoc-Vicar Administrativ Eparhial.

6. Gh. Popescu, *Dare de seamă asupra parohiilor*, Galați, 1906, p. 71.

7. N. Stolcescu, *op. cit.*, în «Danubius», Galați, IV (1970), p. 295.

8. După Sinodical Bisericii, citat în întregime și Gh. Popescu, *op. cit.*, p. 73, ș.u.

„Actul de danie a Mănăstirii Precista din Galați, la Mănăstirea Vatoped din Athon“

«În numele Sfintei și de o ființă și făcătoarei de viață și nedespărțitel Treimi, a unei Dumnezeiri și Împărății fără de sfârșit și în cinstea Prea Curatei Născătoare de Dumnezeu Stăpînei noastre. După multă și bogată sa milă, unde tolerează și primește darurile și jertfele de la cei ce cer, de la dînsul cu toată inima și sufletul curat și mai mult primește zelul și bunăvoința pentru multe jertfe. Pentru care și noi încurajați de nemărginita sa bunătate, cu voința lui Dumnezeu și bogata sa dreapță, ne-am decis, atît eu Dia-Sin-Coman și fratele meu Șerbu și Constandin Theodor, să rezidim Sfîntul locaș, pentru slava și închinăciunea lui și cinstea și pomenirea Prea Curatei Născătoare de Dumnezeu pe care lăcaș cu comunul nostru acord și a tot neamul nostru, l-am ridicat din temelie și cu ajutorul lui Dumnezeu s-a isprăvit, cu prea puține cheltuieli ce ni le-au dăruit Dumnezeu. Acest Sfînt lăcaș se afla de mai înainte cu totul mic, construit din vălătuci de către Theodor, tatul lui Constandin și atașat la marea Împărătească Mănăstire a Vatopedului, prin concursul Duhovnicescului nostru părinte, Dumnealui Ignatie, care se află aici la Galați, l-am rezidit din piatră mareț și frumos, după cum se vede, să se serbeze iarăși Adormirea Maicii Domnului, izbrăvind dar acest sfînt lăcaș cu toată reparațiunea, atît eu Dia-Sin-Coman și fratele meu Șerbul și muma noastră Theodora și Constandin a lui Theodor cu tot neamul nostru al Diilor, mici și mari din tot sufletul și inima noastră, în de comun acord, legăm și atașăm iarăși la marea Lavră și Împărătească și Patriarhicească Mănăstire a Vatopedului din Sfîntul Munte Athon, la care biserică se serbează Buna Vestire a Maicii Domnului, ca să se pomenească și acolo numele părinților noștri și a noastră în tot timpul. Încă legăm și atașăm la Mănăstire, care au zidit-o, eu Dia cu fratele meu Șerbul, oi una sută cincizeci, boi de plug zeci, cai doi, vaci zeci cu viteii lor, iepe zeci cu mînjii lor, stupi douzeci, dou tocuri tepsii cu taleri și una aramă să cumpărăm și un caic șai ca să lucreze la schele.

Și eu Constandin dau la mănăstirea noastră, iepe cinci cu mînjii, un cal, jumătate viea la țară cu moșia ei, vaci două, boi doi, tîngire tepsii trei mari și în tîrg un loc care este pentru corvasara și dugheni și eu Diacumi dau și mă atașed la mănăstire să fiu clitor.

Aceste prea puține care am dat și vom da cît îne va lăsa Domnul și urmașii noștri la suszisa mănăstire, care am zidit-o a Adormirii Maicii Domnului, s-au făcut în zilele evsevlosului și prea luminatului și creștinului stăpînitor, Domnului IO. VASSILE VOIVODA și Prea Sfîntului Mitropolitului Suțevei și prea cinstitului Dumnealui Varlaam și iubitorilor de Dumnezeu Episcop: Dumnealui Anastasie Romanul (numele celor de la Rădăuți și Huși lipsesc) și a egumenilor aflați și proigumeni Theodosie, actual egumen Vatopedului, D-lui Roman proigumen, d-lui Leonte proigumen, părintelui Matheiu Duhovnicul și celorlalți părinți. Am atașat-o și am dat-o cu tot venitul ei, să fie la suszisa Împărătească Mănăstire Vatopedului și or care din noi, sau din neamul nostru viitoru, ar voi să înstrăineze ceva din cele atașate, sau să gîndească măcar a le înstrăina, de acolo unde l-am închinat, să fie despărțit de la cea de o ființă și făcătoare de viață întru tot Sfînta și închinata Treime și neputrezit după moarte și pe panaghia pîrîșă și partea lui împreună cu Iuda. Amin.

Aceste am scris și am lăsat să se facă și Hrisov a prea luminatului Domn, la anul 1647, septembrie».

Adaos românește cu propria mină a lui Dia.

«Eu Dia și fratele meu Șerbul-Sin-Coman de Brăila, mărturisim cum mai sus scrie de monastirea ce am făcut am închinat-o la monastirea cea mare la Santagora, la Vatopedu, cu tot venitul, cu toată inima și cu toată voia noastră în veci de veci.

L. S.

Românește :

«Eu Constandin-sin-Tudor, ot Galați, mărturisesc ce mai sus scrie de monastirea aceasta nouă ce am făcut, am închinat-o la Monastirea cea mare la Vatoped, unde a fost închinată și cea mică și am închinat-o cu toată inima cu tot venitul în veci de veci».

L. S.

Biserica este zidită în formă bizantină cu două turnuri mari de piatră ca și astăzi; la început ar fi avut trei turnuri, toate aurite.

În forma ei primitivă această minăstire a fost extrem de frumoasă și nu mai puțin este și astăzi.

Arhidiaconul Paul de Alep, Secretarul Patriarhului Macarie al Antiohiei, însoțind pe Patriarh în călătoria sa prin Moldova și Rusia, între anii 1650—1659 ne descrie și această biserică, pe care a vizitat-o în 1650, împreună cu Patriarhul Antiohiei la sosirea lor în Galați, cu următoarele admirabile cuvinte, despre frumusețea și bogăția acestei minăstiri :

«În poliția Galați, sînt opt biserici cele mai multe de piatră, două închinatelor lui Sfîntul Dumitru, una Sfîntului Mihail, două Maicii Domnului, două Sfîntului Nicolae, și cea a opta Sfintei Parascheva. Cea mai magnifică dintre ele, este aceea a Maicii Domnului, toată din piatră grea cu trei superbe și grațioase cupole, covîrșite de mărețe cruci aurite. Acolo este un turn pentru clopote, de dimensiuni prea mari. Toată biserica este prevăzută cu muri și cu canoniere de rezbel și fu zidită de un boier creștin, un grec din fortăreața Brăilei»⁹.

Trebuie să fim de acord că, «în înfrățirea» de singe a celor doi frați, Dia și Șerbu din Brăila, cu primul fondator, Constantin al Bisericii vechi de lemn, Precista din Galați, pentru ctitoria monumentalei minăstiri Precista de astăzi, este o faptă mărețată, dar și mai mărețată este înfrățirea acestor binefăcători, aflați în raiua turcească a Brăilei, cu orașul moldovenesc Galați, în opera de zidire a unei minăstiri cetate de apărare împotriva otomanilor. Nu putem fi de acord, însă, ca frații Dia, erau de origine greci, cum afirmă Paul de Alep, ci ei erau numai români, chiar moldoveni și după nume, și după subscrierea în limba română a actului de închinare a Precistei către Minăstirea Vatoped din Muntele Athos¹⁰.

Explicația ar fi și faptul că, în Brăila, ca cetate turcească, nu era liber a se face biserici monumentale, ci mai mult în pămînt, fără turnuri și fără clopote.

Construcția Precistei, într-un fel este unică, asemănătoare oarecum Goliei din Iași, ca fortăreața de la originea ei. Zidul peretilor împrejur, deasupra ferestrelor pînă la acoperiș, este dublu, formînd o galerie, cît poate umbla comod un om și partea peretelui dinafară cum se vede, este prevăzută cu metereze lungi și strîmte în partea de afară pentru apărarea cu arme din interior împotriva dușmanilor.

9. *Ibidem*, p. 74.

10. Ultima părere este împărtășită și de alții, Gh. Popescu, *op. cit.*, p. 75.

Fig. 2. — Biserica Maica Precista — Galați. Piatră funerară

Fig. 3. — Stema Moldovei și citatul lui Petru Rareș, 1541.

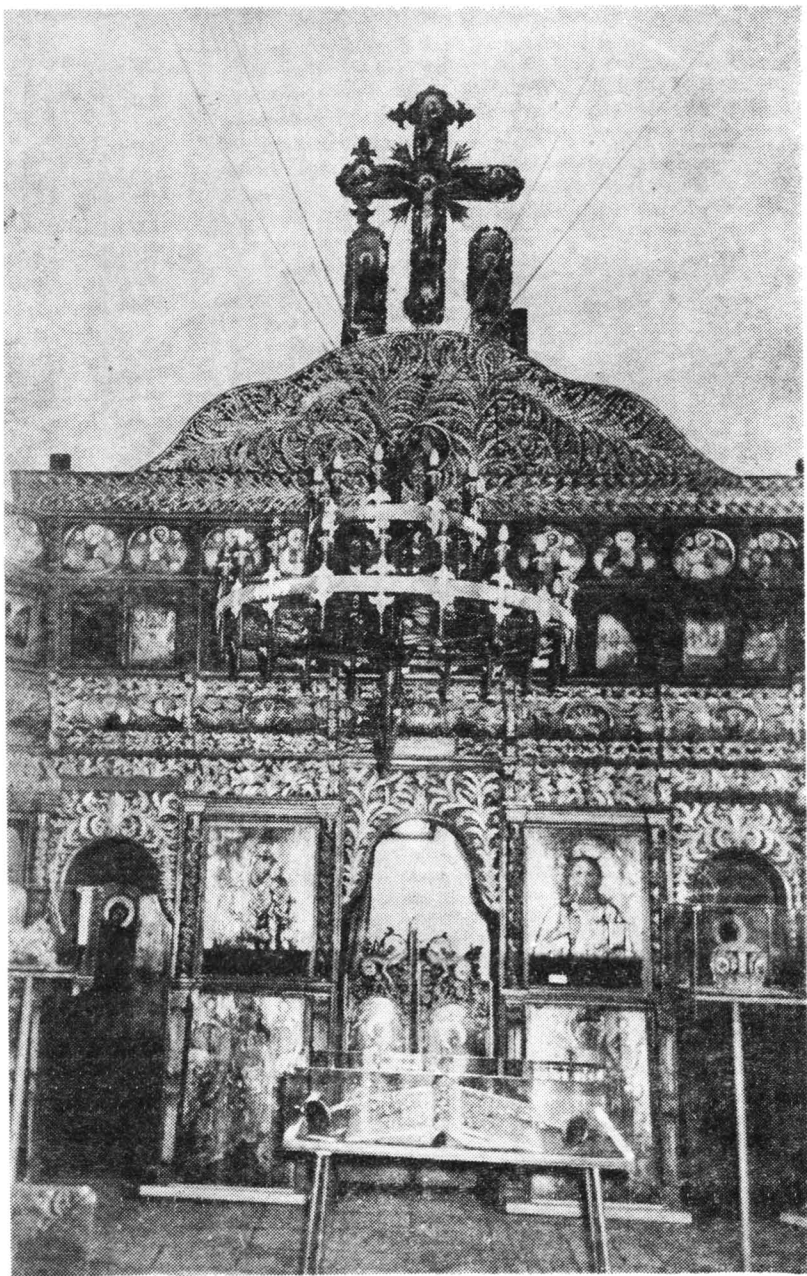

Fig. 4. — Biserica «Maica Precista» — Galați. Catapeteasma.

Deasupra altarului există o cameră mare, unde la năvăliri, se asigurau diferite odoare și bogății ale orașului.

Biserica a fost prădată la toate invaziile turcești; i s-a dat foc de mai multe ori, însă a rezistat și nu s-a stricat decât lemnăria.

La această mănăstire a stat ascuns în anul 1769, Voievodul Moldovei Constantin Mavrocordat, în timpul războiului ruso-turc de frica dușmanilor dar a fost scos bolnav din biserică și dus sub escortă la Iași, unde a și murit¹¹.

Istoria ne spune că, în această biserică-fortăreață se ascundeau gălățenii de spaima turcilor și a tătarilor năvălitori, înfrângând asediul lor cu armele din cetate, iar vasele năvălitorilor pe Dunăre au fost oprite și scufundate.

În timpul Eteriei de la 1821, mulți creștini ascunși în biserică n-au putut rezista mult timp, fiind scoși afară și măcelăriți de turci, ca răzbunare pe greci, dând foc bisericii și dărâmind clopotnița cea mare, iar biserica prefăcînd-o în grajd pentru cai și apoi în hambar (corvarara), pentru grâu, care se transporta apoi la Stambul¹².

Abia în anul 1829, restabilindu-se liniștea, Comunitatea Muntelui Athos a rînduit aici Egumen pe *Ieromonahul Sava*, care a reparat biserica și totodată, a făcut și catapeteasma din nou (după focul din 1821), zugrăvind și pereții construind apoi și pridvorul existent de astăzi (se pare la anul 1858) de către Egumenul Grigorie...

În anul 1856 și în 1869, Arhimandritul Petru Gheorghiu, fost îngrijitor al bisericii a adus îmbunătățiri locașului¹³.

Documentele mai arată că, biserica aceasta a avut și alte diferite reparații mai înainte, la 1739 și 1754.

Catapeteasma este lucrată în anul 1812 (Date mai vechi nu avem)¹⁴.

Pe ctitorii bisericii, din izvoare, îi putem deduce și clasifica în ctitori principali și ctitori mai noi, precum urmează: în fruntea celor principali se numără: VASILE VOEVOD, cu soția sa ECATERINA, CONSTANTIN VOEVOD, DIA ȘI ȘERBU, fiii lui Coman (mama Teodora) și CONSTANTIN AL LUI THEODORU.

Apoi Mitropolitul VARLAAM al doilea (al Sucevei, sub care s-a sfințit, sau chiar care a sfințit mănăstirea), Arhiereu ATANASIE (în act Anastasie) Irimia și Teofil, egumen Teodosie (din Vatoped) Roman, și Leonte Proigumem, MATEI DUHOVNICUL, ierom. SAVA, CONSTANTIN BOGASIERU, egumenii ANTIM și GRIGORIE; iar ctitori mai noi: HAGI CALUDI, ECATERINA STERLADE, PANAIT ȘI ELENA MALAXA. Consemnăm această listă, considerînd că s-ar putea să fi fost și alți ctitori¹⁵.

Dintre acești ctitori lipsește Arhim. PETRU GHEORGHIU, ultimul slujitor (îngrijitor), pînă la secularizarea mănăstirilor, primii slujitori fiind Ieromonahii SAVA, rînduit de Vatoped și GRIGORIE, ostenitori cu grijă ai primelor reparații și inzeștrări ale bisericii de piatră, Precista.

Această biserică a fost ocrotitoarea (patroana) a două corporații (Isnafuri) și anume: a bogasierilor și abagiilor, între care erau foarte mulți hagii, care au dăruit bisericii în anul 1817, icoana Maicii Domnului, toată suflată în aur.

Aceștia au ajutat mult la refacerea bisericii dar turnul cel mare de clopote foarte impozant, de «dimensiuni prea mari», cum l-a clasat Paul de Alep așa cum îl arată stampa de la Muzeul Bisericii, nu s-a mai refăcut, clopotele fiind așezate în turnul de la intrare.

11. Gh. N. Munteanu, *Galați, Galați*, 1927, p. 65.

12. Gh. Popescu, *op. cit.*, p. 74. 13. Moise N. Pacu, *op. cit.*, p. 136.

14. N. Stoicescu, *op. cit.*, în «Danubius», IV (1970), p. 295, ș.u.

15. Moise N. Pacu, *op. cit.*, p. 137 și Gh. Popescu, *op. cit.*, p. 76.

Biserica Precista a fost înzestrată de către ctitori și cu moșii pe lângă Galați și anume: cișmelele, o veche moșie a Diiștilor. Se vorbește de «moșiile monastirii la 1851». Cercetînd licitația din 1851 a minăstirilor închinată, din fostul județ Covurlui, găsim și moșia Minăstirii Precista din Galați, Cișmelele sau Drăguleștii, cu partea din Chistelnită, cu venituri în trecut și în prezent; 155 galbeni și respectiv 433 galbeni. Apoi, «Hriza Precista» în Filești: 27 ha. — 6.274 mp. mai mult vii și a treia (moșie) pendinte de Madona «Precista Galați», cu 20.890 ari moșia și balta de pescuit Bădălan, care ținea și de Mitropolia Iași¹⁶.

De asemenea, se spune că, această minăstire-metoc a Vatopedului ca și Biserica Sfîntul Dumitru (ruinată) a avut un privilegiu printr-un «hrisov» al lui Grigore Ghica Voievod, din 1729, ca să perceapă unele taxe de vitărit pentru întreținere, privilegiu care a durat pînă la Mihail Sturza Voievod, după care a trecut acest venit asupra municipalității, care avea răspunderea întreținerii minăstirilor închinată, cite 3.000 lei pe an, iar mai pe urmă s-a redus la 1.000 lei anual, obligațiunea aceasta începînd odată cu secularizarea din anul 1864¹⁷.

Biserica aceasta a fost vizitată de foarte mulți învățați, istorici și cercetători, căci se crede că aici ar fi fost înmormîntat hatmanul cazacilor din Ucraina, Mazepa. În trecut strada de lângă biserică se numea Mazepa, iar astăzi întregul cartier de blocuri se numește astfel.

După altă părere, această înmormîntare ar fi avut loc în anul 1711, la Biserica Sfîntul Gheorghe — monument (demolată).

În anul 1821 turcii aflînd din zvon că Mazepa ar fi fost îngropat cu haine foarte scumpe, cu odoare și arme prețioase, l-ar fi dezgropat, l-au jefuit și apoi i-au aruncat corpul în Dunăre. După retragerea turcilor, însă, românii ar fi luat piatra mormîntului și ar fi adus-o la Biserica Precista, unde a fost văzută de mulți gălățeni între care de Panait Malaxa. După războiul din 1828—1829, Generalul Mavros ar fi ridicat această piatră și a înlocuit-o cu un «facsimile», dar, pînă astăzi nu există certitudine istorică în această privință, după cum afirmă istoricii¹⁸.

Din vechime această minăstire a fost numită de către catolici «Matroana, sau Madona»; grecii o numeau «Panaghia», slavii «Precista», iar românii «Adormirea Maicii Domnului» cu hramul la 15 august.

Numele cel mai popular a rămas de Precista. Biserica nu are nici o inscripție pe zidul său. Se găsește doar o piatră, pusă în zidul ce duce la clopote și care se spune că, ar fi fost luată din cimitirul vechii biserici din lemn²⁰.

Acestea ar fi datele istorice, după documentele și izvoarele aflate cu privire la Minăstirea Precista, în prima etapă pînă la secularizare. Așa precum s-a arătat, se presupune că documente mai principale și mai lămuritoare s-ar afla la Minăstirea Vatoped din Muntele Athos, căreia i-a fost închinată această biserică de la Dunărea de Jos, poarta de deschidere spre orașul Galați și spre întreaga țară.

Lipsesc documente asupra legăturilor ce vor fi existat între această importantă minăstire și marile centre de cultură și de artă religioasă din restul Moldovei, din Muntenia și din Transilvania.

În etapa următoare, de la secularizare și pînă în anul 1940, minăstirea Precista a funcționat ca biserică parohială, fiind declarată monument istoric.

16. Gh. Bărsan, *Schitul Zimbru* — Covurlui, Galați, 1944, p. 11, ș.u.

17. Moise N. Pacu, *op. cit.*, p. 136.

18. Gh. Popescu, *op. cit.*, p. 77.

19. Moise N. Pacu, *op. cit.*, p. 137, ș.u.

20. Gh. Popescu, *op. cit.*, p. 74.

În anul secularizării, prin Decretul Domnesc al lui Alexandru I. Cuza, cu nr. 1617 din 17 noiembrie 1864, înființându-se Episcopia Dunării de Jos, Galați, cu primul său Episcop, învățatul Melhisedec Ștefănescu (1864—1879), s-a dat o nouă organizare și un nou impuls administrației bisericești.

După actele dosarului 90 din anul 1878 din Arhiva Episcopiei, statistica arată în Galați: 20 de biserici cu 42 de preoți dintre care 21 cu seminar gradul I, unul gradul II, restul privați; 9 diaconi: 5 gradul I și 4 privați.

Biserica Precista avea trei preoți, toți privați și anume: *Dimitrie Munteanu*, proistosul *Petre Georgiu*, și *Ștefan Caue* ²¹.

În anul 1906 statistica arată că parohia Precista avea trei filiale (Sfântul Gheorghe monument, Sfinții Voevozi Mantu și Sfântul Ilie), iar ca preot paroh pe preotul *Anton Veliche*, născut în anul 1844, 5 ianuarie și numit la 1879, gradul I, funcționând până la 1 octombrie, 1922. Apoi preotul *Ștefan Virgolici*, născut în anul 1851, cu seminarul gradul II, numit în anul 1905 la Biserica Sfântul Gheorghe, urmat de preotul *Vasile Slivneanu* și preotul *Alexandru I. Florea* la Biserica Sfinții Voevozi-Mantu și pe preotul *Alexandru Ștefănescu*, cu seminar gradul I, născut în anul 1856 și numit la 1892 la Biserica filială Sfântul Ilie.

La Biserica Precista din anul 1920 a urmat ca paroh, preotul *I. C. Beldie*, fost director la Seminarul teologic «Sfântul Andrei» (1923—1925), urmat la parohie de preotul *Gheorghe Florea* (1944—1959).

În anul 1906 în Galați erau 17 parohii (doi licențiați, patru cu clase seminar, zece cu patru clase și un catehet, precum și zece preoți ajutători: unul cu 7 clase, opt cu patru clase și un catehet ca diacon ²²).

Potrivit Hotărârii Sfântului Sinod din 8—9 decembrie 1899, la Galați, s-au fixat 12 parohii, cu 22 biserici ortodoxe, din care 6 erau întreținute de Stat și 14 de comună.

Între cele întreținute de Stat se număra și Biserica «Maica Precista». Statul cheltuia cu bisericile din Galați suma de 23.222 lei, iar comuna: 20.160 lei (bugetul 1890—1891) ²³.

Bugetul parohiei Precista, împreună cu filiala Sfântul Gheorghe, era de 9.968 lei, preotul fiind plătit cu 100 lei lunar, diaconul cu 90 lei, cîntărețul 50 lei și paracliserul cu 30 lei lunar.

În anul 1910 (din dosarul 15—16 al parohiei Precista, de la Sfânta Episcopie) parohul Anton Velichi raportează Episcopiei cu nr. 133 că, Domnul Marin Gheorghiu, de origină bulgar, a declarat că, la Biserica Precista spre răsărit de altar, s-ar afla îngropate «foarte multe odoare bisericești de mare valoare». Săpături oficiale s-au făcut, dar rezultatele nu se cunosc.

În anul 1911 se fac reparații la biserică, «cu obligațiunea pentru pictorul Gheorghe Pelinescu din Galați, ca pictura să nu fie preschimbată», pentru care lucrare Apostol P. Papadopol, epitrop, a donat suma de lei 4.500. Episcopul Nifon scrie că este deplin mulțumit cum a fost reînviată această pictură și cere pictorului să reconstituie cele două pisanii, ce se află deasupra capetelor ctitorilor zugrăviți în tinda bisericii. Această pictură murală a dispărut nu se știe din ce cauză.

Ca și întregul oraș Galați, împreună cu tot ce a avut mai bun, oamenii cu bunurile lor materiale și spirituale, tot astfel a trecut și Biserica Maica Precista prin pîrjolul primului război mondial.

21. Anghel Constantinescu, *Monografia Episcopiei Dunărea de Jos, Galați, 1906*, p. 102, ș.u.

22. Gh. Popescu, *op. cit.*, p. 143.

23. Moise N. Pacu, *op. cit.*, p. 122.

Etapa ultimă a Precistei începe după cutremurul cel mare din anul 1940, când biserica a trebuit să fie închisă, din cauza stricăciunilor mari și a rămas astfel mai multă vreme, trecând și prin alt foc, al celui de-al doilea război mondial, până ce a devenit *Biserica muzeu*, de astăzi.

Între anii 1953—1957, această biserică a fost în întregime reînnoită, în formă inițială punându-i-se următoarea pisanie: «Ridicatu-s-a această Sfântă Biserică întru cinstea Prea Sfinței Maicii Născătoare de Dumnezeu, Fecioara Maria în zilele lui Io-Vasile Voevod, Domn al Țării Moldove, prin osîrda lui Șerbu și Dia, fiii lui Coman, negustori din fortăreața Brăilei, împreună cu Constantin, fiul lui Theodor din Galați, septembrie 1647. A fost închinată Sfinței Minăstiri a Vatopedului, distrusă și arsă în timpul asediului din 1821. A fost reparată în 1829 de Egumenul Sava și în 1859 de Egumenul Grigore, schimbîndu-i-se înfățișarea de la început. La cutremurul din 1940, ruinîndu-i-se turla și cele noi, s-a reînnoit toată în forma cea dintîi între anii 1953—1957 prin rîvna și osteneala Prea Sfințitului Episcop *Chesarie*, Episcop al Dunării de Jos, cu sprijinul Statului Român. Scrie, Doamne, în Cartea vieții Tale, pe toți ostenitorii acestui Sfînt lăcaș».

Construită pe o înălțime ce domină Portul, și servind ca punct de apărare a Moldovei de sud, îndeosebi împotriva invaziei turcești, Biserica-fortăreață Precista este un valoros și original monument de arhitectură medievală, restaurat în anii socialismului. Biserica Precista reprezintă o adevărată sinteză a arhitecturii românești, cu stilul combinat munteano-moldovenesc, cu arcaturi și ocnite și decorații prin discuri smălțuite în ceramică.

Detaliile de arhitectură exterioară reflectă influența școlii din Țara Românească, prin împărțirea fațadelor în două registre și arcaturi separate, printr-un brîu continuu ca și în Transilvania, prin sculptură în piatră a încadrărilor ferestrelor și ușilor, parcă ar fi al doilea «Trei Ierarhi» din Iași, prototipul acestui stil de monumente.

Precum se știe, decorul arhitectonic în arta bizantină este logic și structural. Piatra cioplită, ori brută, și îndeosebi cărămida, elementul esențial, produc efecte de culoare și dăruiesc monumentului un veșmînt pe care îl învie și îl variază lumina. «În Moldova, pornind din secolul XIV, decorul arhitectonic folosește, alături de ocnite și firide, cornișe dințate de cărămizi smălțuite, ori nesmălțuite și discuri de ceramică de dimensiuni potrivite. Acest decor ceramic, pe care-l reprezintă și Precista, subliniază verticalitatea zidurilor, încinge clădirea și divide suprafețele, astfel îi scoate în evidență părțile și formele clădirii ce formează o găteală armonioasă și armonizantă, vie de dimineață pînă seara și variată ca aspect dela ceas la ceas»²⁴.

Acoperișul cu șindrilă și strașine duble cu o turlă octo și alta pătrată în partea de sud-est, sub strașină, adăugat din lemn masiv, un balcon circular pentru strașă, arată că la Precista, mai influent a fost stilul de artă și arhitectură vechi moldovenesc.

Datorită așezării orașului, Galați²⁵, în Moldova de jos, pe malul stîng al Dunării, acesta îi azurește lumina bisericii, și-i dă rolul unei cetăți de apărare a orașului și a Moldovei mai ales în vremurile de vicisitudini pentru oraș, în secolele XVII, XVIII și XIX.

24. I. D. Ștefănescu, *Arta în Epoca lui Ștefan cel Mare*, în «Glasul Bisericii», XXX (1971), nr. 5—6, p. 491.

25. Despre istoria orașului, Pr. C. Cronț, *Școlile de pe lîngă biserică în Galați*, în «Glasul Bisericii», XXX (1971), nr. 11—12.

Fortăreața este încinsă cu ziduri groase și duble, străpunse de nenumărate creneluri, cu puternice turnuri de apărare. Ea avea chiar o mare hrubă zidită, ce făcea legătură cu Biserica Sfântul Gheorghe și chiar cu lacul Brateș, unde se ascundeau de invazia cetățenii orașului²⁶.

Totodată, se spune, că tezaurul și hrisoavele orașului erau ținute în marea hrubă, care pornea chiar din mijlocul bisericii²⁷.

Cine a făcut aceste construcții și cine este arhitectul și meșterul Precistei, încă nu se știe, căci nu avem datele documentare la îndemână. Se știe însă, că un rol important în acest scop, îl aveau așa-ziii «ispravnici» în secolele XVII—XVIII, în Moldova și Țara Românească, care se ocupau cu diriguirea meșterilor și specialiștilor locali, deoarece arhitecții apar numai la monumentele de cea mai mare importanță²⁸.

În ce privește pictura murală a bisericii, în urma renovării, ea nu mai există, arhitectura interioară excelind printr-o boltire a naosului de o frumusețe excepțională.

Precum s-a arătat această minăstire monument istoric, și arhitectural adăpostește Colecția de Artă Bisericească și Feudală Gălățeană cu material documentar expus privind unele momente și monumente din istoria culturii bisericești, precum și relatări, hrisoave, acte, note în legătură cu războaiele desfășurate pe teritoriile orașului și județului și cu istoria Galațiului.

Muzeul redă o imagine clară despre cultura feudală pe aceste meleaguri, amintind de vremurile de restriște ale rivnitei Schele gălățene. Colecția cuprinde manuscrise și tipărituri din literatura veche românească.

Dintre elementele documentare mai importante, trebuie să reținem, chiar la intrarea în biserică, *Stema Moldovei* și un citat din spusele lui Petru Rareș, în intenția ridicării Țărilor Române, prin Moldova, cu ajutor habsburgic, la nivel de cruciadă antiotomană: «*Voi fi ce am fost și mai mult decât altă*». ss. Petru Rareș, Țarigrad, 1541 (înaintea ocupării domniei a doua).

Tot în pridvor, cu fața spre sud, este expus sigiliul Galațiului, din 1643, septembrie. Pecetea este rotundă, scrisă cu litere slavone «Galați», iar în relief iese suprapuși doi pești.

În altar, pe Sfânta Masă, stă deschisă *Evanghelia*, tipărită la București în anul 1662.

Catapeteasma, originală, sculptură în lemn de stejar din anul 1612 (alte date, din anul 1645) de jos în sus pînă la jumătate, legată apoi cu un brțu rotund, pictat cu iconițe rotunde, iar mai sus icoane potrivit cerințelor iconografice.

Dintre icoanele mai vechi enumerăm :

— *Adormirea Maicii Domnului*. Factură neobizantină (0,95 × 0,710 m) cu inscripția : «Constantin, Theodora» — fără an — probabil numele unui ctitor Dia, cu mama sa, Theodora.

— *Ridicarea lui cer a Maicii Domnului*. Factură grecească, tempera în lemn (0,79 × 0,85 m.) cu inscripția grecească : «1820, *Hir Mitrofanu* — (Mina lui Mitrofan) „*Χηρ Μιτροφανω*“, 12 Apostoli la mormintul gol, Maica Domnului în nouri, susținută de îngeri.

26. Confirmă existența hrubel de cărămidă unii cetățeni vîrstnici de astăzi, între care și Diogene Caslan din Galați, str. Sindicatelor, nr. 7.

27. Prof. I. Brezeanu și colectivul, I. D. Dragomir, N. Gh. Munteanu, Prof. Dr. Petru Panțiru și prof. dr. Ion Sirbu, *Monografia Județului Galați pe scara timpului*, Galați, 1972, p. 352.

28. I. D. Ștefănescu, op. cit., în «*Glasul Bisericii*», XXX (1971), nr. 5—6, p. 494.

— *Sfântul Gheorghe*, factură românească, tempera pe lemn (1,15 × 0,70 m) data 1832. Pe margine scene din viața sfântului.

— *Incununarea Maicii Domnului*. Factură realistă, ulei pe lemn (1,18 × 0,84 m).

— *Sfântul Alexandru*, factură greco-rusească, ulei pe lemn (1,18 × 0,80 m) inscripție «Alex. Velicovici».

— *Izvorul Tămăduirii*, factură grecească, ulei pe lemn (1,23 × 0,84 m), inscripție grecească²⁹.

— Mai însemnăm un *triptic slavon din secolul XVII*, cu iconițe mici și cinci icoane, ceva mai mari, reprezentând diferiți sfinți, pictură neobizantină, cu fond în foițe de aur.

Pe peretele de est sînt două icoane praznicale, picturi ulei pe foițe de aur, secolul XVIII. Se mai află și alte icoane, obiecte vechi de cult, veșminte, cruci și diferite cărți religioase și laice. Astfel sînt expuse :

— *Volumul hagiografic*, asupra Patriarhului Fotie de la Constantinopol, din anul 1601, în limbile latină și greacă, care este și cel mai vechi document bibliografic religios.

— *Evanghelia* — bilingvă, din anul 1693.

— *Biblia lui Șerban Cantacuzino*, București, 1688, monument al limbii noastre literare, (litere chirilice).

— *Cazania*, file de manuscris, data 1632.

— *Liturghier*, anul 1697.

— *Triod*, tipărit la Iași, în anul 1747.

— *Antologhion*, tipărit la București, anul 1786.

— *Evanghelia*, format mare, ferecată în aur și argint, tipărită la Mănăstirea Neamț, în anul 1821, cîntărește 11,500 kg.

— *Noul Dokxastar*, de Anton Pann, 1841.

— *Evanghelia* (două), tipărite la Mănăstirea Neamț, 1834 și 1854.

— *Penticostar*, tipărit la Iași, 1853.

— *Molitvelnic*, București, anul 1794.

De asemenea, se poate constata un document, cel mai vechi la această mînăstire cu privire la istoricul Galațiului și anume : un fragment dintr-un *act Ilovean* din 22 martie 1445 al lui Nicolaus Zindrih, ca să-l despăgubească pe Angelo de Lercanio cu 800 florini pentru marfa primită la Galați.

— *Actul de închinare a Mînăstirii către Vatoped*, anul 1647.

— *Hrisov* din 28 aprilie 1647, de la Vasile Lupu, prin care întărește Mînăstirea Sfîntul Dumitru din Galați cu via din satul Fintina.

— *Hrisovul*, (original) a lui Grigore Alexandru Ghica, din 13 august 1765, pentru înființarea Școlii elinești de la Mînăstirea Mavromol-Galați.

— *Facsimilul* lui Constantin Moruzi din 1803, pentru Școala elinească și moldovenească de la Biserica Mavromol, Galați.

Dintre documentele mai importante enumerăm :

— *Notele episcopului catolic Marcus Banbinus*, din Cancelaria Papală, 1646, care arată bogățiile ținutului Covurlui, din care reies principalele ocupații ale locuitorilor și încadrarea acestui ținț în circuitul comercial mondial (ținutul abundă în vin bun, grîne, unt, cai, boi, miere, păsări și pește), care se transportau în Polonia, 1000 care pe an.

29. Prof. V. Brătulescu, *Inscripțiuni și însemnări din Biserici*, în «Glasul Bisericii», XXV (1966), nr. 7—8, p. 640.

— *Copia cartografică*, după harta Moldovei, executată foarte artistic, din 1540, de George Reichezrstoffor.

— *Istoricul Bisericii Mavromol-Galați*, monument istoric, din 1765.

— *Pisania lapidară* de la fosta Biserică Sfântul Gheorghe, 1664, cu o parte din piatra originală, pisanie, din timpul lui Istrate Dabija Voievod, în anul 1712 (1664 aprilie 1). Acesta este un document foarte important din punct de vedere istoric.

— *Document original* din 12 ianuarie 1663, prin care Dia din Galați, cumpără părți din moșie în Siliștea Crîngului.

— *Fragment* din testamentul original, al marelui logofăt Iordache Cantacuzino, din anul 1748, prin care acesta lasă mînăstirii Precista, dugheni în Galați și bani pentru repararea zidului.

— *Stampa* dintr-un album austriac — «Galații în 1826».

— *Hrisovul lui Constantin Alex. Ipsilanti* din 12 august, 1800, pentru hotărnicia moșiei Valea lui Moș Deocheți — proprietatea Precistei.

— *Document* din 1 august 1813, al epitropiei Sfântul Spiridon, Iași, arătînd că, «pe locul mînăstirii din Galați se află mumhaiaua lui Panaite Mungiu, lingă Mînăstirea Precista».

De asemenea se găsesc expuse obiecte de artă, lucrături, podoabe, unele descoperite recent cu prilejul restaurării acestei fortărețe. În clopotnițe se află camera cu arme diferite, vechi din timpul războaielor prin care a trecut orașul Galați.

În curtea bisericii, frumos pavată și înconjurată de un admirabil spațiu verde, se află opt pietre mormîntale mari și opt fragmente de pietre mai mici, tot mormîntale, de la unele biserici din Galați, din care cinci pietre mari aparțin Bisericii Vovidenia, monument istoric din Galați.

Aceste pietre oferă elemente interesante, căci au inscripții marginale de ordin istoric, dau numele, calitatea defunctului și data morții, au un cîmp cu ornamente în relief, pe o suprafață («enepargne»), constînd din tulpini, crengi și frunze stilizate, amintiri ale arborului vieții și zugrăvind, totodată și pietatea credincioșilor din Galați, în secolele XVII, XVIII și XIX.

Rezumînd istoria monografică și importanța Bisericii-fortărețe Precista din Galați, precum și prezentarea Colecției Muzeistice de Artă Bisericească și Feudală Românească, pe care o adăpostește această cetate, și care mai înseamnă și Galații în documente, putem constata aici, pentru prezent și pentru viitor, o compensație a trecutului zbuțuit în spiritul larg deschis de educație și patriotism fierbinte.

Muzeul reconstituie aspectele tipice ale epocii feudale, în care își face loc și setea de cultură și de frumos a poporului nostru.

Muzeul este vizitat de foarte mulți turiști români și străini.

Dacă Biserica Precista a avut și are un rol în primul rînd cu scop cultic, chiar dacă pictura veche neobizantină în interior nu mai este decît albă, atmosfera caldă, plăcută și interesantă și mereu atractivă, o întrețin documentele ieșite la lumină, de pe care s-a spulberat, astăzi, praful de negură al vremurilor trecute.

Dar Biserica Precista a avut și un scop patriotic, de fortăreață a orașului, «ctitorie a lui Ștefan cel Mare», cum este numită de N. Iorga³⁰, semnificație a marilor rezistențe de-a lungul secolelor parcurse de poporul nostru, împotriva tuturor dușmanilor și de apărare a patrimoniului nostru material și spiritual.

30. Prof. I. Brezeanu și colectivul, *op. cit.*, p. 56.

Minăstirile din Galați au fost centre de credință, dar și de cultură românească. Aici s-au păstrat credința străbunilor noștri, limba vechilor cazanii și flacăra nestinsă în viitorul de aur al poporului nostru. Prin monumentele trecutului nostru istoric, noi ne cunoaștem mai bine trecutul zbuciumat, dar și măreț, care ne arată că, nicio dată nu ne-a lipsit conștiința unității noastre, «că dela Rîm ne tragem» (Gr. Ureche), «toți într-o fîntînă și cură», (Constantin Cantacuzino Stolnicu) și «toți un neam sîntem» (Miron Costin) precum și forța de apărare a gliei noastre strămoșești.

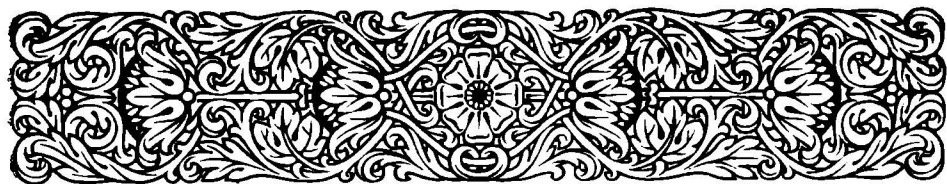
Astfel, mai cunoaștem și evlavia profundă a străbunilor noștri, dărnicia și inima lor largă și fără de asemănare, spre care noi să ne întoarcem gîndul cu pietate.

Monument al istoriei orașului de la Dunărea de Jos și document al tradiției culturii românești, fortăreața «Precista» rămîne un simbol al rezistenței și patriotismului poporului nostru, strălucit de un trecut valoric, plin de jertfe, de glorie și de creație, trecut cu tradiții venerabile și cinstite cu mîndrie de prezentul luminos, cu care s-a întilnit mergînd împreună spre făurirea viitorului fericit al poporului și a «Patriei mărire»³¹.

Pr. CRONȚ CONSTANTIN

31. Parte monografică dintr-o lucrare în manuscris : *Monografia Eparhiei Dunării de Jos*.

BISERICA DIN STOENEȘTI-MUSCEL

Așezare geografică. — Satul Stoenești-Muscel este așezat pe valea superioară a Dimboviței, la cca. 17 km. distanță de Cîmpulung și 54 km. de Tîrgoviște, într-o frumoasă vale pitorească asemenea unei depresiuni subcarpatice.

Azi în acest sat este sediul Consiliului Popular, iar comuna poartă denumirea satului în componența căruia intră satele: Bădeni-Pămînteni, Valea Bădenilor, Cote-nești, Lunca Gîrtii, Piatra, Slobozia (Bădeni-Ungureni) și Stoenești.

Așezat pe un șes aluvionar, la 575 m. altitudine, este mărginit la Est de o catenă muntoasă plină cu pădure, ce se coboară din masivul impunător al Prisecii, care domină satul cu vîrfurile lui pleșuv de 1358 m. înălțime. Spre Vest munții se lasă deschizînd între ei o poartă pe unde pătrunde șoseaua Cîmpulung¹.

De o parte și de alta a satului se află piscuri înalte de cca. 750 de m. La Est se află pîscul muntos al Bufniței, la Nord-Vest, Colțul Albinei, iar la Sud-Vest vîrfurile Cheilor.

Lungimea satului nu depășește 2 km., iar lățimea cca. 600 m., fiind foarte strîns cu ulițele paralele. Se învecinează la Est cu apa Dimboviței, la Vest cu satul Bădeni-Pămînteni, la Sud cu satul Piatra, iar la Nord cu satul Slobozia (Bădeni-Ungureni). Pentru a putea face o privire panoramică a satului, este de ajuns să urci pe vîrfurile Albinei, unde poți admira, mai ales vara, frumoasa vale a Dimboviței pînă aproape de Cetățuia lui Negru Vodă.

Trecutul istoric. — Din punct de vedere istoric, satul se pierde în negura istoriei. Pe aici au fost așezări omenești, dovadă descoperirile arheologice care s-au făcut mai jos, «La Cetate»². De asemenea pe aici se afla drumul comercial care lega cetățile din Ardeal cu cele de la Dunăre și din Sudul ei. Tot pe această vale a Dimboviței au trecut diferite oști ca personalități importante, locurile acestea fiind martore la foarte multe fapte istorice. «Numeroase expediții întreprinse de voievozii muntenii spre Ardeal, precum și puternice invazii unghieșii sau tătărești, s-au vînturat pe drumul acesta ce lega Tîrgoviște sau Bucureștii de mai tîrziu, cu Brașovul»³.

Denumirea de «Stoenești» se pare că ar veni de la numele Stoian după cum Dragoslavele de la Dragoslav, Bădeni de la Bădea sau Coteștii de la Cotea. Acest Stoian împreună cu tovarășii lui ar fi fost unul din căpitaniii lui Negru Vodă. Deci, satul Stoenești, după legendă se crede că ar fi întemeiat de acest Stoian⁴.

1. Prof. G. M. Rașcu *Stoenești-Muscel cu valea superioară a Dimboviței. Descriere și călduză practică.*, 1931, p. 13.

2. Pr. I. Răuțescu și Z. Petrescu, *Schitul Cetățuia Negru Vodă*, în «Glasul Bisericii», 1956, nr. 3-4, p. 156-157.

3. G. M. Rașcu, *op. cit.*, p. 11.

4. Pr. I. Răuțescu și Z. Petrescu, *op. cit.*, p. 155.

De numele acestui sat este legat și fratele lui Mircea Vodă-Ciobanul (1545—1553), «Dobrișan vornicul din Stoenеști», ucis de Mihnea Vodă de teamă să nu-i ia domnia ⁵.

În anul «1576 se confirmă lui Șuica Pircălabul, Ștefan Log., Badea Portar și Radu a treia parte din Stoenеști... și din munți... «foste moștenire a jupanului Manea Dirstărescu», care sub Neagoe Basarab s-a înfrățit cu Șuica vornic pe aceste moșii...» ⁶.

Din cancelariile unor domnitori au fost date mai multe documente în legătură cu satul Stoenеști. Astfel domnitorul Mihnea Turcitul (1577—1583) întărește lui Staico postelnic mai multe sate, părți de sate, munți, moșii, vii și țigani la 20 iunie 1579 din care reproducem următorul fragment: «De acea am dăruit domnia mea acest întru tot cinstit și cu frumoasă față și prea cinstit și care este deasupra tuturor cinstitelor daruri, acest de față hrisov al domniei mele, jupanului Staico fost mare logofăt și fiului său jupan Părvul și fiicei sale, jupanița Stanca și cu fiii lor cîți Dumnezeu le va da, ca să le fie satele anume... (dă numele a cinci sate dar care nu sînt din Muscel) ...Stoenеști a treia parte și cu muntele... Și iar să fie jupanului Staico logofăt și fiului său Părvul... a șasea parte din Stoenеști și două sălașe de țigani ce au fost ocine dedine ale jupanului Negre vistier, pentru că a închinat fiica jupanului Negre vistier jupanului Staico logofăt și fiului său Părvul în zilele răposatului Radu Voevod» ⁷.

Într-un alt document dat de același domnitor și datat 10 iunie 7091 (1583) dăruiește «jupîniței Maria și lui Staico fratele ei și cu fiii lor, cîți Dumnezeu le va da, ca să le fie vecinii lor din Stoenеști partea tatălui lor Radul toată, oricît se va alege, pentru că i-a dat de zestre» ⁸.

La 3 iulie 1584, domnitorul Petru Cercel (1583—1585) întărește «lui Mihăilă și cu fiii lui cîți îi va da Dumnezeu, ca să-i fie ocină în Stoenеști... partea lui toată din cîmp, și din pădure și din apă, și de peste tot hotarul, ori cit se va alege, pentru că îi este ocină veche și dreaptă de moștenire» ⁹.

Localnicii și azi vorbesc cu mîndrie despre primul domnitor care a reușit să unifice pentru scurt timp cele trei părți române, Mihai Viteazul (1593—1601). După lupta de la Călugăreni, Mihai se retrage spre munți și își așează tabăra aici, după cum ne relatează istoricul patriot N. Bălcescu.

«În sfîrșit, Mihai Vodă lasă și cetatea Negru Vodă și se trage tot mai mult în munți, pre apa Dimboviței în sus la sat la Stoenеști. În această retragere mai mulți ostași români dezertează și oștile moldovene se retrase și în Moldova, unde erau chemate, rămînd astfel cu Mihai Viteazul numai ca la 8 mii de ostași, dar tot alesi și viteji. El își așează la Stoenеști tabăra, o șanțui bine și îi făcu tăbii, avînd statornică hotărîre de a aștepta într-acest loc sosirea lui Bathori, d-a închide pin-atunci calea Ardealului lui Sinan-Pașa pe care acum n-o mai putea apăra prin bătălii» ¹⁰.

5. ~Foaiе verde bob năut
Unde Doamne s-a văzut
Și unde s-a pomenit,
Două săbii într-o teacă
Doi domni în țară săracă
Dobrișan în Stoenеști
Mihnea Vodă-n București

C-averile lui Dobrișan
Nu se găsec nici la Sultan
Oile lui Dobrișan
Nu le au boerii din divan.
În vîrfu cornițelor
Cîte-o piatră nestemată
Luminează țara toată...»

Această poezie populară a fost publicată de Vasile Alecsandri, sub numele de *Oprîșara* (la G. M. Rașcu, *op. cit.*, p. 19—20).

6. C. Rădulescu-Codin, *Muscelul nostru...*, Cîmpulung, 1922, p. 30.

7. Documente privind Istoria României, veacul al XVI-lea B. Țara Românească, (1571—1580), București, 1952, p. 396—397.

8. *Ibidem*, vol. V (1581—1590), p. 130.

9. *Ibidem*, p. 166.

10. N. Bălcescu, *Românii supt Mihai-voevod Viteazul*, București, 1967, p. 114.

Crucea lui Mihai Viteazul, din Stoenesti-Muscel

La Estul satului, într-o poiană frumoasă numită Mălăiștea «se mai văd clar urmele cetății de apărare în valuri de pământ ce susțineau pe timpuri ziduri de lemn, punct strategic deasupra Dîmboviței, fortificat de Mihai Viteazul în urma bătăliei de la Călugăreni»¹¹. «Are și alte locuri istorice din timpul lui Mihai Viteazul când și-a retras oștile aici: Colțul Albinei (streața de pază a lui Mihai) Colțul Bufniței, în satul Bădenilor, cu retrășamente, ca și pe malul Brăgeștilor, ș.a.»¹².

În vremea noastră pe teritoriul satului vecin Slobozia, s-a găsit și o cruce de la Mihai Viteazul care a fost adusă și așezată în Stoenesti, în fața Monumentului Eroilor. În urma traducerii făcute de paleograful rucărean D. I. Băjan, s-au putut citi următoarele: «Ridicatu-s-au această cinstită cruce întru ruga și întru lauda Sfintului lui Arhistrateg Mihail în zilele lui Mihai Voevod cu solirea lui Dumnezeu...».

În partea stîngă a crucii s-a așezat o frumoasă placă de bronz cu următorul cuprins:

«Crucea lui Mihai Viteazul (1595—1596). — Această cruce a fost ridicată pe timpul domniei voevodului Mihai retras după bătălia de la Călugăreni cu 8000 viteji la Stoenesti de unde a pornit cu Răzvan Domnul Moldovei cu 3100 pedestrași și 22 de tunuri, Sigismund Bathori, craiul Ardealului, Prusianul Veicher cu 1600 cavaleri florentini, în total o armată de 6200 pedestrași și 76 de tunuri cucerind Tîrgoviște și București alungind pentru totdeauna păgînii peste Dunăre.»

Între căpitanii lui Mihai Viteazul s-a aflat și «căpitanul Voinea din Șofînga care a primit o fișteică de moșie între satele Bujorul și Caravenți, rămînînd fîntina lui Voinea, pomenită și azi prin partea locului, lingă Turnu Măgurele, în cinstea lui»¹³.

Bănuim că acest căpitan a fost alături de voievod și la retragerea în Stoenesti, căci și aici pe valea Stoenestilor se află «fîntina Voinii», care credem că a rămas în amintirea acestui căpitan.

De la Mihai Viteazul există un document în legătură cu Stoenestii din 21 iunie 7102 (1594), prin care dăruiește «lui Dărădan și cu fiii lui, cîți Dumnezeu îi va lăsa, ca să-i fie ocină în satul Stoenesti delnița lui Biroilă și din sat și din cîmp și două livezi din Cîmșor și o livadă din Mățiașu și un ogor din Valea lui Straoa și un ogor din Cornul Malului, pentru că a cumpărat aceste ocine mai sus zise de la Dan pentru 1450 aspri gata»¹⁴.

Într-o carte a lui Radu Șerban din 23 februarie 7115 (1607) în care se vorbește despre multe cumpărături ale unui oarecare Ianu, în diferite sate, iată ce se spune că a cumpărat din Stoenesti: «Și iarăși a cumpărat Ianu ocină în sat în Stoenesti, însă delnița lui Grozea de la Dan și un loc (care) se numește Cîrpetor, cu 2500 aspri gata și o delniță lui Stoica anume Poleca toată, cit este a lui Stoica, cu 1500 aspri gata și o delniță de la moșul său anume Baciul, pe care i-a dat-o la cununie, anume Leuteasa...»¹⁵.

Într-un document din 19 iunie 7117 (1609) este amintit un boier din Stoenesti, Stan Macreș¹⁶.

Într-un zapis din 15 mai 1622 al Despîi din Bogătești dat unchiașului Voico din Suslănești pentru vînzarea mai multor petece de moșie, între martori sînt trecuți Măcriș din Stoenesti, alături de Lazăr din același sat¹⁷.

11. G. M. Rașcu, *op. cit.*, p. 20.

12. C. Rădulescu-Codin, *op. cit.*, p. 30.

13. Ion N. Mailat, *Mihai Vodă și Biserica creștină*, în «Glasul Bisericii», XXIX, 7—8, 1970, p. 725.

14. *Documente...* sec. al XVI-lea (1591—1600), București, 1951, p. 247.

15. *Idem*, sec. al XVII-lea (1601—1610), București, 1951, p. 247.

16. *Ibidem*, p. 390.

17. *Știri, comunicate* de Pr. I. Răuțescu, din Dragoslavele.

Pe vremea domnitorului Matei Basarab (1632—1654), în Stoenеști avea proprietate cumpărată Socol Clucerul ¹⁸.

Bătrînul Lazăr amintit mai sus alături de un Mihăilă sînt trecuți iarăși ca martori în hrisovul de răscumpărare al dragoslovenilor, datat 15 octombrie 1641 ¹⁹.

La 20 ianuarie 1647 într-un act de hotărnicie dat de Matei Basarab, prin care închină minăstirii Cîmpulung moșia Voinești-Muscel, între cei 24 boieri hotarnici este amintit Lazăr din Stoenеști ²⁰.

În secolul al XVII-lea și al XVIII-lea, Minăstirea Cîmpulung a primit din satul Stoenеști mai multe donații de la diferite persoane, astfel: «de la un diacon Baciu la 2 februarie 1687, de la Pană județul la 23 februarie același an, de la Dumitrașcu paharnic la 25 iulie 1689, de la popa Arsenie la 20 decembrie același an, de la Ștefan monah la 23 iunie 1698, de la Manoil călugăru la 11 februarie 1699, de la Mihăilă Birlinghea la 15 iunie 1700. La 13 iulie 1704 minăstirea a mai cumpărat aici și partea lui Drăguș. La 18 martie 1756 s-au mai dăruit minăstirii, de către Safta șetrăreasa, soția lui Iorga biv vel șetrar din Cîmpulung cu fiul său Ion a patra parte din moșia Stoenеști, peste Dimbovița, numită Plopișul și părți din munții Pietrele Albe și Mitărcea. Minăstirea avea aici 24 delnițe din totalul de 48, așadar jumătate din sat» ²¹.

Alte știri despre Stoenеști. — Zapisul din 6 august 1700 a lui Bucur pentru zălogirea unor locuri din Stoenеști; hotărnicia făcută de 6 boieri la 25 mai 1704 a moșiei Stoenеști; 2 septembrie 1708 hrisovul lui Constantin Brîncoveanu la Mîndăstirea Cîmpulung pentru Stoenеști. La 25 august 1787 Anaforaua velițiilor boieri cu în-

18. C. Rădulescu-Codin, *op. cit.*, p. 30.

19. Pr. I. Răuțescu, *Dragoslavele, Cîmpulung-Muscel*, 1937, p. 16.

20. Idem, *Cîmpulung--Muscel*, Monografie istorică, Cîmpulung, 1943, p. 119.

21. *Ibidem*, p. 119—120.

Zapis de danie din 1756

«Adică eu jupîneasa Safta șetrăreasa soția dumnealui răposatului biv vel șetrar din orașul Cîmpulung, dimpreună cu fiul nostru Ion, dat-am acest credincios zapis și danie la sfînta minăstire Cîmpulung și la mina sfîntiei sale părintelui chir Nicodim arhimandritul și năstavnicul și la tot soborul sfîntei minăstiri precum să se știe că, fiind porunca lui Dumnezeu ca să-și dea săvîrșit vieții numitul boerul meu și voind ca să (se) îngroape la sf. minăstire, fiindu-i sfîntia sa părintele arhimandrit duhovnic, pentru a lui vecinică pomenire a închinat la sfînta minăstire fiind dumnealui în viață, și cu cuvînt a patra parte din moșia Stoenеști, peste Dimbovița ce să numește muntele Plopișul, care această moșie și muntele îl avem de schimb cu minăstirea sfîntului Ion din București. Și iar a patra parte din muntele Pietrele Albe sud Dimbovița și cu o parte și jumătate din muntele Mitărcea ot tam care acești munți Pietrele Albe ține minăstirea Cîmpulung 3 părți și Mitărcea ține două părți și jumătate Nicodim călugăru Pisculescu și noi avem aceste părți de munți și cu partea de moșie din Bogătești răscumpărate de la Cirstea județul și de la proegumenul Vasile Gheabelea fiind de baștină lui Gheorghe Cață și a fraților lui, precum adeverează zapisele lor și pripind moartea pe numitul boerul meu, s-au apucat a face danie pe aceste numite părți de munți, ci a lăsat asupra noastră să facem danie fiind și Vasile Botezatu din Cîmpulung față de a auzit și ei cînd ne-au învățat dumnealui pentru această danie. Deci de acum înainte să albă a stăpînii sfînta minăstire aceste părți de munți ce se numesc mai sus ca să avem și noi vecinică pomenire, scriindu-ne și numele nostru la pomelnicul cel mare al sfîntei minăstiri, întărind cu pecetia dumnealui și iscălitura cu mina mea și cu a fiului nostru Ion. Însă scrisorile acestor munți nu le-am dat fiind toate amestecate și cu moșile ce se numesc mai sus, dar s-a scris și în piatra ce este pe mormîntul dumnealui. Martie 18 leat 1756

(Pecetia) Safta șetrăreasa Ion

Iane biv vel șetrar Ispravnicul Muscelului mărturie.

Și s-a scris această numită danie cu învățatura dumnealei Safta Șetrăreasa de mina lui Costandin dascălul minăstirii (Comunicată de Pr. I. Răuțescu).

ărire domnească pentru Stoenesti; 16 iulie 1793 *Carte de mulțumire după hotărârea anaforalei cea întărită de domn*; 17 iulie 1795 *Carte de alegere pentru moșia Stoenesti*; 17 iulie 1795, *foaie de trăsurile moșiei Stoenesti*; 20 iulie 1795 *Carte de mulțumire între moșnenii Stoenesti și egumenul Cîmpulungean pentru alegerea moșiei Stoenesti*; 25 mai 1800 *Hotărnicia moșiei Stoenesti adevărită de ispravnici*²².

În secolul al XVIII-lea pe aceste meleaguri a avut moșie și minăstirea Sfîntul Ioan din București²³.

Familia boierească «Bragă» este foarte veche în Muscel, din secolul al XVII-lea, ca și în Stoenesti, încît în decursul timpului ea a format un cătun numit «Brăgești»²⁴.

La 12 octombrie 1822 locuitorul Stănică Părvănoiu din Stoenesti, pe bază de hrisoave dovedește că se trage din «vornicul Dobrișan, fratele Mircei Vodă cel Mare» (Ciobanul s.n.), și este declarat boier de neam.

«După jalba ce au dat domniei mele Stănică Părvănoiu ot Stoenesti sud Muscel cum că fiindcă se trage din vornicul Dobrișan, fratele răposatului Mircea Vodă cel Mare și din întimplarea vremilor ajungînd la proastă stare s-au pierdut pînă au ajuns amestecîndu-se cu țărării birnici și făcîndu-se cercetare în hrisoavele și sineturile ce s-au găsit la mîna lui, s-au dovedit că este neam de boier, trăgîndu-se precum mai sus se arată.

Ca să nu se piardă dar un neam ca acesta și să rămîie în starea în care se află, după cugetarea domniei mele și după bunăvoința domniei mele ce avem pentru unii ca aceștia, l-am ridicat din căderea stării întru care s-au găsit și printr-această carte a domniei mele ce i se dă la mîna ca unul ce se trage din neamul ce se arată mai sus, să fie de acum înainte sub apărare, adică să fie apărât de rîndul dăjdiilor vistieriei și de alte podvezi și angării și să i se scutească și drepte bucatele lui de dijmărit, de vinărici și după milostivirea cea domnească revărsată către dînsul să fie cunoscut în neam de boier. Drept aceea poruncim tuturor de obște dregători din județ, nimeni întru nimic asupra-i să nu facă» 1822 oct. 12.

Asemenea carte s-a dat și Dicului Părvănoiu brat Stănică ot Stoenesti²⁵.

În 1822 era domn Grigore Ghica și după documentele prezentate de acest Stănică Părvănoiu, l-a recunoscut ca boier de neam.

Din cele relatate pînă aici se poate vedea că în decursul timpului, locuitorii acestui sat donîndu-și moșiile lor Minăstirii Cîmpulung, cu timpul unii au ajuns clăcași, iar moșneni au mai rămas puțini²⁶.

Satul acesta a fost și un sat de plăeși, iar unii din vameșii de la schela (vama) Dragoslavele își aveau reședința aici.

«Cei mai mulți din vătășii cunoscuți ai plaiului Dimbovița locuiau în satele Stoenesti sau Cotenești...»²⁷.

În anul 1864, situația pe categorii sociale se prezenta astfel: «48 razeși, 100 împroprietăriți, 4 fără pămînt, iar în sat erau în total 652 suflete»²⁸.

22. *Ibidem*.

23. Lucru dovedit atît din zăpăsul de mai sus cit și dintr-un act vechi aflat în posesia noastră, datat 1766. În anul 1736 minăstirea Sfîntul Ioan din București avea atunci 12 delnițe, după cum reiese dintr-un act de hotărnicie, a cărui copie am găsit-o în arhiva familiei Pr. Gh. I. Coteneșcu. 24. Pr. I. Răuțescu, *Dragoslavele...*, p. 41.

25. Comunicat de Pr. I. Răuțescu; vezi și C. Rădulescu-Codin, *op. cit.*, p. 30; I. Bianu, *Catalogul manuscriselor românești*, București, 1907, p. 582, la Pavel Chihala, *Cetatea și Schitul «Negru Vodă» de la Cetățeni-Muscel*, în «Glasul Bisericii», XXVIII (1969), nr. 1—2, p. 129.

26. G. M. Rașcu, *op. cit.*, p. 20. 27. Pr. I. Răuțescu, *op. cit.*, p. 38.

28. P. Poni, *Statistica razeșilor*, București, 1921, p. 165.

II

Știri despre bisericile din Stoenesti. — Atît din tradiție, cît și din documente, se știe de existența a patru biserici în Stoenesti.

Prima biserică ar fi datat de pe vremea lui Mihai Viteazul la punctul numit «Valea Cheii». «O rămășiță de biserică cu ferești de piatră în ogive, ce trebuie să dateze din acele timpuri», s-ar fi aflat cîndva în Stoenesti, așa cum ne informează Profesorul Rașcu în lucrarea sa²⁹.

Azi nu se mai află nimic din ea, ci doar unele informații date de unii localnici care mai amintesc din bătrîni despre existența ei.

O a doua biserică s-a aflat pe Valea Stoenestilor, în «Siliște», pe șoseaua ce duce spre Cîmpulung, unde azi se află o troiță și o cruce veche, azi proprietatea familiei Gh. Pietrăreanu.

În Cataografia dela 1810, referitor la această biserică se poate citi următoarele: «Biserica de lemn căzută, cu hramul Cuvioasa Paraschiva»³⁰. Bătrîni satului spun că ar fi ars, fiind incendiată de tătari. Și azi cînd ară, se mai scot oseminte din fostul cîmilir care a existat aici.

A treia biserică a fost ridicată mai în centrul satului, mai solidă, din piatră, cărămidă și var. S-a început în anul 1809 (a se vedea Anexa) și probabil s-a terminat definitiv în anul 1819. Pisania care azi nu se mai păstrează data din anul 1815.

Cataografia de la 1840 făcută din porunca mitropolitului Neofit al Ungrovlahiei, ne dă următoarele știri: «Sfînta biserică de piatră sloborul (curtea) se află de lemn, leatul pisaniei bisericii 1815 luna iulie 8, ctitorul bisericii căpitan Ion Ghinuloiu răposat. Sfînta biserică se chivernisește de enoriași și biserică se află pe moșia dumnealui Dincă Voroveanu și a sfîntei Mînăstiri Argeș. Enoriași de frunte 6, de coadă 56. Alt cătun ce vine tot la această biserică 30 de enoriași, văduve 13. Peste tot 105. Semnează popa Gheorghe și popa Iosif»³¹.

Biserica a fost construită modest, micuță și acoperită cu șită. Are formă de navă, fiind pardosită cu lespezi de piatră pătrată.

Referitor la această biserică scria cîndva Dl. prof. Victor Brătulescu: «Arhitectura prezintă o curiozitate prin aceea că partea din față, pridvorul de zid cuprinzînd un etaj și clopotnița — este adăugată mai tîrziu decît restul bisericii, mai scundă și mai modestă.

Pictura este de calitate superioară celei din satul Slobozia, dovadă chipul Arhanghelului Mihail, zugrăvit deasupra intrării singurul păstrat în condiții mai bune și datînd de la sîrșitul secolului al XVIII-lea.

Icoanele sînt slabe ca factură și denotă o inspirație din pictura profană, cu vădite influențe catolice, așa cum ni se înfățișează icoana Adormirii Maicii Domnului»³².

Remarcăm faptul că pictura Arhanghelului Mihail, despre care a fost vorba mai sus, nu s-a făcut în secolul al XVIII-lea, ci la începutul celui de-al XIX-lea, așa cum atestă foaia de cheltuiala cu căratul pietrei varului..., care s-a conservat și care este datată 1809 (a se vedea Anexa). De asemenea pisania cu data de 1815, este o dovadă că după această dată a avut loc pictarea bisericii.

29. G. M. Rașcu, *op. cit.*, p. 20.

30. *Cataografia de la 1810*, ne-a fost transmisă tot de Pr. I. Răuțescu.

31. Pr. I. Răuțescu, *Cataografia fostului județ Muscel*, în «Glasul Bisericii», 1965, nr. 9—10, p. 888—889.

32. Prof. Victor Brătulescu, *Documente, inscripții cu caracter istoric și zugrăvi țărani*, în «Glasul Bisericii», 1960, nr. 3—4, p. 268.

Biserica a fost construită de meșteri localnici, iar cel care a pictat-o pare a fi pictorul Romano, care a pictat și scena biblică «Convorbirea Mântuitorului cu femeia samarineancă la fântâna lui Iacob»³³. Ctitorul, căpitanul Ion (Ioniță) Ghinuloiu (Gamuloiu) era administratorul moșiei mînăstirii Cîmpulung. Acesta se va călugări sub numele de Ioanichie și va dăruii Mînăstirii Argeș (probabil unde își avea metania), moșia Stoenesti³⁴.

În pomelnicul Mînăstirii Argeșului la nr. 172-fol. 49 v. se poate citi : «pomelnicul dumnealui Ioniță Gamuloiu ce să numește pe călugărie Ioanichie monah. Acesta au dat danie sfintei episcopii Argeș, moșia Stoenesti pe apa Dîmboviței sud Muscel, și tal. 5855—1819 mai 14. Ioanichie monah, Zmaranda, Radu, Neacșa, Mihalcea, Prodana, Panait, Gherasim ieromonah, Manda, Ilie, Catinca, Constantin, Nedelcu, Stancea, Maria, Stoica»³⁵.

Dintre danile făcute acestei biserici se păstrează și azi un clopot din 1768, avînd scris de jur împrejur cu caractere chirilice, următoarea inscripție : «Pomenește Doamne, Răuță, Bucura, Ioana, B., Maria 1768».

Clopotnița, la început, a fost separată de biserică, apoi deasupra în turlă. Pridvorul de care s-a amintit mai sus a fost adăugat probabil pe la 1895, cînd i s-au făcut unele reparații³⁶.

În ultimul deceniu al secolului trecut, întru cît biserica se cam ruinase, consiliul parohial de atunci în frunte cu Pr. Iosif Iosifescu au hotărît să ridice o nouă biserică. Lucrul s-a început, iar la 6 septembrie 1893, se punea temelia unei noi biserici cu următorul document : «În numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Spirit, În anul mîntuirii una mie opt sute nouăzeci și trei luna septembrie, șase, s-a așezat peatra fundamentală a acestei biserici din Stoenesti întru slăvită Învierea Domnului nostru Iisus Hristos și duminica tuturor Sfinților, a Sfîntului Ioan Botezătorul, Cuvioasa Paraschiva și a sfinților împărați Costantin și Elena, ...cu binecuvîntarea înalt prea S. S. P. Mitropolit Primat Ghenadie prin osteneala și stăruința D-lor Ioan Răutoiu, Doctorul Const. Răutoiu, Preotu Iosif Iosifescu, Const. Runcescu și alți enoriași».

Datorită unor împrejurări nefavorabile, temelia a rămas turnată, iar în anul 1929 s-a început actuala biserică.

În timpul primului război mondial o parte din mobilier și bunuri ale parohiei au fost distruse, iar altele înstrăinate. Biserica a treia a fost resfințită la 17/30 martie 1919, an în care s-a sfințit și biserica din satul vecin Piatra, luînd naștere o nouă parohie separată de cea din Stoenesti.

Biserica nouă. — Odată cu scurgerea vremii, satul se mărește, biserica veche, ruinîndu-se devine aproape inutilizabilă, astfel că se simțea nevoia înălțării unui nou locaș sfințit. Gîndul Pr. Gh. I. Cotenescu încă de la venirea sa în fruntea acestei parohii, în anul 1913 a fost ca vechea temelie să-și capete destinația inițială. Astfel la 22 septembrie 1929, se toarnă o nouă temelie peste cea existentă, însă mai mare și pe locul dăruit de socrii săi Ioan și Paraschiva Răutoiu.

Biserica a fost așezată vizavi de cea veche, pe un platou foarte frumos. La punerea temeliei, pe lîngă unii preoți, a participat și protoiereul de atunci al județului Muscel, Pr. Ec. N. Proca, după cum reiese din actul de temelie. Mai bine de 10 ani

33. Remarcă făcută de Pr. Prot. Ilie Dragomirescu într-un proces verbal de inspecție, din 11 iulie 1957. 34. Pavel Chihala, *op. cit.*, p. 117.

35. Aurel Sacerdoțeanu, *Pomelnicul Mînăstirii Argeșului*, în «Biserica Ortodoxă Română», LXXXIII (1965), nr. 3—4, p. 326. 36. *Anuar*, București, 1909, p. 87.

a durat construcția sub supravegherea Pr. Gh. I. Cotenescu care n-a pregetat o clipă pentru terminarea mărețului locaș.

Biserica a fost înălțată în cinstea Adormirii Maicii Domnului, Duminica tuturor Sfinților și Sfântului Prooroc Ioan Botezătorul. Are formă de treflă, fiind construită din ciment (temelia), cărămidă și var la ziduri. Treptele sînt din lespezi mari de piatră. Stilul este cel autentic bizantin, cu unele influențe străine la brîu și la turla cea mică din față, care ține și loc de clopotniță și care este închisă, imitînd în parte pe cele de la Curtea de Argeș. Este acoperită cu tablă galvanizată, pardosită cu mozaic, iar în Sfîntul Altar cu parchet.

Biserica este încinsă, de jur împrejur, cu un brîu cu arabescuri de marmură, cu flori frumoase, iar de la brîu în sus, pînă sub streașină, sînt pictate scene biblice, prooroci, cuvioși și cuvioase. Este pictată în frescă, predominînd culorile roșu și albastru închis.

La intrare pe pereți sus este pictat hramul principal *Adormirea Maicii Domnului*. În pridvor, pe pereți, se află înfricoșata Judecată, iar pe boltă și pe pereți, scene din Facere (zilele Creației). În interiorul bisericii, pictura respectă erminiiile cunoscute.

Timpla, stranele și sfeșnicele mari împărătești, sînt din lemn de stejar, frumos sculptate de D. Ilescu, antepriza frații Nicolo. Biserica are cafas susținut pe șine de fier.

Arhitectul a fost musceleanul D. Ionescu-Berechet, iar pictori: Angheluță, Vinătoru, I. Fleșaru și V. Blendea. Biserica este împrejmuită cu gard de zid și grilaj de fier, de asemenea și cimitirul. Pisania bisericii, scrisă pe placă de marmură este așezată pe peretele de sus, în interiorul bisericii deasupra ușilor de la intrare.

În anul 1969 biserica a fost văruiată pe afară, în 1970 s-a electricizat în întregime, iar în 1971 s-a vopsit tabla de pe acoperiș, la care s-au mai adăugat și unele îmbunătățiri.

Biblioteca are un bogat inventar de cărți vechi de cult³⁷.

Unele din ele au însemnări pe margine, fie ale preoților slujitor fie ale unor personalități din sat.

Știri despre preoții slujitori avem foarte vagi, iar mai sigure de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea.

1. Într-un document de la 1793 al satului Cotenesti, printre martori semnează și un «popa Nițu ot Stoenesti»³⁸.

2. De asemenea în altele găsim semnătura lui «popa Dumitru ot Stoenesti»³⁹.

Știri mai sigure și mai pretioase ne furnizează însă *Catagrafia de la 1810*⁴⁰, din care reiese că la acea dată în sat erau 4 preoți :

3. Preot «popa Oancea sin Stoica», descris astfel : «de 76 de ani bun, învățat, slab la cîntare, fără patoma beției cu soția Neacșa, fete Bucura și Maria, de neam

37. Dintre cărțile de cult vechi existente aici, enumerăm, în ordinea inventarierii : 1. *Apostol*, București, 1856 ; 2. *Carte de Tedeumuri*, București, 1879 ; 3. *Ceaslov*, Sibiu, 1845 ; 4. *Dumnezeieștile Liturghii* ; București, 1895 ; 5. *Evanghelle*, Rîmnicu-Vîlci, 1865 ; 6. *Evhologiu*, București, 1896 ; 7. *Liturghier*, București, 1855 ; 8. *Manual de cîntări bisericesti*, Buzău, 1878 ; 9. *Minel*, București, 1852 (6 vol.) ; 10. *Moltfelnic*, București, 1832 ; 11. *Octoih Mare*, București, 1890 ; 12. *Optglasar și Catavasier*, București, 1872 ; 13. *Orologiu*, București, 1896 ; 14. *Penticostar*, București, 1768 ; 15. *Psaltire*, text chirilic, fără an ; 16. *Psaltire*, București, 1854, 1856 ; 17. *Tipic*, București, 1893 ; 18. *Triod*, București, 1891, 1897.

38. Copie după original aflat în posesia noastră, de la familia Pr. Gh. I. Cotenescu.

39. *Ibidem*. 40. Vezi nota 30.

miren, preoțit leat 7281 (1773) martie 30, ziua joii, cu carte de la răposatul Grigore mitropolitul, orînduit la această sfință biserică, are un fecior de 16 ani, învață psaltirea»⁴¹.

Alte date nu mai cunoaștem despre acest preot, nici cînd a murit și nici locul unde a fost îngropat. Azi în sat sînt mai mulți descendenți care poartă numele de familie Oancea :

4. Preot «popa Gheorghe sin popa Oancea», de 36 de ani, bun, învățat, cîntăreț, neglobit, fără patima beției, cu soție Iinca de neam preot, preoțit ot leat 1799 ziua sîmbătă, cu carte de la proin mitropolit Dositie, orînduit la această biserică, are un fecior Ion de 7 ani»⁴². A murit în anul 1847.

5. Preot «popa Voicu sin Stanciu» «de 69 de ani, slab la citire, și cîntare, bun, neglobit, fără patima beției, vădov, de neam mirean, preoțit ot leat 7281 (1773) mai 18, ziua vineri cu carte de la răposatul Grigore mitropolit orînduit la această sfință biserică»⁴³.

Acest preot este amintit și într-un act al satului vechi Dragoslavele în legătură cu unele neînțelegeri referitor la niște pămînt. Actul este datat 1783 febr. 25⁴⁴.

De asemenea mai este amintit într-un alt document nedatat⁴⁵. Nu a avut urmași în linie bărbătească. Se pare că el a fost înrudit cu familia Pristavu, fiind trecut la pomelnicul acesteia și a locuit în cătunul Brăgești. A murit în anul 1813, așa cum atestă foaia de cheltuială ce s-a făcut la moartea sa (a se vedea Anexa).

6. Preot «popa Bucur sin Luca» «de 60 de ani, bun, învățat, cîntăreț, neglobit, fără patima beției, vădov, fete Maria și Dobra de neam mirean, preoțit ot leat 1797, mai 18, ziua luni, cu carte de la proin mitropolitul Dositie, orînduit la această sfință biserică»⁴⁶.

Într-o copie a diatei locuitorului Ioniță Răuțoiu din 1812 sept. 2⁴⁷, ca martor este trecut și popa Bucur. Nu știm cum scria, întrucît nu s-a păstrat nimic de la el. Se știe însă locul unde este înmormîntat, alături de «erița Dobra», soția sa, în partea de sud, sub fereastra stranei drepte, fără anul morții, care nu este trecut pe cruce.

7. Preotul «Iosif Lucescu», a fost fiul preotului Bucur Grozăvescu amintit mai sus, născut la 7 iunie 1802. S-a căsătorit la 20 ianuarie 1823, cu Magdalena și s-a preoțit la 7 iunie 1832, după cum atestă o însemnare a sa de pe o carte de cult. A avut mai mulți copii : Nicolae Gheorghe, care a fost «candidat, adică învățător și subvizor de plai», apoi preot în satul Micloșani și Dragoslavele⁴⁸. Alt fiu Ioan s-a preoțit la 11 aprilie 1847, întii în Stoenеști, și apoi în Bădeni-Pămînteni. A rămas vădov în anul 1838. Avea un scris caligrafic și multe acte din sat erau scrise de el, ca : foi de zestre, diate, etc. Alături de Popa Gheorghe a semnat *Catagraiia de la 1840*. S-a încercat a se identifica acest preot cu staretul Iosif de la Schitu Negru Vodă (1790—1792), arătîndu-se în mod eronat că ar fi fost slujitor și acolo⁴⁹. Însemnările Pr. Iosif Iosifescu, fiul Pr. Iosif Lucescu, referitor la tatăl său, ne îndreptătesc să afirmăm acest lucru, dat fiind faptul că s-a născut abia la 1802. A murit la 8 aprilie 1856, în vîrstă de 56 de ani.

8. Preotul «Constantin duhovnicul», era fiul preotului Gheorghe și deci nepot al Pr. Oancea. S-a născut la 1802, deci în același an cu Pr. Iosif Lucescu. A învățat

41. *Ibidem.* 42. *Ibidem.* 43. *Ibidem.*

44. Pr. I. Răuțescu, *Dragoslavele...*, p. 150—152.

45. *Idem*, p. 156—158. 46. Vezi nota 30.

47. Copia după diată cu caractere cirilice în posesia noastră.

48. Pr. I. Răuțescu, *op. cit.*, p. 350. 49. Pavel Chihala, *op. cit.*, p. 117.

carte la Școala din Cîmpulung, pentru a putea învăța copiii satului (institutor), după cum a însemnat pe un *Triod*, cu data de 1819. În anul 1843, februarie 16, se hirotonește preot și este dat în seama Pr. Ioan Țuluca din mahalaua Vișoi pentru instruire, care primise în martie același an de la Protopop următoarea poruncă: «Preote Ioane duhovnic Tuluca de la biserica mahalaua Vișoi, fiindcă acest nou hirotonisit preot Constantin de la biserica din satul Bădeni-Stoenești, urmează trebuința ca să-i arate și să-l învețe toate orînduielele sfințelor slujbe bisericesti și cu toată lucrarea sfințelor taine, un preot mai cu știință și mai învățat, de aceea ți se pune această îndatorire sfinției tale, ca în soroc de 40 de zile să ni-l dai învățat în toate, după povățuirea tuturor tipicurilor ale Liturghiei, ale molitvelnicului, în sfîrșit și pentru cele din lăuntru sfîntului altar și pentru toate celelalte în biserică.

Așa dar să urmezi întocmai și fără cîrtire și fără lenevire și cu blîndețe și dragoste. 27 Martie 1843»⁵⁰.

În anul 1843, ivindu-se unele neînțelegeri în privința slujbelor, preotii din Stoenești (3) și cu cei vecini se angajează în fața Protopopiei că vor sluji «în frățească dragoste»⁵¹.

Soția Pr. Constantin se numea Păuna și a avut copii, în special fete. Este trecut ca mător în unele diate, foi de zestre și chiar a redactat astfel de acte. Avea un scris frumos și îngrijit. A murit la 1 ianuarie 1880, fiind îngropat în cimitirul satului, avînd la cap o cruce de piatră, pe care este gravat o cruce și un potir. Azi în sat urmașii poartă numele de familie unii Constantinescu, iar alții chiar așa «Preotul Constantin».

9. Preotul «Iosif Iosifescu» era fiul Pr. Iosif Lucescu și nepotul Pr. Bucur sin Luca Grozăvescu. S-a născut la 7 iunie 1836 și s-a căsătorit în 1854. În dosarul 746 p. 40 pe 1854 al Protoieriei Cîmpulung-Muscel, găsim:

«Duminică 6 mai s-au cununat numitu Iosif Junele sin preotul Iosif cu Maria fata sin Bucur Strălucea din Nămăești, nași Ștefan Jocu Maria, soția lui. Preot Iosif, preot Costantin».

În anul 1856, locuitorii cer să fie hirotonit preot acest tînăr Iosif, intrucît preotul Gheorghe murise (1847), tatăl său Pr. Iosif Lucescu era bătrîn și bolnav, iar Pr. Constantin nu mai putea face față singur⁵².

50. Pr. I. Răuțescu, *Cîmpulung-Muscel...*, p. 303—304.

51. «Cinstitei Protopopii a județului Muscel,

Noi preoții ce ne aflăm în satul Bădeni-Stoenești, în satul Bădeni-Pămînteni de la Gura Bădenilor și din satul Bădeni-Ungureni și ai satului Cotenești ce ne aflăm în plaiul Dimbovitel, care mai jos ne vom iscăli, dăm acest înscris al nostru la cinstita mină a Protopopiei, precum să se știe că noi neavînd unire noi cu slujirea maslurilor și a altor slujbe bisericesti, care se citesc de noi pe la enoriașii fieștecărei biserici afară de slujba Sfintei Liturghii că noi pînă acum călcînd noria unul altuia și fiind prigoneți între noi, ieșînd înaintea cinstitei protopopii, ne-am învîlt între noi ca de acum înainte să fim în frățească dragoste, orice slujbă se va face în noriile noastre fără preotul noriei să nu îndrăznim a face și care va îndrăzni a călca această sfință legătură să fie de gloabă cu 100 lei și spre a fi crezuți am iscălit. 1843 apr. 5. Popa Gheorghe duhovnicu cu fiul meu Din adevirim

Preot Iosif ot tam adeverez

Preot Ioan biserica Bădeni Ungureni

Preot Dimitrie biserica Bădeni Pămînteni

Preot Gheorghe ot Cotenești» (Comunicare de Pr. I. Răuțescu)

52. «Jalbă către Sfînta Mitropolie din 1856

Prea sfinților voastre părintelui Mitropolit al Ungrovlahiei, prea plecați

Supt însemnații locuitorii ai satului Bădeni Pămînteni din sud Muscel cu pleacăciune facem cunoscut Sfîntei Mitropolii că la sfînta biserică a noastră cu hramul Sfintei Adormiri a

Mitropolia a cerut să fie trimis la școală. În anul următor, la 30 martie a fost hirotonit preot pe seama acestei biserici și numit cu data de 5 aprilie 1857⁸⁹.

A avut mai mulți copii pe care i-a dat la școală (seminar și școală normală), dar unii i-au murit în floarea vârstei. A fost inițiatorul construirii unei biserici în anul 1893. Avea un scris frumos. Are urmași în sat din partea unei fiice, purtând numele de familie Iosifescu. A murit în anul 1909, fiind înmormântat lângă altarul bisericii vechi, alături de părinții săi.

10. Pr. «Prof. Gh. I. Cotenescu» poate fi socotit figura cea mai proeminentă a acestei parohii. Descendent dintr-o familie cu veche tradiție în Muscel, s-a născut la 4 iulie 1886, în comuna Izvoare-Dimbovița, ca fiu al Pr. Ioan Cotenescu și al presviterii Dumitra. Tatăl său era originar din satul Coteștii-Muscel.

Între anii 1898—1905, urmează cursurile Seminarului din Curtea de Argeș și apoi pe cel Central din București. Se remarcă în special la studiul ambelor muzici. După absolvirea Seminarului ocupă postul de pedagog în cadrul acestuia, iar ulterior își ia licența în teologie (nr. 5720/1910, fiind declarat și absolvent al Conservatorului din București.). Se căsătorește cu Elizabeta, fiica lui Ioan, și a Paraschivei Răuțoiu din Stoenesti, din care căsnicie a rezultat trei copii : o fată și doi băieți. La 10 iunie 1912 se hirotonește preot pe seama parohiei Coteștii-Muscel, cu ord. nr. 3003/1912, iar pe 15 aprilie 1913, este transferat la cerere în nou-înființata parohie Stoenesti (până la acea dată fusese filială la parohia Bădeni-Pămînteni).

Întreaga viață și-a consacrat-o ridicării și finisării Sfintului locaș. A fost un admirator și bun prieten al marelui cărturar și istoric de renume mondial N. Iorga, cu care a întreținut corespondență, iar la «Universitatea populară» de la Văleni de Munte a mers în nenumărate rânduri pentru a conferenția.

A murit la 13 februarie 1965, fiind înmormântat, în cavoul familiei în dreapta bisericii la care a trudit o viață întreagă.

11. Actualul preot paroh este Ioan-Vasile Voinea. Născut la 7 mai 1938, în satul Adînca, Județul Dimbovița, licențiat al Institutului teologic din București, promoția 1962, hirotonit preot pe seama acestei parohii la 14 noiembrie 1965.

Din cele expuse mai sus putem deduce că această parohie a fost păstorită de preoți evlavioși, buni cărturari și conștienți de chemarea preoției. S-au putut realiza lucruri bune și de aceea noi cei de azi trebuie «să privim la înaintașii noștri și să le urmăm exemplul».

maicii lui Dumnezeu și cuvioasa Parascheva din cătunul Stoenesti tot ținutul acestui sat se află 110 locuitori enoriași al acestui sfânt locaș și sint împărțiți în trei cătune adică : Stoenesti, Brăgești și Piatra fiind cu totul risipite și pină la leat 1847 am avut 3 preoți care unul a încetat din viață și anume preotul Gheorghe sin popa Oancea. mai rămînînd preotul Iosif sin preot Bucur și preotul Costandin sin preot Ghiță, care din acești 2, preotul Iosif este căzut cu totul la slăbiciune nemai putînd sluji de este o jumătate de an fiind și bătrîn. Acum vedem că preotul Costandin ce a mai rămas nu poate îndeplini singur cele sfinte datorii.

Prin urmare noi am ales în locul preotului Iosif pe fiul său Iosif pe care îl cunoaștem că a fost și este cu bune purtări din mica lui copilărie și pază a bisericii care arătîndu-se la cinstita Protopopie zicînd că este cam tinăr neîndrăznînd a-l recomanda pină nu i se va da deslegarea Sfintei Mitropolii și fiindcă alt grămătic noi nu mai avem asemenea poruncilor Sfintei Mitropolii ce sint slobozite prea plecați vă rugăm pe prea sfinția voastră a se primi această a noastră rugăminte și a ne da cuviincioasă deslegare unde se cuvine».

Urmează mai multe semnături și pecetea satului. Deputați : Stanciu Vlăjoagă, N. Comăneci, Ion Lițoi și alții (Comunicare de Pr. I. Răuțescu). 53. Anuar, p. 87.

ANEXA I

C(ă)utare de câți bani dau pă căratu piietri la biseric(ă) la cară mai jos să ve
arăt(a) 1809 iun(ie) 17

l(a)l(eri) : ba(ni) :

- 10 : dat lui Gheorghe Moștean(u)
5 : Nițul Bughianu
5 : Neagoe Bădicu
12 : Mihaiu Jocu
10 : Dinul Ciuri(i)
15 : dat Ghiiorghie Iliini
10 : dat lui Simion Năpărciu
15 : dat lui Ion Bragă
10 : lui Coman Bragă
10 : lui Răuță Crivinean(u)
10 : popa Luțea
5 : dat tot lui Gheorghie al doilea
10 : Toma Jocu
5 : Ion Jocu
5 : Gheorghie Ilini
5 : Mitului
4 : Nițul log(ofăt)
2 : 60 : Mihai Jocu pă piatră
2 : 60 : dat lui Comănescu pă lemne de varu
5 : — lui Niță Bilu pe lucru biseric(i)
3 : 60 : și patru : dat tot lui Dinu Ciuri(i)
4 : — dat finului Nițu log(ofăt) tot să care piatră
3 : — Radului logofăt să care piatră
2 : — dat Dinului Ciuri(i) pă piatră
6 : 10 : dat Mitului la, piatră
20 : lui Răuță Crivinean(u)
5 : — dat lui Coman Bragă să care piatră de varu
2 : — datu lui Ion Bragă
5 : — lui Ion Buculicu pă lemne de varu
4 : — finului Nițul să care piatră mărunță al treilea...

Insemnare de câți bani am dat la lemne de varu

l(a)l(eri) : par(a)le

- 5 : 4 : dat Dinului Ciuri(i) pă : 6 care cu adusu lor și făcutul
4 : — dat lui Neculae Ciuri(i) pe lemne de varu câte părăl(e). 34
4 : — dat finului Savu rânduri tot pă lemne de varu.

(Originalul în posesia noastră cu caractere cirilice)

ANEXA II

Că(ut)ătură de câți bani am dat pe năsipu, șindrilă și năsipu(sic)

l(a)l(eri) par(a)le

- 7 : Radului Melinte
10 : Nițului Brânzi(i)

- 15: Ion al Tiți pă șindrilă pă 5 mii
 7: dat lui Niță Ciubucu pe : 2 mii
 3: 60: Marcu Brinzea pe : 1 mie
 3: Niță al Oanci(i) Bughi(i)
 2: dat lu(i) Radului Moștean(u) pă nășipu

47 60

- 4: 60: Nițu Bragă sin Răuță
 2: 16: Mitului la nășăp : cară : 12
 2: 20: dat pă 1 : mie șindrilă lui Bădicu ?
 1: dat Suți Joachi pe dooă care lemne : de varu
 1: 20: lui Stan din Lunca Gărti
 1: Radului Melinte cându s-au dusu la Pitești la.
 2: 20: dat lui Ion Brăguță sin Răuță logă(făt)
 2: dat lui Ghiorghe Ilini pă piatră
 4: 20: dat lu(i) Melinte la nășăp
 2: 20: dat lui Comănescu
 2: ipac dat lui Savul Ungureanu
 2: ipac dat lui Melinte
 2: 60: ipac dat lui Comănesci pă nășăpu
 5: ipac dat lui Neculae Ciuri pă lemne
 3: 60: ipac : dat lui Ioniță Ciubuc : pe o mie șindrilă
 1: ipac dat Suți Joachi pă lemne
 5: dat lui... ? să care lemne
 5: dat lui Răuțoie Crivinean(u) tot lemne
 5: dat Mitului tot pă lemne
 2: ipac dat lui Radu log(ofăt) pă cărat(u) lemnelor
 20: ipac....
 2: 20: dat tot Mitului

(Originalul în posesia noastră cu caractere cirilice)

ANEXA III

Foaie de cătă cheltuială s-au făcut la moartea unchiu meu popi Voicului la moarte și de la moarte încoaci cum în jos vă arăt acum (1)813: ap : 10

t(a)l(eri) par(a)le

- 30: la maslu întâi
 10: când l-au precestuit
 5: 20: pă făclii și pă tăm(ție) pă chiper, pă ulei, pă pâine
 3: la îngropare prioțilo(r)
 1: 20: la împărțea(ă)
 1: 20: i-au cetit prioți(i) doi stâlpi
 20: lemnul cu bucătuile ?
 2: 26: rachiu cu vinu tot la îngropare
 17: mazărea cu fasolia tot la îngropare

- 10 : am dat la trei biserici de au tras clopotu
 3 : 30 : pă cinci coturi pânză de bumbacu
 2 : 10 : patru coturi pânză de fuiuriu
 34 : pă doo coturi pânză di groasă
 20 : pă doozeci luminări de ciară

19 27

Cheltuiala la pomana de trei săptămîni

- 2 : 22 : pă optu oc(a) rachi(u) și trei litre
 3 : 5 : pă vinu
 1 : 3 : pă mazăre și pă fasole
 12 : pă o litră de miere
 1 : 35 : pă ulei
 1 : 25 : pă ciară
 25 : chiperu și tămia
 39 : urezu și pă sare
 6 : pă doo : oc(a) : sare
 5 : 16 : pă : 36 : oc(a) grău

17 27 (sic)

Cheltuiala ce s-au făcut la pomenirea de șase săptămîni

- 14 : am dat pă un sărindar
 7 : am dat pă o jumătate sărindar la Nămăești
 3 : 30 : am dat pă : 15 oc(a) carne
 2 : 10 : am dat pă ciară
 32 : am dat pă urezu
 18 : am dat pă chiperu
 10 : pă tămă(i)a
 22 : pă pâine
 6 : pă : 2 : oc(a) sare
 4 : pă : 2 : turte
 3 : 20 : am dat rachi : oc(a) : 12
 4 : 20 : pă : 18 : oc(a) : vinu
 6 : pă : 40 : oc(a) : grău
 2 : turte de doi meri
 6 : donița
 6 : un ciupagu
 6 : un ciupagu
 3 : am dat în mina popi lui Ion Huia ca ? de rămășiță birului
 12 : am mai dat

39 16

- 2 : 12 : ipac am mai dat popi Hui de sfertu ? lui sfeti Gheorghe
 1 : 20 : am dat nepo(a)tăsi de au cărat apă
 32 : am dat pă doo oc(a) rachi

32 : 17 :
 17 : 7 :

93 24

Insemnare de ceiace i-am dat de pomană din petice de îmbrăcăminte cum în jos arat

2 : căciuli una noo și una veche

2 : zeche noo

2 : păreche groși cio(a)reci mai purtați

1 : părechi ițari mai purtați

1 : glugă mai purtată

1 : călțuni noi

1 : căldărușă de botez și cruce

Pop(a) Gheorghe

Pop(a) Bucur

Eu Coman Bragă martor

Eu Ion Bragă martor

Eu Sand(u) Răuțoiu martor

Eu Gheorghe log(ofăt) martor

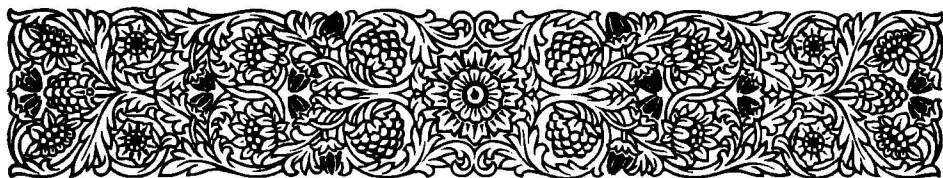
Eu Stanciu... martor

Față fiind și Comăneci Brăguță

Pe pag. 4 a documentului se pare a fi însemnate lucrurile rămase de la decedatul Pr. Voicu, scris de altă mină și mai greu de descifrat.

(Documentul se află în posesia D-lui Inv. pensionar Gogu Popescu din Stoenesti).

Pr. IOAN-VASILE I. VOINEA

COMEMORĂRI

CENTENARUL MORȚII LUI AVRAMȚIANCU, CRAIUL MUNȚILOR ȘI TRIBUNUL POPORULUI

Cunoscut lucru este că revoluția din 1848 a constituit un moment important în istoria poporului român.

Printre promotorii acesteia, — alături de marile figuri care au intrat în patrimoniul culturii noastre, ca Bălcescu, Alecsandri și Kogălniceanu — se află și vajnicul luptător ardelean Avram Iancu de la a cărui moarte se împlinesc anul acesta 100 de ani.

Pentru prețuirea sa Patria noastră i-a cinstit memoria, aniversînd centenarul morții sale pe toate liniile de cultură, presă, artă, muzică etc.

De asemenea U.N.E.S.C.O. a înscris pe lista aniversărilor din anul 1972 numele său, ca o ilustrare și o prețuire pe care vremea zilelor noastre o face Craiului Munților și Tribunalului poporului din Ardeal — Avram Iancu, — așa cum face pentru marile figuri și personalități ale culturii și civilizației mondiale.

Alăturîndu-se dintru început maselor populare, în fruntea cărora s-a așezat, Avram Iancu a constituit un ideal de viață, de libertate, de dreptate socială și națională.

Ieșit din mijlocul poporului — din Țara Moșilor — Vidra de Sus și trecut prin filiera școlilor vremii de la Cîmpeni, Zlatna și Cluj, viitorul Crai al Munților se va dedica avocaturii la Tîrgul Mureș. Aici își câștigă stima tineretului român și maghiar ce aspira la ideile de libertate și rennoire ce bîntuiau lumea și le va insufla spiritul de luptă revoluționară pentru dreptate, libertate și desființarea iobăgiei, idealului pentru care s-au jertfit marii noștri înaintași în frunte cu Horia, Cloșca și Crișan.

Participant activ la Adunarea Națională de la Blaj din 3/15 mai 1848, alături de Simion Bărnuțiu, Aron Pumnul, Papiu, Buteanu și Sever, este ales în comitetul de conducere și organizare a activității populare pentru organizarea luptei în vederea împlinirii marilor deziderate naționale. Înarmează masele populare, înființînd o armată de lăncieri numită «Auraria Gemina» și numind tribuni și centurioni, pentru lupta împotriva asupritorilor, avînd ca centru de rezistență Munții Apuseni.

După înfringerea revoluției Avram Iancu are de suferit mult din partea autorităților, lupta sa rămânând ca o epopee în istoria frământărilor poporului nostru din Ardeal pentru dreptatea, libertatea și propășirea sa.

Printre apropiații lui Avram Iancu au fost și numeroși preoți, teologi și fii de preoți, pe care el s-a sprijinit și care l-au susținut în lupta sa. Printre aceștia se numărau preotul Nicolaie Vlăduțiu, protopopul Balint Simion, fost prefect, protopopul Mihălțean și Partenie Trombițaș. Deseori spunea luptătorilor săi: «Uitați-vă pe cîmp românilor; sîntem mulți ca cucuruzul brazilor, sîntem mulți și tari și Dumnezeu este cu noi».

Prin afinitatea sa spirituală și națională pe care a avut-o cu Nicolae Bălcescu și mai tîrziu cu activitatea poetului Mihai Eminescu, Avram Iancu, prin lupta sa, a consolidat virtual unitatea de vederi și de aspirații, de dreptate și de unire a întregului nostru popor.

În concepția sa el a socotit populația maghiară din Ardeal drept frate de luptă și de suferință. Astfel lupta sa se înscrie pe linia marilor acțiuni pentru mai binele poporului, luptă pe care a continuat-o clasa muncitoare mai tîrziu.

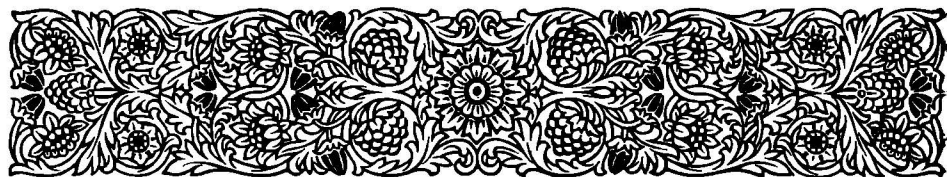
Durerea pricinuită de insuccesul luptei sale i-a pricinuit mari dureri sufletești. Douăzeci și unu de ani și-a purtat umbra pribegind prin plaiurile transilvănene, învăluit în negura visurilor sale. Era primit cu bucurie de prieteni, de preoți, de țărani și de intelectualii care îl numeau cu respect «Domnul Iancu».

Se stinge din viață la 10 septembrie 1872 în vîrstă de numai 48 de ani. Moartea lui a căpătat dimensiunile unui eveniment național. Întreaga presă de pe ambele versante ale Carpaților a consemnat îndoliată dispariția sa și a comentat semnificația istorică a activității sale revoluționare, aducînd aprecieri de înaltă valoare. A fost înmormîntat la Tebea sub Gorunul lui Horea, al cărui urmaș de luptă s-a socotit. Cu acest prilej Revista «Familia» scria: «Iancu ne-a învățat cum să ne iubim națiunea, fără interes material, fără a aspira la distincțiuni și neavînd altă dorință decît de a o vedea fericită».

Pentru poporul nostru, pentru tradițiile sale de luptă și pentru restabilirea drepturilor legale și juste, personalitatea lui Avram Iancu capătă o valoare de simbol al martirilor neamului nostru și cinstește galeria marilor noștri înaintași pentru binele și propășirea poporului.

Biserica ortodoxă și preoțimea ei participă la această aniversare așa cum a participat totdeauna la luptele de acum un veac, ce au fost conduse de către Craiul Munților — Avram Iancu.

Pr. DAVID POPESCU

CENTENARUL MORȚII LUI PICU PROCOPIE PĂTRUȚ DIN SĂLIȘTE

În anul acesta, în luna septembrie, se împlinește centenarul de la plecarea dintre noi a lui Picu Procopie Pătruț, de la Săliște, de sub poalele nordice ale Carpaților noștri. Fiu al poporului, țăran din Săliște, fără o cultură deosebită, dar cu suflet curat și înzestrat cu talent și înțelepciunea nativă, cu care venise în lume, a realizat în cursul veacului trecut o operă populară deosebită, care a umplut de admirație sufletele celor ce-au cunoscut-o, de la muzeul parohial al Bisericii din Săliște, pînă la catedra universitară de literatură română și pînă la Academia Română, unde i se păstrează cu toată cinstea cuvenită din manuscrisele sale. Este explicabil motivul pentru care și presa noastră prin «Contemporanul» (15 septembrie 1972) îi comemorează numele și opera, la un centenar, pe primele pagini, prin distinsul scriitor colaborator Paul Anghel.

Pe lângă atmosfera de pace și liniște sufletească a unui sat românesc ca Săliște, Picu Procopie Pătruț și-a trăit viața în atmosfera religioasă a Bisericii din Săliște, în modesta slujire bisericească de «crâșnic», de «eclesiarh», precum semna în 1842 «Picu Pătruț crâșnic», iar în 1844 «Picu Pătruț, mult păcătosul eclisiarh la besereaca cea mare din orașul Săliște». Deci știutor de carte, cititor al cărților sfinte, cînta cu evlavie și medita adînc cuprinsul cugetării și evenimentelor dumnezeiești din cuprinsul lor. Nu-i erau străine, nici Sfînta Scriptură cu Apostolul și Evanghelia, nici Psaltirea cu Psalmii, nici Triodul și Penticostarul cu evenimentele vieții Domnului Hristos și nici Mineiele cu viețile Sfinților, din timpul anului bisericesc. Toate-i răsunau în suflet pînă-n adîncul inimii, ca zumzetul albinelor într-o stupină dumnezeiască. La bătrînețe, către sfîrșitul vieții, se spune că s-a călugărit, devenind monah.

Spirit cercetător, își completa personal cultura și cunoștințele ca autodidact, nu numai din cărțile bisericești, dar și din publicațiile vremii pe care le putea găsi, ale poezilor, ale istoricilor, ale iluminiștilor ardeleni, precum și din operele lui Dimitrie Cantemir. Cunoștea colindele religioase publicate de Anton Pann, de Ioan Tincovici la Buda, ale lui Neamișul din Ludoșu, Akim Băncilă și alții. Toate laolaltă îi formau o cultură generală, ce-i stîmula preocupările specifice și-i dădeau avînt propriei sale inspirații în lucrările sale scrise, ce avea să ne lase pasiunea sa pentru ideile culese din cărțile bisericești cu folosirea talentului cu care era dotat, îl ajutau să le transpună în versuri, pe care le ilustra cu același talent și desenatură colorate prin miniaturi, de o rară claritate și frumusețe.

Vizitînd personal acum cîțiva ani Biserica mare din Săliște și muzeul parohial din localitate, puținele manuscrise păstrau încă vie memoria lui Picu Procopie Pătruț. Acei ce semnalase pe vremuri importanța literară și educativă a manuscriselor lui Pătruț a fost profesorul universitar de pedagogie de la Universitatea din Cluj, Onisifor Ghibu,

săliștean, care încă pe cînd era la Sibiu îi ridicase o mare parte din cele 30 de volume manuscrise din Săliște și le păstra în biblioteca din Sibiu. Așa se explică aprecierile făcute operei lui Pătruț încă din anul 1905 în *Telegraful Român* (nr. 80 și urm.) de către Onisifor Ghibu, profesor de istoria literaturii române la Universitatea din București, care între timp a decedat.

Profesorul N. Cartojan, în cercetările sale făcute în cadrul istoriei literaturii române, pe temeiul vederii și cercetării cu atenție a unui manuscris mare, cu imnuri în versuri în cinstea Domnului și a Sfinților, împrumutat de profesorul Onisifor Ghibu, a putut publica în revista «Artă și Tehnică grafică», *Buletinul Imprimeriilor Statului*, nr. 4 din 1938, un mic studiu analitic și elogios, denumindu-l un Anton Pann al Ardealului. La aceeași revistă, în nr. 11 din 1940, a publicat și profesorul Onisifor Ghibu un studiu mai lung asupra operei lui Picu Pătruț, conchizînd că manuscrisele acestuia reprezintă o importanță unică în cultura românească, un adevărat fenomen al spiritualității românești. Vizitînd și personal biblioteca profesorului Onisifor Ghibu de la locuința personală din Sibiu, m-am convins de multimea și importanța manuscriselor lui Pătruț.

Spre a putea cerceta în liniște și timp manuscrisul cu imnurile de slavă în versuri, în cinstea Domnului și a Sfinților, așezate în ordinea praznicelor, cu indicarea glasurilor și a podobiei, după care se cîntă versurile, am mers la biblioteca Academiei Române, secția manuscriselor, și am aflat sub nr. 4826 manuscrisul lui Picu Pătruț, copiat caligrafic în litere cirilice în 1847—1850 de sălișteanul Milea, cu miniaturile originale în culori ale lui Pătruț. Volumul manuscrisului este intitulat: «Stihosu adecă viers la toate praznicile Domnului nostru Iisus Hristos și ale Pururea Fecioarei Mariei și ale Sfinților celor mai însemnați de Maica Bisearică, acum de curînd scoase de mine mai jos numitul și de mai mulți dascăli ai Bisericei Răsăritului. 1842, Săliște, 28 decembrie, Picu Pătruț crâsnic». La pagina 1001 găsim un alt titlu: «Stihos adecă viers la toate Duminicile Treodului și în zilele ceale cu prăznuire care cuprinde Treodul, acum de curînd scoase de mine jos numitul și de mai mulți dascăli ai Besearicii Răsăritului izvodite. 1844, Săliște, 11 august Picu Pătruț, mult păcătoșul eclesiarh la besearica cea mare din orașul Săliște». În manuscrisul-copie al lui Teodor Milea de la Academie, se repetă exact această titlatură, cu mențiunea: «de curînd prescris de mine», iar nu «scoase de mine», precum scria Pătruț în originalul său. Deci Milea săvîrșise copia manuscrisului lui Pătruț. Se luca cu anii, în deplină evlavie și cu desene în miniatură cu culori, căci precum se vede, lucrarea începută în 1842 se termină copiată festiv abia în anul 1850 la 5 aprilie, în marea sîmbătă.

Spre a ne face o idee de frumusețea originală a acestor versuri, în simplitatea, claritatea și evlavia lor, vom reda cîteva strofe de la evenimentele mai de seamă din viața Domnului Iisus Hristos. Este vrednic de subliniat faptul că atunci cînd adăuga colinde și din alți autori populari le cita numele, spre a se distinge de versurile sale. Astfel în ciclul versurilor din luna decembrie, privitoare la Nașterea Mîntuitorului, adică colindele, Pătruț mărturisește că din cele 30 la număr, 13 sînt împrumutate din Anton Pann «profesorul din București», 5 sînt luate din tipăritura veche a lui Ion Tincoș din Buda, una este facerea lui Nicolae Neamișul din Ludoș, iar alta a lui Agim Băcilă, iar din modestie celelalte ale «unuia din dascăli», adică ale lui însuși prin creație personală. Să privim mai întîi cîteva versuri scrise pentru sfînta și luminată Duminică a Paștilor, în care se simte pe deplin duhul Penticostarului nostru ortodox.

Paștile cele de taină!
Paștile fără prihană!
Paștile Cele cinstite!
Paștile prea strălucite!

Paștile cele sfințite!
Astăzi mouă sunt venite!
Paștile! Cele slăvite!
Paștile mouă și sfinte!

Paștile ! Izbăvitorul !
 Hristos răscumpăritorul !
 Paștile mari și cerești !
 Paștile ! Dumnezeești !
 Paștile credincioșilor !
 Paștile ! Bucuria lor !
 Paștile ! care-au deschis
 raiul ce l-au fost închis !
 Paștile ! Care sfințesc !
 Pre tot neamul creștinesc !
 Paștile ! cele frumoase !
 Paștile ! Prea luminoase !
 Paștile ! cu bucurie !
 Paștile ! Cu veselie !

.....
 Cântând să ne bucurăm !
 Și să ne îmbrățișăm !

 Doamne ! Hristos Iisus !
 Dumnezeul cel de sus !
 Paștile Iisus Hristos
 Soarele ! Cel luminos !
 O Paștile ! Domnul
 Dumnezeu și omul.
 Paștile strălucitoare,
 Izbăvire de 'ntristare !
 Că astăzi Iisus cel sfânt,
 Au înviat din mormânt !
 Pre noi mîntuindu-ne,
 Bucurie dîndu-ne (p. 1298—1301)

Vibrația sufletească a creștinului de bucurie la Duminica Sfintei Învieri, după Penticostar, era cu totul alta în Simbăta cea Mare, de tristețe și adîncă durere, cînd Domnul Hristos era în mormînt, la care după stihirile de la Triod, Picu Pătruț cu sentimentul întristării, devenea profund îndurerat și crea versurile cele ce urmează în «viers în Sfînta și marea Simbătă, la îngroparea Domnului nostru Iisus Hristos» :

Astăzi Iisus cel sfînt
 Odihnește în mormînt,
 O ! nespus Cuvînt !

 Astăzi marele 'mpărat
 În mormînt s-au îngropat
 Lucru minunat !
 Astăzi stăpînul Iisus
 De voe 'n groapă s-au pus
 Oh ! Cuvînt nespus !
 Astăzi stăpînul cel mare
 Au suferit îngropare !
 Lucru de mirare !

Ah ! Cerescule 'mpărat,
 Cum vroind morții te-ai dat
 Și te-ai îngropat !

Ci grăbește de 'nviază
 Și pre toți ne desfătează,
 Cu sfînta ta rază !

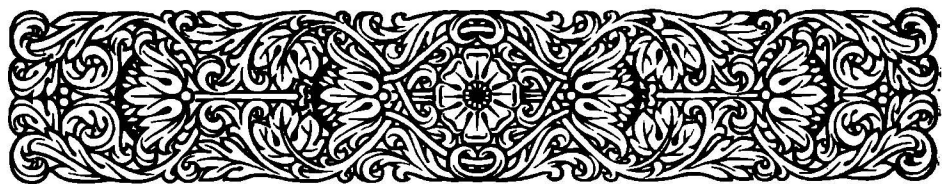
.....
 Deci toți să-i mulțumim,
 Și cu cîntări să-L slăvim,
 Pururea : Amin

(p. 1266—1269)

Acest volum manuscris caligrafic, cu litere cirilice, cu miniaturi colorate în peniță, format în 4 cu 1 400 pagini, cu versuri religioase populare așezate pe rînd, în ordinea marilor sărbători din cursul anilor bisericești, apreciat de distinșii bibliofili de odinioară, Nerva Hodoș și Ion Bianu, a fost așezat la locul de cinste al manuscriselor de mare valoare, în biblioteca Academiei Române, unde se află și astăzi. Precum re-marcă profesorul Cartoian, această operă a lui Picu Pătruț înfățișează, nu numai interes literar, ci și din punct de vedere artistic, căci manuscrisul este împodobit cu 516 ilustrații și 166 vignete, frumos colorate. Numai călugării vechilor Mînaștiri bucovinene puteau zugrăvi asemenea miniaturi minunate pe pergament.

În concluzie, opera aceasta a lui Picu Procopie Pătruț din Săliște, păstrată la Academia Română, rămîne o carte deschisă pentru cercetare, examinare și valorificare, la înălțimea nivelului marilor însușiri sufletești ale poporului român. Căci Picu Procopie Pătruț a fost un fiu al poporului, dintr-un sat de munte, iar opera lui scrisă rămîne nemuritoare, nu numai apreciată de cultura noastră, dar pe deplin binecuvîntată de Biserica noastră. Acesta este omagiul ce se poate aduce acum la centenarul morții celui care a fost Picu Pătruț, din Săliște. Eternă, rodnică și binecuvîntată să-i fie memoria căci a binemeritat, în strădania de o viață întreagă, și va binemerita și sus în ceruri, binecuvîntarea lui Dumnezeu.

Pr. Prof. MIHAIL BULACU

50 DE ANI DE LA MOARTEA LUI SILVESTRU OCTAVIAN ISOPESCU, PRIMUL ORIENTALIST ROMÂN, TRADUCĂTOR DIN SIRIACĂ

Biserica Ortodoxă a numărat printre slujitorii ei multe personalități care au făcut cinste nu numai țării noastre, ci chiar științei universale. Acum când s-au împlinit cincizeci de ani de la moartea lui Silvestru Octavian Isopescu, unul dintre cei mai mari orientaliști români, considerăm necesar să ne aducem aminte de el, ca un îndemn pentru tinerii noștri teologi de a-i urma exemplul.

Despre această figură ilustră s-a mai scris în revistele noastre românești¹ și chiar în cadrul Societății de Orientalistică din România s-a vorbit despre el ca arabist². În rîndurile de mai jos, noi îl vom privi ca traducător din limba siriacă. Mai întii câteva cuvinte de ordin biografic.

Profesorul Silvestru Octavian Isopescu³ a văzut lumina zilei într-o familie de intelectuali, ceea ce a avut o influență fericită asupra dezvoltării sale de mai târziu. S-a născut la Suceava în anul 1878⁴, unde tatăl său, Samuel, a fost profesor de liceu⁵. Originar, familia lui se trăgea din comuna Frătăuți, aproape de Rădăuți. Cursurile primare și cele secundare le-a urmat în orașul natal, totdeauna fiind clasificat primul⁶. După examenul de bacalaureat, pe care l-a luat cu distincție⁷, în 1886, s-a înscris la Facultatea de teologie ortodoxă⁸. Încă din timpul liceului, O. Isopescu își asimilase cunoștințe temeinice asupra limbilor clasice, greaca și latina, care în școlile apusene, din acea epocă, se predau foarte detaliat. Fiind un element foarte dotat, a fost îndemnat să frecventeze și cursurile de doctorat, pe care le-a absolvit cu mare distincție. Mani-

Pr. Prof. N. Neaga, *Un orientalist român : S. O. Isopescu, 1878—1922* (Figuri din viața bisericească a Moldovei), în «Mitropolia Moldovei», XXXIII (1957), nr. 5—7, p. 468 sq. ; Dr. V. Prelipean, *Importanța Vechiului Testament*. Studiul și cultivarea lui, la Facultatea de teologie din Cernăuți, în «Candela», XLVIII (1937), nr. 1—12. ianuarie-decembrie 1937, p. 138 sq. și Extras, p. 26 sq. ; G. Speranță, *Clerici români orientaliști*, în «Studii Teologice», Seria II, Anul XIX, nr. 5—6, mai-Iunie 1967, p. 363 sq.

2. Y. Goldenberg, *S. O. Isopescu, traducător al Coranului*, comunicare făcută la sesiunea de la București, din decembrie 1970, a Asociației Orientaliștilor din România.

3. În anuarele universității din Cernăuți, în care găsim menționat numele talentatului profesor, îl găsim mai mult sub forma de Isopescul, decît Isopescu. Cu litera l la fine, obișnuiesc cei mai mulți locuitori din nordul Moldovei să-și scrie numele de familie.

4. Profesorul O. Bucevschi, nepotul lui Octavian Isopescu. ne-a comunicat și ziua nașterii : 23 decembrie 1878.

5. Pr. Prof. N. Neaga, *op. cit.*, p. 468 sq.

6. Vorzugsschuler, după diplomele eliberate de statul austriac, înainte de primul război mondial.

7. Auszeichnung.

8. Era singura facultate de teologie ortodoxă din imperiul austriac.

fiind deosebită aplicație spre limbile semite, a fost îndrumat să meargă, pentru o mai temeinică specializare, la universitățile apusene. În timpul acela, Viena⁹ era renumită pentru studiile de orientologică. În acele centre universitare, Isopescu reușește să-și adâncească cunoștințele de limbi semite: araba, aramaica, ebraica și siriaca, dar ceea ce ne frapază, și de copă, armeană și chiar turcă. După descrierea contemporanilor și a celor care s-au ocupat de el mai târziu, Isopescu era un om cu o mare înzestrare, ce ieșea din comun. De aceea, chiar i s-a oferit angajarea ca profesor în străinătate,¹⁰ dar el n-a primit, preferind să se reîntoarcă în sinul poporului din care ieșise și să-și dezvolte aci însușirile sale.

Revenit de la studiile de specializare, fără nici o îndoială că ar fi fost promovat profesor de Vechiul Testament, la Facultatea de teologie, dar aci catedra era ocupată,¹¹ și de aceea a fost numit docent pentru limbile orientale și Vechiul Testament. În anuaarele universității din Cernăuți, îl găsim mereu menționat, cu începere din anul 1908¹². Se pare că n-a fost căsătorit niciodată¹³, devenind preot celib¹⁴. După terminarea primului război mondial, se pare că lui Isopescu nu i-a mai convenit situația de docent¹⁵, căutându-și locul de muncă în altă parte. Așa se face că, la 1 iulie 1918, îl aflăm preot deservent al Bisericii Sfântul Sava din Iași, iar cu decretul nr. 3261, din luna noiem-

9. La Viena veneau tineri din toate părțile lumii, căci aci se aflau profesorii cei mai renumiți pentru limbile orientale.

10. Din surse familiare, am aflat că a fost invitat să treacă la catolicism, unde ar fi fost angajat imediat ca profesor, iar după aceea va fi avansat chiar cardinal. Isopescu a refuzat toate aceste oferte. Tot profesorul O. Bucevski ne informează că, în urma studiilor de la Viena, Isopescu s-a făcut cunoscut ca un semitolog de renume mondial, fiind luat ca arbitru în disputele dintre specialiștii din acea epocă. După cite știm, prima dispută de acest gen, ce a dat naștere chiar unul proces judiciar, a fost provocată de apariția cărții profesorului de la universitatea din Praga, August Röhlng, *Der Talmudjude*, unde erau înșiruite și comentate anumite texte sporadice din Talmud.

11. Titular la Vechiul Testament era Pr. Prof. Dr. V. Tarnavski.

12. Pr. Prof. N. Neaga, *op. cit.*, p. 468, spune că a activat ca docent de la 1900. Din contra, Pr. Prof. Vl. Prelucean, p. 26 (extras), «Candela», p. 138, spune că de la 1908. Într-adevăr, în anuaarele universității din Cernăuți, de la 1908 și următoarele, îl găsim amintit. Nici n-ar fi fost cu puțință ca la 22 de ani (1900), să fi terminat atât doctoratul, cât și studiile de specializare, pe la universitățile din străinătate.

În *Personal stand der Universität in Studienjahre 1908/1909*, la pag. 7 găsim scris: Oktavian Isopescu, Doktor der Theologie, Privat docent des Bibelstudiums und der Exegese des alten Bundes und orientalischen Sprachen. Care erau aceste limbi orientale, aflăm din *Verzeichnis der öffentlichen Vorlesungen an der K. K. Franz Josephs-Universität zu Czernowitz im Winter-Semester 1909—1910* și *Sommersemester 1910*. Ele erau:

Arabishe Sprache dreimal wöchentlich nach Ubereinkunft.

Armenische Sprache zweimal wöchentlich nach Ubereinkunft.

Syrische Sprache dreistündig wöchentlich nach Ubereinkunft.

Biblisch-aramäische, zweistündig wöchentlich nach Ubereinkunft.

Hebräisch-Repetitorium für kandidaten der exegetisch-historischen Staatsprüfung, dreistündig.

13. Pr. Prof. N. Neaga, *op. cit.*, p. 468; G. Speranță, *op. cit.*, p. 363. Așa ne-au informat și cei care l-au cunoscut, printre care Prof. O. Bucevski.

14. Să se fi preotit, ca să nu fie încorporat și trimis pe front? Nu credem, căci îl găsim mobilizat ca preot militar. Mai degrabă considerăm că nu s-a căsătorit, spre a se ocupa mai intens de studii. La aceeași facultate cu el mai existau în acea perioadă și renumiții profesori frați, Constantin și Eusebie Popovici.

15. Posturile de docenți, de pe lângă facultăți, în marea lor majoritate erau nebugetare. Poate că aceasta a fost cauza îndepărtării lui O. Isopescu de centrul universitar, unde profesor de Vechiul Testament era tot V. Tarnavski, care avea încă mult pînă să se pensioneze.

brie 1918, îl vedem înălțat la rangul de arhimandrit¹⁶. Cunoscut din lucrările sale și din activitatea sa ca docent la Facultatea de teologie înainte de război, O. Isopescu a fost chemat să predea cursurile de limba și literatura greacă, la Facultatea de literatură a universității din Iași¹⁷. Cum se exprimă profesorul N. Neaga¹⁸ «această angajare a lui Isopescu era o justă apreciere a talentului său pentru asimilarea limbilor».

Isopescu s-a stins din viață la 30 august 1922¹⁹, la o vîrstă numai de 44 ani, în toiul forțelor sale creatoare, căci ar fi putut să producă alte multe opere temeinice, cu care literatura românească de specialitate să se fi îmbogățit tot mai mult.

De la profesorul S. O. Isopescu ne-au rămas următoarele lucrări :

a. *Profetul Obadia*, tradus și explicat de pe textul masoretic și ornat cu o introducere²⁰, 1901, p. 28. Retipărire din revista «Candela». După cum spune în prefață, lucrarea este numai un extras, dintr-un studiu exegetic și lingvistic asupra profetului Obadia, studiu premiat la 6 ianuarie 1900 de către Minister, la propunerea venerabilului colegiu profesoral al facultății de teologie. Neavînd posibilitatea să publice studiul întreg, atunci a făcut numai un extras²¹. În introducerea acestei lucrări, autorul arată izvoarele iudaice și creștine, din care putem obține cele câteva informații de ordin biografic asupra profetului Obadia, apoi locul și data scrierii profeției. În capitolul II — literatura — autorul înșiră bibliografia lucrărilor ce s-au ocupat de prorocul Obadia, de unde se vede o foarte bună orientare a sa în domeniul respectiv. În capitolul III — traducere și explicare — O. Isopescu comentează cartea biblică Obadia, în partea de sus a paginii, cu litere mai mari, dînd textul profeției, iar în subsol, cu literă mică, făcînd interpretarea, unde partea filologică este destul de prezentă. Prin această lucrare, Isopescu proba destul de evident orientarea sa în domeniul exegezei Vechiului Testament.

b. *Iov*²². În această publicație, autorul studiază cu multă atenție textul acestei dificile cărți, în ceea ce privește limba, autorul și mai ales timpul scrierii. Isopescu a utilizat toată literatura scrisă pînă la el, proba făcînd-o bogată literatură despre Iov, la iudei, apoi la scriitorii greci, sirieni și latini, în intervalul din prima jumătate a secolului al VII-lea, pînă la căderea Constantinopolului, apoi de aci, de la căderea Constantinopolului pînă la 1904, așa cum s-a dezvoltat această literatură în Biserica ortodoxă, catolică și protestantă.

c. *Pîngerile lui Ieremia*²³, traducere și explicare după textul masoretic și ornat cu o introducere, apărută în 1909, p. 140. Această carte cu cuprins elegiac, care impresionează pe orice cititor, l-a atras și pe Isopescu. După partea introductivă (autor, locul și

16. Prof. N. Neaga, *op. cit.*, p. 468.

17. La Iași, nu exista facultate de teologie.

18. Pr. Prof. N. Neaga, *op. cit.*, p. 468, citînd pe Dr. N. Grămadă, profesor universitar la Iași, afirmă : «Isopescu urmărise toată lumea din Iași, prin vizitarea și profunzimea cunoștințelor sale. Chiar a voit să-și dezvolte în mod liber, în limba latină, prelegerea sa de deschidere și inaugurare a cursurilor sale universitare. Știa nebănuît de multă greacă și latină».

19. A fost înhumat la minăstirea Cetățuia.

20. Aici, autorul nostru se numește numai Octavian nu și Silvestru.

21. Studiul întreg se află în revista «Candela», Anul 1900, p. 809—816 ; 878—883 ; Anul 1902, p. 19—25 ; 54 sq.

22. Isopescu și-a început publicarea lucrării sale în «Candela», cu începere din 1902 astfel : Anul 1902, p. 214—221 ; 290—297 ; 333—341 ; 405—421 ; 465—481 ; 529—545 ; 597—611 ; 666—683 ; 725—740 ; Anul 1904, p. 470—474 ; 542—550 ; 610—621.

23. A început să fie publicată în «Candela», cu începere din anul 1907 astfel : Anul 1907, p. 666—673 ; 728—734 ; 797—805 ; Anul 1908, p. 16—24 ; 66—72 ; 118—126 ; 312—319 ; 434—442 ; 501—508 ; 560—576 ; 628—636 ; 693—700.

data scrierii) urmează comentarul propriu-zis al cărții biblice, unde autorul se dovedește că este destul de bine orientat asupra limbii și mai ales mediului ebraic din care a ieșit opera profetului.

d. *Der Prophet Malachias*²⁴, Einleitung, Übersetzung und Auslegung..., 1908. Autorul și-a publicat această lucrare în limba germană. După câțiva ani, în 1911, o publică și în românește sub titlul: *Profetul Malachia*, introducere, traducere, explicare (p. 152). Cu lucrarea aceasta, autorul putea sta alături de oricare savant apusean.

e. *Legile agrare la evrei*²⁵, după dreptul mozaic. După cum se știe dreptul civil mozaic și cel penal se ridică mult deasupra legislațiilor tuturor popoarelor antice. Nu știm, dacă vreun alt cod de legi agrare, din antichitate, prevedea ca pământul și bunurile vândute de cineva, să se poată întoarce la vechiul proprietar, după 50 de ani. Isopescu se ocupă de toate aceste chestiuni și arată caracteristicile proprietății la evrei și rolul pe care-l avea proprietatea la poporul evreu.

f. *Die Wiederverehelichung der Priester in den morgenländischen Kirche von der Dr. E. Wojuski, einzige autorisierte Übersetzung* von Dr. O. Isopescu, Mainz, 1908. Fostul profesor de teologie morală se preocupase de spinoasa chestiune a recăsătoririi preoților ortodocși, care și astăzi este tot așa de acută ca și atunci. Isopescu, care cunoștea limba germană ca și pe cea maternă, a tradus-o în limba română²⁶.

g. *Rumänische Erzählungen aus dem Originalen übersetzt*, 1912, conține o serie de povestiri culese din mediul românesc și publicate în limba germană, pentru a face cunoscut geniul poporului nostru, frumusețea și originalitatea folclorului românesc²⁷.

h. *Cuvînt inaugural*²⁸ ținut cu ocazia deschiderii prelegerilor sale la Facultatea de teologie din Cernăuți și în care se ocupă de căderea omului în păcat și speranța lui de mîntuire prin Hristos. Ideea că prin Mesia creștinul capătă o mare legătură cu Vechiul Testament, autorul o sintetizează minunat prin cuvintele de concluzie: *Novum Testamentum in Vetere velabatur, Vetus Testamentum in Novo refalatur*²⁹.

i. *Cuvînt final*³⁰. Este o apreciere făcută revistei «Candela» cu ocazia împlinirii a 25 ani de la apariția ei. O. Isopescu arată aportul acestui periodic, atât pentru știința teologică, cât și pentru activitatea pastorală a clerului, deoarece le pune la îndemînă material omiletic și exegetic. Laudă apoi pe colaboratorii revistei³¹.

j. *Cuvînt la moartea doctorului Vasile Găină*³² în care O. Isopescu face necrologul renumitului profesor pe care-l denumește stîlp al Bisericii și un român bun care și-a servit cu dragoste poporul din care făcea parte³³.

l. *Coranul*, 1912, p. 538. Este una din cele mai mari opere ale lui Octavian Isopescu, cu care el a reușit să se situeze pe un loc înalt, în cenaclul semitisticii mondiale și cu care noi ne vom mindri totdeauna, fiindcă puține popoare au în limba lor traducerea Coranului, făcută după originalul arab. Dorința lui Isopescu, menționată în prefața Coranului tradus de el, s-a împlinit: «de a pune o piatră la clădirea literaturii mondiale...»

24. A început să fie publicat în «Candela», începînd cu anul 1908.

25. A fost publicat în «Candela», Anul 1911, nr. 8. p. 401—409; 457—466.

26. Pr. Prof. N. Neaga, *op. cit.*, p. 471. 27. Idem. *ibidem*, p. 471.

28. A fost publicat în «Candela», Anul 1908, p. 16—25.

29. Pr. Prof. N. Neaga, *op. cit.*, p. 472.

30. Publicat în «Candela», Anul 1907, p. 533 sq.

31. Pr. Prof. N. Neaga, *op. cit.*, p. 472.

32. A apărut în «Candela», Anul 1907, p. 35 sq.

33. Pr. Prof. N. Neaga, *op. cit.*, p. 472.

Despre această traducere a Coranului, de către Isopescu, ne-a vorbit pe larg prof. V. Goldenberg, la sesiunea Asociației Orientaliștilor, din decembrie 1970.

De ultimă lucrare a lui Octavian Isopescu ne vom ocupa mai pe larg în rîndurile ce vor urma. Aceasta este :

m. *Tilcurile Sfîntului Părintelui nostru Domnul Efrem Sirul, la Pentateuch, Iosua, Judecători, Cărțile lui Samuel și ale Regilor*, traduse din originalul siriac de Dr. Silvestru Octavian Isopescu, *Tomul I*, 1914, p. 556. Autorul își propusese să traducă toată opera exegetică a lui Efrem Sirul.

O. Isopescu și-a început tipărirea traducerii sale în anul 1914; acest lucru reiese din cele ce aflăm de pe coperta tomului I, de care ne ocupăm. Dar, din nefericire, în acel an a izbucnit primul război mondial, cînd autorul a fost mobilizat ca preot militar, iar lucrătorii tipografiei au plecat pe front, așa încît tipărirea s-a oprit la pagina 320. Nici după încetarea războiului ea n-a mai continuat, autorul decedînd în anul 1922. Reluarea tipării n-a mai putut fi începută decît în anul 1940, imprimîndu-se restul de la pagina 320 pînă la pagina 556. Profesorul N. Cotos care s-a ocupat de imprimare, în notița de la finele tomului I, promitea că, în curînd, va apare și tomul II al traducerii lui Isopescu din Efrem Sirul, dar aceasta nu s-a mai realizat. Sintem informați că manuscrisul său s-ar afla la Institutul teologic din Sibiu. Se pune acum întrebarea : a tradus el din originalul siriac, sau a dat pe românește o traducere existentă în vreuna din limbile moderne? Răspunsul este afirmativ. O. Isopescu a tradus direct din limba siriacă. După cum știm, în limba română, chiar de la începutul secolului al XIX-lea, avem traduși doi autori de limbă siriacă : Isaac Sirul și Efrem Sirul, acesta de pe urmă fiind chiar autorul din care a tradus și Octavian Isopescu.

Textul siriac pe care l-a avut în față Isopescu a fost cel publicat de către iezuitul siro-maronit, *Petrus Benedictus*, la Roma, în anul 1737. Acest monah maronit a mai adăugat alături de scrisul lui Efrem și alte scholii, aflate în literatura siriacă, ce întregesc comentarul scripturistic al lui Efrem. În așa-numita catenă siriacă, fuseseră inserate interpretările asupra Scripturii, ale unor autori siriieni, cum de exemplu : Iacob din Edesa, Iacob învățătorul, Iacob din Serug și Severus din Antiohia³⁴. Fiindcă, într-adevăr, aceste scholii sînt interesante, Isopescu le-a tradus în întregime.

Cum singur ne spune³⁵, Isopescu «a avut în față și două așa numite traduceri, în limbi accesibile nouă, dar prea puțin folos a tras din ele. Și iată de ce : Textul siriac editat de Petrus Benedictus este însoțit și de o «versio latina». Însă această alcătuire foarte pe nedrept poartă numele de «versio», deoarece nu este o traducere exactă, ci o parafrază foarte liberă, adesea chiar incorectă. Această parafrază mai mult încurcă pe cititor, decît să-l lămurească și să-i dea o iconanță clară despre felul cum scrie Efrem. În anul 1842 — spune mai departe Isopescu — a apărut la Kempten în Germania o traducere nemțească a primului tom sus din numita ediție siriacă. Această traducere a fost primită în colecția : «Sämmtliche Werke der Kinchenväter aus dem Urtexte in das Deutsche übersetzt». Titlu falnic, dar necorespunzător, căci traducerea operelor lui Efrem este făcută după parafraza lui Petrus Benedictus, iar autorul ei n-a avut nici măcar o idee despre limba siriacă. Ba, adesea, n-a înțeles nici măcar textul latin și de aceea s-a depărtat și mai mult de original».

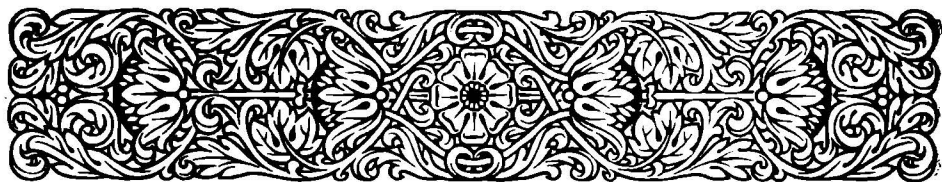
Se înțelege dar că, Isopescu și-a făcut traducerea după textul siriac original, căci altfel nu s-ar exprima așa de aspru, față de traducerile pe care le-a avut în față.

34. Cf. Prefața tomului I al lui Isopescu, de care ne ocupăm.

35. *Ibidem*.

În ce privește calitatea traducerii românești a lui Isopescu, pot spune că este făcută cu îngrijire. Pe alocuri încalcă oarecum geniul limbii noastre românești, dar sînt sigur că a făcut aceasta, tocmai pentru a conserva cît mai autentic și mai exact gîndul autorului pe care-l traduce. În subsolul paginii, are foarte multe notițe explicative, cele mai multe de ordin lingvistic, cu care-și justifică traducerea lui, ceea ce-l relevă ca pe un orientat semitolog. Fiindcă în Cernăuți, unde și-a publicat tomul prim, nu exista literă siriacă, O. Isopescu a transcris cuvintele siriace cu caractere latine, dînd jos în notă corespondentul semit cu literă ebraică. Acolo, unde traduce și scholiile lui Iacob din Edesa, Iacob din Sarug, Severus din Antiohia ș.a., de care am amintit, în subsol, arată cine erau acești autori, ca cititorul să nu rămînă în nedumerire. Fiindcă Efrem Sirul, mai la orice pas citează pasajii din Scriptură, mai ales cea a Noului Testament, Isopescu le-a identificat pe toate, arătîndu-le minuțios în josul paginii.

Pr. ATANASIE NEGOIȚĂ

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

CONFERINȚA DE ORIENTARE A CLERULUI DIN ARHIEPISCOPIA BUCUREȘTILOR DIN LUNA SEPTEMBRIE 1972

Contribuția actuală a teologilor ortodocși români pentru sprijinirea vieții și a progresului

Potrivit hotărârii Sfintului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din 14 decembrie 1972, între 20 și 30 septembrie a.c. a avut loc cea de-a III-a Conferință de orientare a clerului din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Inchinată marilor strădanii pe care omenirea contemporană le depune astăzi pentru a sluji vieții, apărării păcii, dreptății sociale și progresului, Conferința a avut rolul de a studia contribuția actuală a teologiei ortodoxe și a teologilor români pentru sprijinirea vieții și progresului.

Cunoscând că Biserica Ortodoxă Română și teologii ei privesc cu toată seriozitatea problemele actuale ale vieții, acordându-le o importanță majoră în păstrarea culturii și civilizației și pentru progresul social al întregii lumi, Conferința a căutat să arate că slujirea credinciosului și relația dintre Biserică și lume reprezintă îndatoriri primordiale ale Bisericii.

Apreciind că slujirea semenului este bazată pe porunca iubirii dintre oameni și ea este o funcțiune esențială a Bisericii prin care se realizează nu numai pacea, și apropierea dintre oameni, dar în ultimă instanță, mântuirea sufletului, Biserica ortodoxă, prin teologii săi, — în ultimul sfert de veac, a activat intens pe teren intern prin formarea unei educații patriotice și cetățenești a preoțimii și viitorilor slujitori ai ei, în spiritul atașamentului și adeviziunii ei depline la acțiunile obștești, pentru dezvoltarea și înfrumusețarea patriei, pentru pacea, cooperarea și înțelegerea între popoare.

Pe teren extern, prin conferințele ținute la marile soboare ale Bisericii, în Consiliul Mondial al Bisericilor sau în cadrul eforturilor pentru pace, cuvântul teologilor ortodocși români a fost prețuit, bine primit și apreciat. S-a arătat că teologia ortodoxă contemporană este o teologie

a slujirii care sprijină aspirațiile de pace și de progres ale poporului nostru și ale lumii întregi.

La toate protoieriile din cuprinsul Sfintei Arhiepiscopii, Conferința s-a deschis prin oficierea unui Te-Deum și s-a desfășurat, în continuare sub președinția delegatului chiriarhal.

Astfel la 21 septembrie conferința a avut loc la protoieriile :

La Circa I Capitală a prezidat P. C. Pr. Al. Ionescu, vicar mitropolitan. Tema a fost susținută de Pr. Gh. Maxim de la Parohia Sfintului Nicolae-Buzești. Au luat parte la discuții preoții : D-tru Popescu, Atanase Preda, Gh. Dumitriu, Gh. Căciulă, Gh. Ciocan, Cazan Ion, Gh. Lăzărescu și Fl. Sămărescu. Au prezentat rapoarte de activitate preoții Ion Brătulescu și Gh. Lăzărescu.

La Circa II Ilfov a prezidat P. C. Pr. Ilie Georgescu, consilier patriarhal. A susținut tema preotul Ivanciu Gheorghe de la parohia Izlaz. Au luat parte la discuții preoții : Ionescu Stelian, Constantinescu Gh., Pîrvu Ștefan, Tincoca Iosif, Morozan Serafim, Armaș Alexandru, Toneș Ion și Ionescu Vasile. Au citit rapoarte de activitate preoții Popescu Valentin și Bogdan Alexandru.

La Protoieria Slobozia a prezidat P. C. Pr. Octavian Iatan, consilier mitropolitan. A prezentat tema preotul Petrescu Pavel. Au luat parte la discuții preoții : Iacob Mihai, Rășcanu Ion, Cozma Drăgănescu, Delcea Ion, Voiculescu Vasile, Badea Neagu, Petrescu Gh., Bratu Dincă, Borcan Nicolae, Vlad Dragomir și Popa Ion. Au citit rapoarte de activitate preoții Nuță Al. și Păun Panait.

La Protoieria Turnu Măgurele a prezidat P. C. Pr. Petre Alexandru, consilier mitropolitan. Tema a fost dezvoltată de preotul Popescu Dumitru de la parohia Troianu II. La discuții au participat preoții : Nițulescu Iancu, Neamțu Gheorghe, Mitroi Stănescu, Netcu Gh., Mustăciosu Andrei. A citit raportul de activitate preotul Balcangiu Petre.

La 25 septembrie.

La Protoieria Circa I Ilfov a prezidat P. C. Pr. Petre Alexandru. Tema a fost susținută de preotul Pană Aurel de la parohia Vinătorii Mici. Au luat parte la discuții preoții : Aurel Roșca, Dumitrescu Marin, Ionescu Florea, Vergulescu Teodor, Stamatoiu Dionisie, Mihai Vasile, Șeitan Ion și alții. Au citit rapoarte de activitate preoții Teodorescu Gh. și Stamatoiu Gh.

La 26 septembrie.

La Protoieria Circa II Capitală a prezidat P. S. Episcop Dr. Antim Tîrgovișteanu, vicar patriarhal. Tema a fost prezentată de preotul Mîntulescu Zaharia de la parohia Dichiu. La discuții au participat preoții : Vasile Andronescu, Const. Dumitrescu, Negoiaș Atanasie, Nicolae Tănăsescu, Dumitru Alexandru, Constantin Ispîr, Eugen Bărbulescu, Mihai Ștefan și Stan Dimancea. A citit rapoarte de activitate preoții Ion Apostol și T. Roșculeț.

La Protoieria Oltenița a prezidat P. C. Pr. Prof. Ene Branîște. A prezentat tema preotul Dumitrica Radu. La discuții au luat parte preoții Cucuta Gh., Nițulescu Vasile, Vasiliu Ion, Mircea Popa, Sandu Dumitru, Florea Tudor, Bădiță Alexandru, Grosu Vladimir, Pîslaru Ion, Teodorescu Dumitru, Niculescu Tănase și Moise Nicolaie.

Au citit rapoarte de activitate preoții Săndulescu Șt., Radu Marin și T. Florea.

La Protoieria Cîmpina a prezidat P. S. Episcop Antonie Ploieșteanu. A susținut referatul temei preotul Vasiliu Ștefan de la parohia Sinaia. Au luat parte la discuții preoții : Neagoe Ilie, Supială Mihai, Săvulescu Gh., Enăchescu Emil, Tudor Alexandru, Dașchievici Porfirie, Floroiu Gh., Sergiu Aurel, Ion Gh., Stănculescu Ion și Arjoca Aurelian. Au prezentat rapoarte de activitate preoții Boitan Florin și Popescu Constantin.

La Protoieria Fetești a prezidat P. C. Pr. Nicolae Diaconu, consilier patriarhal. Tema a fost prezentată de preotul Done Mihai. Au participat la discuții preoții : Panait Ion, Rațiu Constantin, Stoian Florea, Pandulescu Teodor, Iordache Nicolae, Dumitru Vasile, Runcanu Ion, Dumitru Stan și Florea Nicolae. Au prezentat rapoarte de activitate preoții Ionescu Iancu, Ștefan Constantin și Dojan Nicolaie.

La Protoieria Alexandria a prezidat P. C. Pr. Octavian Iatan. Tema a fost prezentată de preotul Cîrnu Marin de la parohia Frumoasa. Au luat parte la discuții preoții : Gologan Marin, Mateescu Gh., Mitroi Stancu, Popoiu Eugen, Burcea Nicolaie, Popescu Spirea, Spiru Ion, Boboșilă Gh. și alții. Au citit rapoarte de activitate preoții Dencescu Alex., Popescu Spirea și Serghe Ștefan.

La 27 septembrie

La Protoieria Urziceni a prezidat P. C. Pr. Sabin Verzan, consilier patriarhal. Tema a fost susținută de preotul Zaharia Alexandru de la parohia Adormirea — Urziceni. Au luat parte la discuții preoții : I. Mihăilescu, Neagu Vasile, Gh. Dragomir, Emanoil Lăzărescu, Ștefan Ene, Leca Ion, Sandu Lisandru, Ilie Gheorghe, Traian Georgescu și U. Uzună. Au prezentat rapoarte de activitate preoții Constantin Podăreanu și Neagu Vasile.

La Protoieria Cîmpulung a prezidat P. C. Pr. Petre Alexandru. Tema a fost prezentată de preotul Surugiu Ion de la parohia Nămăiești. Au participat la discuții preoții : Becuț Ion, Rădulescu Ion, Petrescu Luca, Petre Bărboi, Minciunescu Toma, Dragomir Mircea, Grigorescu Niță. Au citit rapoarte de activitate preoții : Rădulescu V. Ion și Mircea Dragomir.

La Protoieria Giurgiu a prezidat P. C. Pr. Prof. D-tru Fecioru. Tema a fost susținută de preotul Cristescu Dumitru de la parohia Izvorul. Au luat parte la discuții preoții : Antonescu Ion, Barică Aurel, Berceanu Dumitru, Sandu Nicolaie, Ion Barbu, Popescu Ion, Pătrașcu Ion. Au citit rapoarte de activitate preoții Răzvan Ion și Paraschivescu Mihail.

La Protoieria Vălenii de Munte a prezidat P. S. Episcop Dr. Antim Tîrgovișteanu. Tema a fost susținută de preotul Rădan Gh. de la paro-

hia Slănic. Au luat parte la discuții preoții : Alexandrescu Ion, Ene Aurel, Bercaru Constantin, Rotaru Constantin, Nedelcu I. Nedelcu, Pufulete Silviu, Lungu Petre, Mateescu T. Gh., Stroeie Radu, Ilie Vasile, Ion Oporan, Pîrvu Traian, Mihai Gh. Au citit rapoarte de activitate preoții Ionescu Stelian și Popescu Mihai.

La Protoieria Călărași a prezidat P. C. Pr. Vasile Diaconescu, inspector eparhial. Tema a fost susținută de preotul Diaconu Constantin, de la parohia «Nicolae Bălcescu». Au participat la discuții preoții : Curtean Alex., Zotea Gh., Alexandru Nicolae, Valahe Gh., Rădulescu Vasile, Popa Cristea și Sima Jean. Au citit rapoarte de activitate preoții Dinu Nistor și Ioan Gh. Nicolae.

La Protoieria Tîrgoviște a prezidat P. C. Pr. Octavian Iatan. Subiectul a fost tratat de preotul Drăgoi Ion. Au luat parte la discuții preoții : Chițescu Gh. Popa, Ioniță Iacobescu Gh., Enăchescu Zoie, Popescu Ion, Panaitescu Const., Popescu Alexandru și alții. Au citit rapoarte de activitate preoții Pietroșanu Ion și Mircescu Gheorghe.

La Protoieria Găiești a prezidat P. C. Pr. Constantin Pîrvu, consilier patriarhal. A citit referatul Pr. Constantinescu Adrian de la parohia Șelaru. Au luat parte la discuții preoții : Dumitru Neicu, Ion Dinu, Florin Constantinescu, Nicolaie Ivașcu, Grigore Mogoșanu, Florea Popescu și Ioan Ceaușu.

Au prezentat rapoarte de activitate preoții Gh. Lungu și Gh. Bădoi.

La Protoieria Ploiești a prezidat P. S. Episcop Antonie Ploieșteanu, vicar patriarhal. A prezentat referatul temei preotul Nicolae T. Ioan de la parohia Sfântul Pantelimon.

Au luat parte la discuții preoții : Nedelcu Teodor, Barac Virgil, Păcuraru Ion, Arion Leon, Tănăsescu Ion, Buță Constantin, Gheorghiu Mircea, Săvulescu Ștefan, Cazan Gh. și Gheorghe Vasile.

A citit raportul de activitate preotul Iliescu Ștefan.

La Protoieria Videle a prezidat P. C. Pr. M. Marinescu. Referatul a fost susținut de preotul Budescu Vasile de la parohia Scurtu Mare. Au participat la discuții preoții : Budeanu Atanasie, Andrei Gheorghe, și Ionescu Nicolae. Au citit raportul de activitate preoții Andrei Ilie și Popescu Mihai.

La Protoieria Circa III Capitală a prezidat P. C. Pr. Alexandru Ionescu, vicar mitropolitan.

Referatul temei a fost dezvoltat de preotul Munteanu Paul de la parohia Sfântul Ioan Piață.

Au participat la discuții preoții : Mircea Ion, Bojogescu Ion, Buda Gheorghe, Gaiță Gheorghe, Petrescu Nicolae, Iliescu Stelian, Dorobanțu Ion, Sava Corneliu și Zaharescu Alexandru. Au citit rapoarte de activitate preoții Soare Dumitru și Popescu Ion.

La Protoieria Titu a prezidat P. C. Pr. Ion Gagi, directorul Administrației Patriarhale. Tema a fost prezentată de preotul Pîrcălabu Ion de la parohia Vlăsconi.

Au luat parte la discuțiile purtate preoții : Mariuță Gheorghe, Tănăsescu Nicolaie, Petrescu Constantin, Albu Alexandru, Radu Dumitru și Popescu Alexandru.

Au citit rapoarte de activitate preoții Grecicosei Simion și Ștefănescu Ion.

În concluzie au luat cuvîntul protoiereii respectivi și apoi Președinții delegați de centrul eparhial, care au făcut completări și considerațiuni asupra celor discutate, asupra competenței și ținutei avute de cei prezenți.

În continuare s-a prezentat de către PP.CC. Președinți o scurtă dare de seamă omagială cu prilejul aniversării a 100 ani de la moartea lui Avram Iancu — Craiul Munților și Tribunalul poporului din Ardeal, aniversare trecută și în lista comemorărilor fixate de U.N.E.S.C.O. pentru anul 1972.

Trecîndu-se la Comunicări, au fost aduse la cunoștința preoțimii următoarele :

MANIFESTĂRI ECUMENISTE ALE BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

(15 mai — 15 septembrie)

I. Manifestări în cadrul relațiilor interortodoxe.

1. *Doliul Patriarhiei Ecumenice.*

La 7 iulie a.c. a decedat la Istanbul în vîrstă de 86 ani Sanctitatea Sa Atenagora I, Patriarhul Ecumenic. La funeralii a participat și o delegație a Bisericii Ortodoxe Române formată din I.P.S. Dr. Iustin Moisescu, Mitropolitul Moldovei și Sucevei și P. S. Episcop Antonie Ploieșteanu, Vicar Patriarhal.

2. *Alegerea noului patriarh ecumenic.*

La 16 iulie Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe de Constantinopol a ales ca nou patriarh ecumenic pe I.P.S. Mitropolit de Imbros și Tenedos Dimitrios I. Instalarea oficială a noului patriarh ecumenic a avut loc la Istanbul la 18 iulie a.c.

Cu acest prilej Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a trimis urări și felicitări noului Patriarh ecumenic.

3. *Simpozionul Interortodox de la Tesalonic.*

Între 12 și 16 septembrie a.c. o delegație a Bisericii Ortodoxe Române formată din PP. CC. Profesori Dumitru Stăniloae și Isidor Todoran, a luat parte la simpozionul ortodox de la Tesalonic. Tema simpozionului a fost : «Tradiția Bisericii Ortodoxe și exigențele lumii contemporane».

4. *Vizita în România a Mgr Germain de Saint-Dennis.*

Între 11 și 25 septembrie a.c. Mgr Germain de Saint-Dennis, conducătorul Bisericii catolice-ortodoxe din Franța — biserică aflată în relații canonice cu Biserica Ortodoxă Română —, însoțit de 3 reprezentanți ai acestei biserici a făcut o vizită în România. Oaspeții au avut întrevederi cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, au vizitat biserici și mînăstiri din Arhiepiscopia Bucureștilor și Centrul Mitropolitan de la Timișoara.

II. MANIFESTĂRI ÎN CADRUL RELAȚIILOR CU BISERICILE VECHI ORIENTALE

1. La cererea Sanctității Sale Vasken I, Catolicosul tuturor armenilor, se va tipări în limba armeană manualul de patrologie întocmit de P. C. Pr. Prof. Ioan G. Coman pentru uzul studenților.

1. La invitația Sanctității sale Vasken I, Catolicosul tuturor armenilor, o delegație a Bisericii Ortodoxe Române formată din I.P.S. Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, P. S. Episcop Dr. Antim Țirgovișteanu și P. C. Pr. Prof. Ene Braniște, au vizitat Biserica Armeană între 16 și 24 mai.

III. MANIFESTĂRI ÎN CADRUL RELAȚIILOR CU BISERICA ROMANO-CATOLICA

1. *Simpozionul de la Regensburg.*

Între 17 și 22 iulie a.c. a avut loc la Regensburg cel de-al IV-lea simpozion ecumenic între teologii romano-catolici și ortodocși, avînd ca temă «Intercomuniunea». Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de P. S. Arhiepiscopul Gherasim Cîștenișanu și P. C. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae.

2. *Vizita unui grup de catolici spanioli în România.*

Între 6 și 10 iunie a.c. un grup de catolici din Spania, condus de Preotul Iulian Garcia Hernando, a făcut o vizită în România. A vizitat mînăstiri din Arhiepiscopia Bucureștilor. Au fost primiți de către P. S. Episcopul Antonie Ploieșteanu și au asistat la oficierea Sfintei Liturghii la Catedrala Patriarhală.

3. *Vizita unui grup de catolici italieni.*

Între 19 și 23 august a.c. un grup de catolici italieni de la Opera Romana Pelegrinagii, conduși de Preotul Mircea Clineț au vizitat țara noastră. Au fost primiți de către P.S. Episcopul Antonie Ploieșteanu și au vizitat biserici și mînăstiri din jurul Bucureștilor și alte orașe ale țării.

MANIFESTĂRI ÎN CADRUL RELAȚIILOR CU BISERICA ANGLICANA

La 2 iunie a.c. episcopul John Sathertwhatite a făcut o vizită în România în calitate sa de episcop de Fullham și Gibraltar. A fost însoțit de Reverendul Hugh Wibrew, capelanul Bisericii Anglicane din București. În ziua de 3 iunie a fost primit în audiență de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

CONFERINȚA DE LA HEIDELBERG

Între 10 și 15 iulie a.c. P. C. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae de la Institutul teologic din București, a ținut conferințe la Heidelberg cu temele: «Învierea lui Hristos și consecințele sale» și «Scurtă privire asupra istoriei poporului nostru și Bisericii Ortodoxe Române de la începuturile sale și pînă în prezent».

MANIFESTĂRI ÎN CADRUL RELAȚIILOR CU CONSILIUL MONDIAL AL BISERICILOR**— Lucrările Comitetului Central.**

Între 13 și 23 august 1972 I.P.S. Dr. Iustin Moiescu, Mitropolitul Moldovei și Sucevei și P. S. Episcop Victorin al Bisericii ortodoxe din America au luat parte ca membri ai Comitetului Central al Consiliului Mondial al Bisericilor de la Utrecht — Olanda.

RELAȚII CU CONFERINȚA CREȘTINĂ PENTRU PACE

Între 21 și 23 iunie a.c. P. C. Pr. Ilie Georgescu, consilier patriarhal, a luat parte la lucrările Secretariatului internațional al Conferinței creștine pentru pace ce a avut loc la Prestau — Cehoslovacia.

Între 11 și 14 septembrie 1972, P. C. Pr. Prof. onorar Nicolae Nicolescu a luat parte la lucrările comisiilor teologice a Conferinței Creștine pentru pace de la Zagorsk.

REDAȚIA

CURSORILE DE ÎNDRUMARE MISIONARĂ ȘI PASTORALĂ A PREOȚILOR (A 58-A SERIE)

Ca în fiecare an, și anul acesta s-au ținut cursurile de îndrumare misionară și pastorală ale preoților din toate Eparhiile Bisericii Ortodoxe Române, cursuri inițiate de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian cu 23 de ani în urmă, și frecventate pînă acum de 57 serii de preoți.

Cursurile celei de a 58-a serii au început miercuri 16 august 1972 la Institutul teologic de grad universitar din București, iar deschiderea festivă a lor a avut loc sîmbătă 19 august a.c., în prezența Prea Sfințitului Antim Tîrgovișteanul, vicar patriarhal, delegatul P. F. Părinte Patriarh Justinian, precum și în prezența P. C. Pr. Constantin Pîrvu, consilier patriarhal, P. C. Pr. Petre F. Alexandru, consilier mitropolitan, a unor profesori de la Institutul teologic din București și Sibiu, programați a ține prelegerile și seminariile acestor cursuri.

La intrarea în sala de festivități, oaspeții au fost întîmpinați cu imnul Pre Stăpînul, după care un sobor de preoți și diaconi cursanți, avînd ca protos pe P.C. Pr. Emil Roman, inspector bisericesc în Eparhia Aradului, au oficiat slujba Te-Deumului, răspunsurile stranei fiind date omofon de preoții cursanți, sub conducerea P. C. Pr. Conferențiar Gh. Șoima — titularul catedrei de muzică de la Institutul teologic din Sibiu.

În continuarea festivităților de deschidere a luat cuvîntul P. C. Pr. Prof. Mircea Chialda, Prorectorul Institutului teologic din București, care, după ce a arătat datoriile sacerdotale și cetățenești ale preoților, cu privire la cursuri a spus : «Biserica noastră pentru a-și desfășura cu rezultate cît mai bune și cît mai rodnice activitatea în contextul nou al vieții contemporane, avea și are nevoie de un cler bine pregătit, și orientat în misiunea sa. Pentru aceasta, P. F. Părinte Patriarh Justinian a inițiat și organizat cursurile speciale pentru orientarea pastorală și misionară a clerului, cursuri care, pe lîngă partea teoretică de îmbogățire și îmbogățire a cunoștințelor teologice și a metodelor de pastorație, pun accent deosebit și pe îndrumarea și orientarea clerului în cunoașterea și rezolvarea problemelor vieții contemporane».

În încheiere, remarcînd rezultatele frumoase și ale acestor cursuri, de la o serie la alta, P. C. Pr. Prof. M. Chialda a făgăduit în numele profesorilor delegați a preda aceste cursuri, că toți își vor face pe deplin datoria pentru a justifica încrederea ce li s-a acordat de conducerea superioară a Bisericii.

După cuvîntul de deschidere, corul preoților sub conducerea P. C. Diac. Asist. Nicu Moldoveanu, de la Institutul teologic universitar din București a interpretat podobia «Taina Creștinătății», după care au urmat cuvîntările a doi preoți cursanți:- Leon Arion, de la Parohia Sfîntul Gheorghe Nou, din Ploiești, Eparhia Bucureștiului și Pr. Aurel Popa, de la Parohia Viștea de Jos, Eparhia Sibiului.

În cuvîntările lor, vorbitorii și-au exprimat bucuria de a frecventa aceste cursuri, atît de necesare activității lor misionare și pastorale.

A urmat apoi cîntarea «Frumoasă ești, patria mea», autor și dirijor P. C. Pr. Conf. Gh. Șoima de la Institutul teologic de la Sibiu.

În încheierea festivităților a luat cuvîntul P. S. Episcop Antim Tîrgovișteanul, vicar patriarhal.

Exprimîndu-și bucuria și mulțumirea sufletească de a participa la deschiderea cursurilor de îndrumare în calitate de membru al Sfîntului Sinod și ca delegat al P.F.P. Patriarh Justinian, P. S. Antim Tîrgovișteanul, a făcut unele considerații asupra poziției și rolului Bisericii în contextul vieții contemporane, arătînd apoi scopul și importanța cursurilor de îndrumare pastorală și misionară.

P.S. Sa a spus printre altele : «Cursurile ce le începeți azi, au rostul nu numai de a vă da posibilitatea de reînprospătarea și sporirea cunoștințelor teologice, ci și de a vă oferi aspectele și posibilitatea pentru înțelegerea și soluționarea în duhul învățaturii evanghelice a diverselor probleme din activitatea misionară a clerului și viața obștească a credincioșilor, cetățeni ai scumpei noastre Patrii. Ținînd seamă permanent de diferitele lor aspecte și de diversitatea problemelor de doctrină care se pun în fața slujitorilor Bisericii noastre, programa analitică a acestor cursuri a fost mereu îmbunătățită : s-a lărgit orizontul și s-a diversificat tematica prelegerilor.

Astfel, a spus P. S. Sa în cursul celor 34 de prelegeri pe care le veți audia la aceste cursuri, vor fi prezentate teme cu probleme de doctrină.

ortodoxă; de ordin pastoral și cultic; de organizarea cultelor din țara noastră, probleme privitoare la reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române; ecumenismul și relațiile intercreștine actuale cu atitudinea Bisericilor creștine în problemele contemporane; ținuta morală și educația cetățenească a clerului și credincioșilor etc.

În încheierea cuvântării, P. S. Episcop Antim a recomandat preoților cursanți să-și îmbogățească cunoștințele primite la cursurile de îndrumare prin lectura sistematică și aprofundarea lucrării Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, *Apostolat Social*, precum și a studiilor și articolelor publicate în revistele bisericești.

Declarînd deschiderea cursurilor de îndrumare pastorală și misionară pentru cea de a 58-a serie de preoți, P. S. Episcop Antim Tîrgovișteanul a urat tuturor spor la muncă, împărtășindu-le binecuvîntări arhieresti din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și a sa personal, exprimînd totodată sentimente de prețuire și recunoștință conducerii Departamentului Cultelor, în frunte cu Domnul Președinte Profesor Dumitru Dogaru.

Timp de o lună de zile, preoții cursanți au participat zilnic la conferințe, prelegeri și seminarii, precum și la programul de practică religioasă (slujbe la altar, predică și cîntare la strană), ținute în Biserica Sfînta Ecaterina.

Înainte de a începe examenele de absolvire a cursurilor, joi 14 sept. 1972, preoții cursanți au avut fericitul prilej de a primi în mijlocul lor pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian. Fiind și sărbătoarea Înălțării Sfintei Cruci, Prea Fericirea Sa, însoțit de P. S. Episcop rector Antonie Ploieșteanul a participat, mai întîii, la slujba Sfintei Liturghii, oficiată la Biserica Sfînta Ecaterina, în sobor, după care a mers în sala de festivități a Institutului teologic, fiind întîmpinat de preoții cursanți cu *Imnul Patriarhal*.

Aici, P. S. Episcop rector Antonie Ploieșteanul, în calitate de gazdă, a rostit un scurt cuvînt în care a exprimat mulțumirea și recunoștința celor de față pentru participarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian la slujba religioasă precum și la întîlnirea cu preoții cursanți. După ce a adus la cunoștință Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian modul în care s-a desfășurat activitatea preoților cursanți (cursuri, seminarii, practică liturgică), P. S. Sa a evidențiat spiritul de interes, seriozitate și disciplină de care au dat dovadă toți preoții cursanți exprimîndu-și din nou recunoștința, pentru toate, Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

În numele preoților cursanți, a vorbit P. C. Preot Roman Emil, care a exprimat aceleași sentimente de adîncă recunoștință Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, remarcînd roadele acestor cursuri pentru experiența pastorală și trăirea spirituală a lor.

La sfârșit a luat cuvîntul Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

Adresîndu-se preoților, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și-a exprimat mai întîi bucuria părintească de a fi în mijlocul preoților cursanți pentru a le împărtăși gîndurile, dorințele și sfaturile Prea Fericirii Sale, precum și de a afla direct anumite probleme care se ridică în misiunea lor sacerdotală și obștească.

«De fiecare dată cînd mă întîlnesc cu preoții participanți la cursurile de îndrumare pastorală și misionară — a spus Prea Fericirea Sa — încerc un sentiment de aleasă bucurie, constatînd roadele bogate pe care le-au adus aceste cursuri, atît pe plan teologic-pastoral cît și pe plan obștesc. Și de rîndul acesta am convîngerea că, după ce ați stat aici laolaltă o lună de zile, apropiindu-vă sufletește unii de alții, săvîrșind împreună sfintele slujbe, avînd prelegeri și reîmprospătîndu-vă cunoștințele, ați putut constata că aceste cursuri reprezintă o școală de muncă, de rugăciune și de dăruire pentru semenii și societatea în care trăim, iar folosul și utilitatea lor sînt evidente pe toate planurile activității noastre bisericești și obștești. Îndeosebi, se poate sublinia contribuția esențială pe care ele continuă să o ducă pe linia păstrării și consolidării unității de credință — unitate care, după cum se știe, formează una din preocupările fundamentale ale Bisericii noastre».

În continuare, amintind articolul 2 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, unde se spune : «Biserica Ortodoxă Română este autocefală și unitară în organizarea sa ; ea își păstrează unitatea dogmatică, canonică și a cultului cu Biserica ecumenică, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a vorbit despre unitatea de credință și organizarea Bisericii noastre ; despre importanța uniformizării cultului în Biserica Ortodoxă Română în vederea căruia s-au tipărit în mai multe ediții cărți de cult (Biblia, Slujba Învierii, Minee, Acatistier, Noul Testament etc.), cărți de rugăciuni și Catehismul ; despre importanța cîntării în comun în toate Bisericile noastre, fapt care contribuie la păstrarea și întărirea dreptei credințe, despre îndatoririle fixate de Sfîntul Sinod pentru păstorii de suflete în legătură cu tilcuirea Sfintei Evanghelii și citirea Cazaniei în timpul Sfintei Liturghii, acestea fiind mijlocul cel mai potrivit pentru însușirea de către credincioși a învățăturilor dogmatice sau morale — etc.

Analizîndu-le pe toate acestea ca mijloc de întărire a unității noastre bisericești, Prea Fericitul a conchis : «Am avut întotdeauna convingerea neclintită că între unitatea noastră bisericească și cea națională există o corelație cu adînci semnificații. De-a lungul veacurilor, Biserica noastră s-a identificat cu aspirațiile și conștiința de sine a poporului român, luptînd pentru apărarea ființei lui etnice și contribuind la eliberarea lui tratată de sub toate robiile. Istoria dă mărturie despre faptul că Biserica Ortodoxă Română a contribuit la formarea și menținerea conștiinței unității naționale a poporului român, la înfăptuirea unității de limbă și la păstrarea unității sale de credință. Căci, întrucît lupta poporului român pentru apărarea ființei sale etnice și a țării a fost împreună cu lupta pentru apărarea credinței sale creștine ; această credință

a ajuns să facă parte și ea din cuprinsul conștiinței de sine a poporului nostru, ca factor de afirmare a unității sale și de împotrivire în fața oricăror tendințe de înstrăinare. Sintem pe deplin conștienți că Biserica noastră a sprijinit și sprijină păstrarea și întărirea unității noastre naționale. De aceea, vă îndemn pe cei de față, care ați absolvit această nouă serie de cursuri, ca și pe toți ceilalți slujitori ai altarelor, să urmăriți ca în întreaga activitate pe care o desfășurați să împlețiți interesele religioase ale Bisericii cu interesele patriei, accentuând acest lucru prin toate mijloacele pastorale ce vă stau la îndemână și, în primul rând, așa cum am amintit, prin săvârșirea corectă și uniformă a cultului și a celorlalte îndatoriri, legate de el. Cu aceasta, binecuvântând străduirile cucernicilor voastre, precum și munca ce vă așteaptă de aici înainte, vă urez tuturor sănătate, viață îndelungată și izbândire deplină în lucrarea de slujitori ai lui Dumnezeu și ai patriei noastre iubite».

După terminarea cuvântării, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a invitat preoții cursanți să pună întrebări în legătură cu diferite probleme, sau nelămuriri ivite în activitatea pastorală la care Prea Fericirea Sa a răspuns cu deosebită dragoste părintească.

La sfârșitul întâlnirii cu preoții cursanți, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, împărtășindu-le binecuvântări arhieresti tuturor cursanților, le-a urat succese la examene, care au început în după-amiaza aceleiași zile, sub conducerea Prea Sfințitului Episcop Antim Țirgovișteanul, vicar patriarhal și a Prea Sfințitului Episcop Nestor Severineanul, vicarul Mitropoliei Olteniei.

ASISTENT

DESCHIDEREA CURSURILOR LA ȘCOALA DE CÎNTĂREȚI BISERICEȘTI ȘI SEMINARUL TEOLOGIC DIN BUCUREȘTI

A doua toamnă la Radu Vodă și-a pregătit decorul cu frunze ruginii pentru începutul unui nou an școlar teologic. Pentru acest nou an școlar purtarea de grijă a Prea Fericirii Sale Părintelui Patriarh Justinian a făcut ca întregul așezământ să primească forma dorită de Prea Fericirea Sa, pentru a corespunde condițiilor moderne de viață și a celor impuse de numărul elevilor. În timpul verii zidurile vechiului așezământ teologic de pe dealul de la Radu Vodă s-au supus mistriei și ciocanului meșterilor care au mărit sălile de învățămînt și au organizat noi dormitoare.

Încă în timp ce lucrările erau în plină desfășurare, la începutul lunii septembrie, s-a ținut examenul de admitere în clasa I a Școlii de cîntăreți bisericești prezidat de P. S. Episcop Antonie, Vicar Patriarhal, în urma căruia au fost selecționați încă 62 de noi elevi. Nerăbdători să înceapă școala aceștia au venit cei dintîi, încă de prin 29—30 septembrie, iar duminica întâia din octombrie i-a reunit pe toți elevii școlii.

Deschiderea solemnă a cursurilor noului an școlar a avut loc în ziua de 2 octombrie 1972. La întiul sunet de clopoțel s-au adunat pe platoul dintre biserica «Sfânta Treime» și clădirea școlii, elevii, care au format un careu în jurul mesei pe care stăteau luminări aprinse. Purtînd Sfînta Evanghelie și Crucea, au venit preoții și profesorii. În prezența P. C. Consilier Mitropolitan Petre F. Alexandru și a unor părinți și rude ale elevilor, un sobor format din PP. CC. preoți profesori Nicolae Bordașiu, Directorul Seminarului, Anotolie Zarea, Vasile Bria și diac. Damian Ionescu, duhovnicul școlii, au săvîrșit slujba sfințirii apei și Te-Deum-ul pentru invocarea ajutorului divin pentru cei ce încep un nou an de muncă școlărească.

După terminarea serviciului religios Pr. Prof. Nicolae Bordașiu, directorul școlii, a ținut cuvîntul de deschidere a noului an școlar. P. C. Sa a spus: «Începem astăzi, cu rugăciunea către Bunul Dumnezeu, anul școlar 1972—1973, cel de-al doilea an al Școlii noastre pe vatra minăstirească de la Radu Vodă, lîngă secularele ziduri ale Minăstirii Sfînta Treime, loc pe care Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Justinian ni l-a ales, ca aici să crească și să se formeze elevii seminariști spre a fi slujitori ai Sfintei noastre Biserici, pentru ca din exemplul celor ce au fost și din dragostea și priceperea celor ce sînt, să ducă mai departe învățătura credinței noastre ortodoxe. Acest nou an școlar înseamnă și cel de-al 137-lea din istoria învățămîntului seminarial, an ce înscrie în file de neuitat preocuparea permanentă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian de a crea condiții din ce în ce mai bune pentru elevii seminariști».

Părintele Director arată apoi, în continuare, că de multe ori Prea Fericirea Sa a petrecut ceasuri întregi trecînd din sală în sală prin Școală pentru a da noi indicații și a aduce noi îmbunătățiri clădirii care în acest an va crește cu un etaj și va primi o bucătărie modernă, iar anii ce vin vor desăvîrși noua ctitorie a Prea Fericirii Sale. Gîndurile Prea Fericirii Sale au fost urmărite atent de P. C. Consilier Petre F. Alexandru și de Dl. Inginer D. Popescu, conducătorul șantierului, pentru a fi traduse în fapt.

Referindu-se la semnificația Sfintei Evanghelii aleasă pentru începutul de an școlar, părintele director spune elevilor că au datoria de a se arăta a fi pămînt bun și roditor care să înmulțească semănăturile unui corp profesoral cu grijă ales. Elevii sînt datori să cinstească trecutul și să mulțumească pentru grija pe care Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian le-o poartă nu numai pentru a le da o școală frumoasă ci și acordînd burse tuturor celor ce rodesc ca pămîntul cel bun din pilda Sfintei Evanghelii.

În încheiere roagă pe P. C. Părinte Consilier Petre F. Alexandru ca să fie interpretul sentimentelor de filială dragoste și recunoștință a profesorilor și elevilor Școlii de cîntăreți bisericești și Seminarului teologic față de Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Justinian și să-L asigure de tot devotamentul și ascultarea lor, în a-i îndeplini dorința de a fi o școală bună, în care se muncește cu rîvnă, pentru a se forma buni slujitori ai Bisericii și ai Patriei noastre. Apoi Directorul Școlii mulțumește Departamentului Cultelor pentru sprijinul și înțelegerea acordată, precum și P. C. Consilier pentru neobositul interes cu care se ocupă de bunul mers al Școlii.

După aceasta a luat cuvîntul P. C. Pr. Petre F. Alexandru, consilier mitropolitan, ca delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, oare a spus între altele:

«Purtarea de grijă permanentă pe care o are Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române pentru formarea de buni slujitori se arată grăitor în ceea ce se realizează la Radu Vodă. Aici se restaurează în forma originală străvechea ctitorie a lui Radu

Vodă Mihnea, pentru ca elevii să aibă un locaș de rugăciune impunător. Aici se transformă și se adaptează cerințelor moderne vechea clădire a Școlii».

Părintele Consilier arată apoi că părinteasca grijă a Părintelui Patriarh Justinian se manifestă deopotrivă și în legătură cu pregătirea intelectuală a viitorilor slujitori acordând burse elevilor merituoși și numind profesori buni pentru îndrumarea lor. Astfel, după pensionarea D-lui Nicolae Grosu, eminentul profesor și director al Școlii, a încredințat direcțiunea Părintelui Profesor Nicolae Bordașiu, iar în postul vacant de profesor l-a numit pe Dl. Calciu-Dumitreasa Gheorghe. Pregătirea muzicală a elevilor a încredințat-o experimentaților profesori Pr. Ion Popescu și D-lui Chiril Popescu.

Importanța acestei zile de început de an școlar este subliniată de P. C. Sa și pentru faptul că astăzi începe cea de a 137-a serie de elevi seminaristi.

Pentru toți, pentru profesori și elevi, aduc — zice P. C. Sa — înalta binecuvîntare a Prea Fericirii Sale Părintelui Patriarh Justinian și urări de spor la învățătură și sănătate.

În timpul festivității a sosit, trimis de Prea Fericirea Sa, un frumos dar constituit din două valoroase icoane vechi bănățene și două portrete ale Prea Fericirii Sale.

S-a făcut apoi stropirea claselor cu aghiazmă, după care au început primele ore ale anului școlar 1972—1973.

Pr. Prof. N. BORDAȘIU

DESCHIDEREA CURSURILOR (1972—1973) LA INSTITUTUL TEOLOGIC DE GRAD UNIVERSITAR DIN BUCUREȘTI

Ca în fiecare an, și anul acesta la 1 octombrie s-au deschis oficial cursurile universitare la Institutul teologic din București.

Deschiderea oficială a cursurilor a fost urmată, potrivit unei frumoase tradiții, și de deschiderea festivă a lor, care a avut loc în ziua de 7 octombrie c.a., în prezența Chiriarhilor locului sau a delegaților acestora.

De dimineată, în biserica «Sfinta Ecaterina», Paraclisul Institutului, un sobor de preoți în frunte cu P. C. Pr. Prof. Ene Braniște, titularul catedrei de Liturgică și Pastorală, a oficiat slujba religioasă la care au participat studenții, doctoranzii și profesorii Institutului.

După terminarea slujbei religioase, la ora 11, în aula Institutului teologic, s-a desfășurat programul festiv la care au participat: Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim Țirgovișteanul, vicar patriarhal, delegatul Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian; Prea Sfințitul Episcop Dr. Antonie Ploieșteanul, vicar patriarhal și Rectorul Institutului teologic; P. C. Pr. Petre F. Alexandru, consilier mitropolitan de la Sectorul Cultural al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor și întreg corpul profesoral al Institutului. A fost de față și reprezentantul Departamentului Cultelor.

La intrarea în sala de festivități, oaspeții au fost întâmpinați cu *Imnul arhieresc* intonat de corul studenților Institutului teologic, după care a urmat cuvîntul de deschidere a festivității rostit de Prea Sfințitul Episcop-Rector, Antonie Ploieșteanul.

Prea Sfinția Sa, după ce a salutat, în calitate de gazdă, pe distinșii oaspeți care au ținut să participe la deschiderea festivă a cursurilor studenților teologi, a vorbit despre importanța și rolul pe care-l joacă pregătirea temeinică în activitatea pastorală de viitor a studenților. În acest sens Prea Sfinția Sa a spus: «Vom da toată atenția pregătirii studenților noștri, slujitorii de mâine ai altarelor. Avem în vedere, cînd e vorba de pregătirea studenților, faptul că viața contemporană cunoaște un dinamism fără precedent, ce se manifestă din plin pe variate planuri. Lumea merge înainte. În fața acestei evoluții a societății, Biserica noastră a simțit nevoia firească să se încadreze și să țină statornică pasul cu vremea nouă pe care o trăim. De aici și nevoia pregătirii viitorilor ei slujitori cu toată grija și atenția, o pregătire teologică de curat fond ortodox, întemeiată pe Sfînta Scriptură și pe scrierile Sfinților Părinți — amîndouă izvoare de bază ale Ortodoxiei — și o pregătire pastoral-obștească și patriotic-cetățenească bazată pe dragostea de Patrie și pe năzuința de mereu mai-binele aproapelui. Ne-au fost date în acest sens îndrumări înțelepte de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și de către membrii Sfîntului Sinod, pe care noi le-am aplicat și le aplicăm în Institutul nostru. Ele sînt izvorite din «Apostolatul social», adevărata slujire a aproapelui.

În continuare P. S. Episcop-Rector Antonie Ploieșteanul a prezentat situația statistică de la sfîrșitul anului universitar 1971—1972 și începutul noului an 1972—1973, apreciind roadele frumoase obținute de către studenți, după care a vorbit despre vizitele făcute la Institutul teologic în cursul anului școlar încheiat și de viitoarele vizite, pe anul care a început, ale unor personalități bisericești — Ierarhi, profesori și teologi — de peste hotare cum ar fi: Prea Fericitul Maxim, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Bulgare; Prea Fericitul Șenuda al III-lea, Patriarhul Bisericii Copte din Egipt; Sanctitatea Sa Pimen, Patriarhul Moscovei și a toată Rusia etc.

În încheiere Prea Sfinția Sa și-a exprimat convingerea, că anul universitar în curs se va desfășura în cele mai bune condiții și că studenții teologi vor da dovadă de hărnicie și ascultare în vederea pregătirii lor morale și intelectuale, pentru misiunea preotească care-i așteaptă.

În continuare Prea Sfințitul Antonie a dat cuvîntul D-lui Prof. Constantin Pavel care, conform obiceiului ca începutul fiecărui nou an universitar să fie deschis printr-o prelegere festivă, a vorbit despre: *Etica situaționistă. Expunere și aprecieri critice*.

Prelegerea s-a bucurat de o deosebită atenție și frumoase aprecieri.

A luat apoi din nou cuvîntul Prea Sfințitul Antonie care, după ce a mulțumit D-lui Prof. C. Pavel, a făcut și unele scurte considerații pe marginea temei.

În încheierea programului festiv a vorbit Prea Sfințitul Episcop Antim Tîrgovișteanul — vicar patriarhal, ca delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

După ce și-a exprimat bucuria sufletească de care este cuprins atunci cînd vine în mijlocul studenților și profesorilor, Prea Sfinția Sa a vorbit despre strînsele legături ce trebuie să existe între teologie și Biserică, remarcînd totodată faptul «că ele nu se pot izola de societate și de realitățile vremii», fapt pentru care dascălii trebuie să aibă permanentă grijă și preocupare pentru instruirea și educarea viitorilor slujitori ai sfințelor altare, atît pentru binele obștesc cit și pentru binele Bisericii Ortodoxe Române.

În încheiere, Prea Sfințitul Episcop Antim Tîrgovișteanul a mulțumit tuturor vorbitorilor pentru cuvîntările ținute și a rugat pe Reprezentantul Departamentului Cultelor, să transmită D-lui Prof. Dumitru Dogaru, Președintele Departamentului Cultelor, sentimente de aleasă prețuire, sinceră recunoștință și statornic devotament.

Serbarea festivă a luat sfîrșit în acordurile imnului patriotic *Trei culori* și ale imnului arhieresc *Pre stăpînul*.

ASISTENT

DUPĂ DOUĂZECI DE ANI...

Gînduri și impresii de la revederea colegială

Cum trece timpul!... Oare, chiar așa să fie: au trecut douăzeci de ani de atunci? Da! Viața își deapănă fără greș și imperturbabil caietul zilelor...

...Sfîrșit de iunie 1952... Sfîrșit de studenție. Examenul de licență al primei serii de studenți, cu care, cu patru ani mai înainte, se deschisese, pentru prima dată de la înființarea lui, cursurile Institutului teologic de grad universitar din București... Emoții, griji... Ultimele emoții, ultimele griji studențești... În fine, visul îndeplinit: licențiat. În paraculis moment emoționant: jurămîntul și legămîntul solemn în noua noastră ipostază! Ultimele sfaturi și îndemnuri din partea dascălilor noștri.

Cîteva clipe numai, împreună... Apoi drumurile noastre se despart. Fiecare pleacă pe un nou făgaș al vieții. Pe făgașul vieții sale proprii... Ce surprize ne va oferi viața?... Vom reuși la examenul vieții?

Cincisprezece ani mai târziu... Iunie 1967. Cineva dintre noi dă un semnal. Trîmbița amintirii încearcă să sune adunarea. O sună cu adevărat. Dar glasul ei aproape nu este auzit: nu i se răspunde decît de doi-trei colegi... Au doară numai voi ați auzit glasul trîmbiței care v-a chemat? Oare ceilalți unde sînt? N-au auzit și ei acest glas al amintirii?... Ei n-au primit răvașul revederii? De ce n-au răspuns? Cine știe?!

Sfîrșit de iunie 1972... Da! Acum douăzeci de ani se închiseseră în urma noastră porțile Institutului teologic din București, după ce ne pusese pe frunte cununa de lauri ai licenței în teologie.

Glasul amintirii din nou sună din trîmbiță. Da! Au trecut douăzeci de ani. *«Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri...»* Și acest lucru nu vă spune nimic? Nu înțelegeți nici acum chemarea trîmbiței amintirii? Ba da! De data aceasta, trebuie... Vom face totul ca timpul să stea măcar o clipă în loc... Să se odihnească și el. Îl rugăm mai întii: *«O, temps, suspends ton vol!...»* Apoi îl obligăm. Trebuie să stea!...

Început de august. Cineva dintre noi trimite iarăși răvașe de chemare în patru zări... Au trecut douăzeci de ani de atunci... E timpul să ne revedem. Trebuie să ne revedem!

De data aceasta se pare că ecoul chemării a fost mai puternic: l-au auzit nu toți, dar l-au auzit mai mulți decît altădată. Încet-încet, vin răspunsuri concrete din partea colegilor, — a celor mai mulți dintre ei! —, convinși fiind «cît de bine a să fie frații împreună!...»: Se dă de știre foștilor profesori: «Promoția de licențiați 1952 ai Institutului teologic universitar din București are plăcerea a vă invita la revederea colegială organizată cu prilejul împlinirii a douăzeci de ani de la absolvire...».

Luni 23 octombrie 1972, ziua revederii... O zi rece de toamnă, cu ploaie multă, grea, apăsătoare. O atmosferă bacoviană...

Dimineața, la Institutul teologic, căci acolo avem revederea. Ora 9... Încep să sosească, unul cîte unul, colegii... Pășesc în incinta fostei noastre *Alma mater* puțin străini, puțin dezorientați, sfielnici. Adunarea are loc în fosta noastră sală de curs, a anului IV de acum douăzeci de ani (acum «Sala A de seminar»). Unii vin cu soțiile.

Se întîlnesc priviri, o clipă nedumerite, întrebătoare, care nu se mai întîlniseră — unele din ele — exact de douăzeci de ani. Nedumerirea dispare însă îndată; se face lumină în minte, în priviri, în inimă: s-au recunoscut. Stringeri puternice de mînă, îmbrățișări călduroase, sincere... Scurte conversații cu puneri în scenă a unor momente de acum douăzeci și mai bine de ani.

Undeva, în Cancelaria profesorală au început să sosească foștii noștri profesori. Ora 10... Mai sînt de venit încă unii colegi din cei care au răspuns chemării noastre. Nu-i mai așteptăm... Lăsăm vorbă unde ne ducem...

Trecem cu toții peste drum, la biserica Sfînta Ecaterina, unde se va desfășura primul moment din programul festiv al revederii: slujba religioasă — Tedeum și parastas.

Se pregătesc pentru slujbă șase dintre colegii noștri care sînt clerici.

Începe slujba divină. Oficiază un sobor alcătuit din colegii: Arhim. Birdaș Emilian, protoiereii; Tița I. Dumitru și Lupescu Constantin, preoții; Georgescu Dinu, Popescu Ilarion, Stoica Constantin. La strană cîntă, dînd răspunsurile colegii: Busociescu N. Petre, Duța Julian, Becuț Ioan ș.a.

Astăzi, plini de cucernicie și impresionați de semnificația momentului, foștii noștri profesori: P. C. Pr. Vladimir Prelipcean, P. C. Diac. Orest Bucevski, ambii acum profesori onorari, ieșiți la pensie, P. C. Pr. Ioan Rămureanu, Dl. Prof. C. Pavel, Dl. Prof. N. Lungu...

Acordurile cântărilor de litanie ale soborului de slujitori împletite cu răspunsurile colegilor care «țin strana» se ridică, plutind împreună cu fumul și mirosul de tămâie, încet-încet în slavă, până sus la Dumnezeu, ca un prinos de mulțumire că ne-a învrednicit să fim iarăși laolaltă, colegi și profesori, după douăzeci de ani... Deosebit a fost momentul când, la slujba parașasului, s-a făcut pomenirea celor răposați, plecați pentru totdeauna dintre noi în acest răstimp: a colegului nostru Nica Nicolae și a foștilor noștri profesori: Pr. Grigore Cristescu, Ioan Negrescu și Pr. Vintilă Popescu, cărora, după rînduiala noastră bisericească, li s-a făcut și binecuvîntat colivă, și li s-au împărțit lumînări aprinse, oficiu îndeplinit în biserică de colega noastră **Cheorge** Vasilica.

După slujba de la paraclis, am venit din nou în Institut.

Un clopoțel imaginar a sunat, ca de atîtea ori în realitate, altădată, și ne-a chemat în sală, vestind că în curînd începe «ora de curs». Ne-am așezat în bănci. Fiecare, pe cît posibil, la locul pe care-l ocupa în bancă acum douăzeci de ani și cu colegul de atunci alături. Dar băncile nu mai erau aceleași, nu mai erau ale noastre... Alte bănci sînt acum, noi, moderne.

Se deschide ușa și își fac apariția, îndreptîndu-se spre catedră, profesorii ce ne vor «examina»... Ne ridicăm respectuos în picioare, răspundem emoționați la salutul lor... Își iau locul la catedră: P. C. Pr. Petru Rezuș, profesor de Teologie fundamentală, prorectorul nostru de atunci, P. C. Diac. Orest Bucevski, profesor de Teologie morală, P. C. Pr. Vladimir Prelipcean, profesor de Exegeza Vechiului Testament, P. C. Pr. Ioan Rămureanu, profesor de Istoria bisericească universală, pe atunci Diac. Ioan Pulpea, lector de Limbă latină, maestrul N. Lungu, profesor de Muzică, Dl. C. Pavel, profesor de Teologie morală, pe atunci asistent la secția sistematică.

Fiind materie multă — «materia celor douăzeci de ani de viață» și «răspunsurile» trebuind să fie apreciate cît mai obiectiv, «examinarea» studenților se face în comisie. Profesorii au cataloagele în față... Se face rugăciunea, mai întîi.

Pr. Prof. Petru Rezuș, care conduce examinarea, înainte de a începe această operație, ține să sublinieze «cu toată convingerea și satisfacția» că «seria 1952 a fost o serie foarte bună din toate punctele de vedere, cu elemente excepționale, care au făcut cinste ca studenți Institutului teologic universitar din București» și că «nu se îndoiește» că și la «examenul de azi al celor douăzeci de ani de activitate» a fiecăruia dintre noi, va constata «numai rezultate foarte bune».

«Examinarea» se face pe eparhii și are loc odată cu strigarea catalogului și punerea absențelor. Primul este strigat și invitat să răspundă Protos. Emilian Bîrdaș, acum arhimandrit și superior al Catedralei Reîntregirii din Alba Iulia... Rînd pe rînd «răspund», oprindu-se asupra principalelor momente din viața și activitatea lor, toți studenții prezenți (Cînd a fost strigat la catalog colegul nostru Nica Nicolae, decedat între timp, s-a păstrat un minut de reculegere). Seria «răspunsurilor» o încheie colegul nostru **Țița I. Dumitru**, acum protoiereul protopopiatului Curtea de Argeș.

După «ascultarea» tuturor studenților, în loc de «lecție nouă», de «prelegere festivă», Pr. Prof. Petru Rezuș face cîteva considerații și aprecieri generale pe marginea celor relatate de fiecare student.

Constată că cei mai mulți dintre absolvenții-licențiați ai promoției 1952, considerînd aici și pe cei absenți, au intrat în rîndurile preoției, adică în domeniul de activitate pentru care se pregătiseră. Toți au desfășurat sau desfășoară o pastorație rodnică, cu foarte bune rezultate în rîndurile credincioșilor, cu aprecieri elogioase atît din partea forurilor superioare bisericești, ale chiarihilor eparhiali, cît și din partea organelor locale de stat. Fiecare din ei și-a înscris în bilanțul realizărilor din acești douăzeci de ani fie construirea, renovări și restaurări de biserici sau de case parohiale, fie restaurări de picturi sau cel puțin reparații de mai mică importanță la parohie. Cu toții, la vremea potrivită, au contribuit, sprijinind activ opera de cooperativizare a agriculturii și alte înfăptuiri ale puterii locale de stat. Unii dintre ei au activat și activează în comitetele de luptă pentru pace, în comitetele de «Cruce roșie» etc. Pentru vrednicia și devotamentul lor pus în slujba aproapelui,

pentru activitatea neobosită în slujba Bisericii și a Patriei, doi dintre foștii studenți dețin funcția de protoiereu, iar unul, și pe cea de deputat local. Este răspunsul pe care l-au dat ei cu fapta la marea operă de «apostolat social» a întiiștătorului nostru, Prea Fericitul Părinte Justinian, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Dar și cei care n-au îmbrăcat haina preotească și care lucrează în domeniul de activitate nebisericeste, se bucură de apreciere, încredere și prețuire la locul lor de muncă. Dovadă este faptul că unii ocupă posturi superioare în administrație și conducere: unul este inspector într-o sucursală județeană a Băncii Naționale, un altul lucrează în învățământ, altul este avocat, și un altul lucrează într-un institut de proiectări, un altul este cîntăreț într-un mare ansamblu coral din Capitală... Aproape toți au familii bine încheiate, cu copii în școli și în facultăți.

«Este, spune în încheiere Pr. Prof. Petru Rezuș, o strălucită carte de vizită cu care ați ținut să vă prezentați în fața noastră a dascălilor voștri de acum douăzeci și mai bine de ani și trebuie să mărturisim că fiecare ați fructificat talanții ce vi s-au dat atunci, în așa fel încît acum, în momentul de față, sintem puși în situația de a mărturisi că și dascălii învață de la elevii lor.

Apreciem cu calificativul maxim rezultatele obținute la «examenul vieții» ce l-ați dat permanent în cei douăzeci de ani și vă dorim succese și realizări tot așa de frumoase, ba chiar și mai frumoase și vă felicităm cu toată căldura inimii».

Clopoțelul imaginii sună din nou. De data aceasta, pentru sfîrșitul orei de curs, care a fost mai lungă ca de obicei. Se face iarăși rugăciunea.

Ora 14... «Agapa revederii» în «Sufrageria profesorilor». Participă, pe lângă foștii noștri profesori, și cîțiva dintre profesorii din generația mai tînără, colegi de facultate cu noi: Pr. Conf. Ioan Bria, Pr. Asist. Spiritual Dumitru Radu, precum și Dl. Dr. George Stan, medicul Institutului teologic, și el teolog.

Masa colegială se desfășoară într-o atmosferă de plăcută comuniune și adevărată colegialitate.

În timpul mesei colegii schimbă impresii, își deapănă amintiri.

Tuturor profesorilor și colegilor li se oferă din partea colegului nostru, P. C. Arhim. Birdaș Emilian, superiorul Catedralei Reîntregirii din Alba Iulia, cite o măchetă pirogravată în lemn cu imaginea acestui sînt lăcaș, în semn de aducere-aminte a revederii noastre cu prilejul împlinirii a douăzeci de ani de la absolvirea ca licențiați ai Institutului teologic. Gestul este plin de semnificație.

Iau cuvîntul, în timpul mesei, mai mulți vorbitori, și dintre profesori și dintre colegi. Cel dintîi vorbește P. C. Pr. prof. Petru Rezuș, care subliniază din nou faptul că promoția 1952 a fost una dintre cele mai bune serii de studenți din cîte a dat Institutul teologic pînă astăzi. «În aceste însușiri fundamentale își au explicația, spune P. C. Sa, frumoasele rezultate și realizări, și intelectuale, și duhovnicești, și pastorale, și obștești ale celor ce lucrați în ogorul Domnului, ca păstori de suflete, ca și ale celor ce lucrați în alte sectoare de activitate. Ne bucură mult că ați înțeles chemarea vremurilor noi pe care le trăim, că prin specificul muncii Dvs., sluiți deopotrivă și Biserica și Patria, că «dati Cezarului ce este al Cezarului și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu»... La viitoarea revedere pe care ați fixat-o peste cinci ani, cînd veți sărbători douăzeci și cinci de ani de la absolvire, nădăjduim să fim din nou cu toți împreună și să ne bucurăm și atunci — ca și acum — de cele ce vom afla despre activitatea Dvs.».

Ia cuvîntul apoi colegul nostru, Pr. Lupescu I. Constantin, protoiereu protopopiatului Hurezu. Exprimă sentimente de profundă recunoștință pentru profesorii noștri care ne-au învățat să fim oameni, care ne-au dăruit cu ani în urmă, pe băncile școlii, înțelepciune și lumină din lumina învățaturii despre Dumnezeu și arată că sămînta aruncată din belșug atunci a rodit neîncetat, — fapt care explică frumoasele realizări liturgice, pastorale și obștești pe care le-au arătat toți colegii preoți, cînd s-au referit la activitatea lor în «ora de curs».

Vorbește după aceea P. C. Diac. prof. Orest Bucevschi care, cu vădită nostalgie, privind peste timp înapoi, își amintește de anii de studenție ai P. C. Sale, de momentul terminării facultății, de la care «au trecut peste cincizeci de ani». Și, pentru că este «cel mai în vîrstă dintre toți cei de față», la dînsul «numărătoarea inversă a anilor începînd de mult», parcă ar cere timpului într-un fel să stea pe loc și într-un fel să se grăbească și să aducă mai repede momentul viitoarei noastre revederi la douăzeci și cinci de ani de la absolvire, la care ține foarte mult să participe...

Legîndu-se de cîte un aspect mai semnificativ din activitatea colegilor noștri, mai iau cuvîntul și fac aprecleri ad-hoc și Dl. prof. C. Pavel și P. C. Pr. Prof. I. Rămureanu.

Ultimul dintre colegi vorbește Popescu N. Adrian, Exprimîndu-și bucuria și satisfacția că a reușit să dea viață unui gînd care l-a animat și frămîntat puternic în două rînduri și pe care l-a realizat acum, cu concursul efectiv al onora și afectiv al celor mai mulți dintre colegi, anume revederea colegială de astăzi, aduce calde și sincere mulțumiri tuturor participanților la acest moment festiv, de la care va păstra cele mai frumoase impresii...

La propunerea P. C. Pr. prof. Petru Rezuș, propunere care consuna de fapt și cu intenția noastră, s-a trimis o telegramă Prea Fericitului Pămînte Patriarh Justinian.

Ora 18... «Agapa revederii» se încheie cu rugăciunea de mulțumire către Dumnezeu.

Urmează strîngerii de mînă între studenți și profesori, care se retrag cu nostalgia în priviri... «Fugit irreparabile tempus!»...

Îmbrățișări colegiale, făgăduințe, urări de bine cu dorința revederii peste cinci ani. Pînă atunci, din nou fiecare la rosturile lui.

Afară, umbrele serii se lăsaseră grele, umede, reci...

ADRIAN N. POPESCU

BISERICA DIN OGREZENI — ILFOV

Duminică 22 octombrie 1972, s-a săvîrșit tîrnosirea bisericii din parohia Ogreneni, județul Ilfov. Slujba de tîrnosire a fost oficiată de către P. S. Episcop Antim Tîrgovișteanul — vicar patriarhal înconjurat de un sobor de preoți în frunte cu P. C. Vicar Alexandru Ionescu.

Comună fruntașă din apropierea Capitalei, ce își are obirșia din vremea lui Mihai Viteazul, care a împroprietărit aici cîțiva oșteni de-ai săi, Ogreneni și-a avut biserica sa, mare și frumoasă. Dar în noaptea de 26 iunie 1969, un trăsnet a făcut ca flăcările focului s-o distrugă în întregime. A fost nevoie de o muncă stăruitoare, neîntreruptă, depusă de preotul paroh Emilian Mihăilescu, ajutat de colegul său de altar preotul Gheorghe Duță și de obștea ortodocșilor din această parohie, pentru ca în scurt timp biserica să fie refăcută, pictată și împodobită cu tot ce-i trebuie, încît astăzi ea este, poate, și mai frumoasă decît cea care a fost mistuită de urgia focului abătut asupra ei în miez de noapte cu trei ani în urmă.

La ora 9 dimineața în ziua de 22 octombrie 1972, credincioșii ogreneni așteptau pe Vlădica venit de la București să le sfințească noua biserică reclădită pe zidurile ce au mai rămas în picioare din cea veche, în care ei și părinții lor s-au închinat timp de un veac. Slujba tîrnosirii începe. Soborul și credincioșii — cu toată ploaia care nu mai contenea — înconjoară biserica după rînduiala tipiconală. Se continuă înlăuntru cu sfințirea sfîntului prestol, după care se săvîrșește prima Sfîntă Liturghie în biserica reconstruită și redată cultului în acea zi. Predica zilei este rostită de P. C. Vicar Alexandru Ionescu.

La sfîrșitul Sfîntei Liturghii, în fața Sfîntului altar unde tot clerul slujitor înconjură pe înaltul Ierarh, P. C. Protoieru al Circ. I Ilfov Napoleon Năstase face un scurt raport asupra stării bisericilor din acea Protoierie, arătînd dragostea și inte-

resul preoților și credincioșilor pentru Casa Domnului. Referindu-se apoi la parohia Ogreneni, P. C. Sa spune: «Entuziasmul cu care credincioșii de aici au refăcut, în scurt timp, această biserică merită laudă, admirație și binecuvîntare. Parohia Ogreneni este astăzi păstorită de către preotul Emilian Mihăilescu un prea ales slujitor al Sfîntului altar. Inzestrat de Bunul și Preamistivul Dumnezeu cu multe și mari calități sufletești, preotul Emil a pus toate cunoștințele și imensa sa putere de muncă în slujba Sfintei Biserici și a credincioșilor pe care îi păstorește cu desăvîrșită dragoste și bunătate de adevărat părinte... Nu trebuie să uităm că ritmul înnoitor în care se desfășoară astăzi munca în țara noastră și climatul de pace creat de regimul socialist a dat posibilitatea ca acest sfînt locaș să fie terminat într-un timp așa de scurt. Țin să vă aducem la cunoștință că preotul și credincioșii acestei parohii nu sînt oameni devotați numai Sfintei noastre Biserici, ci în același timp ei sînt loiali cetățeni ai Patriei noastre dragi, aflîndu-se în rîndul aceluia care se ostenesc pentru înflorirea continuă a țării noastre și pentru instaurarea pe pămînt a celui mai sfînt ideal al învățăturii Mîntuitorului Hristos: Pacea. Cu cel mai profund respect vă rugăm să duceți Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian știrea că preoții și credincioșii Sfintei noastre Biserici așezați pe aceste meleaguri își fac pe deplin datoria atît față de Biserica noastră străbună, cît și față de Patria noastră dragă».

După P. C. Protoiereu, ia cuvîntul părintele paroh Emilian Mihăilescu, care spune printre altele: «Pentru credincioșii parohiei Ogreneni, ziua de astăzi este cea mai însemnată și înălțătoare din viața lor, atît prin faptul că biserica mistuită de foc a fost redată astăzi iarăși cultului, cît și prin aceea că Țirnosirea ei s-a făcut de Prea Sfinția Voastră înconjurat de sirguitori colaboratori ai Prea Fericitului nostru Părinte Patriarh. Geneza satului Ogreneni începe din timpul marelui domnitor al țării noastre, Mihai Viteazul. Ogreneni vine de la «Ogrăzi», curte, parcelă de pămînt. Mihai Viteazul, după lupta de la Călugăreni s-a îndreptat spre Țirgoviște trecînd și prin locurile acestea. Cîțiva dintre ostașii care-l urmau, ajunși aici, i-au cerut să-i libereze și totodată să-i împroprietărească pe moșiile de aici. Cererea le-a fost satisfăcută, primind fiecare cîte o ogradă, o parcelă de pămînt. De aici, de la aceste ogrăzi, a pornit apoi formarea satului Ogreneni, de unde și-a luat și numele. Prin anul 1834 satul Ogreneni avea un număr de 120 de familii cu un preot și o biserică de lemn, tot în această curte, cu hramul «Adormirea Maicii Domnului». Prin anul 1856, Policarp, starețul Mînăstirii Mihai Vodă din București, însoțit de monahul Evloghie, fac o vizită în acest sat. Văd biserica de lemn, nu le place această situație și îndeamnă pe locuitori să facă o altă biserică. Chiar în același an credincioșii satului, la îndemnul și cu sprijinul acestor monahi, pun temelii acestei biserici, pe care o termină în anul 1858. De la zidirea ei și pînă în anul 1969, biserica a suferit multe modificări de îmbunătățire, fiind împodobită cu nenumărate obiecte de cult. Dar tocmai cînd toți eram fericiți și mîndri de biserica pe care o aveam, a venit necazul cel mare. În seara zilei de 26 iunie 1969, în urma unui trăsnet, biserica a fost mistuită de foc. A ars absolut tot, nemairămînînd decît zidurile negre. Pînă cînd și policandrele s-au topit nemaigăsînd nimic din ele. A doua zi, 27 iunie, jalea stăpînea întreaga parohie. Veneau credincioșii, se uitau, nu le venea să creadă și plîngeau zidurile rămase, ca și odinioară evreii zidurile Ierusalimului. În aceeași zi, noi preoții ne găseam în parohia Ogreneni, doar cu o servietă în care aveam un epitrahil, sfînta împărtășanie, o cruce și un Aghiazmatar.

Am pornit la refacerea ei. După întocmirea devizului și obținerea aprobărilor cuvenite, am început zi de zi, credincioșii și noi preoții, să dăm iarăși formă și viață

bisericii. În timp de mai puțin de trei ani am reușit s-o refacem complet, s-o pictăm din nou, s-o împodobim cu toate obiectele de cult și cărțile de ritual. Și acest lucru datorită concursului dat de enoriașii noștri care au răspuns cu dragoste din prima zi la apelul nostru. Am fost ajutați și de către Sfânta Arhiepiscopie prin Înalta Întelegere a Prea Fericitului nostru Părinte Patriarh.

S-ar cuveni ca astăzi să citez numele tuturor enoriașilor care au contribuit cu bani sau prin munca lor la refacerea sfântului locaș, dar aceasta ar însemna să fac pomelnicul întregii parohii. De aceea să fiu iertat ca în genere să le aduc tuturor mulțumiri din tot sufletul fără să numesc pe nimeni, dorindu-le sănătate, viață îndelungată. Mulțumesc de asemenea autorităților locale care ne-au sprijinit în această acțiune. Mulțumesc Prea Fericitului Părinte Patriarh și colaboratorilor Săi pentru sprijinul acordat. Mulțumesc Prea Sfinției Voastre și tuturor slujitorilor care au luat parte la tirnosirea bisericii noastre.

Seria cuvintărilor o încheie Prea Sfințitul Episcop Antim Tirgovișteanul, care printr altele spune: «Cu vie emoție încheiem slujba de tirnosire a acestei sfinte biserici. Ogrezenii sînt astăzi răsplătiți cu trăirea acestui eveniment deosebit de înălțător, după ce acum trei ani au fost întristați de necazul pe care l-au avut văzînd biserica lor mistuită de urgia focului. Din cele întîmplate și din purtarea credincioșilor acestei parohii, putem trage învățătura că biserica nu este o îmbinare de cărămizi, nisip, var și lemne, care a putut fi mistuită de focul ce s-a dezlănțuit asupra ei, ci ea este mai ales o alcătuire de suflete pline de puterea credinței, care poate învinge orice greutate, cînd este vorba de a urmări și a împlini un gînd curat și sfînt.

Într-un timp scurt după această tristă întîmplare, prin unire ați reușit, iubiții mei credincioși, să aduceți biserica voastră la frumusețea cea dintîi și poate ați văzut-o și mai frumoasă decît a fost înainte. Credința voastră a biruit. Aceasta sărbătorim noi astăzi, acesta este sensul sărbătoririi voastre de astăzi.

Am venit aici din încredințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, împreună cu alți colaboratori ai Prea Fericirii Sale, cu Părintele Vicar Alexandru Ionescu, și cu Părintele Consilier Petre Alexandru, pentru a ne bucura împreună cu voi, pentru a sfinți acest lăcaș dumnezeiesc și pentru a vă aduce urările de bine și binecuvîntările Prea Fericirii Sale...

Ne-a fost dat astăzi să ne desfătăm sufletele și să ne umplem inimile de bucurie văzînd biserica aceasta împodobită cu tot ce-i trebuie și mai ales înfrumusețată cu această pictură. Așa se cuvine să fie un lăcaș al Domnului, un lăcaș de rugăciune.

Căci biserica, iubiții mei, este lăcaș de rugăciune; ea este un lăcaș al evlaviei noastre în care noi venim să învățăm tainele inimii. Biserica este un izvor al sănătății sufletești. Ea este scaun de judecată a cugetului credinciosului creștin, căci aici fiecare stă în fața judecății sufletului său. Ea este loc de întîlnire cu împărăția lui Dumnezeu. Aici Ziditorul stă de vorbă cu zidirea; aici ne întîlnim cu lumea de dincolo a sfinților, cu părinții și strămoșii noștri. Aici este un lăcaș al păcii și al dragostei dintre oameni. Aici este locul în care se plămădesc în sufletele credincioșilor cele mai bune gînduri pentru aproapele nostru, pentru obștea în care trăim.

Cu aceste gînduri bunc pentru voi și obștea creștină de aici, de astăzi și de mîine, ați pornit și voi la înnoirea acestei biserici și gîndul reînnoirii ei a coincis cu ritmul de înnoire a țării noastre.

Aduc laude celor care s-au ostenit cu împlinirea acestei frumoase lucrări; aduc laude orgrezenilor care au făcut aici ogradă pentru Domnul Hristos, știînd, precum

am spus, că biserica este Casa lui Dumnezeu, a Domnului Hristos. Aduc mulțumiri celor care au contribuit cu banul și munca lor pentru refacerea acestui sfânt lăcaș. Numele celor care s-au ostenit va fi înscris în cartea veșniciei și el va fi pomenit înaintea scaunului Tatălui ceresc. Aduc mulțumiri celor doi vrednici preoți: preotul Emilian Mihăilescu și preotul Gheorghe Duță care au stat în fruntea voastră pentru împlinirea acestor lucrări. Ei au făcut lucru bun și frumos, iar Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian le-a acordat pentru aceasta cite o distincție: preotului Emilian Mihăilescu rangul de «Iconom Stavrofor», purtător de cruce, cu care să ciștigi și pe viitor și alte biruințe în lucrarea sa pastorală, iar preotului Gheorghe Duță rangul de «Iconom». Prin aceste distincții Prea Fericitul Părinte Patriarh dorește să răsplătească activitatea lor de până acum, și să fie pentru amândoi îndemn pentru o muncă mereu sporită în activitatea lor viitoare.

Iar pe voi, iubiți credincioși, vă îndemn să cercetați și pe viitor Casa lui Dumnezeu, luând parte cu toată inima la sfintele slujbe și fiind cu sufletul deschis la învățătura sfintă pe care o primiți de la preoții voștri. Să nu răcească niciodată în voi dragostea pentru Biserica și Țara noastră.

Cu aceste spuse, mulțumind lui Dumnezeu că ne-a ajutat să luăm parte la această sărbătoare a voastră, vă binecuvintez pe voi toți și pe toți cei dragi ai voștri, făcându-vă din toată inima urări de sănătate, de tot binele și de spor în munca voastră.

Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți. Amin !»

După oficierea Polihroniului, festivitatea înnoșirii bisericii din Ogrezeni ia sfârșit, credincioșii plecând spre casele lor mulțumiți sufletește că își au din nou biserica lor.

ASISTENT

† MOARTEA ÎNALT PREA SFINȚITULUI FIRMILIAN MITROPOLITUL OLTENIEI

S-a stins din viață la 29 octombrie a.c. după o scurtă și grea suferință Vlădica Firmilian, Mitropolitul Olteniei.

Prin dispariția sa Biserica Ortodoxă Română pierde pe unul din marii săi ierarhi, care s-a dăruit cu totul Bisericii, celor pe care i-a păstorit. Personalitate deosebită, cu o înaltă și variată pregătire culturală și-a îmbogățit mintea și sufletul cu nesaț, din toate comorile umane, nefcctnd nici o clipă de a aduna din florile înțelepciunii divine și umane, dulceața cuvântului înaripat ce picura din sufletul său în cupele de aur ale sufletelor noastre.

Vreme de peste o jumătate de veac numele ierodiaconului și ieromonahului profesor și al ierarhului condeier, al predicatorului «cu miros de bună mireasmă duhovnicească», Vlădica Firmilian, a fost cunoscut

și iubit de întreaga pleiadă de ierarhi, preoți și teologi, care au aflat în apropierea sa căldura și bunătatea inimii, iar în cuvîntul său scris și frumos împodobit, dulceața și parfumul vechilor cazanii, împletit cu duhul adevăratei Ortodoxii, trăite cu rugăciunea și dragostea de semenii, În jurul său a radiat totdeauna roadele duhului, după cuvîntul apostolului, bucuria, pacea, dar mai ales facerea de bine, credința, blîndețile și prețuirea ridicării credinciosului spre lumină, spre adevăr, spre sfințenie, spre fericire.

Mitropolitul Firmilian s-a născut la 18 februarie 1901 într-o familie de plugari din satul Plopeasa-Buzău. Părinții săi, Gheorghe și Maria, erau strîmtorați în ceea ce privește starea materială. Lîngă Mînăstirea Răteștii, avea două mătuși călugărițe și ocolo copilul Nicolaie a luat primele noțiuni de viață duhovnicească. A urmat școala primară în satul natal. În anul 1914 este trimis la Galați unde urmează primele două clase de seminar, pînă la izbucnirea primului război mondial. În timpul aprigului război s-a întors în satul natal și s-a ocupat cu treburile gospodărești, participînd la slujbele religioase de la Rătești. De aici este dus de mătușile sale la Mînăstirea Ciolanu unde își va începe noviciatul monahal cu ispitirile și încercările duhovnicești. Ajutat de această mînăstire, după posibilități, precum și de renumitul arhimandrit Atanasie Popescu de la Cozia, tînărul Nicolaie Marin urmează mai departe seminarul la Galați pe care îl absolveste cu succes în anul 1923. Îmbrăcînd schima mică, este hirotonit ierodiacon pentru catedrala din același oraș. Urmează mai departe facultatea de Litere și Filosofie, secția Geografie și Istorie și-și ia licența în anul 1929, cu specializare în slavistică, paleografie și arhivistică. Încă din anul 1924 a funcționat ca diacon la catedrala mitropolitană din București, fiind în același timp secretar și director la Școala de cîntăreți bisericești. Numit suplinitor la catedra de istorie și geografie la fostul Seminar monahal de la Cernica, se întoarce în mijlocul fraților săi de călugărie, pentru a le dărui din lumina cărții.

În anul 1936 trece ca profesor la Seminarul Central din București, avînd în același timp și alte încredințări în Învățămintul religios din Capitală și în cadrul Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă al Patriarhiei Române. Agonisînd astfel, o aleasă zestre culturală se apropie din nou de «Teologie» și după urmarea cursurilor Facultății de teologie, își ia licența și este hirotonit ieromonah, primind rangul bisericesc de arhimandrit. Va continua activitatea sa profesorală și ca director de seminar pînă în anul 1947, cînd Marele Colegiu Electoral Bisericesc l-a ales ca Arhiepiscop al Craiovei, iar după doi ani ca Mitropolit al nou-înființatei Mitropolii a Olteniei.

A avut o activitate bogată și variată în scrisul bisericesc al vremii. Publicațiile bisericești de acum un sfert de veac și pînă în zilele noastre sînt pline cu predică, recenzii de cărți, prezentări editoriale, prefețe la diverse lucrări, figuri de călugări sau de ierarhi, chipuri de sfinți la aproape tot calendarul etc. Menționăm : «Paraclisul Prea Sfintei Stă-

pinei noastre Născătoarei de Dumnezeu și Pururea Fecioarei Maria» și «Canon de umilință către Domnul nostru Iisus Hristos» (1938); «Carte de rugăciuni pentru tot creștinul»; Calendare (1942, 1943, 1944) și altele.

*

Transportat de la București la Craiova, în seara zilei de 30 octombrie, venea Vlădica Firmilian pentru ultima oară, cu Sfânta Evanghelie pe piept și intra în catedrala Sfântul Dumitru, fiind așteptat de toți cu sufletele îndoliate. Veghiat fără încetare ziua și noaptea de către elevii seminariști și de preoți, în citirile neîncetate din Psaltire și Sfânta Evanghelie a așteptat sosirea Înălților oaspeți care veneau la pogribanie. Astfel în ziua de 2 noiembrie au sosit membrii Sfântului Sinod în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, Înalt Prea Sfințitul Dr. Iustin Moiescu, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, Înalt Prea Sfințitul Dr. Nicolaie Mladin Mitropolitul Ardealului, Înalt Prea Sfințitul Dr. Nicolaie al Banatului și ceilalți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române. A fost de față și Dl. Gheorghe Nenciu, Vicepreședintele Departamentului Cultelor.

Soborul arhieresc condus de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a săvârșit slujba înmormântării călugărilor.

Șirul cuvântărilor a fost deschis de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, care a spus, printre altele :

«Biserica Ortodoxă Română trăiește zile de doliu pentru că ea pierde pe unul din marii săi ierarhi a cărui viață desfășurată pe parcursul a aproape 72 de ani a însemnat un exemplu de muncă neîntreruptă, de strădanii generoase și de bogate înfăptuiri. El s-a ridicat prin nevoințe deosebite și încercări duhovnicești pilduitoare la treapta cea mai înaltă a slujirii bisericești. Apreciat pentru distinsele sale calități și pentru activitatea sa stăruitoare depusă ca arhimandrit și director de seminar a fost ales în anul 1947 ca Arhiepiscop al nou-înființatei Arhiepiscopii a Craiovei și după doi ani ca Mitropolit al Olteniei.

Înzestrat cu o natură generoasă, plină de omenie și o clară viziune a lucrurilor, o voință hotărâtă și o adevărată pasiune a realizărilor, a reușit să dea viață unor opere de mare însemnătate spirituală. Ca «o lumină în seșnic» a luminat preoțimea în acest colț de țară, îndrumându-o cu cuvântul și cu exemplul propriu, la acțiuni pline de zel și de dăruire, în slujba lui Dumnezeu, a credincioșilor și a Patriei.

Gospodar priceput, s-a făcut tuturor pilduitor prin înțeleapta chivernisire a eparhiei sale. Roadele celor 25 de ani de arhipăstorie ai săi sînt astăzi îndeobște cunoscute și apreciate. În calitate de membru al Sfântului Sinod, Mitropolitul Firmilian a adus contribuții de mare valoare la rezolvarea problemelor noastre bisericești, atât pe plan launtric, precum și pe plan extern, consolidînd și sporînd cu înțelepciunea și calmul ce l-au caracterizat, prestigiul sfintei noastre Biserici.

Prin trecerea la cele veșnice, Biserica Ortodoxă Română pierde însă, nu numai un mare ierarh ci și un mare cărturar al ei. Încă din fragedă tinerețe s-a adăpat cu trudă și răbdare din izvorul nesecat al Sfințelor

Scripturi și din înțelepciunea Sfinților Părinți, precum și din torențele atît de bogate ale culturii laice, urcînd tot mai sus, pe scara valorilor culturii, sporindu-și talanții dăruîți de Dumnezeu, îmbogățindu-și neîncetat mintea și sufletul; zestrea sa duhovnicească nu a ținut-o însă numai pentru sine, ci a împărtășit-o semenilor săi. Și-a dăruit cu generozitate comoara bunurilor spirituale agonisite, trecută prin filtrul înțelegerii și elaborării proprii, învățînd pe elevi de la catedră și pe credincioși de la amvon și împărtășind printr-o remarcabilă activitate publicistică, în dulcea și îmbietoarea limbă a vechilor noastre cazanii, merinde alese, tuturor celor dornici de a se avînta pe calea înălțimilor duhovnicești.

Prin moartea Mitropolitului Firmilian pierdem și un mare patriot care în întreaga sa viață a fost legat de poporul din care a odrăslit. El s-a alăturat cu tot entuziasmul la eforturile constructive ale poporului român și a îndemnat pe clericii și credincioșii din eparhia sa să-l urmeze întru totul, înscriindu-se astfel în rîndul marilor ierarhi care și-au dăruit tot ce au avut mai scump pe altarul Bisericii și Patriei.

Pentru aceste merite la care s-au adăugat și cele de osîrduitor pentru pace, pentru înfrățirea popoarelor, Conducerea noastră de Stat i-a acordat «Ordinul Steaua Republicii Socialiste România», cinstind astfel și abnegația lucrării sale pe tărîm obștesc.

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian se adresează direct memoriei unui bun prieten de care îl leagă scumpe amintiri, zicînd: «Te-am cunoscut pe vremea cînd erai ierodiacon și ți-am urmărit cu mult interes activitatea de slujitor devotat al catedrei și al altarului. Legăturile dintre noi au dus la o prietenie sinceră atunci cînd tu te aflii ca profesor la Seminarul de la Cernica și apoi ca profesor și director la Seminarul Central din București, iar eu eram profesor și director la Seminarul din Rîmnicul Vilcii. Această prietenie s-a transformat într-o adevărată frățietate în Hristos, atunci cînd, cu 25 ani în urmă, am fost chemați amîndoi la rosturi de înaltă răspundere bisericească, primind cîrja de conducători de eparhi: unul la Craiova, celălalt la Iași.

Cu 23 ani în urmă, cînd Arhiepiscopia Craiovei a fost ridicată la rangul de Mitropolie, am venit aici — în calitate de Patriarh — înconjurat de o înaltă suită, și te-am instalat Mitropolit al Olteniei, cu toată cinstea ce ți se cuvenea.

Astăzi am venit din nou, dar nu cu bucuria de odinioară, ci cu sufletul copleșit de tristețe, împreună cu membrii Sfîntului Sinod, cu preoții și credincioșii din eparhie, pentru a te conduce pe cel din urmă drum al vieții, regretat și plîns de toți cei ce te-am cunoscut».

În încheiere, Prea Fericirea Sa a spus: «Îndreptîndu-Ne gîndul și inima către Părintele ceresc, Îl rugăm să caute cu bunăvoință spre dragostea ta arătată față de Hristos și față de credincioșii din eparhia pe care ai prețuit-o spre zelul apostolic depus pentru propășirea Bisericii și a Patriei străbune, ca și spre lucrarea ta pilduitoare desfășurată pe tărîm obștesc și să-ți hărăzească fericire nepieritoare în ceata dreptilor celor care și-au închinat viața slujirii lui Dumnezeu și oamenilor».

În numele Departamentului Cultelor, al organelor locale de Stat și ale Municipiului Craiova, a luat cuvîntul Dl. Gheorghe Nenciu, Vicepreședintele Departamentului Cultelor, care a subliniat activitatea multilaterală desfășurată de regretatul dispărut. D-Sa a spus printre altele : «Cu mare durere ne despărțim astăzi de cel cu care de un sfert de veac ne obișnuisem a-l ști veghind la cîrma Mitropoliei Olteniei, contopit cu destinele clerului și credincioșilor ortodocși din această parte a țării.

Mitropolitul Firmilian și-a început activitatea de ierarh acum 25 de ani, în momentul cînd poporul român era la începutul uriașului său efort de ridicare economică, socială și culturală a patriei noastre. El s-a alăturat din toată inima acestui efort, și și-a îndrumat clerul și credincioșii să-i urmeze exemplul, arătînd că prefacerile sociale din țara noastră răspundeau necesității poporului și că ele continuă cele mai frumoase tradiții de luptă ale istoriei noastre și cele mai curate năzuințe ale poporului român. A știut să îmbine, în mod fericit, grija pentru problemele religioase ale credincioșilor cu atenția permanentă pentru întereșele obștii și a îndrumat credincioșii la angajarea lor deplină în sprijinirea eforturilor constructive ale poporului român.

Incredințat din toată ființa că Biserica poate și are datoria să ajute pe oameni, să se înțeleagă și să se iubească, să colaboreze pentru a alunga definitiv ura, neîncrederea și urgia războaielor, Mitropolitul Firmilian a fost un activ luptător pentru pace, mobilizîndu-și clerul și păstoriții acestei nobile și umane acțiuni.

Mitropolitul Firmilian a cultivat bunele raporturi între Biserica Ortodoxă Română și celelalte culte din țară, făcînd să se reflecteze în această, concepția și sentimentele unui cald umanism.

Distins și reputat teolog, regretatul dispărut a fost un om plin de sensibilitate pentru artă, iubitor pasionat al monumentelor noastre istorice și religioase, publicist, în ale cărui rînduri vibrează un omagiu pentru acele tradiții care au sprijinit lupta poporului nostru de-a lungul veacurilor.

Mitropolitul Firmilian a participat la numeroase întruniri și manifestări internaționale și interbisericești, ca cele ale aspirației Bisericii Ortodoxe, ale poporului român, de înțelegere și apropiere între oameni de diferite concepții religioase de pace în lume. Prin viața și activitatea sa, regretatul Mitropolit Firmilian și-a înscris numele în rîndul ierarhilor de seamă ai Bisericii Ortodoxe Române, care au slujit poporul și au dat ceea ce au avut mai bun Patriei și Bisericii».

Din partea Consiliului Eparhial, a clerului și a credincioșilor din eparhie a vorbit P. S. Episcop Nestor Severineanul, vicar mitropolitan, care a arătat că activitatea multiplă a Înaltului Ierarh, care vreme de aproape un sfert de veac a păstoriit Biserica Ortodoxă din Oltenia, s-a înscris cu slove de aur în istoria acestei Bisericii, iar numele său a intrat în șirul ctitorilor acestui sfînt așezămînt.

În continuare, P.S. Sa a arătat că Mitropolitul Firmilian s-a îngrijit de viața bisericească din toate parohiile din eparhie și de așezămintele monahale. A ctitorit Școala de cîntăreți bisericești și Seminarul de la

Bucovăț, dirijînd aceste așezăminte cu multă înțelepciune, ca un dascăl iscusit al învățămîntului nostru teologic. A dat o atenție deosebită restaurării monumentelor vechi istorice, dintre care amintește frescele din veacul al XVI-lea de la Mînăstirea Tismana și a stăruit pentru ridicarea din temelie a unei noi reședințe mitropolitane cu o nouă și modernă arhitectură.

În încheiere, P. S. Sa spune : «Astăzi nouă, celor de la Centrul mitropolitan al Arhiepiscopiei Craiovei nu ne rămîne ceva mai frumos de făcut decît să păstrăm cu scumpătate bogata moștenire pe care ne-a lăsat-o Ctitorul cel nou al Mitropoliei noastre, — Marele Mitropolit Firmilian.

După aceasta, înaltul sobor de ierarhi a ocolit Biserica cu sicriul purtat pe umeri de protoiereii eparhiei, după rînduială, care apoi a fost coborît în cripta de curînd săpată sub lespezile catedralei «Sfîntul Dumitru» din cetatea Banilor, deasupra așezîndu-se o candelă ce va lumina multă vreme mormîntul și va aduce aminte tuturor de «Vlădica Firmilian».

Pr. DAVID POPESCU

† PREOTUL CONSTANTIN DRON

12 octombrie 1883—17 februarie 1972

În ziua de 17 februarie 1972 s-a stins din viață unul din cei mai distinși reprezentanți ai clerului de mir ai Bisericii Ortodoxe Române, din primele șapte decenii ale veacului al XX-lea, preotul Constantin Dron. Prin bogata activitate pe care a desfășurat-o, timp de aproape 70 de ani, pe tărîm bisericesc și obștesc, preotul Constantin Dron s-a bucurat de unanimă prețuire și stimă, în timpul vieții și lasă unanime regrete, la plecarea sa din această viață.

Slujba înmormîntării a fost oficiată în ziua de 19 februarie 1972, în prezența unei numeroase asistențe de preoți și credincioși, la biserica «Floreasca» — al cărei enoriaș era, prin domiciliu -- de către un sobor de preoți format din : Preotul Alexandru Ionescu, Vicarul Sfîntei Arhiepiscopii a Bucureștilor, Preotul Petre Alexandru, Consilier la Sfînta Arhiepiscopie a Bucureștilor, Preotul profesor universitar Vladimir Prelipcean, Preoții Miron Ianculescu și Dumitru Manta de la biserica Parcul Domeniilor ; Preoții Florian Ciurescu, Lupașcu Andreescu, Dumitru Popescu, I. Oncescu și Constantin Stănescu, de la biserica Floreasca și Diaconii Fănică Mazăre și Mihail Colibă.

După terminarea slujbei înmormîntării au vorbit, omagiînd memoria celui decedat : Preotul Florian Ciurescu, ca paroh al bisericii la care era îmbisericit decedatul după pensionare și ca fost apropiat colaborator al acestuia, pe cînd, ca prim Efor al Bisericii Ortodoxe Române, el se străduia să organizeze cît mai bine instituțiile Centrale bisericești, care au luat ființă, prin organizarea pe care și-a dat-o

Biserica Ortodoxă Română, după primul război mondial; apoi profesorul Stelian Jingoiu, ca apropiat colaborator al regretatului la lucrările teologice și canonice cu care acesta a înzestrat literatura teologică ortodoxă românească, și la sfârșit, Preotul Alexandru Ionescu, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor și ca delegat al Preafericitului Părinte Patriarh Justinian. Făcînd o caracterizare generală a vieții și activității teologice, culturale, administrativ-bisericești și sociale a celui decedat, Preotul Alexandru Ionescu a spus:

«Stăpîniți de sincere regrete, ne-am adunat să conducem, astăzi, la locul de odihnă veșnică, pe cel care în viață — pînă la vîrsta de aproape 89 de ani, cu care l-a binecuvîntat Dumnezeu — n-a știut ce este odihna, pe unul din cele mai alese și mai distinse exemple care au împodobit galeria aleșilor clerului Bisericii Ortodoxe Române, pe cel cu care, pe bună dreptate, se mîndrea clerul de mir al Bisericii noastre, de mai bine de șase decenii, pe iubitul și mult prețuitul preot Constantin Dron.

Hirotonit preot de tînr, la vîrsta de 22 de ani, în preajma locurilor care au cunoscut începutul mișcării țărănești din anul 1907, în comuna Cernesti, județul Botoșani, în atmosfera frămîntată pe care au imprimat-o vieții noastre sociale năzuințele spre o viață mai bună, mai dreaptă și mai omenească a țărănimii noastre exploatate, tînrul preot Constantin Dron, ținînd seama de situația grea a celor pe care era chemat să-i păstorească, a înțeles cît de mare era răspunderea pe care și-a asumat-o; dar, încrezător în ajutorul Celui în numele căruia era chemat să învețe și să îndrumeze pe cei păstoriți, el a pornit hotărît la lucru, imprimînd activității lui, de la început, linia pe care avea să n-o mai părăsească toată viața, trudindu-se să facă prezentă și efectivă activitatea preotului nu numai prin lucrarea lui sfințitoare, ci și prin acțiuni obștești.

În acele împrejurări, în care și-a început activitatea lînrului preot Constantin Dron, nu era ușor să te situezi — nici cu vorba și cu atît mai mult cu fapta — de partea celor mulți și necăjiți. Puținătatea trupului cu care era înzestrat n-a fost însă o piedică pentru preotul Dron să pornească la acțiune. Căci puținătatea trupului, Dumnezeu i-a compensat-o cu o inteligență sclipitoare, cu o intuiție clară a realităților și cu o putere de muncă excepțională.

Cu spiritul său organizator, cu pregătirea tot mai lemeinică pe care și-a agornisit-o printr-o muncă stăruitoare, luîndu-și doctoratul în teologie, la o vîrstă la care alții se retrăgeau din activitate, pentru a beneficia cît mai mult de pensie, preotul Constantin Dron s-a impus ca unul din cele mai pregătite elemente pe care le-a avut Biserica Ortodoxă Română, în epoca de entuziasmată muncă, pe care o pretindea noua viață care se oferise și Bisericii Ortodoxe Române.

Pregătirea temeinică cu care se impusese aprecierii autorității bisericești superioare, ca și spiritul practic și organizator de care dăduse dovadă, în îndeplinirea sarcinilor pe care le primise pînă aci, au îndreptățit autoritatea bisericească superioară ca să încredințeze preotului Constantin Dron postul de Prim Efor al Bisericii Ortodoxe Române, creat prin noua organizare unitară pe care și-a dat-o Biserica Ortodoxă Română în anul 1925. Cu devotamentul pe care-l dovedise și pînă aci, față de interesele Bisericii strămoșești și ale patriei, preotul Constantin Dron a pus, și mai hotărît, în slujba Bisericii Ortodoxe Române, pregătirea sa temeinică, spiritul său practic și toată puterea lui de muncă, contribuînd efectiv la popularizarea, cunoașterea cît mai largă a principiilor canonice rînduite la baza noii organizări a Bisericii, pentru ca fiecare unitate sau parte componentă a Bisericii, înțelegînd importanța acestor principii, să le aplice cu hotărîre și astfel să-și dovedească prezența

atit prin lucrarea religioasă-morală cit și prin lucrări cu caracter obșteșc, compatibile cu misiunea Bisericii. Tocmai pentru a desprinde cit mai corespunzător conținutul acestor principii și valoarea lor practică, preotul Constantin Dron s-a angajat la o muncă de pătrundere a înțeleșului normelor sau canoanelor, prin care Sfinții Părinți ai Sinoadelor particulare și ecumenice au reglementat viața Bisericii și a organelor ei deliberative și executive; muncă al cărei rod a fost traducerea textului canoanelor obligatorii în Biserica Ortodoxă, însoțindu-le de comentarii care să ușureze înțelegerea sensului pe care Sfinții Părinți l-au avut în vedere la redactarea canoanelor și hotărîrilor pe care le-au luat. N-a reușit să tipărească decit canoanele Sfinților Apostoli și pe cele ale Sinoadelor Ecumenice, în două volume, rămînîndu-i în manuscris canoanele Sinoadelor particulare și canoanele Sfinților Părinți, ca și alte lucrări de mare importanță pentru viața frămîntată a Bisericii din primele veacuri creștine, lucrări dintre care unele au fost încredințate, cu aprobarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, Sfinței Arhiepiscopii a Bucureștilor.

Entuziasmul de muncă de care a dat dovadă toată viața i-a fost diminuat în ultimii trei ani, de greaua încercare la care a fost supus, prin pierderea iubitei lui tovarășe de viață, în anul 1969, cu care, dacă ar fi trăit, împlineau chiar astăzi 67 de ani de căsnicie, de care se vor bucura însă împreună înaintea Bunului Dumnezeu.

Dar ceea ce socotesc că trebuie remarcat, în mod deosebit, pentru a înțelege, în adevărata ei lumină, personalitatea preotului Constantin Dron, este faptul că preocupările de ordin intelectual, ca și îndatoririle cu caracter administrativ pe care le-a îndeplinit, nu l-au desprins nici un moment de lucrarea pastorală, activînd permanent la biserică cu enorie. Aci, slujind și săvîrșind cu căldură și adîncă trăire Sfintele Taine și toate lucrările sfințitoare ale Bisericii, și propovăduind cuvîntul Sfinței Evanghelii, încerca preotul Dron — după mărturisirile lui — cele mai alese satisfacții pe care le poate obține cineva, doritor să fie de folos semenilor. Cu cuvîntul său înțelept, cu bunătatea și iubirea care l-au apropiat totdeauna față de păstorii săi și față de oameni în general, preotul Dron s-a bucurat de aleasă prețuire și de măgulitoare iubire din partea credincioșilor pe care i-a păstorit, atit în parohia Cernești-Botoșani și la biserica «Înălțarea Sfinței Cruci» din Iași, cit și la biserica «Brezoianu» din Capitală. Preoțimea l-a stimat și l-a respectat ca pe un distins îndrumător al său.

«Cu această iubire și stimă îl regretă astăzi toți, în mod sincer, și petrecîndu-l la locul de odihnă veșnică, roagă pe Bunul Dumnezeu să-l răsplătească după rîvna cu care s-a trudit să-i slujească Lui și oamenilor, rînduindu-l, după bogatele și frumoasele roade pe care le-a agonisit prin această trudă, în lăcașurile Sale, unde toți drepții se odihnesc.

Exprimînd, în numele Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, îndureratei familii, sincere condoleanțe și patriarhicești binecuvîntări, spre creștinească mîngiere, o asigurăm că amintirea regretatului părinte Constantin Dron va fi veșnică între noi, preoții Capitalei, și ai întregii Biserici Ortodoxe Române, și că ne vom ruga neîncetat pentru veșnica lui odihnă.

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească în pace».

ASISTENT

† PREOTUL CONSTANTIN PÎSLARU

23 aprilie 1906—29 martie 1972

În ziua de 29 martie 1972 s-a stins din viață, în plină activitate, preotul Constantin Pîslaru, parohul parohiei Bărbătescu din Capitală, în vîrstă de 66 de ani.

Născut la 23 aprilie 1906, în comuna Cașin, județul Bacău, după terminarea școlii primare în comuna natală, a urmat Seminarul din Roman și apoi Facultatea de teologie din Cernăuți, pe care a terminat-o cu distincție. După ce s-a căsătorit cu Elena Albu, Constantin Pîslaru a fost hirotonit, la 23 iunie 1932, pe seama parohiei Ferești-Maramureș, unde a desfășurat o rodnică și apreciată activitate, timp de 5 ani.

După aceea a activat, cu aceleași frumoase rezultate, la Odobești-Bacău între 1936—1942; la Constanța, între 1942—1947 și din acest an la București, întii la Biserica Oborul Nou între 1947—1962 și apoi la parohia Bărbătescu, la care l-a surprins, în plină activitate, sfîrșitul vieții, în ziua de 29 martie 1972.

Slujba înmormîntării a fost oficiată în Duminica Floriilor de un sobor de preoți, în frunte cu preotul Alexandru Ionescu — Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor. După terminarea slujbei au vorbit: P. C. Protopop Dinu Provian, care a scos în evidență activitatea neobosită a preotului Constantin Pîslaru, străduindu-se deopotrivă pe teren duhovnicesc și administrativ-gospodăresc; P. C. Preot Gh. Chiriac, care a evidențiat pregătirea temeinică teologică și beletristică, cu care s-a impus regretatul, între colegi și păstoriți; Preotul Ion Pîslaru și Preotul Petre Dumitru, care au accentuat distincția etică în raporturile sale colegiale și ca slujitor, și apoi enoriașul Marin Coșoveanu, care a scos în evidență blîndețea și bunătatea cu care preotul Constantin Pîslaru se apropia de păstoriți. La sfîrșit a vorbit P. C. Preot Alexandru Ionescu, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, care a spus:

«Stăpîniți încă de sentimentul de dureroasă consternare pe care ni l-a produs vestea încetării din viață, atît de neașteptată, a iubitului și mult prețuitului nostru frate, Preotul Constantin Pîslaru, vrednicul și înțeleptul paroh al parohiei Bărbătescu, ne-am adunat, în număr atît de mare, prieteni, păstoriți și admiratori ai lui, pentru ca, după săvîrșirea sfintei slujbe a înmormîntării, după rînduiala Bisericii, să-l conducem la locul de odihnă veșnică.

Într-adevăr, vestea încetării din viață a Preotului Constantin Pîslaru ne-a consternat și ne-a înspăimîntat ca un trăsnet căzut din senin. Căci așa cum în mod obișnuit căderea unui trăsnet este precedată de adunarea unor nori și apoi de tunete și fulgere, la fel și încetarea din viață a unui om, în mod obișnuit, este prevestită de o boală, mai scurtă sau mai îndelungată, mai ușoară sau mai grea, care, cu toată îngrijirea ce se acordă celui bolnav, începe să obișnuiască pe cei din jur cu gîndul că s-ar putea aștepta și la un tragic deznodămînt. Asemenea semne prevestitoare nu s-au manifestat însă cu privire la mult regretatul nostru frate, preotul Constantin Pîslaru. De aceea, încetarea lui din viață a înmărmurit, în durere, pe membrii familiei, și vestea încetării lui din viață a venit ca un trăsnet, căzut din senin, pentru credincioșii parohiei Bărbătescu și pentru întreg clerul din Capitală.

Cu fratele nostru, preotul Pîslaru, putem spune că s-au împlinit aidoma cuvintele sfintelor noastre cărți, cu privire la cei plecați în mod neașteptat, din această viață: «Ieri vorbeam cu voi și fără veste a venit asupra mea înfricoșatul ceas al morții»; căci nu mai departe decît duminica trecută, preotul Pîslaru a săvîrșit Sfînta Liturghie la acest Sfînt Altar, rugîndu-se pentru iertarea păcatelor și pentru sănătatea păstori-

tilor lui, iar in urmatoarele trei zile a lucrat de zor si cu toata insufletirea care-l caracteriza, ca sa creeze cit mai bune conditii duhovnicesti si materiale, pentru ca parohia si credinciosii lui sa intimpine si sa sarbatoreasca dupa toata cuviinta si cu evlavie crestineasca Sfintele sarbatori ale Patimilor si Invierii Domnului si Mintuitorului nostru Iisus Hristos.

In aceste sentimente si preocupari l-a surprins pe preotul Constantin Pislaru ceasul despaltirii de aceasta viata, sentimente si preocupari care se desprind, de altfel, din intreaga viata si activitate a lui. De aceea, sintem siguri ca infatisandu-se inaintea Dreptului Judecator, el va auzi glasul blnd al Acestuia spunindu-i : «Bine, sluga buna si credincioasa, lupta cea buna te-ai luptat, credinta ai pazit, intră intru bucuria Domnului tău».

Cu putinatatea puterilor noastre, nu putem pătrunde tainele lui Dumnezeu si adeseori, in cazuri asemănătoare, cind vedem plecind din mijlocul nostru semeni in deplinătatea puterilor fizice si intelectuale, odată cu regretul despaltirii de cel decedat, ne trece prin minte si gindul său ; prin acest deznodămint, el a plecat din mijlocul familiei si comunitatii unde activa, pentru că au fost lipsite de inteleapta lui îndrumare si de iubitoarea lui ocrotire, de care — după virsta si starea sănătății lui — nădăjduiau să se bucure încă multă vreme. Dar, cugetînd crestinește, un asemenea gind se șterge repede din mintea noastră, convinși că Bunul Dumnezeu, cu a Sa nemărginită iubire de oameni, nu poate să facă nedreptate si că ceea ce nouă ni s-a părut, la un moment dat, un act nedrept, poate avea la bază însăși iubirea lui Dumnezeu față de cel dispărut. In asemenea momente, ne inclinăm cu umilință inaintea vocii lui Dumnezeu, care pe toate, după a Sa intelepciune si bunătate, le rînduiește. Adăugînd la această crestinească reșemnare si faptul că ceasul despaltirii de această viață l-a găsit pe vrednicul preot Constantin Pislaru cu candela aprinsă, plină de uleiul faptelor lui bune, familia îndurerată si toți cei care — prețuindu-l si iubindu-l — îi regretă plecarea pentru totdeauna din mijlocul lor, pot fi liniștiți sufletește, pentru judecata ce-l așteaptă dincolo, găsind si in această vrednicie a lui, o ușoară mîngiere.

Intr-adevăr, inzestrat cu alese aptitudini : cu o vie inteligentă naturală, cu un accentuat simț al dreptății, cu o dăruitoare iubire față de semeni, cu o remarcabilă ținută etică in raporturile sociale, cu o mare putere de muncă, susținută de o temeinică pregătire, preotul Constantin Pislaru a reușit ca, in cei patruzeci de ani de activitate pastorală si socială, in parohii din diferite provincii ale Patriei, — Maramureș, Moldova, Dobrogea — să obțină rezultate din cele mai frumoase, care l-au situat, pe bună dreptate, in rîndul celor mai distinse și prețuite figuri ale clerului Bisericii Ortodoxe Române.

Identificîndu-se, in toată ființa lui, cu îndatoririle legate de misiunea preotească, preotul Constantin Pislaru s-a trudit, fără odihnă, să fie de folos păstoritilor săi — si oamenilor in general — reușind să-și cîștige încrederea si ascultarea păstoritilor si prețuirea si stima tuturor celor cu care viața si raporturile sociale îl aduceau in legătură. Tuturor le asculta, cu răbdare, păsurile si necazurile, căutînd să le vină in ajutor cu sfatul lui înțelept — si, in măsura posibilităților lui, cu fapta. Așa se explică dragostea si respectul cu care l-au înconjurat enoriașii pe care i-a păstorit, in fața cărora pilda vieții lui, nu i-a dezmințit cuvîntul propovăduit, in numele Domnului nostru Iisus Hristos ; așa se explică dragostea si stima colegilor, care au ținut să pricepe la înmormîntarea lui, ca si prețuirea de care s-a bucurat din partea autorităților bisericești si laice, in toate locurile pe unde a păstorit si a activat.

O vrednicie care-i va cinsti peste veacuri memoria este și aceea a vieții lui de familie. Punând la temelie familiei lui principiile moralei creștine, preotul Constantin Pîslaru a reușit ca, prin exemplul vieții lui — în perfectă armonie cu distinsa lui soție și amândoi cu iubire și jertfelnicie în creșterea și educarea celor patru copii cu care le-a binecuvîntat Dumnezeu căsnicia — să se bucure de neîntinată autoritate față de păstoriți, autoritatea pe care a știut s-o folosească cu multă înțelepciune, oprind din alunecare spre destrămarea multor familii ale păstoriților lui.

De aceea, în toată durerea pe care o încearcă în acest greu moment al despărțirii, pentru totdeauna, soția și copiii lui se pot mîngîia — și, așa putea spune, se pot mîndri, creștinește — pentru toate realizările pe care le-a înfăptuit sotul și tatăl lor iubit, în timpul celor patruzeci de ani de neobosită activitate, închinată binelui semenilor, realizări pe care le lasă ca un bogat patrimoniu moral Bisericii și societății noastre.

Apreciindu-i rîvna și înțelepciunea cu care s-a străduit, fără odihnă, ca să fie nu numai un vrednic slujitor al Bisericii noastre, ci și un devotat și loial cetățean al Patriei, Centrul Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor aduce mult regretatului frate preot Constantin Pîslaru un pios omagiu, rînduindu-l între elementele de frunte care s-au distins și cu care se va mîndri clerul nostru de mir.

Prea Fericitul Părinte Patriarh însuși — care l-a cunoscut personal pe părintele Constantin Pîslaru și l-a apreciat după vrednicia cu care și-a cinstit calitatea de preot — a fost profund impresionat de aflarea dureroasei vești a încetării lui din viață și m-a încredințat ca să exprim îndureratei familii și credincioșilor parohiei Bărbătescu sincere condoleanțe și arhieresti binecuvîntări.

Bunul Dumnezeu să primească și să așeze între aleșii Săi, pe regretatul fratele nostru, preot Constantin Pîslaru, odihnindu-l în pace. Veșnică să-i fie pomenirea».

ASISTENT

† PREOTUL CONSTANTIN DUMITRESCU

Fără de veste aripa necruțătoare a morții s-a oprit în noaptea, de 2 spre 3 august, pe un pat de spital, la căpătîiul unui vrednic slujitor al altarului, preotul Constantin Dumitrescu de la parohia Podul Vadului din orașul Breaza, județului Prahova, răpindu-l pentru totdeauna din mijlocul familiei sale și al enoriașilor săi.

Preotul Constantin Dumitrescu s-a născut în anul 1905, iulie 26, în comuna Băsești, județul Mehedinți, unde urmează și școala primară, după care și continuă învățătura la Seminarul din Iași și apoi la Facultatea de teologie de aici, pe care o absolvă cu distincție.

Avînd chemare pentru preoție, este hirotonit în anul 1929, fiind numit preot la parohia Podul Vadului, în care slujește lui Dumnezeu și enoriașilor timp de 43 de ani, pînă cînd moartea îi întrerupe firul vieții.

Darind să-și desăvârșească pregătirea și să-și adâncească cunoștințele teologice, a început în anul 1938 la cursurile de doctorat, pe care le absolvă în anul 1941 prin susținerea și susținerea Tezei de doctorat în disciplina Dreptului Bisericesc.

Preotul Constantin Dumitrescu a fost un ales slujitor al Bisericii și un om de vultă și menie, înzestrat de Dumnezeu cu alese daruri pentru preoție. Avea o fire blândă și un calm desăvârșit. Cu o voce caldă și plăcută, vorbea domol și frumos. Mămăria a un simț al măsurii în toate și din ființa sa radia o mare și adâncă dragoste față de oameni, față de slujirea preoțească și față de Casa lui Dumnezeu. Era un talentat slujitor și căldura cu care slujea făcea, pe cei ce luau parte la slujbele săvârșite de el, să guste din plin frumusețea lor.

Întrubunit pe enoriașii săi din Podul Vadului, pe care i-a păstorit timp de 43 de ani, împreună cu colegii de preoție din jur a trăit în pace și armonie, având o demnitate discretă izvorită din distincția sufletească care-l caracteriza.

Pe tărîm gospodăresc preotul Constantin Dumitrescu a vădit un spirit creator, construind o frumoasă casă parohială, pentru care s-a trudit mult.

Având o aleasă pregătire de jurist și canonist a funcționat ani de-a rândul ca apărător la Consistoriul Central Bisericesc, punând în pledoariile sale multă inimă și pricepere.

Datorită acestor alese calități cu care a fost înzestrat și pentru tot ceea ce a realizat în preoție, înalta autoritate bisericească apreciind vrednicia sa, i-a acordat rangul de «Iconom».

Înmormîntarea sa a avut loc în ziua de 5 august 1972, slujba fiind oficiată de un sobor de 22 de preoți în frunte cu P. C. Protoiereu Ioan Mihai, în biserica din Podul Vadului, în prezența unui număr mare de credincioși, care au venit să-și ia un ultim rămas bun de la păstorul lor.

Necrologul a fost rostit de P. C. Protoiereu Ioan Mihai, care a subliniat meritele defunctului și activitatea deosebită a acestuia, ca preot și cetățean, desfășurată de-a lungul celor 43 de ani cît a slujit în parohia Podul Vadului, adresînd condoleanțe familiei în numele autorității bisericești și clerului din Protoieria Cîmpina și asigurînd-o că figura vrednicului preot Constantin Dumitrescu va rămîne pururea vie în inimile celor ce l-au cunoscut și iubit.

În numele colegilor a vorbit c. preot Teodor Georgescu, Telega, evocînd amintiri dulcise și scoțînd în evidență caracterul nobil, cald și prietenos al aceluia ce a fost, preotul Constantin Dumitrescu.

În numele enoriașilor a luat cuvîntul episcopul bisericii, care a arătat regretul profund al acestora pentru pierderea păstorului lor, care timp de 43 de ani a fost călăuzitor de ei, îndrumîndu-i pe calea dreptei credințe în Dumnezeu și a slujirii patriei.

După îndătinata «sărutare cea mai de pe urmă» șiocolirea bisericii, sicriul purtat de preoți a fost așezat în carul funebru, care s-a îndreptat spre cimitirul din orașul Cîmpina, unde corpul neînsuflețit al preotului Constantin Dumitrescu a fost așezat în cavoul familiei.

«Dumnezeu să-l odihnească în pace».

ASISTENT

† PREOTUL NICOLAE ANDREESCU

Sîmbătă, 29 iulie 1972, a încetat din viață în spitalul din Oltenița, Pr. Nicolae-Andrescu, de la parohia «Înălțarea Domnului» din localitate. Vestea morții sale a impresionat profund pe frații preoți din întreaga protoierie ca și pe credincioșii defunctului și a umplut inimile tuturor de o adîncă tristețe.

Născut în anul 1904, în comuna Perieți, județul Ialomița, din părinți țărani, defunctul după absolvirea școlii primare din comună, urmează cursurile seminarului «Nifon Mitropolitul» din București, pe care le termină cu succes în anul 1924. Înscriș în același an la Facultatea de teologie din București, absolvind-o cu frumoase rezultate în anul 1928, este hirotonit preot în anul 1928 pe seama parohiei «Sfîntul Nicolae» din Oltenița, unde păstorește 11 ani; spirit dinamic inițiază în anul 1938 construirea unei noi biserici în orașul Oltenița, pe care, cu sprijinul material al credincioșilor, o termină în anul 1939. De la această dată devine parohul noii bisericii slujind aici pînă la încetarea sa din viață, timp de 33 de ani.

În tot timpul pastorației sale, de 44 de ani, defunctul a desfășurat o bogată activitate gospodărească, administrativă și obștesc-culturală, pentru care a fost distins, încă din anul 1943 de Sfînta Arhiepiscopie cu rangul de Iconom Stavrofor. Din bogatele sale realizări menționăm:

Construcția din temelie a bisericii «Înălțarea Domnului», ridicarea unei case-parohiale, restaurarea și pictura în frescă a Capelei de la cimitirul Oltenița etc.

Corpul neînsuflețit a fost depus în biserica-catedrală, unde, marți 1 august 1972, a fost oficiată slujba prohodului de un impunător sobor, format din 35 de preoți, în frunte cu P. C. protoieriu al protoieriei Oltenița Pr. Savu Chiriță, în prezența unui număr mare de credincioși, veniți să-și ia un ultim rămas-bun de la fostul lor păstor sufletesc.

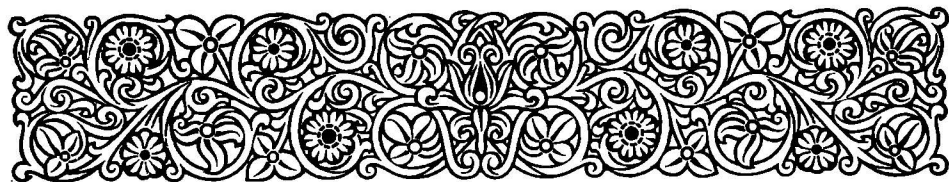
După încheierea pogribaniei, P. C. Protoieriu Savu Chiriță, în numele Centrului Eparhial și al preoților din Protoieria Oltenița, exprimînd cele mai sincere condoleanțe familiei îndurerate, elogiază figura dispărutului, evocînd cîteva aspecte din bogatele realizări ale defunctului, în răstimpul celor 44 de ani de activitate pastorală.

În numele preoților din Protoieria Oltenița a vorbit Pr. Florea A. Vasile, de la parohia Dunărea, care, în cuvinte emoționante, a adus un omagiu defunctului, evidențiind calitățile sale de bun păstor și gospodar, de excelent predicator și om de cultură, de bun bisericaș și slujitor al Domnului.

Prezentînd condoleanțe familiei îndurerate, P. C. Sa făgăduiește că întreaga preoțime a Protoieriei Oltenița va păstra defunctului o frumoasă și statornică amintire, pomenindu-l mereu în rugăciunile ei.

În tinguirile duioase ale clopotelor, sicriul cu corpul neînsuflețit al Pr. Nicolae-Andrescu, purtat pe umeri de preoți, după ocolirea bisericii, a fost urcat în dricul mortuar și condus la cimitirul local, unde a fost depus în cripta familiei, spre veșnică odihnă.

ASISTENT

EPISCOPIA BUZĂULUI

— ȘTIRI DIN EPARHIE —

EPARHIA BUZĂULUI. CONFERINȚELE PREOTEȘTI DE ORIENTARE DIN CURSUL LUNII SEPTEMBRIE 1972

Urmare hotărârii Sfintului Sinod, în ședința din 14 decembrie 1971, Conferințele de orientare din această lună au avut de tratat tema *«Contribuția actuală a teologilor ortodocși români pentru sprijinirea vieții și a progresului*. Din timp s-a difuzat prin Protopopiate materialul ajutător și bibliografia la temă, trimise de cancelaria Sfintului Sinod. Datele conferințelor au fost fixate în a doua jumătate a lunii septembrie și delegații eparhiali care să prezideze lucrările astfel: la 19 septembrie la Protopopiatul Buzău, delegat eparhial a fost Pr. Marin Negulescu, inspector bisericesc; a citit referatul Pr. Coman Traian-Padina II; la discuții au participat preoții Mihăilă Cristea-Banu, Constantinescu Ion-Banu, Ionescu Horațiu-Dara, Ene Radu-Udați, Ion Frăsineanu — Cuvioasa Parascheva, Horia Constantinescu — Sfintul Ioan, Constantin Rotaru-Rușețu, Alexandru Stan — profesor și P. C. Pr. Protopop N. Sburlan; rapoartele de activitate au fost prezentate de preoții: Diamandescu Nicolae-Cărpiniștea și Dinu Mihalcea-Pietrosu.

La 20 septembrie — Protopopiatul Pătirlagele — delegat eparhial Pr. Ion C. Zamfir — consilier cultural; referatul a fost susținut de Preotul Vlad Costică-Pietraru; la discuții au participat Preoții: Brătucu Nicolae-Pătirlagele, Baraoneci Nicolae-Brăești, Popescu Constantin-Siriu, Costea Octavian-Pleşcoi, Briciu Ion-Nehoiăș, P. C. Pr. Protopop Ion Dobrescu; rapoarte de activitate au prezentat preoții: Plantos Simion-Chiojd I și Furtună Gh.-Pălăniș.

La 21 septembrie la Protopopiatul Rimnicu-Sărat, delegat eparhial Pr. Cocora Gabriel-Vicar administrativ; Comitetul de lectură a designat ca referent pe Preotul Clinciu Ionel-Murgești; la discuții au luat parte preoții: Mortu Costică-Pleşești, Isofache Gheorghe-Heliade Rădulescu, Diamandescu Mihai-Bălăceanu, Mihalașcu Vasile-Scurtești, Dragomirescu Aurel-Mărgăritești, Mănculescu C.-Sălcioara, Chivu Ion-Sfintul Nicolae și P. C. Pr. Protopop Gheorghe Popescu; rapoarte de activitate au prezentat preoții: Galbenu Ion-Pietrișoru, Roșca Grigore-Mocani și Dumitru Spoială-Ziduri.

La 26 septembrie în Protopopiatul Panciu — delegat eparhial a fost Pr. Ion C. Zamfir, consilier cultural. A citit referatul Preotul Drug Lazăr-Tifești; la discuții au luat parte preoții: Popescu Vasile-Făurei, Poede Ion-Ciorani, Trif Dumitru-Ruginești I, Munteanu C.-Vișoara-Păunești, Boștiog Valeriu-Birsești, Cotea Vasile-Căliman, Cojan Gh.-Căgești, Soare Ion-Ruginești II, Bacalu C.-Muncelu, Galoiu C-tin-Panciu, P.C.

Pr. Protopop Vasile Văcăreanu. Rapoarte de activitate au prezentat: Croitoru Ion-Mărăști și Strat Vasile-Anghelești.

La 27 septembrie la Protopopiatul Focșani, a fost delegat eparhial Pr. Marin Ne-gulescu, inspector bisericesc.

Referatul a fost ținut de preotul Liliă Nicolae-Timboiești; Discuții: Cercel Gh.-Milcovul, Marin Alexandru-Valea Cotești, Bălăluță Nicolae-Donie, Marin Vasile-Biftiești, Cercel Alex.-Sfinții Apostoli, Argatu Ștefan-Slobozia Ciorăști, Hainăroșie Cornel-Hingulești și P. C. Pr. Protopop Ion Munteanu; Rapoarte: Barbălată Teodor-Cotești, Graur Enache-Săpunaru.

La 28 septembrie, în Protopopiatul Brăila, delegat eparhial a fost Pr. Cocora Gabriel, vicar administrativ. Referatul s-a ținut de preotul Popovici Ilie-Brăilița. La discuții au participat: Axente Costache-Roșiori, Manta Costin-Jirlău, Lăzăescu Gh.-Ciocile, Pîrvan Ion-Berteștii de Sus, Alexandru Mihail-Urleasca, Teodorescu Alex.-Galbenu, Vasiliu Ion-Sfinții Apostoli Petru și Pavel, Sirbu Gogu-Sfintul Gheorghe, Sirbu Neagu-Tufești și P. C. Pr. Protopop Nicolae Velescu. Rapoarte de activitate au prezentat preoții: Mihalache Ion-Oprișănești și Sebe Radu-Grădiștea.

Cucernicii Preoți au studiat cu atenție bibliografia și au adus informații suficiente care au accentuat că obiectivele contemporane ale slujirii vieții și progresului social constituie imperativ în lucrarea Bisericilor creștine, iar teologii Bisericii Ortodoxe Române au arătat interes față de problemele majore ale vieții, fiind temeiurile teologice ale slujirii și formele sub care s-a manifestat contribuția teologilor ortodocși români. Prea Sfântitul Episcop Antim fiind prezent la toate conferințele, conchidea că trebuie întărită conștiința misiunii pastorale a Bisericii. Biserica trebuie să sprijine întoarnarea ideii de responsabilitate socială a credincioșilor ei pentru binele Patriei noastre.

Preot ION C. ZAMFIR

EPISCOPIA BUZĂULUI. SLUJITORI AI BISERICII ADORMIȚI ÎN DOMNUL

Înceindu-și toate socotelile cu viața, mai de timpuriu sau mai spre adânci bătrînețe, au plecat dintre noi în acest an, pînă acum, un număr de 14 preoți și cîntăreți, slujitori din Eparhia noastră, despre ale căror nume și osîrdii facem însemnare în cele ce urmează, dorind ca aceste rînduri să fie semnalul recunoștinței și aprecierii noastre a celor rămași în urmă, pentru toate cîte au făcut ei în viață. Pe rîpe și coclauri, în sate de șes sau la parohii de oraș, ei și-au înmulțit talentul, și-au împlinit rostul slujirii, pentru Dumnezeu și pentru oameni. Ei au lăsat în scriptele și în actele Eparhiei semne și urme de lumină, au lăsat în amintirea administrației chipul unor oameni ai datoriei, iar în sufletul enoriașilor au lăsat amintirea duiosă a părințeștii lor dăruiri.

1. *Preotul Dragomir Danțiș* a păstorit parohia Bîrsești din ținutul de legendă și de baladă al Vrancei timp de 44 ani, după ce la începutul preoției sale slujise doi ani la parohia Beciu Vîrteșcoi din podgoria Odobeștilor. Cîțiva ani, prin 1945, a fost transferat la parohia Domnească din orașul Focșani, dar a revenit curînd la Bîrsești, între mocanii lui plini de omenie și cu tradiții cuvinčioase. Se născuse în inima Vrancei, la Nistorești, în 1899, urmase patru clase la Liceul din Focșani și patru

clase la Seminarul din Roman, apoi făcuse teologia la București între anii 1924—1928. La 1 octombrie 1926 a primit hirotonia în preot. Din 1935 pînă în 1948 a îndeplinit funcția de protopop al Vrancei, demnitate pe care i-a încredințat-o în 1952 și P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu al Eparhiei Buzăului. O bună bucată de vreme a fost membru în Adunarea eparhială a Episcopiei Buzăului.

Pastorația la parohie i-a fost rodnică, gospodăria parohială și sfîntul lăcaș au înflorit sub grija vrednicului părinte, iar casa proprie a fost lăcașul ospitalității pentru cîți au mers să cunoască, să studieze sau să viziteze miraculoasa țară a Vrancei. În casa lui a poposit Mihail Sadoveanu și în pridvorul dinspre valea Putnei, timp de patru săptămîni, și-a croit dimensiunile nu știu cărui roman al său. Cu cită mindrie arăta sfinția sa articolele de ziar sau epistolele marelui scriitor în care era pomenit numele Bîrseștilor și al părintelui Dragomir !

După o grea suferință, la vîrsta de 73 ani și cu 46 ani în slujba Bisericii, veneratul părinte a încetat din viață la 18 martie 1972 și a fost îngropat lîngă sfîntul altar. În fruntea unei numeroase delegații de preoți vrînceni, P. C. Protoierei V. Văcăreanu-Panciu și I. Munteanu-Focșani au depus o coroană de flori și au oficiat slujba prohodirii, necrologul fiind ținut de Protoiereul Văcăreanu. Înștiințat de cele petrecute, P. S. Episcop Antim a scris pe raportul Protoierei Panciu : «Ne simțim foarte mișcați sufletește de cele relatate și aducem familiei condoleanțe și mîngierii duhovnicești pentru cel ce a fost preotul Dragomir Danțiș cu rugăciuni pentru fericita lui odihnă, iar păstoriților sfinției sale toate îndemnurile de a-i pomeni numele...».

2. *Preotul Costin Vîrgolici* fost paroh al parohiei Sfînta Treime (Cosciusco) din orașul Brăila și trecut la pensie pe data de 1 iunie 1971, a încetat din viață în vara acestui an, în urma unei grele suferințe de inimă, avînd vîrsta de 69 ani. A cerut episcopului Ghenadie Niculescu al eparhiei Buzăului să-l consacre preot pe seama parohiei Valea Cînepii din județul Brăila.

După trecerea anilor, cunoscînd viața acestui preot, îți dai seama că și-a respectat cu sfințenie convingerile, căci Pr. C. Vîrgolici așa a făcut toată viața lui. Pentru merite pastorale deosebite, a fost transferat în anul 1941 la parohia Sfînta Treime din Brăila unde a desfășurat o rodnică activitate pastorală. În 1944 a fost chemat de P. S. Episcop Antim în funcția de consilier referent cu atribuții misionare, iar în 1946 a fost numit protoiereu al Brăilei, dar s-a retras din amîndouă aceste demnități bisericești, motivînd că are «multe obligații duhovnicești» în cuprinsul parohiei sale.

La slujba prohodirii au luat parte mulți credincioși din Brăila ca și colegii săi preoți. Necrologul a fost rostit de P. C. Protopop Nicolae Velescu care a elogiât persoana și activitatea defunctului părinte.

3. *Preotul Dumitru Ștefănescu* — Cislău, a făcut parte din generația mai tînăra a slujitorilor altarului, intrînd în slujba preoției în anul 1943 ca diacon al catedralei Sfînta Parascheva din orașul Rîmnicu-Sărat și apoi fiind preot al parohiei Cislău jud. Buzău. El moare în vîrstă de 59 ani, după o scurtă, grea și neiertătoare suferință. Încredințînd duhovnicului tainele sufletului său el și-a rostit ultima dorință, de a putea să mai trăiască pînă în ziua slăvitei Înverii și Dumnezeu i-a ascultat ruga, căci îndată ce nemîngîiata lui soție i-a adus făclia sfintelor Paști și a rostit «Hristos a înviat», el și-a dat duhul trecînd la cele veșnice în dimineața zilei de aprilie 1972.

În scurta lui viață Pr. D. Ștefănescu a fost încercat de multe suferințe, dintre care cea mai grea a fost pierderea unuia din cei doi băieți ai săi, mort la vîrsta școlariității liceale. A înfruntat însă cu seninătate încercările vieții, oferindu-și serviciul cu

multă sinceritate și dragoste părintească enoriașilor săi, care au venit să plîngă la ceasul greu al despărțirii.

Pentru clipa ultimei revendicări au fost prezenți lângă catafalca și dragii lui colegi și prieteni apropiați din vremea studenției; Pr. Alex. Bițan-Smîrdanu, Petre Ștefan profesor în Buzău, Pr. Constantin Z. Grigorescu, biserica Boteanu București, Pr. I. Constantinescu profesor în Buzău, Pr. Gh. Grigorescu-Vadu Pașii, Pr. Marin Negulescu, inspector la Episcopia Buzău. Tocmai de pe Vlașca a venit colegul preot Teodor Daia... Un sobor de 24 preoți în frunte cu P. C. Protoiereu Ioan Dobrescu-Pătîrlagele a oficiat slujba înmormîntării după rînduiala din săptămîna luminată. La sorocul vorbirilor, Pr. C. Grigorescu a făcut o duioasă evocare a anilor din școală și din tinerețe, iar P. C. Protopop I. Dobrescu a rostit cuvîntul de înmormîntare, apreciind rîvna, spiritul de colegialitate, forța de dăruire și bunătatea sufletească ale răposatului părinte Mîtruș Ștefănescu, căruia să-i fie țărna ușoară!

4. *Preotul Dumitru Vlad* din Eparhia Buzăului, a lăsat urme și amintiri atît în administrația bisericească a Episcopiei noastre, cît și la parohia Sfinții Apostoli din orașul Brăila, unde a păstorit mai bine de 30 ani. Era originar din comuna Blăjani județul Buzău unde a făcut școala primară, apoi Seminarul din Buzău și Facultatea de teologie din București pe care a absolvit-o cu media 10. Concomitent a dat diploma de școală normală și bacalaureatul, urmînd și Seminarul pedagogic pentru cariera de profesor. S-a angajat mai întîi ca funcționar în cancelăria eparhială, apoi în 1931 a fost numit consilier cultural al Episcopiei și în 1936 preot paroh la Sfinții Apostoli din Brăila precum și protoiereu al circ. I Brăila. Ca protoiereu a stat pînă în anul 1944 lăsînd un nume bun în amintirea preoților. În gospodăria parohiei a lucrat cu multă sîrguință, împreună cu colegul său Pr. Const. Neguț adormit și el în Domnul, îngrijindu-se de consolidarea monumentalei clădiri a catedralei Sfinții Apostoli, ale cărei temelii se șubrezișeră din cauza infiltrării apelor.

În toate funcțiile pe care le-a îndeplinit ca și în munca pastorală și gospodărească a parohiei, Pr. D-tru Vlad a arătat multă pricepere, sîrguință și spirit de dăruire. Simțindu-se bolnav, în iulie 1971 s-a pensionat din serviciu, iar la 26 iunie 1972 a încetat din viață, fără dureri și fără chinuri, din cauza inimii, avînd vîrsta de 68 ani. A fost îngropat în cimitirul Sfînta Maria din Brăila, condus de enoriași și de frații săi de slujire. La căpătîiul defunctului a vorbit Pr. Prof. Dr. Vasile Sibiescu din Buzău, coleg de școală și prieten, iar necrologul a fost rostit de P. C. Protopop N. Velescu, cu ale cărui cuvinte încheiem scurta noastră însemnare: «Conducem azi pe ultimul drum și ne luăm rămas bun de la cel ce a fost preotul Dumitru Vlad, omul de o rară inteligență, agerime a minții și de multă destoinicie, pe care le-a pus în slujba vieții, a Bisericii și a slujirii pe care Dumnezeu i-a rînduit s-o îndeplinească. În memoria și în rugăciunile noastre el rămîne cu această vie personalitate, iar prețuirea noastră îl va însoți și dincolo de groapă».

5. *Preotul Ion Zugravu* paroh al parohiei Păltineni, jud. Buzău a încetat din viață în plină activitate, în luna iulie 1972, după o scurtă și grea suferință. Numai într-o lună de zile, neiertătoarea boală a doborât ca pe o nimică pe falnicul bărbat ajuns la vîrsta de 68 ani.

Toată activitatea preotească Pr. I. Zugravu și-a desfășurat-o la parohia Păltineni, timp de 46 ani, fiind o figură de preot bine cunoscut și mult apreciat pe întreaga vale a Buzăului. A fost un om de carte, foarte studios și dornic să cunoască cît mai mult din tainele științei. Avea o bibliotecă bogată în care găseai, afară de operele clasice

ale literaturii române și universale, numeroase scrieri de pedagogie, filosofie, știință și tehnică. În biblioteca sa găseai tot ce a apărut în materie de teologie de la 1930 încoa. Citea enorm de mult înmagazinând cunoștințele cu mult discernămint și le folosea cu pricepere și logică deosebită. La cercurile pastorale și la conferințele de orientare a preoților a luat întotdeauna cuvântul, punind problemele cu multă competență și cu argumentare bogată de idei și fapte. Avea largi cunoștințe asupra studiului biblic și amnuia textele scripturistice cu pricepere și abilitate. Era bine orientat asupra problemelor de viață contemporană și făcea totul pentru a fi folositor consătenilor săi în nobila dorință de a-și croi și zidi o viață tot mai bună și mai îmbelșugată.

Plecarea spre cele veșnice a Pr. Ion Zugravu a pricinuit o mare și firească durere familiei, fiind în același timp prilej de întristare și regret pentru credincioșii parohiei ca și pentru frații săi preoți din ținutul muntos al Nehoiului, care l-au condus spre locul veșnicei sale odihne. Din partea autorității bisericești a fost prezent P. C. Pr. Romulus Agapiescu secretarul Protoieriei Pătirlagele, care a rostit și necrologul în amintirea răposatului părinte.

6. Notăm în continuare, spre știință și aducere-aminte, numele altor părinți, slujitori și cîntăreți bisericești ai eparhiei care au răposat în Domnul, despre care n-am avut la îndemînă date biografice mai numeroase, dar care și-au făcut datoria, bine merițînd respectul și recunoștința atît a noastră cît și a enoriașilor unde au fost slujitori :

— *Preotul Ștefan Băleanu*, slujitor la parohia Sfîntul Ioan Botezătorul din orașul Brăila, născut în anul 1902, a încetat din viață la data de 9 ianuarie 1972 fiind încă în activitate.

— *Preotul Gheorghe Pintilie*, parohul parohiei Romanu, județul Brăila, născut în anul 1900, a decedat la 26 ianuarie 1972, în activitate.

— *Preotul Ion Vlad*, fost paroh al parohiei Corbița, județul Vrancea, născut în anul 1908, pensionat la 1 ianuarie 1972 fiind grav bolnav, a decedat în cursul lunii mai 1972.

— *Preotul Ioan Diaconescu*, slujitor la parohia Jelaboi din orașul Focșani, născut în anul 1898, în comuna Străoane, județul Vrancea, preoțit în anul 1929, a decedat în luna iulie 1973.

— *Preotul Grigore Mazăre*, fost paroh al parohiei Fitionești, județul Vrancea, pensionar de mulți ani, a decedat în luna august 1972, avînd peste 80 ani.

— *Preotul Anton Șerbănescu*, parohul parohiei Valea Muscelului, județul Buzău, născut în anul 1905 în comuna Teiu, județul Argeș, preoțit în 1929, a decedat în luna august 1972 fiind încă în activitate. Cucernicia Sa a îndeplinit mulți ani funcția de secretar al Protoieriei Pătirlage și a fost mult stimat și apreciat de autoritatea bisericească și de preoțimea din Protopopiat.

Bunul Dumnezeu să le răsplătească pentru ostenele din viața aceasta și să-i învrednicească de răspuns bun la înfricoșata Sa judecată.

Dumnezeu să-i ierte!

Pr. MARIN M. NEGULESCU

O ANIVERSARE SEMICENTENARĂ

PREOTUL CONSTANTIN PROVIAN — LA 50 DE ANI DE LA MOARTEA SA

În ziua de 27 iunie 1972, cele două promoții de absolvenți din 1922 și 1923 ai Seminarului Chesarie din Buzău, s-au întâlnit la acest Seminar cu prilejul aniversării a o jumătate de veac de la isprăvirea școlii. Această întâlnire a coincis cu comemorarea a 50 de ani de la moartea Părintelui Constantin Provian, fost director și profesor al Seminarului, ceea ce a sugerat absolvenților să îmbine cele două evenimente, punând în centru personalitatea Părintelui Provian. Întreaga festivitate a avut loc în clădirea Seminarului și a fost prezidată de Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim Angelescu al Episcopiei Buzăului.

Programul a început prin oficierea utreniei, Sfintei Liturghii și a parastasului, în catedrala Sfintei Episcopii a Buzăului de către un sobor format din preoții Alexandru Petrescu (promoția I), Ioan G. Coman (promoția II) și Dumitru Luca, actualul Director al Seminarului, ajutați de P. C. Pr. Arhidiacon Dumitru Stoica, în prezența Prea Sfințitului Episcop Antim. La parastas au fost pomeniți 25 de profesori decedați, 30 de absolvenți din prima promoție și 23 de absolvenți din a II-a promoție, adormiți în Domnul. Răspunsurile au fost date de corul ambelor promoții reunite. La sfârșit, Pr. Prof. Ioan G. Coman a rostit câteva cuvinte pentru odihna sufletelor celor răposați în frunte cu părintele Constantin Provian și a mulțumit Prea Sfințitului Episcop Antim pentru a fi asistat la sfânta slujbă.

S-a trecut apoi în hall-ul Seminarului unde a avut loc dezvelirea unei plăci comemorative în cinstea Părintelui Constantin Provian, placă binecuvântată de Prea Sfințitul Episcop Antim. Prof. Dimitrie Ionescu a rostit o frumoasă cuvântare, a citit textul comemorativ, a încredințat placa Directorului Seminarului și a anunțat continuarea ceremoniei în sala alăturată de festivități.

Festivitatea consacrată Părintelui Constantin Provian s-a desfășurat într-o clasă încăpătoare amenajată ad-hoc în sală de festivități. Aici au omagiat memoria complexei personalități a directorului și profesorului, preotului și omului de cultură Provian, cinci vorbitori: Profesorul Virgil Șerbănescu—Ploiești, Pr. Prof. Ioan G. Coman—București, Pr. Prof. D. Belu — Sibiu, Pr. Prof. Stelian Ionescu și Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim al Buzăului.

După ce aduce prinosul de recunoștință și omagiul celor două promoții memoriei celui ce a fost directorul și profesorul Constantin Provian, profesorul V. Șerbănescu reconstituie câteva momente din viața și activitatea marelui dispărut.

În cuvîntul său, Pr. Prof. Ioan G. Coman evocă atmosfera formării celor două promoții și mulțumește întâi profesorilor adormiți în Domnul: «Vă mulțumim din inimă vouă celor plecați, părinți cu minte și inimă de aur ai formării tineretii și idealurilor noastre de acum o jumătate de secol! Vă mulțumim pentru osteneala și dragostea pe care le-ați arătat cu timp și fără timp sufletelor noastre fragede, minților noastre înmugurinde, dorinței noastre de a ne lumina și de a ajunge oameni adevărați! Mulțumim cu aceeași evlavie episcopilor de Buzău adormiți în Domnul: Dionisie, Teofil și Ghenație, care ne-au înflorit cu zimbete și binecuvîntări părintești inimile noastre de copii și adolescenți!» I. Vorbitorul mulțumește apoi profesorilor și educatorilor în viață: «Vă mulțumim și dumneavoastră, scumpi profesori și educatori, pentru cunoștințele temeinice pe care ni le-ați dat, pentru orizonturile noi pe care ni le-ați deschis, pentru

grija cu care ați plivit în inimile și judecata noastră tânără și le-ați udat cu dragostea dumneavoastră caldă ca să creștem, să înflorim și să rodim cu «spiritul»!

Dar soborul celor două promoții ține să comemoreze și să cinstească în chip deosebit aniversarea a o jumătate de veac de la adormirea în Domnul a Părintelui Constantin Provian, directorul Seminarului Chesarie între august 1914 și mai 1922, perioadă în care cele două serii au urmat cursurile acestei școli. Cinstirea Părintelui Provian ține să fie un act de pietate față de memoria unuia din cei mai învățați oameni ai Bisericii, a unui adevărat preot al Ortodoxiei românești, a unui patriot fierbinte, a unui suflet smerit și pur. «Personalitatea Părintelui Provian nu va fi niciodată uitată de noi, elevii lui, pentru că el a pătruns adânc în sufletele și în viața noastră prin credință, dragoste de muncă, curăție, cultul adevărului, prețuirea culturii, frumusețea cercetării, spiritul critic, iubirea fierbinte de țară, bunătatea, blîndețea sa care paralizează orice răutate la alții, mila și smerenia, podoabe neprețuite pentru orice om, dar mai ales pentru un preot. Părintele Provian era candela bucuriilor noastre duhovnicești... El era o sinteză complexă și grațioasă în același timp de știință, evlavie, finețe literară. După ce-și luase licența în teologie la București, în 1908 și studiasă 11 semestre teologia și filosofia în Universitățile germane de la München, Heidelberg, Strassburg și Freiburg între 1909 și 1914, Părintele Constantin Provian reîntemeie Seminarul din Buzău (1914), desfășurând în acest oraș o bogată activitate didactică și culturală și se pregătește pentru concursul de ocupare a unei catedre universitare susținînd, în 1920, teza sa de doctorat și publicînd și alte lucrări: 1. *Activitatea pastorală și omiletică a Sfîntului Ioan Hrisostom în Antiohia* (386—398), Buzău, 1919; 2. *Sfîntul Apostol Pavel — Studiu asupra personalității și activității sale practice*, Buzău, 1921; 3. *Studii de teologie practică*, Buzău, 1921. În toate aceste lucrări, pulsează o minte înaltă și generoasă, care încălzește o credință de mare puritate ortodoxă.

Părintele Constantin Provian era preot de adîncă vocație. El slujea și vorbea transfigurat, convins că preoția era și este sfințenie, adică dragoste și jertfă neprihănită pentru Dumnezeu și pentru credincioși. El a dat preoției sale o înaltă aparatură teologică, filosofică și literară. În vorbirea lui, stilul și ideea, forma și conținutul alcătuiau un tot.

De-a lungul anilor și a numeroaselor sale sarcini, Părintele Constantin Provian a fost încurajat și susținut de nobila sa soție, preoteasa Alexandrina Provian, model deovarșe de viață și mamă pilduitoare. Deși tânără, Alexandrina Provian nu s-a recăsătorit după moartea soțului ei, ci și-a consacrat toată energia creșterii și instruirii fiului său Dinu, care e azi Preotul Protoiereu Dinu Provian din București, una din cele mai frumoase podoabe ale preoției Capitalei noastre.

«Îți închinăm, Părinte Director, această placă comemorativă și gîndul nostru curat ca pe un modest omagiu, ca pe un semn palid al dragostei și recunoștinței noastre pentru uriașa revărsare de energie sufletească și de iubire prin care te-ai ostenit să faci din noi oameni adevărați».

Profesorul Dimitrie Ionescu dă citire unor pasaje dintr-o scrisoare, din 2 februarie 1972, a colegului profesor Dimitrie Belu de la Sibiu, care neputînd participa personal la festivitate a ținut totuși să sublinieze în scris că pentru vremea în care a trăit, Preotul Constantin Provian a marcat un moment important în cultura noastră teologică.

Părintele profesor Stelian Ionescu, dascălul nostru de limba latină la cursul superior, a evocat cu cuvînt colorat și gingașă sensibilitate, bucurii și amintiri plăcute

din anii săi de colaborare cu Părintele Provian și de profesorat la cele două promoții. Evocarea a mișcat profund pe ascultători.

Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim Angelescu a stăruit asupra însemnătății vocației preoțești și a subliniat contribuția Părintelui Constantin Provian la opera teologică și misionară a Bisericii din vremea sa.

Doamna preoteasă Ionescu, soția părintelui profesor Stelian Ionescu, a evocat în cuvinte calde personalitatea preotesei Alexandrina Provian pe care a cunoscut-o aproape și cu care a fost prietenă.

Pr. Prof. Ioan G. Coman a rezumat scrisoarea trimisă reuniunii celor două promoții de către părintele profesor Chiril Popescu, fost director și profesor al Seminarului Chesarie, care scuzându-se că nu poate participa la festivitate, își exprimă aprecierile sale alese și sentimentele sale de «înaltă prețuire pentru cel ce a fost eminent teolog, om de vastă cultură, educator și director, P. C. Preot Constantin Provian, fostul meu coleg de slujire preoțească la Biserica Banu din Buzău, prematur chemat la Domnul, pe care l-a servit și iubit cu adorare». Părintele Chiril Popescu felicită apoi pe colegii săi de profesorat încă în viață, și prezenți la festivitate, cum și pe cele două promoții de absolvenți pentru viața lor frumoasă, pusă în slujirea poporului român.

S-a rezumat de asemenea, scrisoarea în versuri a colegului profesor Nicolae Jingoiu, care neputând participa la serbare din cauza suferinței, vrea să fie totuși prezent între colegii dragi, cu pași de gând, numai cu sufletul, doritor să aducă și el viu «omagiul și iubire» dascălilor-părinților «ce au cultivat în urmași pildă și îndemnuri».

A urmat fotografierea ambelor promoții cu profesorii și cu Prea Sfințitul Episcop Antim.

La mormîntul Părintelui Constantin Provian, în cimitirul Dumbrava-Buzău, s-au depus coroane de flori, s-a săvîrșit ectenia pentru morți și s-au rostit două mișcătoare cuvîntări de către absolvenții preoți Mihai Marinescu (promoția I) și Gheorghe Beșchea (promoția a II-a). S-a subliniat aici ținuta părintească a Părintelui Provian față de elevii săi, analoagă aceleia a Sfintului Apostol Pavel față de tesaloniceni (1. Tesal. II, 7—8), cum și frumusețea morală sau «înnobilarea omului» ca principiu permanent de viață al ilustrului dispărut: «Toată activitatea noastră e subordonată autorității ce știm să ne creăm».

Reîntorși la școală absolvenții au ocupat, fiecare promoție, cite o clasă, prezidată de cite un profesor, respectiv de preotul Matei Popescu (la promoția I) și de preotul Stelian Ionescu (la promoția a II-a). Mai erau de față părintele profesor Ion Marinescu, părintele protoiereu Dinu Provian cu familia și o parte dintre soțiile absolvenților. Ședința aceasta, care trebuia să fie o lecție obișnuită de clasă, a cuprins o scurtă cuvîntare a profesorului președinte și apoi strigarea de către acesta a catalogului absolvenților care-și făceau autobiografia, arătînd fiecare ce a realizat mai de seamă în cadrul activității sale bisericești sau de altă natură, cum i-a fost dat fiecăruia să lucreze: ca preot, ca profesor, ca medic, ca funcționar etc.

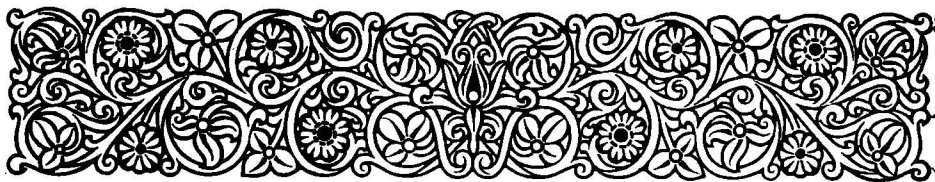
În timpul agapei care a urmat, s-au rostit mici toasturi (Dr. Enăchescu S. Dumitru, prof. Ionescu G. Dumitru etc.) cu urări de sănătate și cu propunerea unei noi întîlniri, cît mai apropiate, înainte de a ni se rări prea mult rîndurile. Nu s-a luat încă nici o hotărîre în această privință. Preotul Necula Nicolae (promoția I) a citit o frumoasă poezie, producție proprie, cu evocări mișcătoare. Părintele Protoiereu Dinu Provian a mulțumit călduros celor două promoții ale Seminarului Chesarie pentru mișcătoarele evocări ale activității multilaterale, ținutei preoțești și rolului părintelui său

în formarea sufletească, bisericească și patriotică a foștilor săi elevi, pentru atenția și dragostea pe care unii dintre acești elevi i le-au arătat lui, fiului orfan, în amintirea tatălui, pentru înalta atmosferă spirituală creată de această aniversare care a bucurat inimile și mințile celor prezenți.

*

Cei 50 de ani de la moartea Părintelui Constantin Provian n-au slăbit atașamentul celor 2 promoții și a tuturor celorlalte care au urmat acestora față de acest mare suflet și minunat caracter. Se pare că timpul, care de obicei stinge afecțiunea, în cazul de față o întărește, o purifică și o aureolează. Cu cât elevii de altădată au înaintat în vîrstă și au făcut experiența vieții și a Bisericii, cu atât ei au fost mai în măsură să aprecieze înălțimea și frumusețea învățaturii și vieții acestui pedagog de stepenă apostolică și de metodă patristică. Dragostea ucenicilor față de învățătorul lor a crescut și pentru că acest învățător a fost secerat de moarte în plină tinerețe și avînt al muncii — la numai 38 ani vîrstă —, fără să fi putut da Bisericii și credincioșilor săi pe măsura forțelor cu care era înzestrat în materie de gîndire și viață a Bisericii.

Pr. Prof. IOAN G. COMAN

EPISCOPIA GALAȚI

— ȘTIRI DIN EPARHIE —

CONFERINȚA DE ORIENTARE DIN SEPTEMBRIE 1972

La toate protoierile din Eparhia Dunării de Jos, s-a ținut în luna septembrie a.c., conferința de orientare cu subiectul fixat de Sfântul Sinod: «Contribuția actuală a teologilor ortodocși români pentru sprijinirea vieții și a progresului».

Conferințele au fost conduse de delegații eparhiali: P. C. Arhim. Ieronim Motoc la Protoieria Tecuci, Pr. D. Capaciurea — consilier economic la Protoieriile Galați, Tulcea și Babadag și Pr. N. Grosu — consilier cultural la protoieriile Constanța și Medgidia.

Tratarea subiectului precum și a discuțiilor ce au avut loc între preoți, au constituit un elogiu și un omagiu adus Conducerii Bisericii noastre Ortodoxe și teologilor ortodocși, care au făcut din teologia ortodoxă actuală un criteriu de orientare a activității preoțimii în adâncirea trăirii creștinismului autentic și în sprijinirea credincioșilor pentru înfăptuirea unei vieți mai bune de pace și progres.

S-a evidențiat că teologia ortodoxă română din ultimii 25 ani a arătat că slujirea lui Dumnezeu și a oamenilor, este funcțiunea esențială a bisericii.

Teologia ortodoxă română a prezentat implicațiile practice ale slujirii, a evidențiat ideile și acțiunile prin care aceasta se înfăptuiește, le-a găsit temeiurile teologice, care le recomandă și le fac obligatorii pentru creștini.

În ce privește activitatea pastorală, tratarea subiectului a subliniat că preotul ca slujitor al credincioșilor trebuie să adâncească rostul misiunii sale între credincioși și să se simtă răspunzător pentru toate abaterile morale, ale enoriașilor săi.

Folosind bogata bibliografie prevăzută în plan, referatele susținute au fost bine documentate și cu concluzii mobilizatoare pentru activitatea pastorală și pentru munca de colaborare, pentru progresul obștesc.

S-au evidențiat printr-o tratare academică și conformă planului, referatele întocmite de Pr. N. Piroșcă — Protoieria Galați și Pr. V. Balaș — Protoieria Medgidia.

Preoții au participat în număr mare și cu însuflețire la discuții, făcând și un util schimb de experiență asupra felului cum își înțeleg slujirea între credincioși și a rezultatelor obținute.

VIZITE CANONICE

Prea Sfințitul Gherasim, arhiereu vicar, a cercetat în luna octombrie a.c. numeroase parohii, interesându-se de bunul mers al activității pastorale și de stadiul unor lucrări de pictură sau de reparație la biserici.

Din județul Constanța au fost vizitate parohiile :

Parohia Hîrșova, unde Pr. Mihai Dumitru a fost îndrumat să se preocupe de curățenia interioară și de repararea exterioară a bisericii parohiale.

La biserica parohiei Crucea, s-a constatat o bună gospodărire și grijă pentru sfântul locaș. S-au dat indicații pentru unele reparații la filiala Stupina și pentru îndeplinirea cu regularitate a serviciului bisericesc la biserica respectivă.

La biserica parohiei N. Bălcescu continuă reparațiile începute în cursul verii. Este necesară urgentarea lor pînă la închiderea sezonului de lucru.

La parohia Limanu, biserica este bine întreținută și cu pictura reînnoită în vara acestui an. S-au dat indicații pentru ultimele îmbunătățiri gospodărești înainte de re-deschidere. Credincioșii parohiei au întâmpinat cu căldură pe Prea Sfințitul Gherasim, care le-a împărtășit binecuvîntări din partea Prea Sfințitului Episcop Chesarie, pentru contribuția lor la renovarea bisericii parohiale.

La parohia Cumpăna s-a apreciat hărnicia Pr. Dumitrescu și a enoriașilor săi și grija lor de biserică. Credincioșii care l-au întâmpinat, au fost îndemnați să arate aceiași hărnicie în muncile de recoltare, întîrziate din cauza ploilor.

La parohia Plopeni, se făceau ultimele lucrări gospodărești după terminarea picturii la biserica parohială. Pr. Gh. Buciu și credincioșii din parohia sa, bucuroși de realizările obținute, au primit îndemnuri și pentru muncă spornică la îndeplinirea tuturor obștești.

Au fost vizitate și parohiile : *Topraisar, Comana, Negru Vodă, Chirnogeni, Movila Verde, Independența, Negrești și Ciocîrlia*. În această parte a județului Constanța, majoritatea bisericilor sînt reparate și bine întreținute. Fiecare preot a primit îndrumări pentru îmbunătățiri gospodărești, plantare de pomi și flori, ca bisericile lor să se afle la același nivel de bună gospodărire ca și satele respective.

Credincioșilor li s-au dat de către Prea Sfințitul Gherasim, înțelepte sfaturi, ca să fie harnici, cinștiți, buni cetățeni, ascultînd și îndeplinind dispozițiile Conducerii de Stat pentru înflorirea setelor și bunul mers obștesc.

BISERICA DIN TULUCEȘTI — GALAȚI

La 15 octombrie 1972, Prea Sfințitul Gherasim, arhiereu vicar, ca delegat al Prea Sfințitului Episcop Chesarie, a redeschis, prin sfințire, biserica din satul Tulucești — Galați.

Sub conducerea vrednicilor preoți Hr. Ciobanu și Gh. Florea, credincioșii din acest sat și-au reparat radical biserica și au pictat-o din nou în frescă. Mobilierul nou, din lemn de stejar sculptat, obiectele de cult și covoarele noi, îi dau bisericii acum o înfățișare plăcută. Pictura în frescă, executată de pictorul Vasile Caraman — București, este bine reușită.

Slujba redeschiderii a fost oficiată de Prea Sfințitul Gherasim, în sobor, cu consilierii eparhiali Pr. N. Grosu și Pr. D. Capaciurea, și protoiereul locului Pr. C. Mohonea.

După oficierea Sfintei Liturghii, Pr. paroh Hr. Ciobanu a arătat lucrările executate la biserică, evidențiind dragostea și spiritul de jertfă pentru biserică, arătate de eno-

riaii parohiei. Aduce mulțumiri autorităților județene și locale pentru sprijinul primit la executarea acestor lucrări.

În cuvîntul său, Prea Sfințitul Gherasim, aduce credincioșilor parohiei binecuvîntări din partea Prea Sfințitului Episcop Chesarie, pentru vrednica lor realizare. Apreciază buna legătură a credincioșilor cu preoții și cu biserica lor, din colaborarea tuturor rezultînd o biserică înnoită, atît de frumoasă și de bine înzestrată.

Mulțumește autorităților de Stat, județene și locale pentru sprijinul acordat și îndeamnă pe credincioși să fie muncitori harnici pe ogoare, ducînd la tot mai mare înflorire și prosperitate această însemnată așezare satească din preajma orașului Galați.

După sfînta slujbă, oaspetii și consilierii parohiei, au luat parte la tradiționala agapă.

† PROTOSINGHELUL NICANOR PAȘCANU STAREȚUL SFINTEI MÎNĂSTIRI „COCOȘU“, JUDEȚUL TULCEA

În ziua de 26 august a.c., în urma unei scurte dar grele suferințe, s-a stins din viață Protosinghelul Nicanor Pașcanu, starețul Sfintei Mînăstiri Cocoșu, din județul Tulcea.

S-a născut în comuna Scînteiești, jud. Galați, la 2 ianuarie 1927. La vîrsta de 21 de ani, simțînd chemare către viața monahală, a intrat ca frate în Mînăstirea Cocoșu, unde s-a integrat în viața obștei și a dovedit a fi un element de nădejde, ascultător și disciplinat.

Pentru meritele cîștigate în mijlocul soborului și avînd înclinație către învățatură, a fost trimis la Seminarul teologic din Buzău. După absolvirea acestuia, a urmat cursurile Institutului teologic Universitar din București.

Din 1964, P. C. Sa a fost numit stareț al Mînăstirii Cocoșu.

Rîvnitor totdeauna pentru lucrarea cea bună — și înzestrat cu inteligență și cu aplicație practică în diverse ramuri de activitate ale Bisericii, P. C. Sa s-a dedicat slujirii Mînăstirii și a desfășurat o activitate duhovnicească și gospodărească meritorie. A slujit cu evlavie cele sfînte și s-a îngrijit de buna chivernisire a Mînăstirii. În același timp, P. C. Sa a îndeplinit și funcția de ghid.

În această calitate, în fiecare an, a urmat cursurile pentru ghizi, organizate de Sfînta Patriarhie de unde s-a întors cu o pasiune pentru istoria poporului nostru și a Bisericii.

Din această pasiune a lui, a rezultat organizarea unui muzeu numismatic în mînăstire, cu monede vechi grecești, romane, bizantine, turcești, românești etc. care au circulat pe teritoriul Dobrogei și pe care singur le-a procurat.

Dar spre regretul tuturor celor care l-au cunoscut și al soborului mînăstirii, firul vieții sale s-a curmat mult prea devreme.

Slujba prohodirii lui s-a oficiat în ziua de 28 august de către un sobor de preoți din mînăstire și de la Centrul Eparhial, în frunte cu Prea Sfințitul Gherasim Constanțeanul, arhiereu-vicar, care l-a reprezentat pe Prea Sfințitul Episcop Chesarie.

La sfîrșitul slujbei, P. C. Arhim. Ieronim Motoc, vicar administrativ, a vorbit, evocînd viața și activitatea răposatului stareț Nicanor.

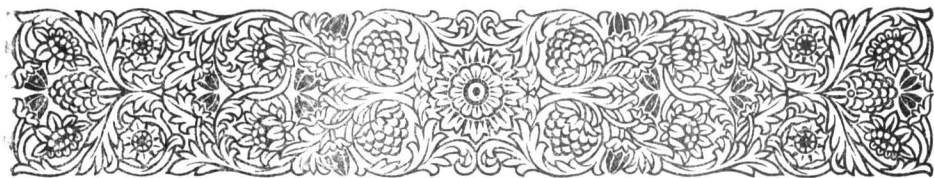
P. C. Sa, a arătat că «părintele Nicanor pleacă din mijlocul nostru la o vîrstă relativ tînă, la 45 de ani, deci înainte de a fi dat tot ceea ce mai putea da pentru mînăstire cu pregătirea și cu elanul său. El pleacă din viață; cade însă cu cinste, ca unul care și-a îndeplinit pînă la urmă datoria cu prisosință, pentru anii pe care-i i-a dat Dumnezeu. Îmbrățișînd viața monahală a smereniei și slujind cu credință Biserica noastră și poporul său, el a dat viață bogată anilor săi și a servit ca exemplu de trăire pentru soborul mînăstirii».

Pe marginea gropii, elevul seminarist, Munteanu Emil din anul IV, de la Seminarul din Buzău, a rostit de asemenea, o cuvîntare, subliniind ajutorul material și moral pe care l-a primit de la părintele stareț Nicanor.

Apoi, în sunetul clopotelor și al cîntărilor bisericești de înmormîntare, scriul cu trupul neînsuflețit al părintelui stareț Nicanor, a fost coborît în mormînt, alături de ceilalți părinți și frați din obștea mînăstirii, decedați întru Domnul, cu care așteaptă învierea cea de obște și viața veacului ce va să fie.

Dumnezeu să-l ierte!

ASISTENT

R E C E N Z I I

A. Armbruster, *Romanitatea românilor. Istoria unei idei*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1972, 280 p.

Lucrarea este teza de doctorat susținută de cercetătorul A. Armbruster, la 13 martie 1971, la Institutul «N. Iorga».

În mod cu totul legitim, etnogeneza unui popor a constituit și continuă să reprezinte preocuparea centrală a membrilor săi: istorici, filologi, juriști, geografi, etnografi etc. Aceasta este un drept, dar și o adevărată datorie a tuturor generațiilor, iar cercetătorii români nu au făcut excepție.

De-a lungul veacurilor, în istoriografia și filologia română au fost emise o multitudine de teorii, s-au adus mereu argumente pro și contra asupra originii poporului român.

Acceptînd de la început ca fiind pe deplin dovedită, ideea originii romane a românilor, dl. A. Armbruster urmărește, în lucrarea de față, prezentarea evoluției acestei idei — romanitatea românilor — de la apariția ei și pînă în secolul al XIII-lea. Și, cînd se vorbește despre romanitatea românilor, în mod implicit se fac referiri la continuitatea elementului român în Dacia după retragerea administrației lui Aurelian, unitate de neam a românilor de pe teritoriul fostei provincii romane, latinitatea limbii, originea romană a unor obiceiuri și datini populare. Tratatul acestei teme atît de vaste a impus o îndelungată și asiduă muncă de cercetare, de adunare a tuturor mărturiilor accesibile. Se ajunge astfel la posibilitatea ca cititorul acestei lucrări să-și creeze o imagine clară asupra ideii românilor și a altor popoare despre originea poporului român (Cuvînt introductiv).

Pentru prima dată existența ca atare a poporului român a fost menționată în documente sub numele de *valachus*. Acest termen apare într-o scrisoare a împăratului bizantin Vasile al II-lea Macedoneanul din anul 980 și într-un alt act, din 1020, al aceluiași împărat.

În evoluția sa, noțiunea de *valachus* (*vlah*, *volah*, *olah*) ajunge să desemneze — în sens general — un popor, și — în sens restrîns — poporul român. Devenit cunoscut prin filieră germană, termenul de «*valachus*» a fost atribuit de către slavi, poporului român. Procesul a fost facilitat de cunoașterea de către slavi a asemănărilor dintre limba română și latină pe de o parte, și de faptul că înșiși românii își ziceau astfel, pe de altă parte.

Atenția cercetătorului se îndreaptă apoi asupra primelor scrieri în care se afirmă clar originea romană a poporului și limbii române.

Prima mărturie în acest sens o constituie scrierile împăratului bizantin Constantin al VII-lea Porfirogenetul (912—959). În mod surprinzător lucrarea sa *De administrando imperio*, Constantin al VII-lea folosește, pentru populația «aproape românească», termenul de romani, spre deosebire de *romei* folosit pentru bizantini. În fond, consideră autorul, savantul împărat nu face decît să reproducă cele spuse de acești coloni, de origine romană, despre ei înșiși.

Bazîndu-se și pe alte două documente, (*Strategikonul* lui Maurikios și *Acta S. Demetrii*) dl. A. Armbruster consideră că afirmația împăratului bizantin este făcută în momentul încheierii procesului de formare etnică și lingvistică a poporului român și de manifestare a conștiinței de sine a noului popor.

Informații prețioase despre acest popor format din coloni romani sînt cuprinse în *Strategikonul* lui Katakalon Kekaumenos, care îi identifică însă cu *besii*, refuzîndu-le denumirea de romani. La același popor se referă — consideră dl. A. Armbruster — și știrile din tratatul geografului persan Gardizi, intitulat *Podoaba istoriilor*.

Știri despre originile poporului român se găsesc în lucrarea celui mai vechi cronicar dalmatin, prezbiterul din Dioclea (episcopie din Muntenegru), autor al unei cronici a slavilor, datată 1169—1170.

Elemente noi și de o importantă valoare sînt cuprinse însă în corespondența purtată între papa Inocențiu al III-lea și Ioniță cel Frumos (1190—1207), domnitor marcant al celui de-al doilea imperiu vlaho-bulgar. Ioniță își arată mîndria sa ca descendent direct al romanilor și aduce argumente proprii în susținerea acestei afirmații. Dar «de la Ioniță încoace, nici un alt domnitor român nu a mai invocat originea romană, tocmai pentru că ea putea constitui un argument în mîna catolicismului și o primejdie pentru credința lor ortodoxă care, în gîndirea medievală, se identifică uneori cu ființa națională».

Afirmații despre descendența românilor din vechii romani au fost descoperite și în cronicile maghiare. Ilustrative în acest sens sînt: *Gesta Hungarorum* a lui Anonimus, notar al regelui Bela; cronica lui Simon de Keza (sfîrșitul secolului al XIII-lea); *Descriptio Europae Orientalis* (1308), operă a unui autor anonim francez. Românil apar aici ca «păstori ai romanilor» fără a se ajunge însă la identitate între români și păstori așa cum se va face în istoriografia burgheză.

Chiar și în *Cintecul Nibelungilor*, apar românii ca popor de sine stătător.

Din toate aceste mărturii se desprinde clar ideea continuității romane între Carpați, Dunăre și Balcani. Fără a se emite ideea lătinității limbii române, se fac observații asupra diferenței dintre limba acestui popor și limbile popoarelor vecine (cap. I «Afirmarea internațională a romanității orientale (sec. XIII).

Cel de-al doilea capitol al lucrării este intitulat «Descoperirea lătinității limbii române (XIV-XV)».

Ideea romanității românilor intră într-o nouă fază odată cu constituirea Țării Românești ca stat de sine stătător (începutul celui de-al treilea deceniu al secolului al XIV-lea). Denumirile de Țara lui Basarab, dar mai ales, *Valachia*, *Terra Valachorum*, *Țara Românească*, conțin în esență elementul teritorial (țara) și cel național (românească).

Al doilea stat român a fost constituit, trei decenii mai tîrziu, sub numele de Moldova (Moldovlahia) după numele poporului său.

Din punct de vedere al situației politice externe dezvoltarea celor două state române va avea loc în cadrul rivalității maghiaro-polone și expansiunii otomane.

Conștiința originii romane a românilor se cristalizează, și ca o nouă dovadă a acesteia stă însuși faptul că «la denumirea dată românilor de către străini se adaugă cea pe care românii și-o dădeau ei înșiși». Știrile în acest sens sînt găsite mai ales în însemnările unor emisari veniți în părțile sud-est europene pentru a informa puterile creștine sau Europa catolică.

În secolul al XV-lea ideea romanității românilor intră într-o nouă fază de dezvoltare ca urmare a declanșării luptei antiotomane și a preocupărilor umanștilor pentru antichitatea clasică. Mărturii despre această perioadă a dezvoltării conștiinței românilor au fost găsite în lucrările unor umaniști ca: italienii Paggio Bracciolini (1380—1459), Enea Silvio Piccolomini, papă sub numele de Pius al II-lea; în impresiile de călătorie ale unui fost ambasador în Țara Românească — atenianul Demetrie Calcocondil: în lucrarea *Cercetări asupra limbii românilor* a eruditului Laonic Chalcocondil. Un pas important în această direcție l-a făcut Nicolaus Machinensis, episcop de Modrussa (Dalmatia) care remarca prezența la români a limbii slavone folosită în slujba religioasă și a limbii române vorbită de popor.

În ceea ce privește Moldova, prestigiul ei a crescut mult în urma victoriilor răsunătoare ale lui Ștefan cel Mare asupra turcilor. Privirile Ungariei dar și ale Poloniei se îndreaptă tot mai mult asupra acestui stat vecin. Ca urmare, și știrile asupra românilor, din această perioadă, provin de la umaniști de la cele două curți — maghiară și polonă.

Printre aceștia se numără: maghiarul Janus Panonius (1434—1472), umanistul italian Antonio Bonfini (cca. 1472 — 1502), dominicanul Petrus Ransanus (1428—1492), italianul Filippo Bounaccorsi Callimaco (1438—1496), polonezul Jan Dlugosz (1415—1480) etc.

În operele tuturor acestor erudiți se relevă afirmarea limbii române de către însuși poporul român ca element de seamă în susținerea romanității românilor. Dar se observă totodată primele încercări de demonstrare a acestei idei în scopul aservirii românilor unui imperiu ori altul.

Demonstrarea romanității românilor prin prisma acestor scopuri străine este urmărită de autor în capitolul III al lucrării: «Politizarea ideii romanității românilor (secolul al XVII-lea)».

În secolul al XV-lea mărturiile asupra romanității românilor își fac apariția și în istoriografia națională. În cronica anonimă *Povestire pe scurt despre domniil Moldovei, de cînd s-a început Țara Moldovei, în 6867 (1359)* este reprodusă legenda moldovenească a originii poporului român — cea a fraților Roman și Vlahata. Sînt astfel cele două denumiri ale românilor: *román*, care circula în interior și *vlah*, *valachus*, în exterior.

Începutul secolului al XII-lea este dominat de reluarea ofensivei otomane ce va duce la pierderea independenței de către țările române. Ocupindu-se de modalitatea stăvilirii acestei ofensive, istoricii străini, cu sau fără voia lor, se ocupă și de istoria românilor. Așa au fost italianul Marcantio Coccio (cca. 1436—1506), Felix Petancici (1445—după 1517) și Raffaello Maffei (1451—1522).

Reluarea expansiunii otomane în al doilea deceniu al secolului al XVI-lea pune problema cualiției antiotomane, problemă dezbătută în cadrul conciliului ecumenic de la Luteran, 1514. În discursul rostit cu acest prilej Jan Laski, arhiepiscopul de Gnezno, arată clar necesitatea atragerii românilor, romani de origine dar cu credință ortodoxă.

În anul 1538 Moldova își pierde independența în urma expediției lui Soliman al II-lea Magnificul. Acum Polonia se interesează de soarta vasalului său, pe de o parte, iar pe de altă parte papalitatea urma să ajute, ca apărătoare a creștinătății și urmașă a Imperiului roman, la eliberarea Moldovei.

În acest context apar tot mai multe mărturii asupra românilor. Un loc de seamă între acestea îl ocupă lucrările lui Nicolaus Olahus (1493—1568) «primul care susține unitatea de neam, limbă, obiceiuri și religie a românilor».

În continuarea dezbaterii acestei probleme dl. A. Armbruster expune, în ordinea lor cronologică, o serie de mărturii asupra originii românilor în perioada dominației străine asupra țărilor române. Toate acestea au fost fie rupte, de aspirațiile poporului, fie legate de interesele altor state. Este menționat, între altele, «manifestul» lui Despot Ieraciid, domnul Moldovei. Întocmit în scopul atragerii poporului al cărui domn fusese pus, manifestul aduce o idee nouă: unitatea națională a tuturor românilor și asocierea acestora cu unitatea lor politică în scopul luptei antiotomane.

Tot în această perioadă începe în Moldova, dar mai ales în Transilvania, activitatea cercurilor reformatoare. Apar acum primele cărți în limba română: *Catehismul luteran*, Sibiu, 1544, tipăriturile coresiene (*Întrebare creștinească*, 1559, *Tîlcul evangheliilor*, 1564, *Psaltirea*, 1570 *Carte cu învățătură*, 1581) și tipăritura lui Șerban și a diaconului Marin, *Palia de la Orăștie*, 1581—1582.

În contextul acestora și tendințe de extindere a dominației politice spirituale asupra românilor se includ și ideile asupra romanității poporului și a limbii române emise în istoriografia polonă. Observațiile făcute de exemplu de istoriografi ca Stanislaw Orzechowski (1513—1566) și Martin Cromer (1512—1589) asupra românilor sînt în general favorabile latinității românilor. Treptat însă, în istoriografia polonă își face loc teoria transformării Daciei «într-un fel de Nouă Caledonie a romanilor», teorie «vădit dușmănoasă românilor». Acest fapt nu exclude apariția de scrieri în care ideea romanității românilor apare mult mai aproape de adevăr. Sînt prezentate în acest sens lucrările istoricilor Gaspar Helt, Leonhard Uncius și Wolfgang Kowachoczi și ale călătorilor François de Pavie, Petrus Albinus Nivemontius, Johannes Löwenclau, Franco Sivori și Giovanni Botero.

Ca o concluzie la prezentarea ideii romanității românilor în secolul al XVI-lea, autorul evidențiază încă o dată cele două elemente noi ale epocii: folosirea acestei idei în scopuri politice și afirmarea limbii naționale.

«Domnia lui Mihai Viteazul și unirea celor trei țări române» este titlul celui de-al IV-lea capitol.

Din punct de vedere al temei tratate, unirea realizată de Mihai Viteazul, deși de scurtă durată, a fost expresia eliminării — pentru prima dată — a barierelor politice medievale dintre cele trei state române. Unirea a fost posibilă tocmai datorită faptului că în conștiința poporului român și a domnitorului său exista deja convingerea că cele trei țări sînt destinate a forma o unitate politică. Realizarea ei de către Mihai Viteazul a adîncit și a îmbogățit această conștiință demonstrînd, poporului român și străinilor, că există posibilitatea unirii în fapt a celor trei state cu aceeași origine și limbă, cu religie ortodoxă, obiceiuri asemănătoare și viitor comun.

Victoriile strălucite ale domnitorului român asupra turcilor au atras iar atenția europenilor asupra românilor și a originii romane a acestor viteji. Papa le invocă romanitatea pentru a le demonstra datoria de a lupta împotriva semilunei etc.

În documentele vremii și în istoriografia maghiară ideea romanității românilor apare în formule cu totul tendențioase, expresie a ostilității nobilimii maghiare față de români.

O altă problemă pe care autorul a considerat necesar să o clarifice în cadrul acestui capitol este aceea a noțiunii de *rumânie* (oficializată prin «legătura lui Mihai») pentru șerb. Acest termen trebuie înțeles doar ca o noțiune tehnică fără a i se atribui un conținut național etnic.

Al V-lea capitol al lucrării este «Barocul și epoca de aur a culturii medievale naționale».

În operele create în epoca de înflorire a barocului și a manierismului (secolul al XVII-lea), în ideea romanității românilor nu apar elemente noi. Mărturiile asupra romanității carpato-dunărene provin în general de la cărturari sau misionari străini ce împrumutau ideile din lucrările umaniștilor secolului al XVII-lea.

Informațiile vor căpăta un caracter mai autentic abia în lucrările dedicate conflictului austro-turc (a doua jumătate a secolului al XVII-lea). Importante, din acest punct de vedere, sînt considerate: lucrarea anonimă *Neue und Siebenbüraische Chronick*, cronică lui Ioan Lucius (1604—1679), *De regno Dalmatiae et Croatiae*, lucrările lui Joanes Bisselius (1601—1677), Christoph Hartnnoch (1644—1687), Georg Keckwitz etc. Apar aici elemente ce îmbogățesc ideea romanității românilor dar și multe elemente greșite, unele fiind folosite ca puncte de plecare a unor teorii neștiințifice de exemplu de la teoria «captivilor romani» a lui Lucius s-a ajuns la «teoria exilaților și a răufăcătorilor».

În secolul al XVII-lea se înmulțesc și în istoriografia săsească preocupările pentru argumentarea originii sașilor. Implicit istoricii (Johann Tröster, Laurentius Toppeltinus, Miles, Kelp, Scharsius, Haner) aduc argumente și pentru susținerea romanității. Apar însă și teorii greșite tipică în acest sens fiind ideea romanității pure a românilor și rezervarea elementelor dacice etnogenezii sașilor.

Secolul al XVII-lea este considerat de autorul lucrării de față ca «epoca de aur a culturii medievale românești». Saltul calitativ evidențiat în domeniul tiparului românesc este elementul hotărîtor în cristalizarea caracteristicilor esențiale ale acestei epoci: apariția și dezvoltarea umanismului român și a limbii române în stil cărturăresc.

Creatorul istoriografiei naționale românești este Grigore Ureche (cca. 1590—1647). În *Predoslovla la Letopisețul Țării Moldovei*, boierul cărturar acordă o atenție deosebită începuturilor neamului românilor, căci «toți de la Rîm ne tragem». Toți moldovenii și muntenii, afirmă cronicarul în alt loc, «...sîntu creștini și o semintie...».

Afirmațiile lui Grigore Ureche privind originile românilor și latinitatea limbii române au la bază educația primită în colegiile din Polonia dar, mai ales, înțelegerea etnicului și a tradiției descendentei romane (vinătoarea, descălecatul).

Letopisețul lui Grigore Ureche este continuat de marele cărturar și om politic, Miron Costin (1633—1691). Concepția despre romanitatea poporului român cunoaște acum o adevărată evoluție în lucrările mai importante ale cronicarului, privite prin prisma argumentelor aduse de acesta: *Letopisețul Țării Moldovei*, *Cronica Țărilor Moldovei și Munteniei*, *Poema polonă* (ultimele două în limba polonă) și *De neamul moldovenilor*, «primul tratat savant consacrat exclusiv analizei originii neamului». Este evidențiată în mod deosebit unitatea elementelor autohtone cu cele ale tradiției orale și cele cărturărești de proveniență externă.

Un element nou în operele lui Miron Costin îl formează și tonul polemic, combativ, la adresa teoriilor defăimătoare asupra originilor poporului român.

Cultura românească este dusă pe culmile sale prin operele lui Nicolae Costin și ale savantului domnitor Dimitrie Cantemir.

În Țara Românească, epoca de aur a culturii este dominată de personalitatea stolnicului Constantin Cantacuzino (cca. 1640—1716), om politic, diplomat și cărturar. Lucrarea sa «*Istoria Țării Românești*» are în centru demonstrarea începuturilor și originilor romane ale românilor, combaterea pe ton aspru a «*basmelor*» despre români și susținerea surprinzătoare a realizării sintezei elementelor dace cu cele romane perpetuate după retragerea aureliană. Celelalte cronici muntene sînt lucrări despre istoria contemporană a unor autori lipsiți de o erudiție deosebită, dar care au înțeles conștiința romanității sub forma ei populară, tradițională. Între acestea se înscriu cronicile lui Stoica Ludescu și Radu Popescu.

Dimitrie Cantemir, autorul lucrărilor *Descrierea Moldovei* și *Hronicul romano-moldo-vlahilor*, este așezat de cercetător la apogeul epocii de aur a culturii române. Scrierile lui sînt analizate în amănunțime în scopul evidențierii fiecărui argument nou.

Începînd cu Dimitrie Cantemir, istoricii români încep să fie la rîndul lor, soliciți de europeni pentru a afla noi argumente în demonstrarea romanității românilor, fapt ce nu exclude însă apelul savanților români la istoriografia științifică străină. Această linie este continuată de reprezentanții «*Școlii ardelenе*».

Elementele de bază ale concepției lui Dimitrie Cantemir privind romanitatea neamului său sînt: originea pur romană și continuitatea romano-moldo-vlahilor în «*Țara Românească*» (Dacia romană).

La începutul secolului al XVIII-lea se produce «*Politizarea națională a ideii romanității*» (cap. VI). Acest proces trebuie privit prin prisma instaurării dominației străine în cele trei state române și a luptei românilor din Transilvania pentru libertate politică și socială. În Țara Românească și Moldova a fost instaurat regimul turco-fanariot, iar în Transilvania s-a instaurat pe deplin stăpînirea habsburgică. Consecințele acestor stări de lucruri sînt iminente: stagnare economică, politică și culturală.

În Transilvania stăpînirea habsburgică a atras și schimbarea atitudinii față de ideea originii dace a sașilor. Teza este combătută cu hotărîre de Valentin Franck von Franckenstein (1643—1697) care a încercat să demonstreze originea germanică a sașilor și prin urmare, necesitatea de drepturi egale cu cei de la Viena.

Aceste afirmații nu potocoli problema romanității românilor.

Numărul lucrărilor ce țin să informeze curtea regală asupra celor trei state române crește pe măsura adîncirii asupra austriece în acest spațiu și a creșterii interesului rivalilor imperiului față de țările române. Printre autorii acestor lucrări se numără Anton Maria del Chiaro (mijlocul secolului al XVIII-lea — după 1718) secretarul lui Constantin Brîncoveanu, Mihail Bombardus, Friederich Schwanz von Sprinfels (ce ne-a lăsat o amplă descriere a Olteniei), Georg Soterius (a cărui operă în 10 volume este încă necunoscută specialiștilor români), Martin Schmeitzel (1679—1747), Johann Filstich, preotul Laurentius Weidenfelder (1693—1755), geografi, istorici, călători erudiți. Dintre cei a căror concepție au fost descoperite de cercetător elemente noi, menționăm pe Neofit din Creta, mitropolit al Ungrovlahiei între 1738—1753, în jurnalul său de călătorie pe la mînaștirile românești mitropolitul cărturar manifestă un interes deosebit față de trecutul românilor. El se remarcă totodată prin eforturile depuse pentru «*generalizarea slujbei religioase în limba română*».

Ca o reacție a reprezentanților națiunilor constituționale la această luptă, apar teorii tendențioase în care se neagă originea romană a românilor și se explică prezența românilor în Transilvania prin imigrări tardive.

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, ideea romanității românilor devine — pentru cele trei state române — o armă politică a revendicărilor lor naționale.

Autorul lucrării de față se oprește astfel la baza modernă a evoluției ideii romanității poporului român (a doua jumătate a secolului al XVIII-lea — secolul al XIX-lea).

În încheiere dl. A. Armbruster face o sinteză a evoluției acestei idei de-a lungul secolelor ajungându-se la o prezentare metaforică, pe care, pentru frumusețea ei, ne permitem să o redăm integral: «În fond ideea romanității românilor în viziunea ei evolutivă ni se prezintă ...ca un arbore gigantic al cărui trunchi îl constituie tradiția autohtonă a romanității, conștiința poporului român despre romanitate, Ramurile sale reprezintă, desigur, tradițiile înfățișate mai sus, rămurile și frunzele fiind diferitele mărturii asupra romanității românilor».

Volumul de față este rodul unei impresionante munci de cercetare ce a urmărit îndeosebi, scoaterea la iveală, din biblioteci și arhive, a unor mărturii mai puțin cunoscute sau chiar necunoscute.

Să nu se înțeleagă prin aceasta că lucrarea este o înșiruire de mărturii. Fiecare scriere istoriografică în care se afirmă originea romană a românilor, fiecare idee mai deosebită pentru scopul urmărit este privită și comentată cu rigurozitate, prin prisma cadrului universal în care a apărut. Acolo unde s-a considerat necesar (și asta destul de des) mărturiile sînt citate în extenso în limba originală. Ne permitem, însă, să ne exprimăm îndoiala asupra faptului că, «comentariile și considerațiile însoțitoare fac inutilă traducerea» acestor citate. Aceasta cu atât mai mult cu cât autorul, în mod cert, ar fi putut oferi o traducere superioară, ceea ce ar fi înlesnit îndeplinirea adevăratei meniri a prezenței citatelor în lucrare.

După *Bibliografie* cartea cuprinde un rezumat în limba germană (Zusammenfassung) și un *Indice de persoane*.

Impresionînd prin ținuta sa academică și conținutul de o deosebită valoare istorică, fără a avea pretenția «ultimului cuvînt» lucrarea își atinge cu prisosință scopul urmărit: formarea unei «imagini de ansamblu și unitară asupra evoluției ideii de romanitate în raport cu românii și asupra a ceea ce a reprezentat concret această idee în istoria poporului.

N. STĂNCULESCU

Stergios N. Sakkos, Ο πατήρ μου μέγιστος «Tatăl Meu este mai mare decît Mine», critica textului și comentariu, Salonic 1968, p. 168.

În lucrarea aceasta St. Sakkos studiază critic textul de la Ioan XIV, 28 și-l însoțește de comentariu. Studiul cuprinde un Prolog, Introducere, Critica textului, Sensul textului, Biserica primară și teoria supunerii în genere: Părinții Apostolici și ceilalți exegeți ortodocși din primele trei veacuri, Ioan XIV, 28 și teoria subordonării, Ioan XIV, 28 și Ariani. Anapropia teoriei subordonării și baza exegezei corecte a lui Ioan XIV, 28: Baze teologice, baze scripturistice. Interpretări de natură dogmatică (ortodocși, catolici), interpretări fără cuprins dogmatic.

Dumnezeirea lui Iisus Hristos este un adevăr pe care-l mărturisește întreg Noul Testament. Acest adevăr rezultă din fiecare carte în parte și e mărturisit în diferite moduri. Dintre textele de natura aceasta fac parte și cuvintele lui Iisus către Apostoli,

rostită la Cina cea de Taină și redată de Sfântul Evanghelist Ioan XIV, 28. St. Sakkos face exegeza textului privindu-l prin lumina scriitorilor începînd cu veacul al II-lea și pînă azi. St. Sakkos afirmă că adjectivul de la gradul comparativ „μείζων” («mai mare») se întâlnește adesea în Sfînta Scriptură și se întrebuintează, de obicei, ca titlu de comparație. Autorul cercetează textul și factorii care-i determină sensul.

Textul a servit aderenților așa-zisei «subordinație» și arienilor ca «locus classicus». Sfîntii Părinți au respins aceste două interpretări și au pus bazele interpretării corecte. Interpretările care nu pun în discuție deoiființa Tatălui cu Fiul sînt următoarele opt, dintre care primele șase atribuie cuvintelor un conținut dogmatic, cîtă vreme ultimele două nu fac aceasta.

1. Interpretarea τοῦ ἀνθρώπινου. Tatăl este mai mare decît Fiul, în măsura în care Acesta este om. Cuvintele «mai mare» se referă la omenitatea lui Hristos. Această interpretare e veche. Se găsește pentru întia oară la Irineu, o aminteste Sfîntul Grigorie Teolog și Grigorie din Nisa, și o dezvoltă Amfilochie Faustinus, Ambrozie și Augustin. În Orient a fost susținută de monofiziți.

2. Interpretarea τοῦ αἰτίου (a criteriului) Tatăl este deoiființa (homo ousios) cu Fiul.

3. Interpretarea, pe care Sakkos o numește τῆς κενώσεως. Pentru că Fiul a devenit om, Tatăl este mai mare. Această interpretare duce la subordonație și monofizitism. Biserica nu și-a însușit-o, au susținut-o unii teologi protestanți.

4. Interpretarea τῆς κατ'ἐπίνοιαν διαρέσεως. Tatăl este mai mare decît natura omenescă în Fiul. Această interpretare a apărut la Sinoadele de la 1166, 1170 și a fost însă condamnată.

5. Interpretarea τοῦ Κοινοῦ προσώπου. Tatăl este mai mare decît Fiul. Interpretarea a fost înfățișată deodată cu cea anterioară și a fost condamnată.

6. Interpretarea τῆς τιμητικῆς ἀναφορᾶς. Fraza: «Tatăl este mai mare decît Mine» n-are nici o importanță dogmatică, ci un mod de cinstire a Tatălui de către Fiul.

7. Interpretarea τῆς ὁμοίας τῶν ἀκουόντων. Aceasta este interpretarea pe care a introdus-o Sfîntul Ioan Hrisostom, după care locul biblic n-are nici o însemnătate dogmatică. Ea aparține acelor cuvinte pe care Hristos le spune în mod convențional despre Dînsul.

8. Interpretarea τῆς συγκατα θέσεως. Se găsește numai la Photiuc și este foarte asemănătoare celei premergătoare.

St. Sakkos a utilizat o bogată bibliografie, a stăruit cu răbdare și talent asupra textului biblic, pe care l-a studiat sistematic, pentru a da scrisului teologic un interesant capitol de teologia Noului Testament.

S. Aguridis, N. Papadopoulos, I. Panagopoulos ș.a. Δελτιον Βιβλικῶν Μελετω; «Buletinul studiilor biblice», tom. 1, vol. 3, iunie 1972, Atena, 1972.

Revista biblică inițiată de un grup de teologi greci, în frunte cu profesorul Savvas Agouridis de la Facultatea de teologie din Atena, își continuă drumul. Numărul 3 conține: I. Karavidopoulos, *Patimile slugii Domnului pe cruce după mărturiile evanghelistului Luca* (XXIII, 33—49); Hr. Voulgaris, *Privire istorică în cercetarea apostolului Luca și a Faptelor Apostolilor*, G. Rigopoulos, *Iisus Hristos, «steaua strălucitoare cea de dimineață»*, Savvas Agouridis, *Testamentul lui Avraam. Cronică și bibliografie*.

Despre patimile Domnului, evanghelistul Luca dă informații pe care nu le găsim la alții. Esențialele deosebiri sînt următoarele:

1. Rugăciunea lui Iisus către Dumnezeu-Tatăl pentru iertarea celor împreună răstigniți, care nu-i conținută la ceilalți Evangheliști (XXIII, 34).

2. Caracterizarea lui Iisus ca «alesul lui Dumnezeu» (XXIII, 35), de către vrăjmașii Săi, text care e un reflex din Isaia XLII, 1, iar în partea a doua, Luca XXIII, 34 aflăm un ecou din Ps. XXI, 8.

3. Textele versetelor 36, 37, 38 și 39 (din cap. XXIII), constituie de asemenea caracteristica scrisului evanghelistului Luca.

4. Cîtă vreme ceilalți doi sinoptici relatează că împreună cu Iisus au fost răstigniți doi tîlhari care l-au ocărît, Luca vorbește despre o «ocărîre» numai din partea unuia și despre căința celui de-al doilea (23, 32, 33, 39, 43).

5. Intunericul dintre orele șase și nouă se consideră de Luca ca un fenomen produs de apusul soarelui (XXIII, 45).

6. Informația că «s-a sfișiat pe la mijloc catapeteasma templului» urmează îndată după amintirea «Intunericului» și nu după ultima «strigare a lui Iisus», ca la Matei și Marcu.

7. În locul rugăciunii lui Iisus în cel de-al nouălea ceas: «Eli, Eli, lama sabac-tani», Luca lasă să umneze «ultimul strigăt» al lui Iisus, care este alcătuit din Ps. XXX, 5: «În mâinile Tale îmi dau duhul Meu».

8. Fraza: «Sutașul văzînd cele ce s-au făcut a slăvit pe Dumnezeu zicînd: Cu adevărat omul acesta drept a fost» (XXIII, 47), e redată rezumativ la Marcu și Matei.

9. În XXIII, 48 e vorba despre «câința mulțimii», cită vreme la ceilalți Evanghe-liști lipsește acest fapt.

10. Femeile care priveau de departe nu sînt redată cu numele ca la Marcu și Matei.

Autorul studiului: «Patimile... după informațiile lui Luca» studiază filologic, cri-tic și ermineutic pericopa de la Luca XXIII, 33—49 și ajunge la următoarele con-cluzii:

În afară de izvoarele speciale se poate vorbi despre Tradiția Bisericii, cu aju-torul căreia Luca a scris Evanghelia sa, aceasta este desigur tradiția bisericii din Efes. Că a avut la îndemîină o tradiție aparte rezultă din locurile vechitestamentare pe care le întîlnim în Evanghelia a 3-a.

În studiul: *Privire istorică în cercetarea apostolului Luca și a Faptelor Apos-tolilor*, autorul Vulgaris studiază Faptele Apostolilor în lumina Școlii de la Tübin-gen, a lucrărilor lui Martin Dibelius și a teologilor epocii noastre (Wrede, Schweit-zer, și Bultmann). E un capitol dintr-un studiu care va urma și în numerele viitoare ale revistei.

În studiul: *Iisus Hristos «steaua cea luminoasă...», cea de dimineață»* G. Hr. Rigopoulos face un studiu exegetic asupra textului de la Apoc. XXII 16 b («Eu Iisus... sînt steaua strălucitoare cea de dimineață»). Studiază simbolismul «stelei» și religiee de dinaintea erei creștine, termenul «steaua» în Vechiul Testament, conținutul mes-sianic al termenului «stea» în Vechiul Testament, «steaua» în scrierile apocrife, ter-menul «stea» în Noul Testament, în Apocalipsa Sfîntului Ioan și în iconografie.

Cu titlul Testamentul lui Avraam profesorul Savvas Agouridis publică un stu-diu despre apocrifa cu acel nume. E vorba despre un manuscris grecesc aflător la mitropolia din Sparta.

La capitolul *Cronică* profesorul Agouridis se ocupă de Colocviul biblic de la Louvaine, ținut între 31 august și 2 septembrie 1971, la Louvaine, la care au parti-cipat teologi aparținînd mai multor confesiuni, obiect de discuție a fost Evanghelia lui Marcu.

Teologul Panagopoulos descrie mersul Conferinței ermineutice ortodoxe de la Atena, care a avut loc între 11—21 mai, 1972 la minăstirea Pendeli (de lingă Atena).

Se insistă și asupra contribuției adusă de Pr. Prof. Nicolae Neaga, de la Insti-tutul teologic din Sibiu, în numele Bisericii Ortodoxe Române.

Pr. Prof. N. Neaga a susținut tema: *Insemnătatea tradiției exegetice ortodoxe pentru studiul biblic actual, cu considerare la Vechiul Testament*.

În cuvîntul luat, Pr. Prof. N. Neaga a prezentat punctul de vedere al Bisericii Ortodoxe Române și a indicat bibliografia românească la temele susținute la Con-ferința de la Atena.

La capitolul *Bibliografie* teologul atenian Panagopoulos analizează lucrarea *Creștinii și statul după Noul Testament* (Die Christen und der Staat nach dem Neuen Testament) de Wolfgang Schrage, Gütersloh, 1971, iar I. D. Karabidopoulos face o recenzie la lucrările: *L'Evangile de Marc et l'Eglise de Rome*, Neuschâtel, 1968 de Charles Masson și *Studien zur Passionsgeschichte* (Studii la istoria patimilor) de Etä Linnemann, Göttingen 1970.

Menționăm că revista *Deltion biblicon meleton* (Buletinul studiilor biblice) se menține la nivelul științific inițiat. Ea face cînte bibliciștilor din Biserica Ortodoxă Greacă.

Pr. Prof. NICOLAE NEAGA

Axion la Sfantul Vasile *) (1 Ianuarie)

Glasul al 8-lea

Andantino mosso $\text{♩} = 69$

De Ti — ne se bu — cu — ră ce — ia ce ești

De Ti — ne se bu — cu — ră ce — ia ce ești

De Ti — ne se bu — cu — ră ce — ia ce ești

De Ti — ne se bu — cu — ră ce — ia ce ești

pli — nă de — dar Toa — tă făp — tu

pli — nă de — dar Toa — tă făp — tu

pli — nă de — dar Toa — tă făp — tu

pli — nă de — dar Toa — tă făp — tu

ra — So — bo — rul

ra — So — bo — rul

ra — So — bo — rul

ra — So — bo — rul

*) Melodia de Anton Pann

Notă. Se cântă când se săvârșește liturghia Sf. Vasile Cel Mare

a poco *sino* *al*;

in — ge — resc, in — ge — resc

in — ge — resc

in — ge — resc și

so — bo-rul in — ge — resc —

dim.

și — nea — mul o — me —

și nea — mul o — me —

nea — mul și nea — mul o — me — nesc

și — nea — mul și nea — mul o — me —

p

nesc — ce — ia ce ești — lă — caș sfin — țit —

nesc ce — ia ce ești — lă — caș sfin — țit —

ce — ia ce ești — lă — caș sfin — țit —

nesc — ce ești lă — caș sfin — țit —

poco rit. a tempo

și rai cu-vîn-tă-tor
cu-vîn-tă-tor
și rai cu-vîn-tă-tor la u
cu-vîn-tă-tor la

mf *dim.*

la u-da fe-cio-ri
la u da fe-cio-ri
da fe-cio-ri
u-da fe-cio-ri

mf

ei din ca-re Dum-ne-zeu s-a în-tru
ei din ca-re Dum-ne-zeu s-a în-tru
ei Dum-ne-zeu s-a în-tru
ei Dum-ne-zeu s-a în-tru

pat și prunc s-au
 pat și prunc s-au
 pat și prunc s-au
 pat și prunc s-au

fă cut
 fă cut Cel mai-na in
 fă cut Cel mai-na in te, cel mai-na
 fă cut Cel mai-na in

de veci Dum-ne ze ul
 te de veci Dum-ne
 in-te Dum-ne ze ul Dum-ne
 te de veci Dum-ne ze

no — stru A
ze — ul no — stru Că mi — tra
ze — ul no — stru Că mi — tra
ul no — stru Că mi — tra

sca un o au fă
ta sca un o au fă
ta sca un au
ta sca un au

cut și pîn
cut și pin
fă cut A și
fă cut A și

te - ce - le - tău - mai des-fă -

te - ce - le - tău - mai - des-fă -

pin - te-ce-le - tău - mai des-fă-tat -

mai - des - fă -

molto cresc.

tat - de cit ce -

tat - de cit ce -

mai des-fă - tat - de - cit

*molto cresc.**molto cresc.**de - cit
molto cresc.*

tat - mai des-fă - tat de - cit ce -

*poco rit.**a tempo*

ru - ri - le l-au lu - crat,

ru - ri - le l-au lu - crat,

ce - ru - ri - le l-au lu - crat,

ru - ri - le

l-au lu - crat,

l-au lu - crat,

rit.

I-au lu-crat, I-au lu-crat. De I-au lu-crat, I-au lu-crat. De I-au lu-crat. De I-au lu-crat. De

Tempo I

ti-ne se bu-cu-ră, de ti-ne se bu-cu-ră ce-ia ti-ne se bu-cu-ră ce-ia ti-ne se bu-cu-ră, se bu-cu-ră ti-ne se bu-cu-ră

ce ești pli-nă de da ce ești pli-nă de da ești pli-nă de

ruri Toa-tă făp-tu

ruri Toa-tă făp-tu

dar Toa-tă făp-tu

Toa-tă făp-tu

ra Sla-vă, sla-vă

ra Sla-vă, sla-vă

ra Sla-vă, sla-vă

ra Sla-vă, sla-vă, sla-vă, sla-vă, sla-vă

poco rit.

ți e sla-vă ți e.

ți e sla-vă ți e.

ți e sla-vă ți e, ți e.

ți e sla-vă ți e.

Axion la Botezul Domnului *) (6 Ianuarie)

Glasul al 6-lea

Andantino mosso $\text{♩} = 69$

Mă-re — ște su — fle — te al —

Mă-re — ște su — fle — te al

Mă-re — ște su — fle — te al

P

A

meu — pre Cel — ce în I — or — dan de la I —

meu — pre Cel — ce în I — or — dan de la I —

meu — pre Cel — ce în I — or — dan de la I —

mf

pre Cel ce de la I —

oan — a lu — at bo — te — zul —

oan — a lu — at bo — te — zul —

oan — a lu — at bo — te — zul —

oan — a lu — at bo — te — zul —

*) Melodia după Macarie Ieromonahul

Nu se pri-ce pe lim-ba

Nu se pri-ce pe lim-ba

Nu se pri-ce pe lim-ba

Nu se pri-ce pe toa-tă lim-ba

a te lă-u-da du-pă vred-ni-ci

a te lă-u-da du-pă vred-ni-ci

a te lă-u-da du-pă vred-ni-ci

a te lă-u-da du-pă vred-ni-ci

e și se în-tu-ne

e și se în-tu-ne

e și se în-tu-ne

e și se în-tu-ne-că, și se în-

că și min tea cea mai pre-
 că și min tea A
 că și min tea cea mai pre-
 tu ne - că și min tea cea mai pre-

sus de lu me a cin-ta
 de lu me a cin-ta
 sus de lu me a cin-ta
 sus de lu me a cin-ta

ți e de Dum-ne-zeu Năs-că-toa re...
 ți e de Dum-ne-zeu Năs-că-toa re.
 ți e Năs-că-toa re.
 ți e de Dum-ne-zeu Năs-că-toa re.

În să fi - ind bu —
 În să in să fi - ind bu —
 În să, in să fi - ind bu —
 în — să — bu —

nă, pri me — ște cre — din — ța, — că
 nă, pri me — ște cre — din — ța, — că
 nă, pri me — ște cre — din — ța, — că
 nă, — pri — me — ște — cre — din — ța, — că știi —

știi dra - go - stea noa stră — cea dum-ne-ze-
 știi dra - go - stea noa stră — cea dum-ne-ze-
 știi dra - go - stea noa stră — cea dum-ne-ze-
 dra — go — stea — cea dum-ne-ze-ia —

ia scă, Că tu cre ști ni

ia scă, Că tu cre ști ni

ia scă, Că tu cre ști ni

scă, Că tu cre ști

lor ești fo lo si toa re, pre

lor ești fo lo si toa re, pre ti

lor ești fo lo si toa re, pre

ni - lor ești fo lo si toa re, pre

rall.

ti ne te mă rim, te mă rim.

ne te mă rim, te mă rim.

ti ne te mă rim, te mă rim.

ti ne te mă rim, te mă rim.

Axion la Întimpinarea Domnului *) (2 Februarie)

Glasul al 3-lea

Rar ($\text{♩} = 60$)

ar. de D.G.Kiriac

Năs-că - toa - re de Dum - ne - zeu nă - dej - dea tu - tu - lor cre - ști - ni -

Năs - că - toa - re de Dum - ne - zeu nă - dej - dea tu - tu - lor cre - ști - ni -

Năs - că - toa - re de Dum - ne - zeu nă - dej - dea tu - tu - lor cre - ști - ni -

Năs - că - toa - re de Dum - ne - zeu nă - dej - dea tu - tu - lor cre - ști - ni -

lor. — A - co - pe - ră, a - pă - ră, pă - ze - ște pre cei ce nă - dăj - du -

lor. — A - co - pe - ră, a - pă - ră, pă - ze - ște pre cei ce nă - dăj - du -

lor. — A - co - pe - ră și a - pă - ră, pă - ze - ște pre cei ce nă - dăj - du -

lor. — A - co - pe - ră, și a - pă - ră, pă - ze - ște pre cei ce nă - dăj - du -

puțin mai repede ($\text{♩} = 73$)

iesc spre Ti — ne, — În le - ge, în um - bră și în scrip - turi, în -

iesc spre Ti — ne, — În le - ge, în um - bră și în scrip - turi, în -

iesc spre Ti — ne, — În le - ge, în um - bră și în scrip - turi,

iesc spre Ti — ne, — În le - ge, în um - bră și în scrip - turi,

*) Melodia după Macarie Ieromonahul

chi-pu-i re ve-dem noi cre-din-cio-șii. *mf Solo*

chi-pu-i re ve-dem noi cre-din-cio-șii. Toa-tă par

mf ve dem cre-din-cio-șii.

ve - dem cre - din - cio - șii.

tea bār-bă-tea scā ce-i des-chi-de pîn-te-ce-le, sfînt lui Dum-ne-

ce-i des-chi-de pîn-te-ce-le, sfînt lui

A sfînt

zeu e ste. A

Dum-ne-zeu e ste. A

lui Dum-ne-zeu e ste, sfînt lui Dum-ne-zeu e ste.

1-a Mișcare

Deci pre cu- vîn-tul cel mai-na- in-te năs-cut,

Deci pre cu- vîn-tul cel mai-na- in-te năs-cut, Fi-ul Ta- tă-lui ce-lui făr'de în-ce-put,

Deci pre cu- vîn-tul cel mai-na- in-te năs-cut, Fi-ul Ta-tă-lui ce- lui făr'de în-ce-put,

Deci pre cu- vîn-tul cel mai-na- in-te năs-cut, Fi-ul Ta- tă-lui ce-lui făr'de în-ce-put,

recitativ

Tempo I

pp Cel întâi născut din maică fără de ispită bār - bā - tea - scă,

pp Cel întâi născut din maică fără de ispită bār - bā - tea - scă,

pp Cel întâi născut din maică fără de ispită bār - bā - tea - scă,

pp Cel întâi născut din maică fără de ispită bār - bā - tea - scă,

il mă - rim, il mă - rim, il mă - rim.

il mă - rim, il mă - rim, il mă - rim.

il mă - rim, il mă - rim, il mă - rim.

il . mă - rim, il . mă - rim, il mă - rim.

Axion la Bunavestire *) (25 Martie)

Glasul al 4-lea

Andantino $\text{♩} = 60$

Bi - ne - ves - teș te pă - min - tu -

le, bu - cu - ri - e ma - re,

le, Bu - cu - ri - e ma - re,

min - tu - le Bu - cu - ri - e ma - re, Lă - u -

le bu - cu - ri - e ma - re,

Lă - u - dați ce - ruri mă - ri

Lă - u - dați ce - ruri mă - ri

dați ce - ruri mă -

Lă - u - dați ce - ruri, lă - u - dați ce - ruri, lă - u - dați ce - ruri mă - ri

*) Melodia după Macarie Ieromonahul

rea Dum-ne-ze u-lui no *rit.*

rea Dum-ne-ze u-lui no

ri - rea Dum-ne-ze u-lui no

rea Dum-ne-ze u-lui no

Piu mosso (quasi Allegretto) ♩ = 72

stru. Ca de un si-criu

stru. Ca de un si-criu

stru. Ca de un si-criu

stru. Ca de un si-criu în-su-fle-

(respirație individuală)

A

în-su-fle-țit al lui Dum-ne

în-su-fle-țit al lui Dum-ne

țit al lui Dum-ne

zeu, _____ nici cum să _____
 zeu, _____ nici cum _____
 zeu, _____ nici cum să _____ nu se a -
 zeu, _____ nici cum să _____ nu s-a -

nu s-a tin _____ gă mi na ne cre din
 nu s-a tin _____ gă mi na ne cre din
 tin _____ gă mi na ne cre din -
 tin _____ gă mi na ne cre din -

cio și lor; _____ ia ră bu _____
 cio și lor; _____ ia ră bu ze -
 cio și lor; _____ ia ră bu ze-le cre
 cio și lor; _____

ze-le cre-din-cio și lor,
 le cre-din-cio și lor,
 din-cio și lor,

Poco meno mosso *mp* *a tempo* *mp*

fă-ră tă- ce-re gla-
 fă-ră tă- ce-re
 fă-ră tă- ce-re gla-
 fă-ră tă- ce-re

poco rit. *a tempo*

gla- sul în
 gla- sul în
 gla- sul în ge-
 gla- sul în

ge — ru — lui cin-tind cu bu — cu — ri

ge — ru — lui cin-tind cu bu — cu — ri

ru — lui cin-tind cu bu — cu — ri

ge — ru — lui cin-tind cu bu — cu — ri

e să stri — ge Năs-că-toa rei de

e să stri — ge Năs-că-toa rei de

e să stri — ge A

e să stri — ge Năs-că-toa rei de

Dum — ne zeu : Bu —

Dum — ne zeu : Bu

Dum — ne zeu : Bu

Dum — ne zeu : Bu — cu-ră-te,

cresc. molto *più f.*

cu ră te cea pli nă de

cresc. molto *più f.*

cu ră te cea pli nă de

cresc. molto *più f.*

cu ră te cea pli nă de

cresc. molto *più f.*

bu-cu-ră-te, bu-cu-ră-te cea pli nă de dar

mf

dar Dom nul e ste cu

mf

dar Dom nul e ste cu

mf

dar Dom nul e ste cu

mf

Dom nul e ste cu

mf *rall.*

Ti ne cu Ti ne.

mf

Ti ne cu Ti ne.

mf

Ti ne e ste cu Ti ne.

mf

Ti ne cu Ti ne.

Axion la Duminica Floriilor*)

Glasul al 4-lea

Andante $\text{♩} = 66$

Dum-ne-zeu e-ste Dom-nul

Dum-ne-zeu e-ste Dom-nul

Dum-ne-zeu e-ste Dom-nul

Dum-ne-zeu e-ste Dom-nul

și s-a a-ră-tat no

și s-a a-ră-tat no

și s-a a-ră-tat no

și s-a a-ră-tat no

uă Toc-miți prăz-nu-i re,

uă Toc-miți prăz-nu-i re,

uă Toc-miți prăz-nu-i re,

uă Toc-miți prăz-nu-i re,

*) Melodia după Macarie Ieromonahul

prăz - nu - i re și

prăz - nu - i re și

prăz - nu - i re și

prăz - nu - i re

bu - cu - rin du - ne, bu - cu - *cresc.*

bu - cu - rin du - ne, bu - cu - *cresc.*

bu - cu - rin du - ne, bu - cu - *cresc.*

și bu - cu - rin du - ne, bu - cu - *cresc.*

rin du - ne ve - *mf*

rin du - ne ve - *mf*

rin du - ne ve - *mf*

rin du - ne ve - *mf*

niți să mă rim

niți să mă rim

niți să mă rim

niți să mă rim

pre Hri stos, pre Hri stos Cu

pre Hri stos, pre Hri stos

pre Hri stos, pre Hri stos

pre Hri stos, pre Hri stos, pre Hri stos

rit. *poco meno*

ra muri și cu stil pări și

cu ra-muri și cu stil pări și

A și

și

mosso *a tempo*

cresc. *f*

cu cîn — tări stri — gîn — du-i

cresc. *f*

cu cîn — tări stri — gîn — du-i

cresc. *f*

cu cîn — tări stri — gîn — du-i

cu cîn — tări stri — gîn — du-i

piu f *f*

Lui : — Bi — ne — e — ste —

f

Lui : — Bi — ne e — ste

piu f *f*

Lui : — Bi — ne e — ste

Lui : — Bi — ne — e — ste

poco meno mosso

cu — vîn — tat — cel — ce — vi —

cu — vîn — tat

cu — vîn — tat

cu — vîn — tat

a tempo

ne în-tru nu-me-le Dom-nu

vi-ne în-tru nu-me-le Dom-nu

lui, Min-tu-i-to ru-lui

lui, Min-tu-i-to ru-lui

lui, Min-tu-i-to ru-lui

lui, Min-tu-i-to ru-lui

rall.

no

no

no

no

no

stru.

stru.

stru.

stru.

Axion la Învierea Domnului *)

Glasul al 5-lea

D.G. Kiriac

Andantino $\text{♩} = 60$

În ge - rul a stri - gat

(respirație individuală)

A

gat cei pli -

În - ge - rul a stri - gat cei

ne de da

pli - ne de da

pli - ne de

pli - ne de

*) Melodia după Macarie Ieromonahul

ruri;

ruri; Cu-ra tă Fe

da ruri; Cu-ra tă Fe

da ruri; Cu-ra tă Fe

cioa ră, *mf* (Tenarii reuniți)

cioa ră, bu (respirație individuală)

cioa ră, A

mf și ia

p și ia răși, A

p cu ră te A

răși zic bu
și ia - răși zic, și ia - răși zic
bu cu - ră
și ia - răși zic ia

cu - ră - te că Fi
te iar zic bu - cu - ră - te A
răși zic bu - cu - ră - te A

ul tău a în - vi - at
tău a în - vi - at
că Fi - ul tău a în - vi - at

a tre-ia zi din
 a tre-ia zi din
 a tre-ia zi din groa
 tre-ia zi, a tre-ia zi din

groa pă.
 groa pă.
 pă.
 groa pă. Lu-mi-nea

ză te

ză te

No u

No u

No u

No u

le I - e - ru - sa - li

le I - e - ru - sa - li

u - le I - e - ru - sa -

le I - e - ru - sa - li - me

me că sla - va Dom

me, că sla - va Dom

li - me că sla - va Dom

sla - va

poco più vivo

nu - lui pre - ste Ti - ne

nu - lui pre - ste Ti - ne a

nu - lui pre - ste Ti - ne

Dom - nu - lui

a ră - să - rit. Sal -

ră - să - rit. Sal - tă, sal -

A Sal - tă a

a ră - să - rit.

tă, sal - tă a

tă a cum, sal - tă a - cum și

cum sal - tă a

sal - tă a - cum

cum și te bu-cu- te bu-cu-ră și te bu-cu-ră Si-cum te bu-cu-ră și te bu-cu-ră, te

Tempo I

ră Si-oa-ne; oa-ne, te bu-cu-ră Si-oa-ne; Si-oa-ne; bu-cu-ră Si-oa-ne;

iar tu, cu-ra-tă iar tu, cu-ra-tă iar lu, Cu-ra-tă iar tu, cu-ra-tă

poco piu vivo

Nă - că - toa - re de Dum - ne -

Nă - că - toa - re de Dum - ne -

Nă - că - toa - re

de

ne - zeu în - tru

zeu

ve - se - le - ște -

Dum - ne - zeu

în - vi - a - rea ce -

ve - se - le - ște - te. Nă - că -

ve - se - le - ște - te în - tru

în - tru în - vi - e - rea

lui ce
toa re în tru în vi-e rea
în vi-e rea ce

lui nă scut a
ce lui nă scut
lui nă scut nă scut
lui nă scut al tău

f *a* *f* *a*
al tău. al tău. al tău. al tău.

Axion la Înălțarea Domnului*)

Glăsul I-ii

Andante sostenuto $\text{♩} = 66$

Mă-re — ște su — fle-tul meu pre Hri-stos, — dă-tă-
 Mă-re — ște su — fle-tul meu pre Hri-stos, — dă-tă-
 Mă-re — ște su — fle-tul meu — pre Hri-stos, — dă-tă-
 Mă-re — ște su — fle-tul meu. pre Hri-stos, — dă-tă-

to-rul de vi - a — — — — — ță, Cel ce s-a în -ăl - țat — de
 to-rul de vi - a — — — — — ță, Cel ce s-a în -ăl - țat de
 to-rul de vi - a — — — — — ță, Cel ce s-a în -ăl - țat de
 to-rul de vi - a — — — — — ță, Cel ce s-a în -ăl - țat de

pre pă - mînt — la cer. — Pre ti — ne Mai - ca lui
 pre pă - mînt — la cer. — Pre ti — ne Mai - ca lui
 pre pă - mînt — la cer. — Pre ti — ne Mai - ca lui
 pre pă - mînt la cer. — Pre ti — ne Mai - ca lui

*) Melodia după Macarie Ieromonahul

Dum — ne — zeu, Cea mai pre — sus de

Dum — ne — zeu, Cea mai pre — sus de

Dum — ne — zeu, Cea mai pre — sus de

Dum — ne — zeu, Cea mai pre — sus de

min — te și de — cu — vînt, Ca

min — te și de — cu — vînt, Ca

min — te și de — cu — vînt, Ca

min — te și de — cu — vînt, Ca

rea ai nă —

rea ai nă —

rea, ca rea ai nă —

rea ai nă —

scut ne grăit sub ani pre cel

scut ne grăit sub ani pre cel

scut ne grăit sub ani pre cel

scut ne grăit sub ani,

fără de ani, Cre-din-cio și cu un

fără de ani, A cu un

fără de ani Cre-din-cio și cu un

Cre-din-cio și cu un

gînd te fe-ri-cim, te fe-ri-cim.

gînd te fe-ri-cim, te fe-ri-cim.

gînd te fe-ri-cim, te fe-ri-cim.

gînd te fe-ri-cim, te fe-ri-cim.

Axion la Pogorirea Duhului Sfint*)

Glasul al 4-lea

Moderato $\text{♩} = 66$

Bu cu ră te îm-pă-ră -
 Bu cu ră - te îm-pă-ră -
 Bu-cu-ră-te, bu-cu-ră-te îm-pă-ră-
 Bu-cu-ră-te, îm-pă-ră-

tea să mai
 tea - să mai
 tea - să mai
 tea - să mai

că, sla va Fe - cioa
 că, sla va Fe - cioa
 că, sla va
 că, sla - va, sla -

*) Melodia după Macarie Ieromonahul

re — lor Că

re — lor

p Fe - cioa re - lor

p va Fe - cioa re - lor *mf* Că toa

toa - tă gu — ra cea lim

mf gu - ra cea lim

f Că toa - tă gu — ra cea lim

tă gu — ra

pe de bi — ne gră - i

pe de bi — ne gră - i -

pe de gră - i

toa re vor bind

toa re vor bind

toa re vor bind

gră - i toa re vor bind, vor -

p *cresc.*

p *cresc.*

p *cresc.*

mf *p* *cresc.*

nu te poa te cîn

nu te poa te cîn

nu te poa te cîn

bind A cîn -

p

ta cum se ca

ta cum se ca

ta cum se ca

ta cum se ca

mf *mf* *mf* *mf*

de, cum-se ca— de Și se în- tu ne

de Și se în- tu ne

de Și se în- tu ne

de, cum-se ca— de Și se în- tu ne

că toa-tă min tea

că toa-tă min tea

că toa-tă min tea

că toa-tă min tea

a tempo

a cu- noa ște na— ște-rea ta. Pen

a cu- noa ște na— ște-rea ta. Sla-vă

a cu- noa ște na— ște-rea ta. Pen

a cu- noa ște na— ște-rea ta Pen

tru a cea

sta - vă Pen-tru a - cea

tru a cea

tru a cea

sta cu un gând pre Ti - ne te mă

sta cu un gând pre Ti - ne te mă

sta cu un gând pre Ti - ne te mă

sta cu un gând pre Ti - ne te mă

rall.

rim, te mă - rim, te mă - rim.

rim, te mă - rim, te mă - rim.

rim, te mă - rim, te mă - rim.

rim, te mă - rim, te mă - rim.

Axion la Schimbarea la fațã *) (6 August)

Glasul al 4-lea

Andantino ♩ = 60

Mă-re — ște su — fle-tul meu pre — Dom —
 Mă- re — ște — su — fle-tul meu — pre — Dom —
 su-fle-tul meu — pre Dom —
 su-fle-tul meu pre Dom —

nul, Cel ce s-a schim-bat — la — fa — țã în
 nul, A la fa țã în
 nul, — Cel ce s-a schim -bat la — fa — țã în
 nul, Cel ce s-a schim-bat la fa — țã în mun —

mun — te — le Ta — vo — ru — lui. Na — ște — rea —
 mun — te — le Ta — vo — ru — lui. Na — ște — rea —
 mun — te — le Ta — vo — ru — lui. A —
 te — le Ta — vo — ru — lui. A —

*) Melodia după Macarie Ieromonahul

Ta ne-stri-ca - tă s-au a - ră- tat Dum-ne- zeu din pin-te- ce- le

Ta ne-stri-ca - tă s-au a - ră- tat Dum-ne- zeu din pin-te- ce- le

ne-stri-ca - tă s-au a - ră- tat Dum-ne- zeu din pin-te- ce- le

Dum-ne-zeu din pin-te- ce- le

tău a ie - șit Că s-au a - ră -

tău a ie - șit

tău a ie - șit Că s-au

tău a ie - șit A

tat pur-tă- tor de trup pre pă - mînt, Și cu oa -

de trup pre pă - mînt,

a - ră- tat de trup pre pă - mînt,

pur-tă- tor de trup pre pă - mînt,

meno mosso
Solo espressivo

a tempo

ne — nii a — pe — tre — cut. Pen — tru a —
 a — pe — tre — cut. Pen — tru a —
 a — pe — tre — cut. Pen — tru a —
 a — pe — tre — cut. Pen — tru a —

cea — sta pre Ti — ne de Dum-ne-zeu. Năs-că —
 cea — sta pre Ti — ne — Năs-că —
 a — cea — sta pre Ti — ne de Dum-ne-zeu. Năs-că —
 cea — sta pre Ti — ne —

toa — re toți — te — mă — rim, — te — mă — rim.
 toa — re toți — te — mă — rim.
 toa — re — te — mă — rim, — te — mă — rim.
 te — mă — rim, — te — mă — rim.

Axion la Adormirea Maicii Domnului *)

(15 August)

Glasul 1-iu

Andante assai $\text{♩} = 60$

Nea-mu-ri-le toa-te te fe-ri-

Nea-mu-ri-le toa-te te fe-ri-

Nea-mu-ri-le toa-te te fe-ri-

Nea-mu-ri-le toa-te te fe-ri-

cresc. cesc pre Ti ne, U na de

cresc. cesc pre Ti ne, U na de

cresc. cesc pre Ti ne, U na de

cresc. cesc pre Ti ne, U na de

cesc pre Ti ne, U na de

Dum-ne zeu Nă-scă-toa-re.

Dum-ne zeu Nă-scă-toa-re.

Dum-ne zeu Nă-scă-toa-re.

Dum-ne zeu Nă-scă-toa-re.

Dum-ne zeu Nă-scă-toa-re.

*) Melodia după Macarie Ieromonahul

Più mosso $\text{♩} = 69$

ho - ta - re -

Bi - ru e scu se ho - ta - re -

ho - ta - re -

Bi - ru e scu se ho - ta - re -

le fi rii în-tru Ti-ne cu-ra-tă Fe-

le fi rii în-tru Ti-ne cu-ra-tă Fe-

le fi rii în-tru Ti-ne cu-ra-tă Fe-

le fi rii în-tru Ti-ne cu-ra-tă Fe-

le fi rii în-tru A

cioră A și

cioră Că na-ște-rea fe-cio-re ște și

cioră A fe-cio-re ște și

Că na-ște-rea fe-cio-re ște și

moar — tea ar-vu- ne — şte vi- ia — ta; —

moar — tea ar-vu- ne — şte vi- ia — ta; — ce —

moar — tea ar-vu- ne — şte vi- ia — ta; —

moar — tea ar-vu- ne — şte vi- ia — ta; — ce —

ia ce ești — du-pă na — şte-re —

ia ce ești — du-pă na — şte-re —

ia ce ești — du-pă na — şte-re —

ia ce ești — du-pă na — şte-re —

fe — cioa — ră. — Şi — du — pă — moar- te —

fe — cioa — ră. — Şi — du — pă — moar- te —

fe — cioa — ră. — Şi — du — pă — moar- te —

fe — cioa — ră. — Şi — du — pă — moar- te —

poco rit.

in tempo

vi — e A Năs — că
 vi — e, mîn — tu — ești pu — ru — rea Năs — că —
 A Năs — că —
 vi — e, mîn — tu — ești pu — ru — rea Năs — că —

toa — re de Dum — ne — zeu mo — ște —
 toa — re de Dum — ne — zeu mo — ște —
 toa — re de Dum — ne — zeu mo — ște —
 toa — re de Dum — ne — zeu —

ni — rea Ta. A
 ni — rea Ta.
 ni — rea Ta. A
 moș — te — ni — rea Ta.

Cine se va sui? *)

- Chinonic -

Glasul al 8-lea

Andante sostenuto $\text{♩} = 56$

poco rit.

Ci ne, ci ne,
 a tempo *p* Ci ne, ci ne se va su
p Ci ne, ci ne se va su
p Ci ne, se va su
p Ci ne, se va su
mf i? A in
mf i? A in
mf i? Ci ne se va su i? in
mf i? A

*) Melodia de I. Popescu-Pasărea

mun te-le-n mun-te le, în
 in mun te-le-n mun-te le, în
 mun te-le-n mun-te le,
 A în mun-te-le,

mun-te-le Dom nu lui?
 mun-te-le Dom nu lui?
 Dom nu lui?
 Dom nu lui? Și

ci-ne va-lo-cu-i Și ci

poco rit.

ne — va lo — cu — i în lo — cul

A

in lo — cul cel — sfînt — al —

in lo — cul cel sfînt al —

cel sfînt, in lo — cul cel — sfînt — al —

cel sfînt, în lo — cul cel sfînt — al —

Lui ?

Lui ? Cel ne - vi - no - vat, — ne — vi - no -

Lui ?

Lui ?

și cu - rat, și cu -
 vat cu mîi ni le și cu - rat, și cu -
 și cu - rat, și cu -
 și cu -

rat cu i - ni - ma, cu i - ni - ma. A -
 rat cu i - ni - ma, cu i - ni - ma,
 rat cu i - ni - ma.
 rat cu i - ni - ma.

Allegretto moderato ♩ = 72
 ce - la, a - ce - la, a - ce - la va lu - a
 a - ce - la, a - ce - la va lu - a
 a - ce - la va lu - a
 a - ce - la va lu - a

p > *cresc.* *f* > *mp* poco

bi - ne cu - vîn - ta - re de - la Dom - nul și drep -

bi - ne - cu - vîn - ta - re de - la Dom nul și drep -

bi - ne - cu - vîn - ta - re de - la Dom nul

bi - ne - cu - vîn - ta - re de - la Dom nul

meno mosso dolce e cantabile *p* *f* *a tempo*

ta - te va - lu - a, va - lu - a, și drep - ta - te

ta - te va - lu - a, va - lu - a, și drep - ta - te

și drep - ta - te - va lu - a, și drep - ta - te

și drep - ta - te - va lu - a, și drep - ta - te

poco lento *f* *mp* *dim. 3* *dim.*

va lu - a, va lu -

va lu - a, A va lu -

va lu - a și drep - ta - te va lu -

va lu - a M m va lu -

mf a tempo

a de-la Dum - ne - zeu, A
 a de-la Dum - ne - zeu, Min-tu - i - to
 a de-la Dum - ne - zeu, Min-tu - i -
 a de-la Dum - ne - zeu, Min-tu - i - to

rit. *Più mosso*

rul său. A - li - lu ia,
 to - rul său. A - li - lu ia,
 rul său. A - li - lu ia,

rall.

A - li - lu ia.
 A - li - lu ia.
 A - li - lu ia:

Bogații au sărăcit

- Chinonic -
Glasul al 7-leaAndante $\text{♩} = 60$

Bo - ga - ții au să - ră - cit și au flă - mîn - zit; ia - ră
 Bo - ga - ții au să - ră - cit și au flă - mîn zit; ia - ră
 Bo - ga - ții au să - ră - cit și au flă - mîn - zit; ia - ră
 Bo - ga - ții au să - ră - cit și au flă - mîn - zit; ia - ră

cei ce ca - u - tă pre Dom - nul nu se
 cei ce ca - u - tă pre Dom nul nu se vor
 cei ce ca - u - tă pre Dom nul nu se vor lip -
 cei ce ca - u - tă pre Dom nul nu se vor lip -

vor lip - si de tot bi - ne - le
 lip - si Bo - ga - ții au să - ră - cit și au flă - mîn -
 si de tot bi - ne - le.
 si de tot bi - ne - le.

mp

Bo - ga - ții au să - ră - cit și au flă - mîn - zit

zit au să - ră - cit și au flă - mîn - zit

p

mp

Bo -

p

au să - ră - cit și au flă - mîn - zit,

Bo - ga - ții au flă - mîn - zit

mp

Bo - ga - ții au

ga - ții au să - ră - cit și au flă - mîn - zit au

au flă - mîn - zit ia - ră cei ce

au să - ră - cit, au flă - mîn - zit ia - ră cei ce

să ră cit și au flă - mîn - zit; ia - ră cei ce

să - ră - cit și au flă - mîn - zit ia - ră cei ce

mf

mf

ca - u - tă pre Dom nul Nu se vor lip - si de tot

ca - u - tă pre Dom nul Nu se vor lip - si

ca - u - tă pre Dom nul Nu se vor lip - si

ca - u - tă pre Dom nul Nu se vor lip - si de la

poco rit. *Maestoso*

bi - ne - le Bo - gă - ții au să - ră - cit și au flă - mîn -

de tot bi - ne - le Bo - gă - ții au să - ră - cit și au flă - mîn -

de tot bi - ne - le Bo - gă - ții au să - ră - cit și au flă - mîn -

bi - ne - le Bo - gă - ții au să - ră - cit și au flă - mîn -

zit, ia - ră cei ce ca - u - tă pre Dom nul

zit; ia - ră cei ce ca - u - tă pre Dom nul

zit; ia - ră cei ce ca - u - tă pre Dom nul

zit; ia - ră cei ce ca - u - tă pre Dom nul

nu se vor lip-si de tot bine

nu se vor lip-si de tot

nu se vor lip-si de tot

nu se vor lip-si de tot

p (respirație individuală)

le.

bi - ne - le, de tot bi - ne

bi - ne - le nu se vor lip - si

bi - ne - le

M (gura închisă)

(respirație individuală)

rall.

de tot bi - ne - le.

le.

de tot

M bi - ne - le.

Doamne al puterilor

- Chinonic -

Glasul al 8-lea

Andantino $\text{♩} = 60$

Doam-ne al pu- te-ri-lor fii cu noi că pre al-tul a - fa-ră de
 Doam-ne al pu- te - ri - lor că pre al-tul a - fa-ră de
 Doam-ne al pu- te-ri-lor fii cu noi că pre al-tul a - fa-ră de
 Doam-ne al pu- te - ri - lor că pre al-tul a - fa-ră de

ti - ne, a-ju- tor în-tru ne-ca-zuri nu a - vem, Doam-ne al pu-
 ti - ne, a-ju- tor în-tru ne-ca-zuri nu a - vem, Doam-ne al pu-
 ti - ne, a-ju- tor nu a - vem, Doam-ne al pu-
 ti - ne, în-tru ne-ca-zuri nu a - vem, Doam-ne al pu-

te-ri-lor, mi-lu - e-ște-ne pre noi ... Lă-u- dați pre Dumne-zeu în-tru sfin-ții Lui, lău-
 te-ri-lor, mi-lu - e-ște-ne pre noi
 te-ri-lor, mi-lu - e-ște-ne pre noi
 te-ri-lor, mi-lu - e-ște-ne pre noi

1 Solo Recitativ *cresc...*

rit. Solo *cresc.*

da-ți-l pre El întru tă-ri — a pu-te-rii Lui, noi. Lă-u-da-ți-l pre El întru pu-

noi.

noi.

noi.

rit. Tempo I *Tutti*

te-ri-le Lui, lă-u-da-ți-l pre El întru înăl-ți — mea mă-ri-rii Lui, Doam-ne al pu-

p

te-ri-lor fii cu noi că pre al-tul a-fa-ră de Ti - ne Doam —

pp Doam-ne al pu-

ne fii cu noi — Doam ne, Doam — ne
 te-ri-lor fii cu noi că pre al-tul a-fa-ră de Ti — ne, Doam — ne
 Doam-ne al pu-te-ri-lor fii cu

fii cu noi, fii cu noi, A
 fii — cu — noi — Doam — ne, Doam — ne
 noi că pre al-tul a-fa-ră de Ti — ne Doam — ne,
 Doam-ne al pu-te-ri-lor fii cu

fii cu noi, a-ju-tor în-tru ne *cresc.*
 Doam — ne, Doam — ne, Doam — ne, a-ju-tor în-tru ne *cresc.*
 fii — cu — noi, — Doam — ne, A
 noi că pre al-tul a-fa-ră de Ti — ne, Doam-ne, A

ca-zuri nu a - vem — Doam-neal pu - te-ri-lor, mi-lu - e-ște-ne pre noi —

ca-zuri nu a - vem — Doam-neal pu - te-ri-lor, mi-lu - e-ște-ne pre noi —

Doam-ne al pu - te-ri-lor, Doam — ne, a - ju -

Doam-ne al pu - te-ri-lor, Doam — ne, a - ju -

Doam-ne al pu - te-ri-lor, mi-lu - e-ște-ne pre

Doam-ne al pu - te-ri-lor, mi-lu - e-ște-ne pre

tor în-tru ne-ca-zuri nu a - vem, Doam-neal pu - te-ri-lor, mi-lu - e-ște-ne pre

tor în-tru ne-ca-zuri nu a - vem, Doam-ne al pu - te-ri-lor, mi-lu - e-ște-ne pre

meno mosso , *p* > *rall.*

noi, fii cu noi.

noi, fii cu noi.

noi, Doam-ne al pu - te-ri-lor fii cu noi.

noi, fii cu noi.

Ce vă vom numi?*)

-Chinonic-

Glasul al 88-lea

Allegretto moderato \downarrow = 76

He-ru-
He-ru-
Ce vă vom nu-mi pre voi, Sfin-ți-lor?
Ce vă vom nu-mi?

vimi că în-tru voi s-a o-dih-niit Hri-stos,
vimi că în-tru voi s-a o-dih-niit Hri-stos,
A Hri-stos, Se-ra-fimi că ne-
A Se-ra-fimi că ne-

A
A
în-ce-tat I-ați prea mă-ritt pre El,
în-ce-tat I-ați prea mă-ritt pre El,

*) Melodia după D. Suceveanu (1816-1898)

geri că de trup v-ați le-pă-dat, pu-teri că lu-crați

geri că de trup v-ați le-pă-dat, pu-teri că lu-crați

de trup v-ați le-pă-dat, pu-teri că lu-crați

de trup v-ați le-pă-dat, pu-teri că lu-crați

cu mi-nu-ni-le. Mul-te sînt mi-nu-ni-le

cu mi-nu-ni-le. Mul-te sînt mi-nu-ni-le

cu mi-nu-ni-le. Mul-te sînt mi-nu-ni-le

cu mi-nu-ni-le. Mul-te sînt mi-nu-ni-le

voa-stre și mai mul-te da-ru-ri-le; ru-ga-ți

voa-stre și mai mul-te da-ru-ri-le; ru-ga-ți

voa-stre și mai mul-te da-ru-ri-le; ru-ga-ți

voa-stre și mai mul-te da-ru-ri-le; ru-ga-ți

vă să se mi - lu - ia - scă su - fle - te - le

vă să se mi - lu - ia - scă su - fle - te - le

vă su - fle te - le

vă su - fle

rall. *p* *Meno mosso*

noa stre. A - li - lu - i - a, A - li -

noa stre. A

noa stre. A - li - lu - i - a, A - li -

te - le. noa - stre. A

lu - i - a, A - li - lu - i - a.

A - li - lu - i - a

lu - i - a, A - li - lu - i - a.

A - li - lu - i - a.